

Riksdagens protokoll

2013/14:131

Onsdagen den 25 juni

Kl. 09.00 – 11.27

13.00 – 23.06

Protokoll
2013/14:131

1 § Justering av protokoll

Protokollet för den 18 juni justerades.

2 § Anmälan om uteblivna svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2013/14:429

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:429 Tullstation Kapellskär och smuggling

av Tommy Waidelich (S)

Interpellationen kommer inte att kunna besvaras under riksmötet 2013/14.

Skälet till detta är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang, som inte går att ändra på.

Stockholm den 23 juni 2014

Finansdepartementet

Anders Borg (M)

Enligt uppdrag

Magnus Bengtson

Departementsråd

Interpellation 2013/14:438

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:438 Tullverkets framtid

av Teres Lindberg (S)

Interpellationen kommer inte att kunna besvaras under riksmötet 2013/14.

Skälet till detta är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang, som inte går att ändra på.

Stockholm den 23 juni 2014

Finansdepartementet

Anders Borg (M)

Enligt uppdrag

Magnus Bengtson

Departementsråd

Interpellation 2013/14:464

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:464 Nya skattesänkningar efter paus

av Peter Persson (S)

Interpellationen kommer inte att kunna besvaras under riksmötet 2013/14.

Skälet till detta är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang, som inte går att ändra på.

Stockholm den 23 juni 2014

Finansdepartementet

Anders Borg (M)

Enligt uppdrag

Magnus Bengtson

Departementsråd

Interpellation 2013/14:478

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:478 Användandet av OPS-lösningar

av Ingela Nylund Watz (S)

Interpellationen kommer inte att kunna besvaras under riksmötet 2013/14.

Skälet till detta är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang, som inte går att ändra på.

Stockholm den 23 juni 2014

Finansdepartementet

Anders Borg (M)

Enligt uppdrag

Magnus Bengtson

Departementsråd

Interpellation 2013/14:512

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:512 Förmögenhetsstatistik

av Bo Bernhardsson (S)

Interpellationen kommer inte att kunna besvaras under riksmötet 2013/14.

Skälet till detta är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang, som inte går att ändra på.

Stockholm den 19 juni 2014

Finansdepartementet

Anders Borg (M)

Enligt uppdrag

Magnus Bengtson

Departementsråd

Prot. 2013/14:131

25 juni

Interpellation 2013/14:513

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:513 Fördröjning av skatteförändringar

av Hannah Bergstedt (S)

Interpellationen kommer inte att kunna besvaras under riksmötet 2013/14.

Skälet till detta är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang, som inte går att ändra på.

Stockholm den 19 juni 2014

Finansdepartementet

Anders Borg (M)

Enligt uppdrag

Magnus Bengtson

Departementsråd

Interpellation 2013/14:520

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:520 Tidsplan för förbättrade etableringsmöjligheter för digital industri

av Hannah Bergstedt (S)

Interpellationen kommer inte att kunna besvaras under riksmötet 2013/14.

Skälet till detta är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang, som inte går att ändra på.

Stockholm den 19 juni 2014

Finansdepartementet

Anders Borg (M)

Enligt uppdrag

Magnus Bengtson

Departementsråd

3 § Anmälan om granskningsrapport

Förste vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen:
RiR 2014:15 Nyanländ i Sverige – Effektiva insatser för ett snabbt mottagande?

4 § Ärenden för förnyad bordläggning

Följande dokument bordlades för andra gången:
Finansutskottets betänkande 2013/14:FiU20
Skatteutskottets betänkande 2013/14:SkU33
Finansutskottets betänkande 2013/14:FiU36

5 § Ogiltigförklarande av vissa sedlar och mynt

Finansutskottets betänkande 2013/14:FiU12
Ogiltigförklarande av vissa sedlar och mynt (framst. 2013/14:RB3)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 21 §.)

6 § Användningen av kreditbetyg i riskhantering

Finansutskottets betänkande 2013/14:FiU28
Användningen av kreditbetyg i riskhantering (prop. 2013/14:108)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 21 §.)

7 § Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning 2009–2013

Finansutskottets betänkande 2013/14:FiU32
Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning 2009–2013 (skr. 2013/14:196)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 21 §.)

Finansutskottets betänkande 2013/14:FiU33

Årsredovisning för staten 2013 (skr. 2013/14:101 och redog. 2013/14:RR4)
föredrogs.

*Årsredovisning
för staten 2013*

Anf. 1 MARIE NORDÉN (S):

Fru talman! När regeringen tog över makten för snart åtta år sedan ärvde man ett överskott på 70 miljarder. Efter åtta år av ofinansierade skattesänkningar har man lyckats vända detta till ett underskott på 85 miljarder kronor.

Man har envist hävdade att dessa skattesänkningar skulle ge effekter på sysselsättningen. Det skulle ta Sverige från det man då kallade massarbetslöshet. I stället ligger den kvar långt över den nivån, och enligt regeringens egna prognoser kan den i bästa fall komma ned till samma nivå 2016 som den var 2006. Det skulle innebära tio förlorade år.

Facit i hand har visat att regeringens vägval inte har ökat sysselsättningen. Att sänka skatter, mest för dem med höga inkomster, stora förmögenheter och dyra villor, skapar inte högre sysselsättning. Det har i stället skapat ökade klyftor, högre relativ fattigdom och ett större utanförskap. Det var det som Reinfeldt lovade att bekämpa i valet 2006. Det har grävt ett stort hål i vår gemensamma statskassa.

Det är inte endast vi i den politiska oppositionen som är kritiska till effekterna av den förda politiken. Det finns all anledning att ifrågasätta regeringens egna mycket optimistiska prognoser och antaganden om effekterna av den förda politiken vad gäller utvärdering av måluppfyllelsen av överskottsmålet. Det är just regeringens egna och inga andras antaganden som ifrågasatts även av Riksrevisionen.

I kölvattnet av den ekonomiska krisen på 90-talet beslutade riksdagen att det finansiella sparandet i offentlig sektor ska uppgå till i genomsnitt 1 procent av bnp över en konjunkturcykel. Eftersom överskottsmålet är uttryckt över en icke definierad tidsperiod framhåller Riksrevisionen att det ställs stora krav på en tydlig och transparent redovisning av måluppfyllelsen.

Enligt budgetlagen ska regeringen två gånger per år redovisa hur överskottsmålet uppnås. Riksrevisionen konstaterar i sin granskning av budgetpropositionen för 2014 att regeringens antaganden om effekterna av den förda politiken har stor betydelse för beräkningarna av måluppfyllelsen och att dessa skiljer sig kraftigt från andra bedömares.

Man framhåller och har uppmärksammat i flera sammanhang att regeringens redovisning och analys av måluppfyllelsen saknar ett samlat uttalande om att överskottsmålet nås. Regeringens uppföljning av överskottsmålet vilar till stor del på orealistiska antaganden om den förda politikens effekter, till exempel att de stora ofinansierade skattesänkningarna kommer att leda till en stor mängd jobb i framtiden, vilket i sin tur kommer att leda till förbättrade offentliga finanser. Vi och även Riksrevisionen anser att regeringen borde underkasta sina mycket optimistiska kalkyler en känslighetsanalys för hur bedömningen av potentiell bnp och antagandet om ett slutet bnp-gap i beräkningsperiodens slut påverkar måluppfyllelsen.

Vi konstaterar att Riksrevisionen inte kunnat uttala sig om huruvida årsredovisningen ger en rättvisande bild och att den i sitt uttalande helt utelämnar avsnittet där regeringen redovisar uppföljningen av överskottsmålet. Vi håller med om det som Riksrevisionen framför i sin berättelse, nämligen att uppföljningen av överskottsmålet innehåller ett antal mycket komplexa parametrar och delvis uppskattningar och bedömningar som inte är möjliga att verifiera med tillräckliga och ändamålsenliga revisionsbevis. Man kan alltså inte revidera regeringens berättelse.

Det är inte acceptabelt att regeringens egna bedömningar är så godtyckliga och osäkra att de inte går att granska. Vi menar därför att riksdagen bör besluta om ett tillkännagivande om att regeringen dels bör göra en samlad bedömning i årsredovisningen för staten om huruvida överskottsmålet uppnås, dels bör göra en känslighetsanalys av sina antaganden om den svenska ekonomins potentiella produktionsnivå i samband med den samlade bedömningen av måluppfyllelsen.

Fru talman! Därför yrkar vi bifall till vår reservation.

Anf. 2 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Fru talman! Regeringen lämnar varje år senast den 15 april till riksdagen en årsredovisning som avser det närmast föregående året. Årsredovisningen är ett viktigt komplement till budgetpropositionen och också ett verktyg för riksdagen för att följa upp och kontrollera de beslut om statens budget som har fattats här i kammaren.

I årsredovisningen lämnar regeringen en redogörelse för det ekonomiska utfallet, i det här fallet för 2013. I årsredovisningen finns en uppföljning av de budgetpolitiska målen, utfallet på budgetens inkomsttitlar och anslag samt övriga finansiella befogenheter. Här finns också resultaträkning, balansräkning och finansieringsanalys, utvecklingen av statskulden, redovisning och riskanalys av statliga garantier och krediter samt nationellt intygande och avgifter till och bidrag från EU.

Det finns dessutom en sammanställning av Riksrevisionens granskningsrapporter från effektivitetsrevisionen under året, och en redogörelse för regeringens åtgärder med anledning av dessa lämnas också. Vidare redovisas myndigheter som fått en modifierad revisionsberättelse från Riksrevisionen samt skälen för detta. Årsredovisningen är således ett mycket omfattande dokument, och det är inte möjligt och inte heller önskvärt att här i kammaren gå igenom alla de olika delarna.

Fru talman! Jag tänkte säga något om överskottsmålet och uppföljningen och redovisningen av detta med anledning av den reservation som finns i betänkandet. Från utskottsmajoritetens sida konstaterar vi, till skillnad från reservanterna, att regeringen gör precis det som den ska göra, nämligen en samlad bedömning av överskottsmålet i ett bakåtblickande perspektiv.

Det framgår av årsredovisningen att det genomsnittliga sparandet för tioårsperioden 2004–2013 uppgick till 0,7 procent av bnp, medan det konjunkturjusterade snittet för samma period beräknas till 1,5 procent av bnp.

Två saker är dock viktiga att understryka i sammanhanget. För det första är överskottsmålet inte formulerat som låst till en viss tidsperiod. Överskottsmålet säger att de offentliga finanserna ska gå med 1 procent överskott sett över en konjunkturcykel. Längden på en konjunkturcykel

kan dock variera; det går inte att säga att den är 7 år, 10 år, 15 år eller någonting annat. Man måste göra en samlad bedömning, och det är exakt det som regeringen gör.

När vi befinner oss i en utdragen lågkonjunktur, som vi gör nu i efterdyningarna av den globala finanskrisen och den europeiska skuldkrisen, är det tydligt att vi fortfarande har en bit kvar till fullt resursutnyttjande.

För det andra vill jag understryka vad utskottet tidigare har poängterat, nämligen att redovisningen och användningen av överskottsmålet sett som verktyg främst bör vara framåtblickande eftersom det ger överskottsmålet den styrande roll för finanspolitiken som är själva syftet med målet. Därmed är det naturligt att den framåtblickande redovisningen främst görs i de framåtblickande dokumenten, nämligen den ekonomiska vårpropositionen och budgetpropositionen. I betänkandet som behandlar den ekonomiska vårpropositionen, som ska debatteras här i morgon, redogörs således för vår syn på detta.

När konjunkturläget förbättras avtar successivt behovet av att via finanspolitiken stötta ekonomin. Att återvända till överskott i finanserna är då helt avgörande för att skydda jobb och välfärd i en liten öppen ekonomi som den svenska.

Sunda offentliga finanser ger också utrymme för att bedriva en aktiv finanspolitik i nästa lågkonjunktur. Det finansiella sparandet bör därför uppgå till över 1 procent av bnp år 2018. Det innebär att de reformer som kan komma att föreslås i budgetpropositionerna för perioden 2015–2018 måste finansieras fullt ut. Allt detta gäller naturligtvis under förutsättning att ingen ny allvarlig störning drabbar ekonomin. Därmed kan det knappast råda något tvivel om hur vi ser på överskottsmålet.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag, det vill säga att lägga skrivelsen och redogörelsen till handlingarna och att avslå motionerna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 21 §.)

9 § Förstärkta kapitaltäckningsregler

Finansutskottets betänkande 2013/14:FiU19
Förstärkta kapitaltäckningsregler (prop. 2013/14:228)
föredrogs.

Anf. 3 ULLA ANDERSSON (V):

Fru talman! Den så kallade finanskrisen var den största globala finanskrisen sedan 30-talskrisen. Under några veckor hösten 2008 var det kapitalistiska systemet hotat i grunden. Systemet räddades enbart genom att regeringar och centralbanker pumpade in ofattbara summor av skattebetalarnas pengar i banker och andra finansinstitut. Förlusterna socialiserades medan ägarna glatt hade festat i många herrans år tidigare. Krisen blottlade betydande brister i det kapitalistiska systemet i allmänhet men i dess nyliberala tillämpning i synnerhet. Framför allt visade sig den marknadsliberala tesen om effektiva marknader som fungerar bäst utan statlig reglering inte hålla mot verkligheten.

Prot. 2013/14:131
25 juni

*Årsredovisning
för staten 2013*

*Förstärkta kapital-
täckningsregler*

Efter finanskrisen har ropan skallat allt högre på regleringar av finanssektorn. Till och med Moderaterna, det gamla avregleringspartiet som alltid har velat avreglera mer än vad som har föreslagits, fick kalla fötter och får i dag vara glada över att de inte fick majoritet för sina förslag här i riksdagen under tidigare mandatperioder.

Flera av de förslag till ny finansiell reglering som Vänsterpartiet har drivit har genomförts inom ramen för EU och i andra internationella organisationer, åtminstone stegvis. Det handlar bland annat om skärpt reglering av kreditvärderingsinstitut, blankning, clearing samt handeln med olika derivatinstrument. Det är också glädjande att kommissionen har lagt fram ett förslag om en bankdelningslag. Tyvärr har inte regeringen stött alla dessa förslag, men åtminstone en del.

Ett av de förslag som regeringspartierna framför allt förordar är högre kapitaltäckningskrav för bankerna, det vill säga hur mycket pengar bankerna själva måste ha i kassan för att kunna låna ut till hushåll och företag med mera. Det är bra, och något som det finns brett stöd för här i riksdagen. Vänsterpartiet var först ut efter finanskrisen och krävde högre kapitaltäckningskrav. Längre fick vi driva detta krav själva, men numera har även övriga partier hängt på.

Kapitaltäckningskraven har varit orimligt låga – och jag menar att de fortfarande är orimligt låga även efter den höjning som nu föreslås – eftersom riskvikter, det vill säga den bedömning banken gör av de risker den har vid utlåningen, gör att det faktiska kapitalet i banken blir mycket mindre än de procent som regeringen nu föreslår.

Enligt Riksbanken är bankernas eget kapital ca 4 procent utan riskavvägning. Om Nordea lånar ut 1 miljon behöver de alltså själva ha 40 000 kronor. Om en bolånekund vill ha ett lån måste hen själv ha 15 procent av insatsen för att få låna, men banken behöver bara ha 4 procent.

I samband med finanskrisen blev det tydligt att många banker hade för lite kapital och av för låg kvalitet samt otillräckliga likviditetsbuffer. Därtill var löptiderna i bankernas skulder mycket kortare än i deras tillgångar. Detta medförde att även relativt sett välkapitaliserade banker fick likviditetsproblem när betydande finansieringskällor föll bort. Regelverket visade sig vara helt otillräckligt och ha en procyklisk effekt, det vill säga att det förstärkte lågkonjunkturen.

EU:s nya regelverk innebär både en höjning av kapitalbasen och skärpta krav på vilken sorts kapital som får räknas in i institutens kapitalbas. Regelverket innehåller också nya krav på institutens likviditet som syftar till att säkerställa att instituten har tillräckligt med likvida medel för att klara sina behov under 30 dagar i en ansträngd marknadssituation, då det kan vara svårt att få tag på extern finansiering.

I det nya regelverket för kapitaltäckning ges medlemsstaterna, det vill säga bland andra Sverige, möjligheter att föreslå högre kapitaltäckningskrav än de minimikrav som följer av förordningen och direktivet. Regeringen tog ett första steg i en sådan riktning i en överenskommelse 2011 med Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Man gav då Finansinspektionen och Riksbanken i uppdrag att kärnprimärkapitalet, det vill säga det kapital som bäst kan absorbera förluster, i de fyra svenska storbankerna ska uppgå till 12 procent under 2015. Detta är 5 procentenheter över Basel III-reglernas miniminivå.

I propositionen formaliseras detta beslut via den så kallade systemriskbufferten. Finansinspektionen har också i två steg höjt riskviktsgolvet för svenska bolån till 25 procent. Finansinspektionen har därtill bestämt att den så kallade kontracykliska kapitalbufferten bör aktiveras samt att den bör ligga på omkring 1 procent från och med sommaren 2015. Till sist skärps också kraven för så kallade pelare-2-risker genom att en högre andel nu måste täckas av kärnprimärkapital. Det var många krångliga ord i det direktiv och den proposition som vi nu diskuterar!

Finansinspektionen bedömer i ett pressmeddelande ändå att de nu beskrivna förändringarna sammantaget leder till att kravet på de fyra storbankernas kärnprimärkapital som andel av de riskvägda tillgångarna kommer att uppgå till mellan 14 och 19 procent, det vill säga kanske 5 procent i verkligheten.

Vänsterpartiet välkomnar de förslag som regeringen och Finansinspektionen har lagt fram för att skärpa kraven. Vi menar dock att dessa bör höjas ytterligare. Regeringen bör uppdra åt Finansinspektionen att utforma förslag som leder till att kravet på kärnprimärkapital som andel av de riskvägda tillgångarna sätts till mellan 18 och 22 procent. Det var det man kom fram till efter det att krisen hade fått genomslag i USA. Det var så mycket kapital bankerna faktiskt hade behövt för att reda ut en sådan finanskris.

Detta kan förslagsvis ske genom att nivån på systemriskbufferten höjs. Vi menar också att kapitalkravet bör göras progressivt, det vill säga ju större bank, desto högre kapitaltäckningskrav. På så sätt kan bankernas incitament att bli för stora för att tillåtas gå omkull minska. Regeringen bör uppdra åt Finansinspektionen att utforma förslag som leder till att kärnprimärkapital som andel av de riskvägda tillgångarna sätts till mellan 18 och 22 procent. Detta föreslår vi, och därmed lyfter jag också fram vår reservation.

I vår reservation ingår också synen på bonusar i finanssektorn. I det direktiv som nu föreslås sätts regelverk upp för hur mycket bonusar det får finnas i finanssektorn. Regeringen ställer sig bakom förslaget. Vänsterpartiet menar att bonusarna i finanssektorn har varit en av orsakerna till finanskrisen. Ju mer man har kunnat spela med andras pengar, desto större risker har man tagit i finanssektorn eftersom man personligen tjänar på att göra dessa affärer.

Bonusarna finns bland såväl de ledande skikten som tjänstemännen på lägre nivåer. De har haft sina löner kopplade till omsättningen, det vill säga kreditvolymerna, och till kortsiktiga resultatmål vilket uppmuntrar riskabla kreditgivning och placeringar i riskfyllda värdepapper.

I direktivet sägs det att man inte får ha mer än 100 procent i rörlig ersättning i förhållande till den fasta ersättningen. Men medlemsländerna ges också rätt att införa en lägre maximal procentsats för den rörliga ersättningen än 100 procent. Det betyder att Sverige kan ha ett helt annat regelsystem för egen del. Det är också precis det Vänsterpartiet föreslår. Vi vill helt enkelt att rörliga ersättningar inom finanssektorn, det vill säga bonussystem, ska avskaffas. Det är inte rimligt att man kan spela på det här sättet och riskera så mycket av samhällets kostnader med alltifrån arbetslöshet till ekonomisk kris över lag. Därför föreslår vi att bonussystem ska förbjudas.

Jag yrkar bifall till vår reservation.

Anf. 4 JÖRGEN ANDERSSON (M):

Fru talman! De sista skälvande debatterna pågår nu, inte bara för det här riksdagsåret utan för hela mandatperioden. Det här blir någon form av summering av mandatperioden. Det är en period som har präglats mycket av just finanskrisen, vilket Ulla Andersson var inne på. De diskussioner vi har haft om finanskrisen och vad den har inneburit är otaliga.

Och otaliga är de diskussioner som vi har haft här i kammaren om de steg som vi bör ta och som vi har tagit för att komma till rätta med de obalanser som tydligt visade sig under och efter finanskrisen. Vi har tagit steg för att reglera en vildvuxen marknad. Vi har ökat kraven på transparens, och vi har mer tillsyn och mer övervakning. Kopplat till detta finns det också större möjligheter till sanktioner.

Det har varit en lång process. Det har tagit lång tid. En del tycker kanske att det har gått för långsamt och att man har tagit för få steg. Men jag tror inte att vi har sett slutet på detta än. Jag tror att det är en process som kommer att pågå ännu ett tag, även efter de beslut och steg som vi tar i dag. De besluten innebär också att vi tar ytterligare steg när det gäller just bättre styrning, mer tillsyn och ökade sanktionsmöjligheter.

I grunden handlar det också om att ställa krav på kreditinstitutens robusthet och att de bygger upp motståndskraft och blir mindre känsliga för störningar. Det är inte till nytta enbart för kreditinstituten själva utan också för hela samhället som tydligt drabbas när finansmarknaderna inte fungerar. Förstärkt stabilitet för finansmarknadens aktörer är till gagn för alla. Och det ger bättre stabilitet för samhällsekonomin. Därför yrkar jag bifall till förslaget i finansutskottets betänkande 19.

Fru talman! Ulla Andersson har redogjort relativt ingående för detaljerna i ärendet. Därför har jag inte tänkt gå in på det ytterligare. Men låt mig ändå kort kommentera att det låter sig inte göras på ett enkelt sätt. Vi är nämligen också beroende av finansmarknaderna på något sätt. De har en viktig funktion för tillväxt, för jobbskapande och för att vi ska få en fungerande ekonomi i samhället i stort.

Även om jag kan förstå Ullas inställning som innebär att hon tycker att vi bör ta större och kraftigare steg måste man ändå förstå att det får konsekvenser. Jag tror att det är viktigt att man har balans i de krav man för fram och att det tas i steg som inte leder till alltför stor påverkan på ekonomins funktionssätt.

Jag vill önska alla en trevlig sommar.

Anf. 5 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Att debattera och vara väldigt förkyld är inte lätt, men jag gör mina försök här.

Jag reagerade på det som du sade, Jörgen, om att vi är beroende av finansmarknaderna. Det är på det sättet. Vi vill ha en utlåning till hushåll och företag. Det är oerhört centralt och viktigt för att ekonomin ska fungera. Det som har hänt på senare tid är att bankerna drar åt på företagsidan och utökar bostadslånen eftersom det helt enkelt känns som en säkrare placering. Det är inte bra med tanke på jobb och sysselsättning. Den oligopolistiska struktur vi har på bankmarknaden, det vill säga att fyra stora aktörer är totalt dominerande, kan inte heller sägas skapa stabilitet. Snarare innebär det en väldigt stor risk. Det leder också till att vik-

tiga samhällsnyttiga investeringar inte kommer till stånd på grund av att bankerna kan agera nästan som de vill.

Även om man skulle ställa högre krav på bankerna – Jörgen Andersson menar att man då stramar åt ekonomin något – skulle det kunna ses som en del av stabiliteten i ekonomin och innebära att vi inte landar i nästa finanskris så pass tidigt som jag tror att vi kommer att göra. Det är ohållbart att hålla på och låna ut pengar på det sätt som har gjorts och med den ojämlikhet som finns i hela samhället. Därför är det rimligt att titta på andra länders erfarenheter. Då kan man se att de kapitaltäckningskrav som regeringen nu föreslår inte håller. De höll inte ens för den kris som vi nu har haft. Därmed är det rimligt att ställa högre krav på högre kapitaltäckning men också att inte tillåta att bonussystemen fortsätter. Om det är något bankerna är kreativa på är det att skapa egna belöningssystem. Det har vi sett nu när bonusarna ökar katastrofalt mycket precis som utdelningsfesterna också har gjort.

Anf. 6 JÖRGEN ANDERSSON (M) replik:

Fru talman! Jag ser inte att jag och Ulla Andersson är särskilt oense om någonting egentligen. Jag vet att vi många gånger diskuterar, och att Ulla brukar vara en stark förespråkare för att vi ska ha mer stimulans i penningpolitiken och mer kreditgivning. Det blir effekten av det som Ulla efterfrågar, det vill säga lägre räntor.

Ulla vill även göra det svårare för kredittillväxten genom mer regleringar, mer etableringshinder på finansmarknaden och större krav på finansmarknadsaktörerna. Det får på något sätt motsatt effekt. Och det får jag inte riktigt ihop. Jag tror kanske att Ulla Andersson inte får ihop det heller. Jag tror inte att det är så enkelt att man bara kan göra någonting och tro att det inte får några effekter någon annanstans.

Jag skulle vilja påstå att Ulla Andersson återigen gör det enkelt för sig och att hon inte ser det i ett större perspektiv. Hon har inte förmågan att se komplexiteten i frågan och därför tror jag att det kanske inte får de effekter och konsekvenser som Ulla Andersson önskar.

Anf. 7 ULLA ANDERSSON (V) replik:

Fru talman! Jag har märkt ett mönster hos Jörgen Andersson. Han säger ofta att jag gör det väldigt enkelt för mig. Jag tolkar det som att du kanske inte har så goda argument för det som du själv påstår, och därför lägger du upp argumentationen på detta sätt.

Som jag ser det handlar det om en helhet. Penningpolitiken har en uppgift. Den uppgiften är inte att ta hänsyn till hushållens skuldsättning som ett överordnat mål. Det är det som finanspolitiken och du och jag ska ta ansvar för. Vi ska se till att hushållens skuldsättning inte ökar så kraftigt.

Jag tycker inte att regeringen har tagit det ansvaret i tillräckligt stor utsträckning. Det är ju därför som Riksbanken har klivit in och tagit på sig en uppgift som man egentligen inte borde ha i det här läget. Och det är det som debatten har handlat om.

Att ställa högre krav på kapitaltäckning är ju ett sätt att möta de behoven. Men det finns också flera delar i detta som borde göras från regeringens sida, men som ni inte har lagt fram förslag om.

Jag tycker att man måste diskutera till exempel ränteavdragens storlek. Jag tycker även att man definitivt bör införa en bankdelningslag. Det finns också fler förslag som man skulle kunna lägga på riksdagens bord och som Vänsterpartiet har presenterat.

Vänsterpartiet driver debatten, och sedan försöker regeringen och övriga partier att hänga på. Jag är ganska besviken på att debatten om finanskrisen och om vad som behöver göras i finanssektorn är så himla tunn i den här kammaren, inte minst från övriga oppositionspartier, tyvärr.

Totalt sett behövs det högre kapitaltäckningskrav än vad ni har föreslagit. Krisen i sig visar att det behövs ännu högre krav. Jag är glad att regeringen tar det här steget. Men det behövs mer, och definitivt bör vi få bort bonussystemen från finanssektorn. De ökar risken i hela systemet. Vi har en banksektor som omsluter fyra gånger så mycket som vår bnp. De måste ha särskilda regelsystem för att inte utgöra ett hot mot hela det ekonomiska systemet, oavsett hur starkt reglerade de är. Därför måste vi ha en mycket starkare reglering av finanssektorn och övrig verksamhet.

Anf. 8 JÖRGEN ANDERSSON (M) replik:

Fru talman! Detta med finansmarknaden är oerhört komplexa system. Jag tror att varken Ulla Andersson eller jag själv har någon överblick och kan förstå vad varje enskild åtgärd får för effekter. Det är nog så svårt att se dessa konsekvenser, men att se konsekvenserna för alla olika åtgärder som har vidtagits är ännu svårare.

När jag säger att Ulla Andersson gör det enkelt för sig menar jag att hon å ena sidan förespråkar att hon vill ha mer av stimulanser i ekonomin. Hon vill ha mer av kreditgivning och mer av tillväxt. Å andra sidan förespråkar Ulla att finansmarknaden ska stramas åt. Det där får jag inte riktigt att gå ihop.

Man kan inte å ena sidan tycka att det ska vara mer stimulanser, men å andra sidan ska man försvåra och förhindra stimulanserna. Det är där jag menar att Ulla gör det enkelt för sig. Men det är väl oppositionens privilegium att kritisera och tycka att det borde vara mer och snabbare av allting utan att man egentligen behöver ta ansvar för helheten.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 21 §.)

10 § Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Skatteutskottets betänkande 2013/14:SkU32
Uppskov med behandlingen av vissa ärenden
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 21 §.)

Justitieutskottets betänkande 2013/14:JuU32

Nämndemannauppdraget – stärkt förtroende och högre krav (prop. 2013/14:169)
föredrogs.

*Nämndemanna-
uppdraget – stärkt
förtroende och
högre krav*

Anf. 9 MATTIAS JONSSON (S):

Fru talman! Som utgångspunkt har vi ett väl fungerande nämndemannasystem som vi ska värna om och var stolta över, men visst behövs det justeringar i systemet för att förbättra möjligheten för våra nämndemän att göra ett fullgott arbete i våra domstolar. I

Det är oerhört viktigt att vi har ett system med likar i våra domstolar så att det inte finns en chans att det uppfattas som att det sitter en juristelit och dömer utan folklig insyn med lokalkännedom. Inte minst är det viktigt att domarna är begripliga för allmänheten. Jag tror att nämndemännen har en viktig roll i det sammanhanget, och de har bidragit till att domarna har blivit lättare att förstå.

Fru talman! Vi debatterar nu ett betänkande om nämndemannauppdraget – stärkt förtroende och högre krav.

Domstolarna utgör grundbulten i rättssystemet, och de måste ha ett högt förtroende bland allmänheten. Både brottsoffret och den åtalade måste kunna räkna med en rättvis och opartisk rättegång. Därför måste det ställas höga krav på dem som utses till nämndemän.

Nämndemannasystemet har sedan lång tid tillbaka en stark ställning i Sverige, och nämndemännen har en oerhört viktig funktion i rättssystemet. De utses efter nominering av partierna, men deras uppgift är ju inte att bedriva partipolitik i rättssalen. De är lekmannadomare som är med och fattar beslut om såväl skuldfrågan som påföljdsfrågan. Formellt sett väger deras röst lika tungt som den lagfarne domarens. De är allmänhetens representanter i dömandet.

Nämndemännen ska med ledning av sitt sunda förnuft och goda omdöme vara med och fatta beslut som utgår från lagar och rättspraxis, men som också överensstämmer med det allmänna rättsmedvetandet.

Regeringen beslutade den 31 maj 2012 att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av nämndemannasystemet. Utredningen, som antog namnet Nämndemannautredningen, skulle överväga åtgärder för att skapa ett modernt nämndemannasystem som även i framtiden kan bidra till att upprätthålla allmänhetens förtroende för domstolarna.

Resultatet av utredningen var enligt mig i princip en slakt av nämndemannasystemet. Nämndemännen skulle i stor utsträckning försvinna i överrätterna och minskas i antal i tingsrätterna. Även antalet mål där nämndemän deltar skulle minska. Man skulle också, enligt utredningens förslag, införa en så kallad fri kvot som innebär att 50 procent av nämndemännen skulle nomineras från de politiska partierna och 50 procent skulle nomineras från andra håll.

Nu finns inte det förslaget med i det betänkande som vi nu debatterar, men jag vill ändå varna för det tänket. Genom att det är de politiska partierna som nominerar nämndemän är det ju inte så att de är politiker som ibland hörs i debatten. Man ska inte ta med sig partiboken i domstolen, det är oerhört viktigt. Men om 50 procent ska nomineras av de politiska

partierna och 50 procent från andra håll riskerar ju ett sådant system att öka motsättningarna.

Det andra är att det dessutom finns en risk – och den kanske är än mer bekymmersam – att olika kriminella grupperingar i samhället nominerar personer som inte är kriminellt belastade, men som ändå följer en agenda som är olycklig i våra domstolar.

Såsom förslaget ligger på bordet i det här betänkandet i dag välkomnar jag regeringens ställningstagande där man står upp för det system som vi har i dag.

Det finns några förändringar väl värda att nämna i det betänkande vi i dag ska fatta beslut om och som regeringen ansluter sig till. Det är krav som vi från Socialdemokraterna under tidigare år drivit. Vi har bland annat sagt, och det finns också med i utredningen, att vi vill ha en förskjuten valprocess. När nomineringarna sker efter ett val får vi ganska många uppdrag som det ska nomineras till. I betänkandet föreslås att man skjuter upp det ett år. Jag tror att det på så sätt blir mer fokus på systemet, och förtroendet för det ökar.

En annan oerhört viktig ändring är att införa obligatorisk utbildning för nyvalda nämndemän, att de genomgår en introduktionsutbildning innan tjänstgöringen påbörjas. Det bör även vara obligatoriskt för en omvald nämndeman att genomgå en repetitionsutbildning inom sex månader från tillträdet. Jag tror, fru talman, att vi med förskjuten valprocess får ett bättre system med mer fokus på nomineringar, vilket är bra. Därmed stärker vi förtroendet för nämndemannasystemet, och vi underlättar för våra nämndemän genom att ha en obligatorisk utbildning. Det har vi saknat.

Jag tror att det är oerhört klokt att inte dra ned på antalet nämndemän utan i stället försvara det i stort sett väl fungerande system som vi har. Däremot tror jag inte på utredningens förslag om fri kvot.

Det finns en reservation som jag vill yrka bifall till, nämligen reservation 2, som tar sikte på arvoden för nämndemännen. Det är en fråga som vi behandlat i kammaren flera gånger under den här mandatperioden. Vi har velat ha en översyn av hur arvoden till nämndemännen ser ut. Det får inte vara så att man som nämndeman upplever att man förlorar på sina uppdrag. Så har det dock blivit, framför allt sedan halvdagsersättning infördes. Av reservation 2, som jag alltså yrkar bifall till, framgår att vi vill att ersättningen till nämndemännen ska ses över.

Med det vill jag önska kammaren och utskottskamraterna en trevlig sommar.

Anf. 10 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Fru talman! Vi behandlar justitieutskottets betänkande 32, *Nämndemannauppdraget – stärkt förtroende och högre krav*, som baseras på regeringens proposition och nio motioner. Det är ett efterlängtat betänkande. Innan utredningen presenterades fanns mycket kritik i samhället och många förslag som gick ut på att helt avveckla nämndemannasystemet. Så började utredningen titta på frågan, och som väl var vände debatten. Att nämndemannasystemet har en central roll i det svenska rättsystemet slogs fast.

Det behöver göras ganska mycket. Det som nu föreslås är att kravet på lämplighet ska skärpas. Det ska vara en uppgift för domstolen att

kontrollera lämpligheten hos den som valts som nämndeman, och därför ska domstolarna kunna begära utdrag ur belastningsregistret. Konkursfrihet ska vara ett krav. Dessutom ska domstolen kunna entlediga en nämndeman som begått brott eller på annat sätt visat sig vara olämplig för uppdraget. Det är viktigt att val av nämndemän sker vid annan tidpunkt än vid val till kommun- och landstingsfullmäktige. Vidare ska en obligatorisk introduktions- och repetitionsutbildning finnas för nämndemännen.

Ett problem är fortfarande att gruppen nämndemän inte representerar hela befolkningen. Man behöver på olika sätt helt enkelt stimulera en bredare rekrytering. Utredningen har presenterat många förslag som syftar till just det, men jag tror att många av oss hade hoppats på en betydligt större omläggning än vad som framgår av det förslag som nu ligger på bordet.

Vi i Miljöpartiet tycker att man borde ha gått längre för att stärka nämndemannarollen, och vi har därför skrivit sju reservationer baserade på den breda och omfattande kommittémotion som vi skrev i höstas. Där utvecklar vi vår syn på problemen med nämndemannasystemet och vad man skulle kunna göra för att bredda en kommande rekrytering.

Fru talman! Jag står givetvis bakom samtliga våra reservationer men tänker här nöja mig med att yrka bifall till den gemensamma reservationen, nr 2, som handlar om ersättning till nämndemännen. Det är min bestämda uppfattning att något behöver göras för att ersättningarna ska bli mer i paritet med arvoden för motsvarande arbetsuppgifter. Det skulle ge ett större utrymme åt de förvärvsarbetande och studenter som vill ta ett uppdrag som nämndeman.

Jag ska också säga några ord om våra andra reservationer. Den viktigaste frågan, som jag ser det, är synen på fri kvot, och där delar vi i Miljöpartiet utredningens uppfattning. Vi sticker ut och vill att en så stor andel som 50 procent av nämndemännen ska komma från områden utanför de politiska partierna. För att kunna göra den typen av rekryteringar kräver det givetvis organisation i kommunerna. Men skulle det vara omöjligt? Jag tror inte det.

Mattias Jonsson varnade för att det skulle kunna medföra att kriminella element tog sin in, men självklart skulle man fortfarande behöva ha någon form av valberedning. Och självklart skulle man fortfarande behöva ha någon form av beslutsordning, motsvarande fullmäktige, som fattade den typen av beslut. Naturligtvis behöver blivande nämndemän passera nålsögat. Det skulle vara ett sätt att få en bredare rekrytering än vad fallet är i dag.

Vi menar att antalet nämndemän borde ökas, inte nödvändigtvis för att sitta med och fatta beslut men för att ha några att plocka från och kunna ha en bredare sammansättning av personer vid domstolsprocesserna. På så sätt skulle det inte vid varje domstolsprocess sitta tre vita manliga pensionärer, eller något liknande. Man skulle kunna plocka personer som motsvarade ett bredare underlag.

Vi vill även att kravet på svenskt medborgarskap för nämndemän tas bort, just för att få en större bredd på dem som dömer. Många sitter väldigt länge. Ibland kan det vara bra genom att man samlar på sig kompetens. Men tre mandatperioder, tolv år, tycker vi borde vara maxgränsen. Därför vill vi införa en rotationsprincip om tre mandatperioder.

Anf. 11 LENA OLSSON (V):

Fru talman! Precis som tidigare talare sagt är betänkandet *Nämndemannauppdraget – stärkt förtroende och högre krav* efterlängtat. Från Vänsterpartiet välkomnar vi många av de förslag som regeringen lägger fram. Det gäller kravet på lämplighet, att det skärps, att konkursfrihet införs som krav och att domstolen ska kunna entlediga en nämndeman som visar sig vara olämplig för uppdraget.

Det har sagts tidigare i debatten att det är viktigt att få till en förskjuten valprocess och att införa obligatorisk utbildning för nämndemän. Det här är förslag som vi hade när vi satt som referensgrupp till utredningen. Vi drev dem och var allihop väldigt överens om dem.

Jag får tacka för att regeringspartierna inte lade fram alla förslag som utredningen presenterade. Som Mattias sade var det mer eller mindre en slakt av systemet. Från Vänsterpartiets sida är vi väldigt glada att inte alla dessa förslag lades fram.

Det lockades i utredningen med att man med den procentuella neddragningen skulle få mycket mer pengar över till att höja ersättningarna till nämndemän. Vi menar att vi minst ska bibehålla det system vi har i dag och att man bör se över ersättningarna för att lättare kunna rekrytera nämndemän inför framtiden. Men det var neddragningen av antalet nämndemän som skulle kunna betala höjda ersättningar. Det tyckte vi var väldigt olämpligt. Vi gick emot det.

Det är dock viktigt med en ekonomisk översyn. Att höja arvoden för nämndemän tycker vi är väldigt viktigt, för nämndemannauppdraget behövs verkligen. Allmänhetens förtroende för den dömande makten är central. Allmänheten måste kunna lita på den. Det förtroendet kommer att vara högre med det här betänkandet och de beslut som vi kommer att fatta.

Vänsterpartiet kommer alltid att försvara att vi har nämndemän i den dömande makten för att bibehålla förtroendet. Människor är mer skeptiska till en juridisk elit där allmänheten inte har någon insyn.

Jag vill yrka bifall till vår reservation nr 3, som vi har gemensamt.

Jag vill också ta upp den fria kvoten. För Vänsterpartiets del tycker vi att det vore bra att ha en fri kvot, men vi tycker att man tog i ganska rejält med 50 procent. Det var inte heller bara 50, utan minst 50 procent som utredningen lade fram som förslag. Det är lite magstarkt för oss att börja så. Vi tycker att man kunde ha börjat med 20 procent för att sedan utvärdera och se om det blev som vi trodde. Hade det blivit bra kunde man eventuellt ha ökat på kvoten.

Vi har också tillsammans med Miljöpartiet en reservation som handlar om återkoppling från domstolarna till kommunfullmäktige om hur nämndemännen sköter sig. Vi tycker att det är en bra reservation. Det behövs inte så många nämndemän som missköter sig för att det ska bli ganska stora rubriker i tidningen. Det har vi sett när det har hänt något. Då finns det också direkt krafter som snappar upp det här och klämmer till med att nämndemannasystemet ska bort. Jag vill påstå att det är väldigt få nämndemän som missköter sig och att det får väldigt stora rubriker de gånger de gör det. Detta gynnar enbart de krafter som vill ha bort detta så viktiga system. Därför välkomnar jag regeringens förslag till förbättringar när det gäller nämndemannauppdraget.

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Får jag fråga för klarläggandets skull: Under punkt 3 är det väl reservation nr 2 ledamoten vill yrka på?)

Prot. 2013/14:131
25 juni

Jaha, sade jag fel? Då ber jag så mycket om ursäkt. Det gäller naturligtvis reservation nr 2. Jag yrkar bifall till denna.

Anf. 12 JAN R ANDERSSON (M):

Fru talman! Årligen presenterar World Justice Project sitt Rule of Law Index. För inte så länge sedan kom den senaste rapporten. Återigen placerade sig Sverige i den absoluta toppen. Med lite kortare handläggningstider och vissa andra små justeringar hade Sverige kommit allra längst upp. Men när det gäller handläggningstider är domstolarna nu i princip i balans. För några år sedan var det kanske 40 000 ärenden som låg och väntade. I dag har domstolarna arbetat i kapp och har en bättre situation. Vi ser också att många av de målsättningar som regeringen satt upp för domstolarnas handläggningstider närmar sig de målsättningar som faktiskt ska vara de som gäller.

Det är viktigt att rättsväsendet åtnjuter ett högt förtroende. Vi vet exempelvis att polisen enligt flera nationella mätningar åtnjuter ett högt förtroende som också ökat de senaste åren. Förtroendet för rättsväsendet är grundläggande för möjligheten till en rättvis process och upprättelse när brott begåtts.

Men trots framskjutna placeringar i internationella mätningar och ökat förtroende nationellt är det viktigt att vi ständigt kan förbättra det rättssystem vi har. En del av detta gör vi i dag med den proposition angående nämndemän som vi nu ska behandla.

Den svenska nämndemannatraditionen är nästan tusenårig, i alla fall månghundraårig. Regeringens vilja och utredarens uppdrag har inte varit att slakta det system som har fungerat i huvudsak väl under många hundra år, utan att justera små felaktigheter och förbättra de små delar som vi har funnit att man kan förbättra.

Som många andra poängterat i talarstolen före mig är det därför bra att inte alla de utredningsförslag som kom fram blev verklighet. Exempelvis kommer nämndemän att finnas kvar i överrätter som tidigare, och nämndemännens medverkan i underrätter kommer inte att förändras, med något enstaka praktiskt undantag.

Men Alliansen har funnit att det finns anledning att förändra delar av nämndemannauppdraget. Den uppfattningen har också ett brett stöd i utskottet och kammaren, möjligtvis med undantag för Maria Abrahamsson, som kommer att förklara detta senare.

Vi menar bland annat att nämndemännens kompetens bör skärpas. Det är viktigt. Det bör finnas en obligatorisk utbildning för både nyvalda och omvalda nämndemän, inte för att nämndemännen ska bli jurister utan för att nämndemännen ska kunna vara goda nämndemän.

Vi vill också skärpa kravet på lämplighet. Domstolarna kommer att få ett uppdrag att säkerställa nämndemännens lämplighet. De kommer också att kontrollera deras laglydnad genom utdrag ur belastningsregistret löpande. Med dagens lagstiftning kan en nämndeman endast entledigas om denne bedöms som uppenbart olämplig. Den som enbart bedöms som olämplig kan därmed kvarstå som nämndeman. Detta är en ordning som vi givetvis inte tycker är riktigt tillfredsställande, varför vi nu tar

*Nämndemanna-
uppdraget – stärkt
förtroende och
högre krav*

bort kriteriet om uppenbar olämplighet och ersätter det med olämplighet som grund för entledigande.

Konkursfrihet som behörighetskrav togs bort 1969. Vi vill nu återinföra det. Vi tycker att det är olämpligt att en person som är satt i konkurs ska sitta och döma andra människor i exempelvis skattemål. Det kan skada förtroendet för rättssystemet och för enskilda domslut. Därför återinförs detta krav.

Jag skulle vilja säga att Sveriges nämndemannakår i flera avseenden har en representation som avspeglar samhället, med ett undantag. Medelåldern för nämndemän är i dag 58 år, enligt utredningen. Det innebär väl i praktiken att medelåldern nu något år senare kanske är 59–60 år. Medelåldern har också blivit högre och högre under åren, inte bara under mandatperioden. Vi vill göra det lättare att uppfylla kravet att sammansättningen av nämndemannakåren ska vara allsidig, så att de partier och organisationer som nominerar personer enklare ska kunna nominera personer som bidrar till en sådan sammansättning.

Alla vi som arbetar politiskt vet att efter val är det en hektisk period då många personer ska nomineras. Ofta hamnar nämndemännen längst ned på valberedningens lista på förslag till personer. Därför är det rimligt att skilja ut den processen och skjuta fram den till året efter. Det kommer i praktiken att innebära att det blir val av nämndemän både 2014 och 2015. Det senare valet kommer att gälla fram till 2019.

Fru talman! Det finns mer vi vill göra. Ibland är det en förutsättning för att få en bredare rekrytering av nämndemän att se över ersättningsarna. I dag har många helt enkelt inte råd att lämna sina arbeten för att ta ett nämndemannauppdrag. Det kan handla om både dålig ersättning och att man inte vet hur lång tid en förhandling tar. Vi ser också att utvecklingen i domstolarna går mot längre förhandlingstider, och det är svårt att planera samtidigt som arbetsgivarna många gånger ställer högre krav. Därför har vi gett ett uppdrag att se över hur ersättningsarna kan förbättras på alla sätt och vis.

Vi kan konstatera att svenskt nämndemannaväsen i dag bärs upp av en stor kader med flinka seniorer. Utan dem hade nämndemannaväsendet inte fungerat.

Vidare är det viktigt att poängtera att nämndemannauppdraget inte är politiskt. Därför vill vi gärna se en öppen kvot. Det har vi uttryckt under många år. I utredningen om nämndemän från 2002 reserverade vi oss tillsammans med några andra partier för ett sådant förslag.

Vi vet också att den tidigare socialdemokratiska justitieministern lät göra en utredning som aldrig kom till skott, men den gick i alla fall vidare till en lagrådsremiss. Det var en uppfattning som delades av den tidigare socialdemokratiska justitieministern, även om den kanske inte delas av dagens socialdemokrater.

Tyvärr får vi konstatera att den utredning som presenterats inte riktigt uppfyller de krav som kan ställas för att gå från utredning till lagstiftning, varför vi i dag måste lämna ytterligare utredningsuppdrag. Men vi hoppas att så snart som möjligt kunna komma tillbaka och lämna förslag om fri kvot vid tillsättning av nämndemän och ersättningar till nämndemän.

Fru talman! Vad kan vi den sista dagen av debatter i Sveriges riksdag före valrörelsen konstatera när det gäller oppositionens rättspolitik? Den är väl minst sagt spretig.

Låt mig ge ett exempel angående den fria kvoten. Ett oppositionsparti föreslår 0 procent, ett annat 20 procent, ett tredje 50 procent och ett fjärde 100 procent. Dessutom har några partier ändrat sig på vägen. Det måste vara svårt att gå i mer otakt än så, men samtidigt sammanfattar det på ett bra sätt hur rättspolitikerna har drivits från oppositionens sida under denna mandatperiod.

Fru talman! Jag vill med detta, och med glada sommarhälsningar till er alla, yrka avslag på alla reservationer och bifall till förslaget i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 13 JOHAN PEHRSON (FP):

Fru talman! Frågan om våra nämndemän och våra domstolar är central i den demokratiska rättsstaten. Vilket förtroende känner människor? Vilket förtroende bör människor känna för hur vi dömer i våra domstolar? Dessa frågor avgör mycket av kvaliteten på den svenska demokratin.

Därför är betänkandet om nämndemannauppgift viktigt. Från åhörrarplats har jag hittills konstaterat att det finns många spridda bilder av hur systemet fungerar. Någon säger att det i stort är perfekt och bör bevaras – gärna i en sarkofag tusen år till – medan någon annan tycker att det är lite problematiskt med tre vita, manliga pensionärer. En del påstår, kanske inte härifrån men från annat håll, att de sover. Det finns spridda bilder i kammaren av hur systemet fungerar.

Jag kan konstatera från den erfarenhet jag har som enkel notarie vid en tingsrätt att systemet i huvudsak fungerar bra. Jag har sett genom åren, och även vid uppföljande möten, vilken roll nämndemannainstitutet har – som också finns i de flesta andra jämförbara demokratiska länder. Det är fråga om ett visst lekmannainflytande, en insyn i våra domstolar. Det är bra för att minska de problem vi har sett på andra håll i Europa. Det finns exempel på hur domare kan köpas. Det är bra att det finns nämndemän som gör att det blir svårare att göra sådant.

Insynen stärker demokratin och rättsstaten. Det finns en uppfattning att det är fråga om vanliga människor som tillämpar lagen så att den blir någorlunda begriplig. Om man tycker att det är stereotyp på nämndemannabänken, som någon framförde tidigare, kan man säga att avdelningen svenska jurister också är någorlunda stereotyp i allmänhet. I synnerhet i våra domstolar är det fråga om en avsmalnad grupp vad gäller bakgrund, studier och levnadssituation.

Vi liberaler tror att mångfald är bra, och vi tycker att nämndemannainstitutet spelar en viktig roll.

Flera av de saker som kom fram i utredningen – fri kvot och förbättrade ersättningar – är fullt relevanta att titta vidare på. Det är inte första gången vi talar om nämndemannainstitutet. Som det redogjordes för tidigare tittade den tidigare socialdemokratiska regeringen på frågan. Man gick långt men fick inte igenom förslagen i den socialdemokratiska riksdagsgruppen senast Socialdemokraterna hade makten. Jag förstår att Socialdemokraterna tycker att det är viktigt att behålla systemet, och jag tycker att det är bra att ni söker bred enighet. Därför står Folkpartiet bakom förslaget, även om vi inte har gjort någon hemlighet av att vi kan tänka oss att genomföra vissa modifieringar på sikt.

Här ska det finnas bred enighet, och vi får fortsätta arbetet. Jag ser fram emot att se vad Statskontoret kommer fram till när det gäller ersättningar och förutsättningar för rekrytering.

Fru talman! Det är lätt att ställa sig bakom betänkandet och yrka bifall till förslaget och avslag på reservationerna. Jag önskar också talman en trevlig sommar.

(Applåder)

Anf. 14 JOHAN LINANDER (C):

Fru talman! Jag har själv aldrig varit nämndeman, men jag skulle gärna bli nämndeman. När jag har slutat i riksdagen kanske tiden medger att sitta som nämndeman.

Att vara nämndeman är ett oerhört viktigt uppdrag – att döma andra människor. Det handlar om att döma någon från böter till livstids fängelse. Det handlar om att avgöra människors liv och framtid.

Det säger sig självt att det måste vara mycket väl lämpade personer som ska vara nämndemän. Jag tycker ärligt talat att vi har varit för vaga i vilka krav som ska ställas på en nämndeman.

Med den proposition som vi nu ska besluta om förstärks kraven på nämndemännens lämplighet för uppdraget. Domstolarna ska ha till uppgift att kontrollera laglydigheten, och visar sig en nämndeman vara olämplig för uppdraget ska personen entledigas.

Vi skärper också kraven på nämndemännens lämplighet genom att kräva mer utbildning. Introduktions- och repetitionsutbildning blir obligatorisk. Det borde vara självklart att den som ska döma andra människor måste ha tillräcklig kunskap.

Många andra har talat om de förändringar som nu genomförs, så jag tänkte säga något om saker som vi i nuläget inte förändrar.

Den första reservationen från Miljöpartiet och Vänsterpartiet handlar om att domstolarna ska få ett krav på sig att varje år återrapportera till fullmäktige och därmed till partierna hur deras nämndemän sköter sig. Jag kan tycka att det är en något märklig prioritering av domstolarnas arbetstid. Jag tycker att det är bättre att domstolarna lägger all kraft de kan för att mål ska komma till rättegång så fort som möjligt. Det är viktigare än att domstolarna ska hjälpa partierna att hålla ordning på sina nämndemän.

Den andra reservationen handlar om nämndemännens ersättning. Precis som vi har hört ses frågan över. Oppositionen vet att det är en budgetfråga som måste hanteras i samband med budgetpropositionen.

Den tredje reservationen och den fjärde reservationen handlar om fri kvot, och jag tänkte säga något mer om den saken. Centerpartiet är ett av de partier som står bakom att bredda rekryteringen av nämndemän genom att öppna en så kallad fri kvot. Det är fråga om en möjlighet även för icke partiaktiva personer som inte vill knyta sig till ett parti att ändå kunna tjänstgöra som nämndeman i domstol. Självklart ska samma lämplighetsprövning gälla för dessa som för dem som nomineras av partierna.

Jag har lite svårt att förstå den tilltro till partierna som framför allt Socialdemokraterna har. På vilket sätt är alla partier så fantastiskt bra på att nominera nämndemän att man tycker att ingen annan kan klara av detta? Jag tror att organisationer som Röda Korset, idrottsföreningar,

scoutrörelsen, kyrkan och många andra skulle vara lika väl lämpade som partierna att nominera lämpliga personer att tjänstgöra som nämndemän.

Vi ska inte glömma bort att vid valet 2010 fick ett nazistiskt parti mandat i Grästorps kommunfullmäktige. Samma parti ställer upp med kandidater i många kommuner i det kommande valet. Om olyckan är framme ska även det partiet nominera till nämndemän.

Nationaldemokraterna fick utse nämndemän till Södertälje tingsrätt. En nämndeman har uttalat sig om homosexuella som sjuka, och en annan har inte ens erkänt att Förintelsen har ägt rum.

Sverigedemokraterna har också utsett nämndemän som är mycket olämpliga. I Värmland entledigades en nämndeman för att han hade skickat antisemitiska mejl och uttalat sig nedsättande om homosexuella. I Malmö entledigades en annan av Sverigedemokraternas nämndemän efter rasistiska kommentarer på nätet. Andra har frivilligt avgått när de har förstått att de skulle entledigas.

Jag har lite svårt att förstå inställningen att det bara är partier som är valda som skulle vara lämpade att nominera nämndemän. Jag tror att det finns många andra – organisationer och privatpersoner – som skulle kunna nominera på ett minst lika bra sätt så att vi får fram lämpade personer. Det är precis vad som behövs i våra domstolar.

Vi är överens om att det ska finnas nämndemän. Men ska det fortsatt finnas förtroende för dem ska det inte kunna ifrågasättas om de personer som ska döma andra har förutfattade meningar, har rasistiska synpunkter eller tycker att homosexuella är sjuka, för då kommer förtroendet för domstolarna och nämndemannasystemet att fallera.

Jag återkommer till frågan om fri kvot. Var Centerpartiet står är helt tydligt.

Med det, fru talman, vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 15 CAROLINE SZYBER (KD):

Fru talman! En vanlig medborgare besöker en domstol i genomsnitt en gång under sin livstid. För många, både parter och vittnen, är det en ganska ovan situation att behöva uppträda vid en domstolsförhandling, och det upplevs ofta som mycket pressande.

På juristlinjen hade vi väldigt mycket diskussioner om rättsväsendet, och en fråga som ofta kom upp var nämndemannasystemet. Jag ska erkänna att det fanns en stor skepsis bland mina kursare. Först och främst handlade det om att nämndemän inte speglade befolkningen. Flera har varit inne på det i dag. Det handlar om både ålder och etnisk bakgrund.

Om man ska ta med sig någonting av det är det att ett rättssamhälle angår alla och att alla måste vara beredda att bidra. Jag tycker att det är angeläget att nämndemän representerar hela befolkningen. Så är det inte i dag.

Visst kan man diskutera huruvida det sitter tre vita pensionärer som nämndemän vid ett tingsrättsmål. Men jag tror att väldigt många skulle tycka att det vore bra om det fanns nämndemän av båda könen när det handlar om mål som våldtäkter, sexuella övergrepp och vårdnadstvister i domstol. Frågan är om det är vi politiker som ska gå in och styra vilka som ska sitta där eller inte.

I vissa länder är det obligatoriskt att vara en del av rättsväsendet. Där har man antingen ett jurysystem eller också utses nämndemän via lottning eller, som utredningen har varit inne på, via den fria kvoten. Men det man kan säga är att vare sig vi förändrar systemet eller inte blir 96 procent av befolkningen i dag aldrig nämndemän.

Huvudsaken för Kristdemokraterna är att kunskapen om rättegångar ökar. Det skulle vara positivt om det kunde bli en del av undervisningen i skolan. Jag tror framför att det vore bra med en större generell kunskap om rättegångar. Jag tycker det vore positivt om fler skolor följde rättegångar och besökte en tingsrätt. Har man följt en rättsprocess tror jag att det blir lättare den dag man själv blir en del av den, vare sig man är vittne eller kallas in som part.

Tyvärr är övergrepp i rättssak vanligare i dag bland unga än för 20 år sedan. Framför allt tror jag att det handlar om en stor okunskap. De unga kanske inte vet att det sms som de skickar är allvarligt och utgör ett brott med ganska höga straffsatser.

Redan tidigare i våras debatterade vi nämndemannafrågan i samband med ett annat betänkande. Då talades det mycket om utbildning, och det har det gjorts även i dag. Jag tycker att det är viktigt att nämndemän får, om vi nu har det systemet, utbildning. Men jag tror att det också är viktigt att betona att det behövs information under tiden.

Jag vill lyfta fram det initiativ som Domstolsverket tog tidigare och skickade ut ett brev till alla nämndemän och berättade om vikten av olika frågor, bland annat jävsfrågor. Vi har haft några fall som har blivit väldigt kostsamma just på grund av att folk har suttit på två stolar och inte varit medvetna om problematiken med det.

Med anledning av det betänkande vi nu behandlar kan jag säga att jag kanske inte riktigt är förvånad över att utredningen landade där den landade. Det var tydligt att expertgruppen tyckte vissa saker och att den politiska referensgruppen, som jag satt i, tyckte lite andra saker. Det betänkande som vi diskuterar och det förslag som regeringen har lagt fram speglar det som den politiska referensgruppen diskuterade och tog upp. Ska vi ändra ett system gäller det att få en stor enighet om det. Ska vi ha kvar ett system är det också viktigt att det finns en bred enighet om det. Det är väl därför det betänkande vi nu debatterar ser ut som det gör.

Att juristerna och expertgruppen hade en annan syn är kanske inte så konstigt, speciellt när jag tittar tillbaka på hur diskussionerna lät när jag gick på juristlinjen. Det viktigaste tycker jag är att det tillsattes en utredning. Det har tagits upp tidigare i debatten att Socialdemokraterna tillsatte en utredning för några år sedan. Jag tycker att det är bra att justitieministern tillsatte en utredning och att vi fick se på frågan och ta ett helhetsgrepp.

Jag vill nämna, och det har jag gjort tidigare, att i en kammardebatt sent en torsdagskväll sade en representant för Sverigedemokraterna: "Våra nämndemän ska döma som vi vill." Det är mycket möjligt att det var en felsägning en sen torsdagskväll, men jag tror det är viktigt med tanke på sådana uttalanden att vi alla politiska partier verkligen funderar på hur man utser nämndemän. Det är personer som vi utser, men de sitter inte på något partimandat.

Problem eller inte, men lite oroad är även jag, som Centerpartiets Johan Linander, när vi ser att krafter som nazistiska partier ökar. Det finns

risk att kanske även dessa gör intåg i våra domstolar och sitter som nämndemän i till exempel migrationsmål. Jag vill i alla fall lyfta fram problematiken i det.

Men detta betänkande är bra, och jag tycker att det är viktigt att trycka på utbildningens betydelse. Även Kristdemokraterna hade gärna sett en höjd ersättning för det viktiga jobb som nämndemän gör. Men det var tydligt att det skulle vara kostnadsneutralt. Det behöver inte betyda att utredningen inte tycker att nämndemän ska få en skälig ersättning. Däremot är det viktigt att ta ansvar för ekonomin. Om vi inte minskar antalet nämndemän, vilket vi inte gör, kan vi inte höja ersättningen. Men ambitionen finns, och vi kommer absolut att titta vidare på detta.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.
(Applåder)

Anf. 16 MARIA ABRAHAMSSON (M):

Fru talman! Mina invändningar mot nämndemannasystemet är rätt väl kända sedan tidigare. Jag vill avskaffa denna medeltida ordning med juridiskt oskolade lekmän som i våra domstolar sätter sig till doms över sina jämlingar. Men i dag ska jag inte trötta kammaren med alltför mycket omtugg utan uppehålla mig vid det förslag som nu ligger på riksdagens bord.

Bakgrunden är att Straffprocessutredningen i mars förra året föreslog att nämndemännen skulle avskaffas i hovrätterna och i kammarrätterna. I juni, två månader senare, föreslog Nämndemannautredningen samma sak, det vill säga att nämndemän inte ska medverka i hov- och kammarrätter.

Systemet med lekmannadomare i överrätt har ingen historisk förankring alls, till skillnad mot i tingsrätterna, utan den reformen genomfördes på 1970-talet med syftet att minska domstolarnas självständiga kraft. Också hovrätterna skulle inrätta sig i ledet och bli mer mottagliga för så kallade politiska signaler. Det var motivet för nämndemän i hovrätterna.

Beklagligt nog, konstaterar jag, har regeringen inte anammat vare sig Straffprocessutredningens eller Nämndemannautredningens förslag i just den delen.

Propositionen som riksdagen ska besluta om i eftermiddag innehåller i och för sig välkomna skärpningar – jag håller med om det – vad gäller krav på nämndemäns lämplighet, möjligheten att lättare göra sig av med dem när de är olämpliga och ett förtydligande av uppdraget, som då inte ska uppfattas som politiskt.

Detta är jättebra, verkligen, i alla fall i ett första steg.

Men tyvärr har regeringen inte rört systemet med nämndemän i hovrätterna. Varför har man inte gjort det? Ja, vi har hört många förklaringar här inne. Men en som inte har nämnts är att det är politiskt väldigt känsligt, särskilt ett valår. Och nämndemännen har en välorganiserad lobbyverksamhet, samtidigt som det i alla partier finns en tveksamhet inför att göra sig av med möjligheten att belöna tjänare med ett uppdrag som nämndeman.

Det har vi inte hört någonting om här i dag innan jag säger det. Men det är också sant.

Prot. 2013/14:131
25 juni

*Nämndemanna-
uppdraget – stärkt
förtroende och
högre krav*

Fast den formella motiveringen för att nämndemän ska delta i hovrättens avgöranden är att de bidrar till ökad insyn och garanterar att domstolarna dömer i linje med allmänna värderingar i samhället, allmänhetens värderingar. På så sätt är det tänkt att allmänheten ska få större förtroende för rättskipningen. Det har vi också hört här.

Men, fru talman, efter valet i höst måste vi här inne och utanför riksdagen kallt räkna med en ökning av nämndemän inte bara från Sverigedemokraterna, som vi har hört här, utan också från det ultranationalistiska Svenskarnas parti och från det extremfeministiska partiet FI. De kan bli nämndemän i våra domstolar.

Det är ju så att alla partier som röstas in i kommuner och landsting också har rätt att nominera nämndemän till både underrätterna och överrätterna, och även till migrationsdomstolen. En sådan ordning kan, när man tänker efter, allvarligt skada allmänhetens förtroende för hela Domstolssverige.

För min del tänker jag fortsätta att driva på för att landets rättskipning ska förbehållas juridiskt utbildade personer. Arbetet med att åstadkomma en förändring blir dessutom bara mer angeläget ju fler nämndemän som rekryteras från politiskt obskyra partier. Så, ja, jag vidhåller att systemet bör avskaffas.

I ett första steg vore det naturligt att börja den avvecklingen i hovrätterna och kammarrätterna, precis som Straffprocessutredningen och Nämndemannautredningen föreslog. Men i väntan på att det politiska modet – jag tror att det är vad det ytterst handlar om – infinner sig har jag bara att acceptera situationen.

Anf. 17 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Jag kan inte låta bli att begära replik, för jag tycker att den här debatten börjar bli lite grann av en parodi.

Regeringen lägger fram en proposition, och vi sitter här med ett betänkande på bordet. Sedan går alliansföreträdarna upp gång efter annan och tar avstånd från sina egna förslag i betänkandet, som man säger sig stå bakom.

Jag måste ställa en konkret fråga till Maria Abrahamsson, för tydlighetens skull: Tar du avstånd från och vill avveckla hela nämndemannasystemet? Det skulle vara intressant att få en ytterligare förklaring om det.

Det började med att Jan R Andersson gick upp och sade ungefär att vi får göra ett bokslut av Alliansens politik och visa på splittring. Sedan gick Johan Linander upp och tog avstånd från delar av sitt eget betänkande, liksom Caroline Szyber i andra delar av betänkandet. Och nu vill Maria Abrahamsson, som jag uppfattar det, avskaffa hela systemet. Tala om splittring!

Anf. 18 MARIA ABRAHAMSSON (M) replik:

Fru talman! Det är helt rätt. Jag har sagt i kanske tio års tid att jag tycker att detta system är fel. Jag ställer mig bakom betänkandet.

Jag är fullt nöjd med att få den här diskussionen i kammaren. Jag är mycket glad att jag fick en replik över huvud taget – det hade jag inte väntat mig. Ni ledamöter brukar sitta stumma och bara titta när jag talar om det jag tycker är sanning. Många gånger känner jag att det kanske är någon som håller med mig, men man säger inget.

Jag står bakom Alliansens förslag, absolut, och jag har ändå min linje. Vi i Alliansen har ganska högt i tak – vi får tycka lite olika.

Jag tycker inte att detta är en fråga att backa ifrån när jag har byggt upp så mycket argumentation och så mycket förtroende inom Domstols-sverige för frågan. Jag märker också, eftersom jag har följt frågan nära under lång tid, att det finns en vindkantring bland jurister som tidigare inte har velat säga vad de egentligen tycker men som i dag gör det. De två utredningar som delvis ligger till grund för betänkandet har resone-mang som vi inte kunde läsa för 10–20 år sedan.

Att jag i dag lägger fokus på hovrätterna beror på att systemet med nämndemän i hovrätterna inte har någonting att göra med historisk tradit-ion, utan det är en rent politisk reform som infördes på 1970-talet för att politiskt styra även hovrätterna. Det tycker inte jag att vi ska göra. Det är tveksamt utifrån ett Europarättsligt perspektiv.

Anf. 19 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! När vi stod här i kammaren för ett par veckor sedan kom det också upp att oppositionen har olika uppfattningar. Då visade det sig att även allianspartierna har olika uppfattningar, och Johan Linander uttryckte det som en liten lärdom: Vi är ju olika partier, och vi har olika uppfattningar. Vi sitter och förhandlar, och sedan kommer vi fram till gemensamma förslag som vi står bakom.

Självklart fungerar det likadant i oppositionen när vi lägger fram ge-mensamma förslag. Vi kan ha olika utgångspunkter, och sedan diskuterar vi och har gemensamma uppfattningar.

Men när vi i detta fall hör Maria Abrahamsson stå i talarstolen och prata om extrema uppfattningar, och hon nämner FI och andra politiska organisationer och ställningstaganden som extrema, vill jag påstå att Maria Abrahamsson själv står för den extrema uppfattningen här i kam-maren i dag. Det finns ändå en bred politisk enighet om ett nämndeman-nasystem så som det ser ut, även om man har andra uppfattningar i vissa delar, som vi kunde höra. Det är väl den extrema uppfattningen.

Jag tycker återigen att vi ska vara stolta över det system vi har, värna om det, stå fast vid det och ha en bred överenskommelse.

Sedan kan jag väl säga att det är bra när man är tydlig och talar om vad man tycker och vill. Men kom inte med några politiska cirkuskonster och anklaga oppositionen för splittring! Då blir det nästan en pajasdebatt, som jag tycker är onödig.

Anf. 20 MARIA ABRAHAMSSON (M) replik:

Fru talman! Först vill jag bara säga att jag är mycket tacksam och smickrad över att bli tillskriven denna tunga betydelse i debatten. Du har din egentliga motdebattör från allianspartierna i ditt utskott, Mattias Jonsson, men jag är smickrad. Jag förstår att jag har trampat på en väldigt öm tå. Jag trampar gärna på den en gång till, kan jag säga.

Faktum är ju att från och med valet i höst – okej, kanske med ett års fördröjning – har vi ett extremfeministiskt parti som kommer att ha möj-lighet att nominera nämndemän till våra domstolar. Vi har Svenskarnas parti, ultranationalistiskt, som kommer att kunna nominera nämndemän till våra domstolar. Är jag extrem om jag tycker att det är fel? Vad är då ni?

Anf. 21 CAROLINE SZYBER (KD):

Fru talman! Ja, Mattias Jonsson, man kan ju begära replik om man vill säga saker i stället för att ta det i ett annat replikskifte.

Jag tycker att det är att rekommendera att man läser de betänkanden som vi debatterar. Du kan läsa på s. 11, där vi redogör för utskottets ställningstagande. Där står det klart och tydligt att frågor om antalet nämndemän, deltagande i mål i domstolar och ersättning bereds inom Regeringskansliet. Det betyder alltså att frågan fortsatt bereds och problematiseras.

Det är precis det vi allianspartier har gjort här i dag. Du och jag, som båda satt i den politiska referensgruppen, kan ju också vara ärliga med att vi diskuterade väldigt lite de risker som finns med att vissa extrema partier kommer in. Det pratade vi inte speciellt mycket om i utredningen, och då tycker jag att det är viktigt att vi som politiker tar upp det här.

Jag kan själv känna stor oro över att till exempel Svenskarnas parti ska få sitta och döma i migrationsmål. Det måste jag kunna få ta upp i kammardebatten. Det blir väldigt speciellt när ni säger att det skulle visa på en splittring. Det enda vi gör är att vi problematiserar frågan ur olika vinklar, och det tror jag är sunt.

Det är faktiskt så att den här utredningen är tydlig med att säga att det här är en period där man ger politiska partier en liten fingervisning om att nämndemännen måste spegla befolkningen i landet bättre. Gör de inte det, ja, då kanske man får se till att ändra det system som råder. Det framgår av betänkandet, och det är också det som vi i Alliansen på olika sätt har problematiserat.

Man kan inte luta sig tillbaka och säga: Det här var en utredning. Allting är bra. Nu är vi nöjda. För mig och övriga Alliansen är det viktigt att vi följer frågor. Landar man inte rätt i känsliga frågor – som nämndemannafrågan i vissa fall är, beroende på vilka partier som kommer in – måste man ibland vara beredd att ändra sig.

Anf. 22 LENA OLSSON (V) replik:

Fru talman! Jag blir liksom tvingad att ta replik när du, Caroline Szyber, tar upp att referensgruppen inte diskuterade de mer eller mindre rasistiska partierna och olämpligheten i att de kanske kommer in. Det diskuterade vi vid ett flertal tillfällen. Du var ju heller inte med på alla möten.

(CAROLINE SZYBER (KD): Jo, det var jag.)

Hur kort minne har du? Jag vet i alla fall tre möten där vi diskuterade det här ganska genomgående. Jag vill säga det här i talarstolen så att det inte missuppfattas. Jag kommer mycket väl ihåg att vi diskuterade det ganska uttömmande.

Anf. 23 CAROLINE SZYBER (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Lena Olsson för att hon berättar vilka möten jag var med på och inte. Jag var med på alla möten. Det jag kan säga är att det berördes, men det diskuterades inte alls i den omfattning som jag tror att det hade diskuterats om det hade sett ut som det gör i dag.

Vi berörde problematiken, men jag står fast vid att jag inte tycker att vi hade tillräckligt djupgående och långtgående diskussioner om problemen med att vissa nämndemän, beroende på vilka partier som kommer att komma in i fullmäktige, kommer att få sitta och döma i migrationsmål. Hade vi verkligen haft så långtgående diskussioner som det sägs här att vi hade, då förstår jag inte att man inte gjorde de förändringarna.

Visst, vi berörde frågan. Vi tangerade frågeställningarna. Men jag tycker inte, och det är det jag försöker belysa, att vi ska vara nöjda och luta oss tillbaka i och med det. Jag tror, och det är precis det Maria Abrahamsson också är inne på, att beroende på hur det ser ut efter höstens val är det mycket möjligt att vi måste ta upp och diskutera frågorna igen. Det är precis det vi försöker trycka på.

Det är likadant med det jag tog upp i mitt anförande – att jag tycker att ersättningen till nämndemän ska höjas. Bara för att det har lagts fram en utredning behöver det inte betyda att det är det som gäller.

Om man har en hög ambition, vilket vi har, och vill ha ett rättssäkert rättsväsen gäller det också att man följer frågor över tid. Är det så att politiska företrädare gör felsägningar eller återigen råkar säga att deras nämndemän ska döma, då måste man såklart vara beredd att ompröva systemet. Beroende på vilka partier som kommer in och hur de nämndemännen sköter sig måste man såklart vara beredd att ta upp frågan igen.

Så visst, vi berörde frågeställningen men inte alls i den utsträckning som vi hade gjort om det hade sett ut så som det gör nu i vissa kommuner i opinionsundersökningarna.

Anf. 24 LENA OLSSON (V) replik:

Fru talman! Vi kanske gör olika bedömningar av hur man diskuterar frågor i referensgruppen.

Jag vet att jag personligen tog upp det här vid tre tillfällen. Då hade det väl varit på sin plats att du, Caroline Szyber, hade tagit upp det och tryckt på ännu mer. Jag hade backat upp dig, garanterat – till hundra procent hade jag backat upp dig om du hade drivit på ännu mer. Men det gjorde du inte – inte heller du – enligt dig själv.

Jag tycker att det här är ett allvarligt problem, och en del i det har vi skärpt till. Sedan är det väl alltid så med ett lagförslag eller en lagstiftningsprocess att vi har stiftat lagar som har visat sig slå fel. Jag har inte märkt att det är så djävla omöjligt att ändra det.

Anf. 25 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Nu vaktar vi språket.

Anf. 26 CAROLINE SZYBER (KD) replik:

Fru talman! Nej, jag har varit öppen, och jag har förankrat det hos vår partisekreterare. Kristdemokraterna är också det parti som har vågat ompröva synen på nämndemän sedan diskussionen för några år sedan, då vi som parti föreslog lottning.

Vi från Kristdemokraterna är tydliga: Vi tycker inte att man behöver nämndemän i överrätt. Det problematiserade jag tydligt på alla möten. Jag var också tydlig i fråga om problematiken med nämndemän när det gäller både migrationsmål och skattemål.

Skattemål är så pass komplexa att även de nämndemän som sitter i dem ofta säger att de har svårt att förstå helheten i de målen.

Man kan alltså inte säga att jag inte har berört det här. Jag från Kristdemokraterna var tydlig med att jag ville se förändringar i det system som var. Det var också precis det jag belyste. Jag tror att i sinom tid kommer jag och Kristdemokraterna att få rätt i frågan när vi ser vilka personer som sitter och dömer. Visst, de kommer i sinom tid att ses som olämpliga, men innan dess kommer de att ha gjort tillräckligt mycket skada för att vi ska få ta den här politiska debatten igen.

Anf. 27 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! Att jag gick upp och tog replik på Maria Abrahamsson var för att jag tycker att i den här debatten, i den här kammaren, i den här diskussionen, har hon de extrema uppfattningarna i förhållande till vad betänkandet i grunden står bakom.

Ni går upp och anklagar oss. Jag tycker inte att ni kan komma dragande med den typen av argumentation, att vi från oppositionen är splittade, när ni själva har lyft ut för vidare beredning frågor som ni inte är överens om eller kan komma fram till att lägga med i en proposition som i det här fallet ligger i ett betänkande som vi debatterar i dag. Ni hänskjuter de frågorna till framtiden. Jag kan inte tolka det på annat sätt än att det beror på att ni själva efter den debatt som har varit här står med olika uppfattningar och inte kan enas om frågeställningarna.

Anf. 28 CAROLINE SZYBER (KD) replik:

Fru talman! För det första tycker jag att vi ska lägga bort uttryck som ”extrema uppfattningar” när det gäller partierna som har samlats här i kammaren. Det är andra partier som har mer extrema uppfattningar, och det är det vi har problematiserat.

Sedan var vi från Alliansen, såväl Johan Pehrson, Jan R Andersson och Johan Linander som jag, tydliga med att det här systemet, nämndemannasystemet, kräver en bred politisk överenskommelse. Det var därför vi hade en utredning med en politisk grupp som fick tycka till, och det är därför vi har landat i det betänkande som vi har lagt fram i dag.

I de här frågorna fanns det en stor samsyn, och det är därför man lägger fram det här. Det behöver inte betyda att man har arbetat klart med alla frågor. Det är precis därför man också säger att några frågor kommer att beredas vidare. Ersättningsfrågan är en sådan fråga.

Det var väldigt tydligt i de direktiv som utredningen fick att det skulle vara en kostnadsneutral lösning. Det innebär att om antalet nämndemän minskade kunde utredningen också föreslå högre ersättning. Om man inte gör så – alltså som det är nu, när man har kvar befintligt antal nämndemän – kan man inte inom ramen höja ersättningarna. Men det behöver inte betyda att vi inte vill höja ersättningarna. Det har vi alla varit tydliga med.

Det är likadant när det gäller utbildning. Vi föreslår ett antal förändringar när det gäller utbildningen, men vi kanske ser att det behöver göras mer. De senaste åren har vi sett att det har kommit in en jävsproblematik som inte alls har tagits upp i den utsträckning som hade varit önskvärd i utbildningen. Då får man lägga till det.

Det är precis så vi jobbar. Vi vill i den här frågan ha en bred politisk samsyn. När vi eftersträvar det försöker man nu från oppositionens och Socialdemokraternas håll göra gällande att det betyder att vi har splittringar. Snarare handlar det om att vi har försökt vara lyhörda och nå en samsyn bland alla partier i den politiska referensgruppen.

Anf. 29 MATTIAS JONSSON (S) replik:

Fru talman! I mitt anförande sade jag att jag välkomnar regeringens ställningstagande att värna om nämndemannasystemet. Jag välkomnar också att betänkandet visar att regeringen har varit lyhörd och lyssnat på de förslag vi under den här mandatperioden har lagt fram vid ett flertal tillfällen om en tydligare obligatorisk och generell utbildning innan man tillträder sitt nämndemannauppdrag. Vi får se till att få en förskjuten valprocess, så att vi kan få bättre fokus och förhoppningsvis höja förtroendet för systemet och underlätta för våra nämndemän. Arvodesfrågan är också något som vi i flera år har motionerat om att vi behöver se över.

Utredningen sade att det inte skulle bli någon kostnadsökning. Om jag inte minns fel gick man i stället med 25 miljoner plus för att man drog ned så mycket, och sedan lade man till i arvodesdelen.

Återigen kan jag bara konstatera att vi har ett betänkande på bordet. Vi blir anklagade för att inte vara överens. Jag kan också konstatera att allianspartierna har lyft upp ett antal frågor för beredning som man inte har lyckats lägga fram på riksdagens bord. Det är bra med politisk enighet, men det blir lite konstigt när man går upp i talarstolen och tar avstånd från delar i det betänkande man själv lägger fram.

Anf. 30 CAROLINE SZYBER (KD) replik:

Fru talman! Vi tar inte avstånd. Vi problematiserar. Det är nog sunt att göra det.

Vi är ju fyra allianspartier, och vi tycker olika. Ni är tre olika oppositionspartier, och ni tycker olika. Bland annat tycker ni väldigt olika i nämndemannafrågan, vilket också märktes i den politiska referensgrupp som vi båda satt i.

Jag vill avsluta där Mattias började med att säga att jag är positiv till att regeringen i det här fallet var så lyhörd till att lyssna till den parlamentariska gruppen och försöka hitta en samsyn mellan alla de åtta partier som satt i utredningen och därför har lagt fram det här förslaget. Sedan finns det ett antal frågor som man kommer att jobba vidare med där vi inom Alliansen kanske har olika perspektiv, där du och jag har olika perspektiv och där det även finns olika perspektiv bland de rödgröna. Det är inte så konstigt.

Det viktigaste var dock att vi började göra ett omtag. Det var detta jag försökte problematisera i mitt anförande, och det är detta som betänkandet innebär.

Detta är en fråga som jag är helt övertygad om att vi kommer att komma tillbaka till. Jag tycker att det var ett bra första steg att bereda frågan och lägga fram dessa förslag.

Anf. 31 JAN R ANDERSSON (M):

Fru talman! Mattias Jonsson höjde nivån lite i debatten. Om han har synpunkter på ett inlägg av någon ledamot är det dock bättre att han tar

Prot. 2013/14:131
25 juni

*Nämndemanna-
uppdraget – stärkt
förtroende och
högre krav*

replik just på den ledamoten. Nu tar jag själv replik på Mattias Jonsson i den här formen, alltså som ett nytt anförande.

Jag nämnde att det finns en uppenbar splittring när det gäller rättspolitiken. Det är möjligt att vissa socialdemokrater har synpunkter på det. Jag drar mig till minnes exempelvis den övning vi hade i går om datalagringsdirektivet, där delar av oppositionen tycker att det är helt okej att polisen fråntas de verktyg som egentligen är de enda man kan använda för att komma till rätta med barnpornografibrott och andra allvarliga sexövergrepp.

Vi kan ta frågan om livstidsstraff. Där har Alliansen enat fått fram ett betänkande som säger att normalstraffet för mord ska vara livstidsstraff.

Vi kan ta frågan om halvtidsfrigivning, som skulle kunna bli spännande när det gäller hur man ska gå vidare i en eventuell regeringssituation. Ska man ha halvtidsfrigivning, eller ska man ha kvar den frigivningstid som gäller i dag?

Vi kan ta narkotikabrott. Ska narkotika för eget bruk legaliseras? Vi har sett att detta är ett av de viktigaste instrumenten för att polisen ska kunna beivra och bekämpa narkotika i vårt samhälle. Ska vi ta bort det instrumentet?

Vi kan gå vidare och se på många andra förslag. Exempelvis skulle man kunna titta på Socialdemokraternas 100-punktsprogram. Vi kan se att de flesta av de punkterna är hämtade direkt ur Alliansens politik. Mycket är sådant som vi moderater under många år har stått för. Det är väl tacksamt att Socialdemokraterna står nära Alliansen och Moderaterna i de här frågorna, men det visar inte på att man har särskilt mycket egen politik.

Jag tycker att Maria Abrahamsson är en frisk fläkt som med klokskap och engagemang tar sig an de här frågorna. Det är faktiskt något man får göra i vårt parti. Vi tycker att det är bra att man breddar debatten. Jag delar i många meningar Maria Abrahamssons ståndpunkter. Framför allt delar jag hennes uppfattning att Svenskarnas parti är ett extremt parti, vilket Jonsson inte verkar hålla med om. Extrema partier ska vi försöka hålla utanför den här kammaren och också utanför våra domstolar.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 21 §.)

12 § Förlängd övergångstid för tillämpning av vissa bestämmelser i polisdatalagen

Justitieutskottets betänkande 2013/14:JuU33

Förlängd övergångstid för tillämpning av vissa bestämmelser i polisdatalagen (prop. 2013/14:192)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 21 §.)

Justitieutskottets betänkande 2013/14:JuU36
Skärpningar i vapenlagstiftningen (prop. 2013/14:226)
föredrogs.

*Skärpningar i
vapenlagstiftningen*

Anf. 32 ELIN LUNDGREN (S):

Fru talman! I justitieutskottets sista betänkande för den här mandatperioden behandlar vi propositionen *Skärpningar i vapenlagstiftningen*. Vi socialdemokrater har länge påtalat problematiken med illegala vapen som florerar och ställer till stor skada. Jag tror att alla har uppmärksammat att vi med jämna mellanrum får illegala skjutningar rapporterade. Ofta sker de på allmän plats och ibland med mycket otäck utgång. Sedan tidigare vet forskarna att illegala skjutvapen används i majoriteten av de i snitt 15 till 20 fall av dödligt våld som sker med skjutvapen årligen i Sverige.

En rapport som kom från Brottsförebyggande rådet för något år sedan visade att dödligt våld kopplat till kriminella konflikter har ökat med drygt 50 procent sedan 1990-talet. Så kan det inte få fortsätta.

Regeringen har nu utrett vapenlagstiftningen i omgångar sedan 2009. Vi tycker det har varit olyckligt att inriktningen tidigare inte har legat hårt på de illegala vapnen utan i stället på legala vapen och deras användning. Därför är det bra att fokus den här gången är på just illegala vapen och i linje med det som vi Socialdemokrater föreslagit i flera år.

Vi tycker det är bra att vi äntligen får till ett skärpt straff för vapenbrott. Det lägsta straffet för grovt vapenbrott höjs från fängelse i sex månader till fängelse i ett år, och så införs brottet särskilt grovt vapenbrott med fängelsestraff på mellan tre och sex år. Men vi hade önskat ännu fler åtgärder.

Till exempel anser vi att tvångsmedel som hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation eller teleavlyssning ska kunna användas redan vid grovt vapenbrott. Det ger polisen ännu bättre förutsättningar att utreda och lagföra kriminella som hanterar illegala vapen. Det blir tyvärr inte möjligt med det här förslaget. Det kommer att behövas en mycket stor mängd vapen för att göra det möjligt.

En annan åtgärd är att vi vill ge tullen bättre förutsättningar att stoppa införseln av illegala vapen. Vi vill att tullen ska få inskrivet i sitt regleringsbrev att särskilt jobba med att förhindra vapensmuggling. I dag är narkotika, alkohol och tobak prioriterade, men vi ser också att jakten på illegala vapen behöver intensifieras. Vi tycker också att tullen ska få större möjlighet att kontrollera id-handlingar för personer som tas ut för tullkontroll.

Jag står bakom våra båda reservationer men yrkar här bifall bara till reservation 1.

Anf. 33 RICHARD JOMSHOF (SD):

Fru talman! Sverigedemokraterna är ett parti som består av många sport- och jaktskytteengagerade medlemmar. Tillsammans har vi fattat beslut om att vi inte kommer att stödja några förslag som inskränker vapenägandet för Sveriges sportskyttar och jägare på ett, vad vi kallar, orimligt sätt. Det svenska jakt- och målskyttet är nämligen en del av vårt

kulturarv, och vi behöver vara mycket rädda om det. Därför väljer vi att motsätta oss alla onödiga och felriktade inskränkningar av det legala vapenägandet.

Det är också av den anledningen vi tycker att det är bra att många av de kritiserade förslag som tidigare kommit från regeringens utredning är bortplockade i propositionen. Samtidigt återstår det ett förslag som vi inte kan ställa oss bakom, nämligen det om auktorisation.

Regeringen föreslår ett system där skyttesammanslutningar, alltså förbund och föreningar, i framtiden måste auktoriseras av Rikspolisstyrelsen innan de får inneha vapen. Kraven för auktorisation föreslås vara att sammanslutningen är en stabil organisation, att den bedriver skytteverksamhet och har hög säkerhet. Det låter naturligtvis väldigt bra. Till saken hör att det är samma krav som skyttesammanslutningar måste uppfylla i dag.

Förslaget kan därför verka harmlöst, om än lite onödigt. Regeringen skriver faktiskt själv till och med att systemet för auktorisation, som föreslås av utredningen, i stort motsvarar dagens ordning. Men här kommer den springande punkten. Exakt hur kraven när det gäller stabil organisation, bedrivande av skytteverksamhet och säker vapenhantering ska utformas i framtiden anges inte i propositionen. I stället avser regeringen att bemyndiga polisen att meddela föreskrifter om närmare krav i efterhand.

På så sätt kringgår regeringen riksdagens granskning av om de specificerade kraven kommer att vara väl utformade eller om de tvärtom kommer att påverka Sveriges jakt- och sportskyttar negativt.

Fru talman! Det finns till och med farhågor hos en del av de jakt- och skyttevänner som vi har talat med för att detta kan vara ett medvetet sätt för regeringen att i efterhand införa vissa av de begränsningar som plockades bort från propositionen.

Liksom remissinstanserna Förvaltningsrätten i Uppsala, Naturvårdsverket, Jägarnas Riksförbund och Sveriges Vapenägares Förbund anser vi att regeringen naturligtvis borde ha redovisat kriterierna för auktorisation öppet i propositionen så att vi hade kunnat ta ställning till dem här och nu.

Vi yrkar därför avslag på de delar i propositionen som rör förslaget om auktorisation, i varje fall så som förslaget ser ut i dag.

Fru talman! Jag vill kort nämna det ökade antalet skjutningar runt om i Sverige. Det är inte så, om nu någon trodde det, att skjutningarna har med det legala vapenägandet att göra, utom möjligtvis i något enstaka undantagsfall. Det är inte så att de uppgörelser vi allt oftare ser på gator och torg är uppgörelser mellan illasinnade sportskyttar och jägare. Det rör sig i stället om uppgörelser mellan olika kriminella grupper.

Att denna organiserade brottslighet har kunnat växa sig stark i Sverige är inte konstigt, med tanke på att såväl nuvarande som tidigare regeringar monterat ned vårt gränsskydd så till den grad att det strömmar in illegala vapen men också knark och illegala invandrare till Sverige. Vi vet till och med vilket specifikt område de flesta av de illegala vapnen kommer ifrån, nämligen västra Balkan, enligt polisens sakkunniga.

Det är av denna anledning vi stöder reservation 1, som innebär att polisen ska få använda telefonavlyssning redan vid grovt vapenbrott. Förslaget ligger helt i linje med vad Sverigedemokraterna anser i frågan. När

vi tidigare har lagt fram liknande förslag här i riksdagen har samtliga partier sagt nej. Det är därför glädjande att Socialdemokraterna nu delar Sverigedemokraternas åsikt i frågan. Att man gör det lättare för polisen att använda hemliga tvångsmedel mot grovt kriminella kommer att underlätta för polisen i kampen mot den organiserade brottsligheten. Jag är helt övertygad om det.

Sverigedemokraterna har också vid flera tillfällen föreslagit ett återupprättat och stärkt gränsskydd, inte minst i kampen mot den organiserade brottsligheten. Därför stöder vi dessutom reservation 3, som syftar till att ge tullen bättre förutsättningar att stoppa införseln av illegala vapen.

Fru talman! Det är naturligtvis av största vikt att vi bekämpar den grova brottsligheten och att vi gör allt som står i vår makt för att få bort de illegala vapnen från gator och torg. Samtidigt är det viktigt att den stora grupp skötsamma medborgare som utövar sport- eller jaktsskytte eller har ett historiskt intresse och samlar gamla vapen ges möjlighet att fortsätta med detta.

Bara hos Polismyndigheten i Stockholms län hade man i början av året en kö om 5 000 liggande ärenden gällande vapenlicenser. Det kan gå flera månader innan man ens får en tilldelad handläggare.

Jag vill därför avsluta med att yrka på att regeringen ska återkomma med ett förslag om att minska polisens handläggningstider för vapenlicenser.

Med detta sagt vill jag yrka bifall till reservationerna 2,3 och 4 i betänkandet.

Anf. 34 PATRICK RESLOW (M):

Fru talman! I det nu aktuella betänkandet går alliansregeringen vidare med ytterligare straffskärpningar, denna gång för vapenbrott. Skälet för detta är framför allt att straffet för vapenbrott inte har ändrats på 20 år samtidigt som vi har sett förändringar i samhället som påverkar synen på just denna brottslighet. En sådan är användandet av skjutvapen.

Signalerna från rättsväsendet är tydliga. Våldsbenägna kriminella personers användning av skjutvapen ökar. Vi har också sett under senare tid att det har förekommit ett stort antal skjutningar i Stockholm, Göteborg och Malmö. Flera skjutningar bedöms dessutom vara gängrelaterade. Och i den officiella brottsstatistiken för 2013 visar man också på att andelen dödligt våld med skjutvapen har ökat. Det är en allvarlig och mycket oroväckande utveckling som vi måste stoppa. Vi i Alliansen tar detta på allra största allvar. Det är därför en angelägen fråga för oss att motverka förekomsten av illegala skjutvapen i samhället och att förhindra att de används i kriminella sammanhang.

De straffskärpningar som nu föreslås ligger också väl i linje med den skärpta syn på allvarliga våldsbrott som har präglat alliansregeringen och dess strafflagstiftning. Straffmättningsreformen från 2010 syftade till en generell höjning av straffen. Sedan dess har – det var bara för någon månad sedan – ytterligare en utredning om skärpta straffskalor för allvarliga våldsbrott överlämnats till regeringen. Arbetet fortsätter.

Fru talman! Under de gångna två mandatperioderna har alliansregeringen visat handlingskraft och målmedvetenhet i kampen mot de illegala vapnen och genomfört en rad reformer i syfte att bekämpa den grova

organiserade brottsligheten och de illegala vapnen i Sverige. Redan under förra mandatperioden aviserades att ett större reformarbete på vapenområdet skulle inledas och genomföras successivt under en period framöver. Låt mig ge några exempel på detta reformarbete.

Under 2011 infördes krav på märkning av skjutvapen, vapendelar och ammunition, under straffansvar, som ett led i undertecknandet av FN:s vapenprotokoll. Syftet med vapenprotokollet var att man skulle främja, underlätta och stärka samarbetet mellan staterna för att förebygga, bekämpa och utrota olaglig tillverkning av och handel med vapen och ammunition.

Samma år beslutade regeringen att ge Tullverket och Rikspolisstyrelsen i uppdrag att gemensamt kartlägga införseln av illegala vapen samt vilket tillvägagångssätt som vapensmugglarna använder sig av. Uppdraget slutrapporterades i oktober 2012 och har bidragit till ett ökat samarbete mellan polisen och tullen, med gemensamma operativa insatser, för att man på längre sikt ska kunna minska den illegala införseln av skjutvapen till Sverige.

Den 1 juli 2012 skärptes vapenlagstiftningen ytterligare. Syftet med den lagändringen var att man ytterligare skulle skärpa synen på illegala vapen och förhindra att skjutvapen kommer till brottslig användning och att olämpliga personer får tillgång till vapen. Reglerna om grovt vapenbrott förtydligades genom att man preciserade de omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömandet av om ett vapenbrott är grovt. Likaså straffbelades underlåtenhet att anmäla införsel av vapen eller att utan tillstånd förvara vapen åt någon annan. Reglerna för vapenhandlare skärptes också.

Utöver detta har alliansregeringen genomfört två tillfälliga vapenamnestier under de här två mandatperioderna i syfte att samla in illegala vapen.

Det bör i detta sammanhang understrykas att samtliga tre vapenamnestier som genomförts i Sverige – 1993, 2007 och 2013 – har ägt rum under de borgerliga partiernas regeringsinnehav. Under det socialdemokratiska regeringsinnehavet 1994–2006, tolv års tid, genomfördes inte en enda.

Alliansregeringens vapenamnesti 2007 resulterade i att ca 13 000 skjutvapen, drygt 800 vapendelar och 15 ton ammunition lämnades in. Dessutom lämnades ca 10 000 legala vapen in.

Samma framgång, om inte större, rönt den vapenamnesti som genomfördes för ett år sedan. Då lämnades drygt 15 000 vapen och vapendelar och 36 ton ammunition in, detta trots den socialdemokratiska klagomuren om att tiden för inlämnande var alldeles för kort. Det är alltså en betydande mängd vapen som tagits bort från marknaden.

Herr talman! Alliansregeringen fortsätter nu på den inslagna vägen. I det betänkande vi har framför oss föreslås maxstraffet för vapenbrott höjas från ett till två år. Minimistraffet för grovt vapenbrott höjs från sex månader till ett år.

Dessutom införs en ny brottsrubricering – synnerligen grovt vapenbrott – med en straffskala på fängelse i lägst tre och högst sex år. Här ska särskilt beaktas om innehavet, överlåtelsen eller inlåningen har avsett ett stort antal vapen. Det är alltså mängden vapen som blir avgörande i be-

dömningen. Med dessa straffskärpningar återspeglas samhällets skärpta syn på vapenbrott bättre i straffskalorna.

De nu förslagna skärpningarna i vapenlagstiftningen tar sikte på att begränsa illegala vapen. Jag vill förtydliga detta – illegala vapen. Det är viktigt att poängtera det, inte minst eftersom det i anledning av vapenutredningen uppstod frågetecken kring fokus i vapenfrågan. Alliansregeringen har aldrig haft som syfte att försvåra för personer som ägnar sig åt jakt eller skytte. Tvärtom vill vi nu förtydliga regelverket för att underlätta deras verksamhet.

Det är de illegala vapnen och den grova organiserade brottslighetens användande av illegala vapen som har stått i fokus för alliansregeringens politik under dessa två mandatperioder.

Utöver de straffskärpningar som nu föreslås vill vi också införa nya regler när det gäller tillståndsgivningen. Från jakt- och sportskytteföreningarna har det under längre tid framkommit berättigad kritik mot att handläggningstiderna för vapenlicenser är alldeles för långa. Vi i Alliansen delar denna kritik och ser ett stort problem i att det på vissa håll tar alldeles för lång tid att handlägga vapenlicenser.

Det är inte acceptabelt att det ska gå flera månader för att få ett beslut. Det åligger Rikspolisstyrelsen att med kraft ta itu med detta problem. I samband med den nya polisorganisationen tror vi också att förutsättningarna för en snabbare process kommer att underlättas. 21 myndigheter blir då en myndighet, och det blir lättare att styra och följa upp tillståndsgivningen samt se till att regelverket tillämpas lika över hela landet. Vi hoppas därmed tillmötesgå de krav som förs fram från jakt- och sportskytteföreningarna.

Vad gäller tillståndsgivning föreslås ett system med auktorisationsförfarande liknande den ordning som vi har i dag för prövningen av sammanslutningar för jakt- eller målskytte. För en sådan auktorisation krävs att sammanslutningen har en stabil organisation, en kontinuerlig skytteverksamhet och en ordning för säker vapenhantering. Ett separat register över auktoriserade sammanslutningar upprättas.

Vidare föreslås att tidsbegränsade tillstånd fortsätter att gälla under den tid då en prövning om förnyat tillstånd pågår, det vill säga även om tillståndstiden gått ut.

Herr talman! I anledning av det nyss anförda yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

(Applåder)

Anf. 35 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Herr talman! Vi debatterar justitieutskottets betänkande 36 *Skärpningar i vapenlagstiftningen*. Vi i Miljöpartiet står bakom de förändringar som föreslås. Det är motiverat att strama upp reglerna och skärpa straffen. Vapenbrott är allvarligt, och med dessa straffskärpningar visar samhället hur allvarligt vi ser på det.

Jag har tänkt tala om den debatt som förslagen har startat. Den har blivit oerhört polariserad, och jag tror att vi i den här församlingen skulle behöva göra ett större jobb med att diskutera med den väldigt stora skara svenskar som använder vapen på ett legalt sätt, som deltar i en skytteförening eller för vilken jakt är en central del.

Jag är övertygad om att jag definitivt inte är ensam om att både ha mött företrädare – jag känner många av dem – och fått en stor andel mejl med varningar för de kommande skärpningarna. Man är också orolig för de signaler från polisen och det politiska systemet som handlar om att över huvud taget begränsa antalet vapen i samhället.

För många av oss som ser hur vapen används i kriminella syften är det en självklarhet att vi ska begränsa dem. Det är också vad det här syftar till. Men för de personer som ser sitt vapen som en del av en livsstil på landet blir en del av tankemeningarna – grunddelarna – i förslagen förstås ett hot mot denna livsstil.

Debatten kantrar väldigt lätt över till att handla om dumma stockholmare som sitter i parlamentet och inte förstår landsbygdens livsstil. Den debatten måste vi bli bättre på att ta, och vi måste bli bättre på att lyfta den gemensamt.

Det förslag vi debatterar i dag riktar i likhet med vapenamnestin, som jag håller med om var framgångsrik, in sig på att få en bättre kontroll på de vapen som finns i hemmen och vars syfte är skytte eller jakt.

Jag tror att det hade varit bra om vi kunde hitta en samsyn där vi tydligt pekar på att det handlar om att vi ska begränsa vapen som används av brottslingar samtidigt som vi stramar upp reglerna och det blir tydligare och enklare för dem som jagar eller använder skjutvapen i sportsliga aktiviteter.

Det har under en lång period varit svårt att få aktuella nationella siffror över antalet illegala vapen i Sverige eller antalet skjutningar på öppen gata mellan kriminella. Verksamma polisers bild är att antalet skjutningar i storstäderna har ökat de senaste tio åren. Det är dock svårt att uttala sig om ökningen då talen är låga, och man behöver se utvecklingen under en lång tid för att kunna tala om att det verkligen är på det sättet.

Vi behöver veta mer. Det är därför bra att tullen har fått i uppdrag att kartlägga mer. Vi skulle behöva lyfta in skrivningar om just begränsningarna för de illegala vapnen, för att ge en mer balanserad signal till jägare och skyttevapenägare. För jag upplever att det egentligen finns en ganska stor och bred enighet om att de vapnen vi ska begränsa är de som används i illegala syften.

Till sist vill jag säga att detta är justitieutskottets absolut sista debatt i kammaren under denna mandatperiod, och jag vill därför passa på att tacka ordföranden, utskottskollegerna och utskottskansliet och önska alla en skön sommar. Debatterna lär fortsätta under valrörelsen, men jag hoppas att ni alla också kan passa på att njuta av sommaren.

Anf. 36 JOHAN PEHRSON (FP):

Herr talman! Vi pratar nu om skärpningar i vapenlagstiftningen. Det är mycket som behöver göras för att vi ska minska brottsligheten och öka tryggheten. Man måste arbeta på utvalda områden. Det handlar om förebyggande arbete, socialt arbete, att jobba med processrätten och hur polisen jobbar men också vilka lagar vi har inom straffrätten. Det här är ett sådant exempel.

Jag tycker att min kollega från Alliansen Patrick Reslow mycket väl beskrev bakgrunden och hur vi har jobbat systematiskt för att lyfta upp och skärpa synen på vapenbrott. Man kan tycka att det borde ha gått ännu fortare. Men jag vill understryka att vi tillhör dem som jobbar noga

och försiktigt med straffrätten, för det är klart att det inte är läge att göra saker fel, fort och slarvigt här.

Nu får vi skärpning. Vi höjer normalbrottets straffmaximum och det grova brottets straffminimum och inför dessutom ett synnerligen allvarligt vapenbrott för de värsta fallen där personer ägnar sig åt att föra in vapen och använda vapen i sin brottsliga verksamhet. Där får vi ett rejält straffvärde upp till sex år med ett minimum på tre år.

Allt detta har till syfte att driva upp straffskalorna så att våra fria och oberoende domstolar, när de tillämpar lagen, ska förstå hur vi vill se en skärpning. Det är ingen som kan vara tondöv för det faktum att det är för mycket vapen på våra gator, för mycket vapen som används illegalt. Det orsakar stor skada, och det är också en verksamhet som driver fram det våldskapital som även utan skjutningar riskerar att förstöra vårt land och skapa otrygghet och elände för människor.

Vi kommer att följa tillämpningen noga, för att se till att det blir så att mer av de tvångsmedel som efterfrågas inte minst från Socialdemokraterna kommer till användning. Vi reglerar inte tvångsmedlen separat, men genom att ha särskilda straffvärden kan detta slå in, och man kan effektivt bekämpa den här typen av mycket grov brottslighet.

På tre områden skärper vi nu strafflagstiftningen för vapen. Vi har nyligen fått en bra redogörelse för andra åtgärder som vi har vidtagit. Det här är rätt väg att gå.

Det som efterfrågas i någon reservation om tullen har genomförts. Det finns hur mycket mer som helst att göra. Jag vill återigen, som liberal och företrädare för Folkpartiet, slå ett slag för den europeiska tanken på samarbete. Det är ju klart att vapen kommer någonstans ifrån, såvida de eller delar av dem inte tillverkas i Sverige, och vi måste ha ett brett europeiskt samarbete på polisiär nivå och tullnivå för att komma åt detta.

Det är för mycket navelskåderi att tro att vi ska kunna lösa detta i landet Sverige med förstärkningar till tullen på vissa håll. Vi har en mycket bred gräns, vill jag upplysa om, och det går inte att täppa till vägarna till Sverige, utan detta måste lösas på europeisk nivå – det är ett alleuropeiskt problem.

Avslutningsvis kan jag säga något om det jag tyckte att Miljöpartiet förde fram bra i talarstolen, den andra delen i betänkandet och den underliggande propositionen, om legala vapen.

Det finns ett intresse som är helt okej att ha vapen. Man kan hålla på med skytte och jakt. Jag tycker att vi nu lyfter fram klara förbättringar vad gäller auktorisation och tillståndsgivning för att underlätta och modernisera den lagstiftningen. Här finns det hur mycket synpunkter som helst.

Jag lyfter gärna också fram det faktum att man gör förändringar när det gäller kolsyrevapen och soft air guns. Det är vapen, oftast attrapper, som används inte minst i kriminella sammanhang. Det är helt omöjligt för en människa att veta vad som är ett riktigt vapen och vad som inte har metallkula, så att säga.

Herr talman! Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

Prot. 2013/14:131
25 juni

*Skärpningar i
vapenlagstiftningen*

Anf. 37 JOHAN LINANDER (C):

Herr talman! Just vapen har vi debatterat många gånger här i Sveriges riksdag under mandatperioden. Regeringen har till och med fått kritik från Vänsterpartiet och Miljöpartiet för att vi inte har höjt straffen tillräckligt snabbt. Det är vi inte vana vid. Men nu höjer vi straffen.

Minimistraflet för grovt vapenbrott höjs från sex månader till ett år, och dessutom skapas en ny brottsrubricering, synnerligen grovt vapenbrott, med fängelse som lägst i tre år och som högst i sex år.

Jag tror att det är helt rätt, för den som begår grova vapenbrott ska veta att det kommer att leda till ett långt fängelsestraff, inte bara några månader som kanske kan avtjänas med fotboja. Samtidigt ska jag vara ärlig med att säga att jag inte tror att längre straff generellt minskar den här typen av brottslighet. Men det är ändå principiellt rätt, med tanke på brottets allvar.

Vill man minska brottsligheten är det inte generellt hårdare straff som är den effektiva vägen – det måste vi vara medvetna om – utan då krävs det andra åtgärder. De uppdrag som regeringen har gett till tull och polis om att minska inflödet av vapen är en av de åtgärderna. En annan sak är de tidigare och tydligare insatserna mot unga kriminella, så att man helt enkelt inte ska vilja eller tänka tanken att gå omkring med vapen på stan. Färre unga ska välja den kriminella banan, och då minskar också användandet av vapen, vilket är viktigt.

Det är viktigt att betona att det vi nu gör är att ge oss på de illegala vapnen – inte de legala vapnen. Ingenting av det vi nu genomför försämrar för skyttar eller jägare. Man skulle kunna tro det när man lyssnade på några av de tidigare inläggen.

En viktig förändring som vi också genomför med den här lagändringen är att den som har ett tidsbegränsat vapentillstånd och ansöker om ett nytt tillstånd men handläggningen tar lång tid, automatiskt får ett förlängt tillstånd under den tid som prövning pågår.

Det är ingen hemlighet att vi har problem med långsam tillståndshandling, särskilt här i Stockholm men också i Västra Götaland. Många har hört av sig till mig – och säkert er andra som sitter här – och klagat på de långa väntetiderna. Jag förstår det verkligen.

Om man ansöker om ett förnyat tillstånd ska det inte behöva bli en mellanperiod när man sitter utan ett godkänt tillstånd fram tills ansökan har hanterats. Det är därför vi gör den här förändringen, så att det tidsbegränsade tillståndet förlängs automatiskt. Samtidigt ska vi såklart också få ned handläggningstiderna. Jag är övertygad att den nya polisorganisationen har större möjligheter att hantera vapenansökningarna på ett effektivt sätt och därmed få ned handläggningstiderna.

Herr talman! Jag vill också säga något om den reservation som Sverigedemokraterna har om villkor för auktorisation av sammanslutningar för jakt- eller målskytte. Reservationen är ganska svårbegriplig. Den kanske är ett utfall av att man försöker att vara populistisk utan att egentligen förstå vad förslaget innebär.

Sverigedemokraterna skriver i sin reservation att det av propositionen inte framgår vilka krav som ska ställas på sammanslutningarna och att detta i stället ska regleras på föreskriftsnivå. Sverigedemokraterna menar att kriterierna för auktorisation ska regleras i lag, ”detta särskilt med

avseende på att regeringen inte påvisat något konkret problem med den nuvarande ordningen”.

Sverigedemokraterna yrkar avslag på de delar av propositionen som rör förslaget om auktorisation och menar att nuvarande regler ska fortsätta att gälla. Alltså: Missnöjda med förslaget, eftersom det inte innehåller någon precisering i lag utan regleringen ska ske i föreskrift, vill de ha kvar det som det är i dag.

Då ställer man sig genast frågan: Hur är det då i dag? Hur är alltså den ordning som Sverigedemokraterna vill ha kvar? Jo, i dag finns det inte ens någon precisering i föreskrift. Det som Sverigedemokraterna vill ha kvar är alltså en ännu större otydlighet än det som de kritiserar för att vara alltför otydligt. Det blir helt obegripligt.

Det är ett ologiskt resonemang, säkert ett försök att vara populistiska och göra några missnöjda vapenägare glada. Det är ett missnöje som jag dessutom menar är en missuppfattning. Rickard Jomshof ser oförstående ut, så jag ska försöka förklara det ytterligare.

I det förslag som vi har framför oss föreslås en ny 17 § i 2 kap. vapenlagen där det står: ”En sammanslutning för jakt- eller målskytte får auktoriseras om den har en stabil organisation, kontinuerlig skytteverksamhet och ordning för säker vapenhantering.”

Här finns det tre rekvisit. Då kan man fråga: Hur ser det ut i dag? Ja, i dag står det i 2 kap. 3 § b) vapenlagen: ”Sammanslutningar för jakt- eller målskytte, som har en stabil organisation och kontinuerlig skytteverksamhet samt uppfyller höga krav på säkerhet i fråga om handhavande av vapen.”

Det är alltså i princip samma rekvisit, alltså ”stabil organisation” och ”kontinuerlig skytteverksamhet”. Rekvisitet ”uppfyller höga krav på säkerhet i fråga om handhavande av vapen”, blir ”ordning för säker vapenhantering”.

I dag förklaras dessa rekvisit inte i lag, inte i förordning och inte i föreskrift. Det som nu kommer med auktorisation med samma rekvisit kommer att preciseras i föreskrift. Hur kan det vara tydligare än hur systemet ser ut i dag? Det kan Richard Jomshof få berätta för mig.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Jag vill också tacka för mig och tacka de väljare som har gett mig förtroende att stå här i talarstolen 200–300 gånger under tolv år. Nu är det slut. Det är lite vemodigt.

Jag vill också tacka alla kolleger, ni som är här nu och alla tidigare, för goda debatter. Det har varit trevligt, och jag kommer att sakna det. (Applåder)

Anf. 38 LENA OLSSON (V):

Herr talman! Vi debatterar justitieutskottets betänkande 36, *Skärpningar i vapenlagstiftningen*, med fokus på de illegala vapnen. Bättre sent än aldrig.

Vänsterpartiet står bakom den proposition som har lagts fram. Både som vänsterpartist och som jägare är jag nöjd med förslagen. Det kan hända att det finns anledning att återkomma för att se över detta, som det alltid gör när vi stiftar nya lagar.

Prot. 2013/14:131
25 juni

*Skärpningar i
vapenlagstiftningen*

Jag tackar för orden om att både Vänsterpartiet och Miljöpartiet kan vara för straffskärpningar. Men jag ska inte orda mer om detta.

Detta är min sista debatt i den här kammaren. Jag vill framföra ett stort tack till mina kolleger. Men jag vill framför allt tacka alla riksdagens personalgrupper, och då menar jag precis alla inklusive presidiet. Personalen har alltid ställt upp när man haft frågor, när man har ringt och velat ha hjälp. Det har varit superbra service. Ett stort tack för att ni har gjort så att mitt uppdrag har kunnat gå så smidigt som möjligt.

Jag vill även tacka de väljare som har röstat på oss och mig. Ett stort tack även till före detta kolleger. Jag satt i riksdagen även mellan 1998 och 2002 och trodde inte att jag skulle komma tillbaka. Men det gjorde jag, och det har varit mycket lärorikt och intressant.

Till de ledamöter som fortsätter och till den personal som fortsätter önskar jag en mycket trevlig sommar och lycka till med framtida riksdagsuppdrag.

(Applåder)

Anf. 39 CAROLINE SZYBER (KD):

Herr talman! Vi vill alla ha ett tryggare samhälle, och vi vill minska antalet brott och brottsoffer. Hur detta görs har vi i de olika partierna lite olika syn och förslag på. Men vi verkar vara ense om att den grova organiserade brottsligheten och illegala vapen är ett mycket stort problem.

Jag tycker att det har presenterats bra av flera partiföreträdare i denna debatt att det är viktigt att vi har fokus på illegala vapen och att det är viktigt att det förs en nära dialog med jakt- och skytteföreningar och jägare så att vi hamnar rätt och inte på något sätt trampar in på de legala användningsområdena som självklart ska värnas.

Men varje illegalt vapen som vi kan få bort är ett vapen mindre som kan skada och döda. Under de senaste årens skjutningar har det varit många illegala vapen inblandade.

Alliansregeringen har tagit flera steg, som det har redogjorts för här tidigare. Jag tycker att det betänkande som vi debatterar här i dag med förslag på ytterligare straffskärpningar är mycket bra.

Det som jag tycker att man ska tala lite grann om är tullen. Det står inget explicit i Tullverkets regleringsbrev om detta. Men Tullverket ska enligt sitt uppdrag kontrollera och beslagta illegala vapen vid svenska gränser. Det står i regleringsbrevet bland annat att kontroller av in- och utförselrestriktioner särskilt ska inriktas på hot mot hälsa, miljö och säkerhet. I det ligger självklart kontroll av införsel av illegala vapen. Det är någonting som vi kristdemokrater skulle vilja att man tittar vidare på eftersom det är mycket viktigt att de stoppas redan vid gränsen.

Historiskt har man haft en ganska dålig bild av de vägar som vapen kommer in i landet. Därför har det getts ett uppdrag till Rikspolisstyrelsen och tullen att kartlägga detta. Det är nämligen viktigt att man vet vad man ingriper mot.

Det finns även ett antal hundar som tidigare har varit narkotikahundar som har omskolats till att bli vapenhundar. Det tror jag också är viktigt.

I det stora och det lilla gäller det att vi alla tillsammans jobbar för att begränsa den grova organiserade brottsligheten men att vi samtidigt värnar de legala vapen som finns och som ska kunna användas på det sätt som vi vill.

Jag yrkar bifall till regeringens lagförslag och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 21 §)

Prot. 2013/14:131
25 juni

*Skärpningar i
vapenlagstiftningen*

14 § Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Justitieutskottets betänkande 2013/14:JuU40
Uppskov med behandlingen av vissa ärenden
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 21 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 11.27 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 13.00 då interpellationssvar skulle lämnas.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 13.00.

15 § Svar på interpellation 2013/14:506 om ekonomisk utsatthet och ökad ojämlikhet

*Svar på
interpellationer*

Anf. 40 Finansminister ANDERS BORG (M):

Fru talman! Eva-Lena Jansson har frågat mig om jag är beredd att vidta några åtgärder i finanspolitiken för att öka jämlikheten i Sverige och om jag är beredd att vidta åtgärder i finanspolitiken för att de inkomstbaserade trygghetssystemen ska kunna garantera en rimlig inkomst vid sjukdom eller arbetslöshet.

Ojämlikheten är en central utmaning för samhällsbygget och behöver mötas med en hållbar politik för sammanhållning. Den ekonomiska politiken måste därför inriktas på att värna drivkrafter till utbildning och arbete och förbättra villkoren för jobbskapande och tillväxt.

Ett av regeringens viktigaste mål är full sysselsättning. Arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring mellan två arbeten, och sjukförsäkringen är en försäkring för inkomstbortfall på grund av sjukdom. Båda försäkringarna ska ge en god ekonomisk trygghet för dem som behöver dem och utformas så att arbetslinjen understöds. Det ska alltid löna sig att arbeta. Väl avvägda försäkringar främjar snabb och effektiv återgång till arbete samtidigt som de ger trygghet vid omställning.

Det finns i dag många unga och utrikes födda som inte kvalificerat sig för a-kassa och som saknar sjukpenninggrundande inkomst. Regeringen prioriterar åtgärder för att dessa grupper ska få ett arbete framför höjda ersättningsnivåer.

Försörjningsstödet ska även fortsättningsvis fungera som ett yttersta skyddsnät för personer som tillfälligt har försörjningsproblem.

Alla ska få del av den tillväxt och välfärd som skapas. En väl fungerande skola är av yttersta vikt för att värna sammanhållningen. Fortsatta satsningar på skolan är därför prioriterat. För att minska den ekonomiska utsattheten och värna sammanhållningen och ett samhälle som håller ihop avser regeringen att fortsätta med att få fler i arbete och samtidigt genomföra åtgärder riktade till grupper med svag ekonomi och större försörjningsbörda.

Anf. 41 EVA-LENA JANSSON (S):

Fru talman! Jag har ställt några frågor till finansministern. Jag kan konstatera att även detta svar dröjde längre än vad det borde göra. Det har varit en genomgående trend under mandatperioden att finansministern har skjutit upp sina svar. Jag vet inte om han tycker att frågorna är krångliga eller om han inte behagar komma till kammaren. Han har i alla fall avstått från att besvara ett antal interpellationer. Bland annat Bosse Bernhardsson, som har suttit länge i riksdagen, förvägras en sista debatt, vilket jag tycker är tråkigt.

Mina frågor till finansministern, fru talman, var om finansministern är beredd att vidta några nya åtgärder i finanspolitiken för att öka jämlikheten och om finansministern är beredd att vidta åtgärder i finanspolitiken för att de inkomstbaserade trygghetssystemen ska kunna garantera en rimlig inkomst vid sjukdom eller arbetslöshet.

Bakgrunden till min interpellation är bland annat en rapport från Akademikerförbundet SSR, som bland annat företräder socialtjänstanställda. Rapporten heter *Året då a-kassan blev lägre än försörjningsstöd – Om hur trygghetssystemen kollapsat och försörjningsstödet tar smällen*.

I rapporten redovisas tydligt hur människor som är sjuka och arbetslösa hänvisas till försörjningsstöd. Finansministern, fru talman, har gjort sig känd för att kalla våra inkomstförsäkringar för bidrag, vilket jag tycker är synd. Det handlar om inkomstförsäkringar. I rapporten framgår att a-kassan inte längre är "en omställningsförsäkring mellan jobb utan en övergång från en vettig ekonomisk situation till ekonomiskt undantagstillstånd. En sådan livssituation minskar dramatiskt förutsättningarna att hitta nästa jobb."

Finansministern sade att "båda försäkringarna ska ge en god ekonomisk trygghet för dem som behöver dem och utformas så att arbetslinjen understöds". Vet finansministern hur mycket man kan få ur a-kassan om man har haft ett heltidsarbete och uppfyller kvalifikationerna? Vet finansministern exakt hur mycket man får ut av försäkringen? Om han vet, hur kan han då kalla det god ekonomisk trygghet?

Poängen med våra socialförsäkringar är att de ska vara generella och att de ska finnas där utan att man ska behöva betala extra privata försäkringar. Det är något som regeringen visserligen understöder och vill. Det är kanske därför man urholkar systemet. Den förra socialförsäkringsmi-

nistern medgav att anledningen till att ersättningen för de sjuka sänktes var att man skulle kunna finansiera skattesänkningar för mig och Anders Borg.

Man kan fundera över varför denna politik bedrivs. Jag har försökt beskriva hur ojämlikheten ökar i Sverige medan finansministern säger att han vill göra någonting åt den. Ändå använder han en helt annan typ av politik än vad som rekommenderas.

Jag får hälsa till Anders Borg att han är välkommen till Socialdemokraternas ekonomisk-politiska seminarium i Almedalen med Thomas Piketty. Där kan ha få lära sig mer om hur bra ett samhälle kan vara om det är jämlikt.

Finansministern sade också att han vill ”minska den ekonomiska utsattheten och värna sammanhållningen”. Hur kan man värna sammanhållningen om man utförsäkrar 75 000 sjuka personer från sjukförsäkringen? Hur kan man värna sammanhållningen genom att göra arbetslösa fattiga? Vad är poängen med att göra försörjningsstödet till den enda inkomstförsäkring som människor får ta del av?

Anf. 42 PIA NILSSON (S):

Fru talman! Tänk om alla som bor i Solna skulle uppbära socialbidrag. Det är en lika svindlande som absurd tanke. Men verkligheten, fru talman, visar att 70 000 unga vuxna mellan 18 och 24 år uppbär socialbidrag i dag. Det är lika många som alla som bor i Solna.

Dessa 70 000 unga vuxna får bidraget för att över huvud taget kunna försörja sig eftersom de flesta saknar jobb. De blir inte färre, trots jobbskatteavdrag och sänkta ungdomsarbetsgivaravgifter. Bidragstiden blir i stället allt längre.

Som om det inte vore nog, fru talman, får var fjärde ensamstående mamma socialbidrag för att klara sitt uppehälle. Det är fråga om 36 591 kvinnor – ensamstående mödrar. Det är helt oacceptabelt. Ojämlikheten ökar.

Närmare 11 miljarder betalade kommunerna ut i socialbidrag förra året. Nästan hälften av dem som fick bidrag sökte det på grund av arbetslöshet. De 11 miljarderna får kommunerna ta ur egen ficka. De får inte någon kompensation från staten. Det är pengar som i stället skulle ha landat i skolan och äldreomsorgen.

Ansvar för regeringens misslyckade jobbpolitik landar i kommunernas knän, Anders Borg. Men det högsta priset får ensamstående mödrar betala, som i större utsträckning än andra grupper utestängs från arbetsmarknaden och tvingas leva på socialbidrag månad efter månad. Det är månader som till slut blir till år.

Sambandet är glasklart. I takt med att långtidsarbetslösheten ökar blir allt fler långtidsberoende av socialbidrag, och gruppen ensamstående kvinnor med barn blir allt större. Regeringens jobbpolitik har misslyckats, och det är kommunerna som får ta ansvaret och betala de 11 miljarderna i socialbidrag utan att bli kompenserade. Värst är det för alla 70 000 unga vuxna, lika många som hela Solna, alla ensamstående mödrar och alla andra drygt 400 000 svenskar som får socialbidrag varje år.

Anders Borg och regeringen stoppar huvudet i sanden och låtsas som att läget är gott – alldeles oavsett. När verkligheten visar att kommunernas nota för socialbidrag landar på 11 miljarder, till största delen orsakad

Prot. 2013/14:131
25 juni

*Svar på
interpellationer*

av regeringens misslyckade jobbpolitik, kallar regeringen detta för en förstärkt arbetslinje. När verkligheten visar att ensamstående mödrar tvingas söka socialbidrag månad efter månad, som till slut blir till år, kallar regeringen detta för en förstärkt arbetslinje. När den enda livlinan för 70 000 unga vuxna är socialbidrag kallar regeringen detta för en förstärkt arbetslinje. Varför inte benämna sakens tillstånd vid dess rätta namn, finansminister Anders Borg? Detta är ett stort misslyckande.

Men regeringen väljer att inte se sina misslyckanden. Man väljer att inte ta ansvar för dem och för den arbetslöshet som gör att allt fler tvingas gå till socialkontoret och söka socialbidrag. Med en arbetslöshet på 8 procent är det svårt att ta Anders Borgs svar om att regeringen jobbar för full sysselsättning på allvar. Är det inte så, Anders Borg, att verkligheten har överträffat den allianspolitiska dikten för länge sedan och att verkligheten har blivit regeringens värsta fiende?

Anf. 43 PETER PERSSON (S):

Fru talman! Tack, Eva-Lena Jansson, för en viktig interpellation om de ökade ekonomiska och sociala klyftorna i vårt land.

Jag tror att det finns tre förhållanden som leder till mer jämlika levnadsvillkor. Det viktigaste är att ha ett jobb. Vi har en regering som totalt har misslyckats med sina ambitioner med jobben. 260 000 arbetslösa har blivit över 400 000. Nu talar man inte längre om massarbetslöshet och jättelikt utanförskap utan försöker tysta ned det gigantiska jobbmisslyckandet.

Det andra är omfördelande sociala försäkringar, som vi betalar till när vi arbetar och som vi har nytta av när vi inte längre kan arbeta, som vid sjukdom och arbetslöshet. Men även andra sociala försäkringar är starkt omfördelande i vår ekonomi, minskar de ekonomiska klyftorna och utvecklar de sociala möjligheterna.

De sociala försäkringarna har den moderatledda regeringen gett sig på med precision. Med en kirurgisk precision har man gett sig på arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen. Undertexten har varit: Det är dem som inte vill arbeta som vi vill komma åt.

Jag vill fråga finansministern: Har finansministern någonsin under sin politiska tid blivit kontaktad av någon som har sagt: Jag vill inte arbeta, kan du hjälpa mig med det? Har finansministern någonsin träffat någon människa som har sagt att denne inte vill arbeta?

Jag har varit politiskt verksam i över 40 år, under många år som kommunpolitiker i Jönköping. Jag har talat med hundratals, ja tusentals, förtvivlade människor som bett om att få ett arbete. Och vi har en regering som försöker mäla ut den grupp som inte får jobb. Ni i regeringen har gjort om arbetslösheten från ett viktigt samhällsproblem till ett enskilt problem. Det är den enskildes fel.

Så är det också med sjukförsäkringen. Människor i vårt land, drabbade av svår ohälsa som rimligen är opåverkbar för den enskilde, slängs efter ett år ut ur ett försäkringssystem i väg till Arbetsförmedlingen. Där går man och traskar och går sedan tillbaka till sjukförsäkringen. Så slängs man ut igen.

Vi har dem som har gjort den vandringen tre gånger. Får de lättare jobb? Blir de mer anställbara genom att de förnedras i brutala försäkringssystem?

Den ökade ojämlikheten i vårt land är inte slumpartad. Den är resultat av medvetna politiska val av den moderatledda regeringen som bygger på en dyster människosyn, inte en ljus, och en regering som tror att människor vill fuska och smita undan. Det tror inte vi socialdemokrater.

Prot. 2013/14:131
25 juni

*Svar på
interpellationer*

Anf. 44 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Det vi kan se är att våra gemensamma försäkringar har urholkats och att allt fler har vältrats över till försörjningsstöd. Verkligheten är väldigt tuff för dem som är sjuka och arbetslösa och som tidigare haft a-kassa eller sjukförsäkring och som tvingas att sälja allt de har för att kunna bli berättigade till försörjningsstöd. Den som har en partner blir inte berättigad till det, och då blir det ett inkomstbortfall för den familjen som drabbar hela familjen, också barnen.

Det tragiska är att detta inte ens har löst det problem som det sades att det skulle lösa. Det skulle leda till lägre arbetslöshet. Det var därför man skulle genomföra dessa förändringar. Det enda som har hänt är att arbetslösheten har ökat och att fattigdomen också har ökat. Syndabockarna i vårt samhälle har blivit de sjuka och arbetslösa. Allt är deras fel. Det är en medveten politik att försämrat villkoren, men det leder inte till att fler får arbete.

Då är det dags att tänka om, eller borde rimligtvis vara det. Om det nu verkligen var det som var anledningen till att man genomförde de här försämringarna borde man nu tänka om: Vad ska vi göra i stället?

Vi som tar upp detta är inte de enda som tycker så här, utan den här kritiken börjar sprida sig. Bara häromdagen läste jag på ledarplats i Dagens Industri ett ifrågasättande av urholkandet av våra gemensamma försäkringar. Man menade att det är bättre att höja taken i a-kassan och sjukförsäkringen för att skapa grundtrygghet för människor, för det gynnar omställningen i arbetslivet. Omställningen är viktig för jobben och för att komma åt arbetslösheten i och med att förändringarna i dagens samhälle är snabba. Om man har starka trygghetsförsäkringar, inte minst a-kassa, blir det en smidigare övergång mellan jobb när arbetslivet ställs om. Men med dagens system rasar människors liv när de tvingas lämna sitt jobb, och hela familjers liv raseras.

Den forskning som finns när det gäller personer som har a-kassa jämfört med personer som har försörjningsstöd visar att vägen tillbaka från försörjningsstöd är längre än vägen tillbaka från a-kassa. Vill man verkligen att människor ska komma i arbete igen bör man se till att de inte hamnar på försörjningsstöd. Tvärtom måste man försöka hålla kvar dem i a-kassa och självklart göra allt man kan för att de ska komma i arbete.

Förutom att man har försämrat människors ekonomi och tvingat fler till försörjningsstöd har de satsningar som så väl behövs inom utbildning och arbetsmarknadspolitik uteblivit. Vi har en unik situation i dag med massarbetslöshet och samtidigt ett stort behov av arbetskraft. Vart femte vakant jobb tillsätts inte i dag därför att arbetsgivare inte hittar rätt personal med rätt utbildning.

Det här borde man satsa pengar på och se till att de arbetslösa för det första får behålla sin a-kassa och för det andra får hjälp från Arbetsförmedlingen med den utbildning som krävs för att de ska kunna ta ett jobb. Det är mycket mer meningsfullt än att de ska söka hundratals jobb som

de ändå inte har en chans att få. Det har stått redan i jobbannonsen att det krävs en viss utbildning som många saknar.

Det är felprioritering efter felprioritering, tyvärr. Det är naturligtvis inte lätt; det är en svår uppgift att komma åt arbetslösheten, och det finns inte en enda väg. Men när man ser uppenbara fel och brister och ser att politiken inte fungerar utan att allt bara blir sämre borde man ändra politik.

Anf. 45 CARL B HAMILTON (FP):

Fru talman! Hos Socialdemokraterna är det närmast per definition så att det en borgerlig regering blir det ökade klyftor, ökad fattigdom och ökad ojämlikhet, som vi hört här. Men enligt statistiken och de mått som finns besannas inte de anklagelser som framförts här.

Det finns tre mått som man brukar använda. Det ena är den så kallade Gini-koefficienten, som mäter inkomstfördelningen från den fattigaste till den rikaste, från den lägsta inkomsten till den högsta inkomsten. Enligt det måttet har jämlikheten inte förändrats i Sverige under alliansregeringens tid. Däremot försämrades den under Socialdemokraternas tid från 1994 och framåt i efterbörden av 90-talskrisen.

Det andra måttet är så kallad relativ fattigdom. Det är ett besvärligt mått att använda därför att det är så konjunkturberoende, och OECD brukar varna för att använda det. Men det är klart att man kan göra det, och då kommer man till exempel fram till att det blev bättre i Grekland under krisen när människor blev arbetslösa, förlorade sina inkomster och tvingades emigrera.

Det måttet är också dåligt, av det skälet att det inte alls på något sätt speglar social misär.

Det tredje måttet är ett mått som inte används så mycket i Sverige, och det mäter absolut fattigdom. Hillevi Larsson var också inne på det. Där definieras låg materiell standard med nio kriterier, och om fyra av dem är uppfyllda är man fattig. Det är att man inte har råd med oförutsedda utgifter eller en veckas semester, inte kan betala skulder, inte får äta kött och fisk varje dag och så vidare.

Om vi tittar på det måttet ser vi att Sverige, tillsammans med Luxemburg, har den lägsta andelen fattiga i hela EU. Det är lite överraskande att denna siffra är absolut lägst i Norrland. Den har dessutom förbättrats för Sveriges del under alliansregeringens tid. Vi har alltså i Sverige i dag den lägsta andelen fattiga i hela EU, och den region i Sverige som har allra lägst andel, under 1 procent, är Norrland.

Jag tycker att det är lite överraskande, men det är väldigt glädjande.

Hur kan man då stå här och säga gång på gång att Sverige blir ett allt enslare land att leva i och att människor har det allt sämre? Det stämmer alltså inte alls med de mätningar som görs, av Statistiska centralbyrån för Sveriges del.

Sverige har en bättre situation än andra länder. Sverige har under alliansregeringens tid haft en bättre situation eller en oförändrad situation vad beträffar jämlikhet.

Sedan var det någon som gled in på detta med sänkta skatter. Sanningen är den att vi har sänkt skatten – ja. Men vi har också ökat utgifterna för offentliga tjänster, i kommuner, för vård, skola och omsorg. Vi

har kunnat förena båda två. Anledningen till att vi har gjort det är att vi har 250 000–260 000 fler människor i sysselsättning.

Och lägg märke till att jobbskatteavdrag har införts fem gånger i Sverige av denna regering och att oppositionen varje gång har varit emot detta. De har varit emot det varje gång tills de varje gång har varit för det och accepterat det. Så mycket för principfasthet!

Anf. 46 Finansminister ANDERS BORG (M):

Fru talman! Det framstår som alltmer uppenbart att Sverige har klarat den svåra ekonomiska krisen bättre än nästan alla jämförbara länder. Detta gäller särskilt när vi tittar på sammanhållningen. Det som definierar sammanhållningen i ett samhälle är tre faktorer.

Det är att man har många människor i arbete. I ekonomier där stora grupper har lämnat arbetsmarknaden, fastnat i förtidspension eller aldrig kommit in växer skillnaderna.

Det handlar om att man har inkomster som växer för alla grupper. Vi har sett ett antal länder där toppinkomsterna vuxit men stått stilla för vanliga människor. USA är väl det tydligaste exemplet.

Det handlar om utbildning, att utbildningssystemet är öppet, är tillgängligt och har en kunskapsinriktning för alla.

På dessa områden har regeringen gjort viktiga insatser för att stärka sammanhållningen, och det är därför Sverige har klarat krisen bättre än de flesta länder när det gäller sammanhållning.

Låt mig börja med arbete. Det är över 250 000 fler som arbetar i dag. Tittar vi på sysselsättningsgraden som Eurostat mäter den, mellan 20 och 64 år, ser vi att sysselsättningen i dag är högre än vad den var 2006. Under mandatperioden 2002–2006 stod den still trots en mycket stark ekonomisk utveckling. För gruppen över 55 år har sysselsättningsgraden under dessa år ökat från 69 till 73,6 procent. Det är alltså en mycket kraftig ökning trots att vi redan från början låg nästan högst i den åldersgruppen. Vi ligger nästan 20 procent högre än andra europeiska länder.

Tittar vi på inkomsterna i Sverige ser vi att de i genomsnitt i reala termer har ökat med 20 procent för medborgarna. Det talades mycket från Socialdemokraternas sida om låglönepolitik och lönesänkningsspolitik. Men sanningen är ju att hushållen har haft en mycket bra ekonomisk utveckling under dessa år. Det beror på att vi har haft en stark produktivitetstillväxt – det är det som bygger löneökningar. Det beror på att vi har haft låg inflation. Priserna har stigit i långsammare takt i Sverige än i många andra länder. Och vi har sänkt skatterna kraftigt för hushållen.

Detta har gjort att hushållen har kunnat konsumera under krisåren, och nästan alla svenskar har fått en bättre standard.

Det här gör att när Finanspolitiska rådet för andra året i rad utvärderar sammanhållningen landar de i slutsatsen att Sverige förvånansvärt nog har klarat krisen utan växande inkomstskillnader.

Det intressanta är att Finanspolitiska rådet också konstaterar att vi har haft stigande inkomstskillnader under en lång tid, men det är perioden 1995–2006. Av de inkomstskillnadsökningar vi har sett, nästan oavsett vilket mått vi använder, ligger 80–90 procent av ökningen under den socialdemokratiska regeringsperioden.

Det framgår också för var och en som läser Thomas Pikettys bok att så är fallet. Han redovisar statistiken, och där ser man högst påtagligt och

Prot. 2013/14:131
25 juni

Svar på
interpellationer

tydligt att inkomstskillnaderna i Sverige ökade kraftigt fram till en bit in på 2000-talet och sedan har stannat av. Åren 2006–2014 har de i praktiken stått stilla.

Samma sak gäller när vi tittar på förmögenhetskoncentration, Gini-koefficienter eller toppinkomster. Det är samma bild: Under de socialdemokratiska åren ökade skillnaderna kraftigt.

Det berodde på att man misslyckades med de tre grundläggande faktorerna: arbete, inkomster och utbildning. Man stängde ut människor från arbetsmarknaden, och då ökade skillnaderna. När man bygger ut bidragssystem bygger man också vägar bort från arbetsmarknaden. Då trycker man ut människor i system där de fastnar i inaktivitetsfällor och i fattigdomsfällor och där deras långsiktiga inkomstutveckling och deras välfärd blir sämre.

Det är därför socialdemokratisk politik i praktiken leder till växande ekonomiska skillnader. Det som är så fascinerande är ju att Socialdemokraterna inte har lärt sig något av detta. Man byggde upp ekonomiska skillnader, och nu går man till val på ett program som åter skulle öka de ekonomiska skillnaderna.

Anf. 47 EVA-LENA JANSSON (S):

Fru talman! Finansministern hade fyra minuter på sig att svara på frågorna, men han lyckades inte åstadkomma några svar. Därför får jag upprepa frågorna.

Vet finansministern vad den högsta inkomsten är som man kan få från dagens a-kassa, efter skatt, om man har jobbat heltid?

Har finansministern läst rapporten från SSR? Jag kan ta det igen: ”Året då a-kassan blev lägre än försörjningsstöd – om hur trygghetssystemen kollapsat och försörjningsstödet tar smällen.”

Det man redovisar är att människor som är sjuka och ska ha rehabilitering får gå till socialkontoret för att diskutera sin ersättning.

Det man kan konstatera till exempel från Försäkringskassans sida är att det är svårt att rehabilitera människor som är väldigt oroliga över sin ekonomi. De tenderar att bli ännu sjukare. A-kassan ska vara en trygghet, en inkomstförsäkring från ett jobb till ett annat, men om det innebär att man funderar på om man måste sälja huset för att man inte kan bo kvar försvårar det möjligheterna att söka ett nytt jobb.

Jag rekommenderar finansministern att läsa den här rapporten. Jag vet inte om han kan dra några slutsatser av den, men jag hoppas det i alla fall.

Tanken med socialförsäkringarna är att de ska vara riskutjämning, och motivet för det är att det skapar en social sammanhållning – en sammanhållning mellan grupper, där ingen säger så här: Varför ska jag bry mig om dem som är sjuka och arbetslösa? Det är bättre att jag tittar på vad jag får i plånboken när jag kollar på politiken. Varför ska jag över huvud taget bry mig om sjuka och fattiga? Jag är ju frisk – varför ska jag bry mig?

Jag kan berätta för finansministern varför man ska bry sig: Ett jämlikt samhälle blir ett bättre samhälle för alla. Om de fattiga minskar fattigdomen, om vi kan säkerställa att människor får jobb och kan ha en rimlig ersättning när man är sjuk eller arbetslös, blir samhället mycket bättre även för dem som har jobb och är friska.

Den dagen finansministern inser det sammanhanget kanske han förstår att den politik han håller på med just nu är förödande.

Det finansministern inte redovisar är att han har använt pengar som skulle ha gått till både a-kassan och sjukförsäkringen. De har i stället hamnat i finansministerns svarta hål, det som kallas allmän löneavgift, och har därmed finansierat skattesänkningarna som man drev på i december och som vi försökte stoppa. Det är helt korrekt att vi försökte stoppa dem. Nu är de genomförda.

Vi är beredda att faktiskt höja skatten för alla som tjänar över 60 000. Det inkluderar till exempel finansministern. Vi tror att det är fördelningsmässigt bra.

Om finansministern har tid, lust och ork, om han lyssnar över huvud taget, kan jag upprepa mina frågor: Vet finansministern vad den högsta ersättning man kan få ut från a-kassan är? Har han insett att den ligger i nivå med försörjningsstödet?

Är finansministern bekymrad över att det nu är socialtjänsten som ska ge människor – sjuka och arbetslösa – den ekonomiska ersättningen i stället för att de ska gå till Arbetsförmedlingen eller Försäkringskassan för att få stöd och komma i arbete igen? Är det inte ett problem för finansministern? För mig är det ett problem.

Varför oroar sig finansministern inte över det här, och varför ser han inte de ekonomiska klyftorna som ökar? Vad är det som gör att Anders Borg och Carl B Hamilton hänger på sina teoretiska kamrar och inte möter människor? Har ni sett hur det ser ut i dag i Sverige? Har ni mött den ökade fattigdom som finns? Är ni inte bekymrade över det? Jag är jättebekymrad.

Har man då en utbildningspolitik som stänger ute många människor och fas 3 som det enda receptet på att möta arbetslösheten, då förstår jag att man borde vara bekymrad men inte varför man inte är bekymrad.

Anf. 48 PIA NILSSON (S):

Fru talman! Ja, det är uppenbart att varken Carl B Hamilton eller Anders Borg vill prata om socialbidrag. Man vill inte alls ta ansvar för det misslyckande som har resulterat i att Sveriges kommuner sammantaget betalar 11 miljarder i socialbidrag.

Merparten av de utgifterna beror på misslyckad jobbpolitik. Det går inte att duka för det faktumet längre. Jag förväntar mig någon kommentar från er, åtminstone från Anders Borg i egenskap av ansvarig finansminister.

250 000 fler jobb – det är mantrat vi hör från Alliansens företrädare. Men varför, fru talman, märks inte det på kontot för ekonomiskt bistånd, det vill säga socialbidrag? Det ligger på 11 miljarder. Det har ökat senaste året. De 250 000 nya jobben har inte fått någon effekt – om de nu är 250 000. Jag ifrågasätter det starkt.

Det är också så att många yngre har blivit förtidspensionerade. Förtidspensionärer i åldern under 30 har ökat med 40 procent de senaste åren, Anders Borg.

Fru talman! Jag har tittat lite grann på Moderaternas hemsida. Det gör jag inte varje dag, kan jag lova, men jag gjorde det inför den här debatten. Där står det till exempel så här: ”Vi tror på ett Sverige ... som ser

alla och glömmer ingen. Som håller ihop och låter alla komma till sin rätt.”

Då undrar jag: Att 8 procent är arbetslösa – över 400 000 – och att fler än någonsin har varit arbetslösa i mer än sex månader, är det att komma till sin rätt? 11 miljarder i socialbidrag – över 400 000 får socialbidrag. Är det att låta människor komma till sin rätt? Att allt fler stängs in i fas 3, är det att låta människor komma till sin rätt?

Verkligheten, Anders Borg, har blivit din och regeringens värsta fiende. Kom ut ur bubblan nu, och ta ansvar för er misslyckade jobbpolitik!

Anf. 49 PETER PERSSON (S):

Fru talman! Egentligen tycker jag att politiken var bättre och tydligare på 90-talet. Då skrev vår nuvarande finansminister och vår nuvarande statsminister var sin bok på samma tema: vikten av att minska välfärdssamhällets omfattning och demontera viktiga element i välfärden genom att kraftigt sänka skatter, försvaga socialförsäkringen och privatisera.

De sade tydligt att ökad ojämlikhet skulle bidra till drivkrafter och göra samhället rikare. En ojämn fördelning var något man fick ta. Några ramlade på vägen i livets kapplöpning.

Då var politiken tydlig. I dag gör Moderaterna detta, men man säger någonting annat. Med precision attackerar man de jämlikhetsskapande sociala försäkringarna. Med precision går man in i viktiga element i välfärden såsom omfattningen av skola och äldreomsorg och säljer ut, privatiserar och låter dem som har ekonomiska resurser förmera kvalitet för sig själva och sin egen betalningsförmåga.

Allt detta som ni skrev om gör ni i dag, men ni talar ett annat språk. Jag tycker att det är beklagligt för den politiska debatten. Alla utanför den här plenisalen ser ju hur ojämlikheten breder ut sig i det svenska samhället, och det är ett resultat av en mycket medveten politik från den moderatledda regeringens sida.

Anf. 50 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Ja, vi kan konstatera att de som har drabbats av försäringarna har blivit fattigare – det är ett faktum. Vi kan framför allt konstatera att regeringen fördelningsmässigt har gett betydligt mer i kronor och ören till dem som redan har mycket och mindre till dem som redan har lite.

Även om man inte bara talar om den ökade fattigdomen kan man fråga sig hur logiskt detta är med tanke på att kostnaderna inte försvinner. Det som framför allt har skett är en övervältring av kostnader som tidigare legat på staten till kommunerna och naturligtvis till privatpersoner. Föräldrar får försörja sina vuxna barn, och partner får försörja den i paret som har förlorat a-kassan och sjukförsäkringen.

Det här har inneburit en kostnad för många kommuner, och det går ut över välfärden – skola, vård och omsorg. Den här politiken är alltså någonting som slår mot alla i förlängningen genom sämre välfärd.

Det är dessutom så att många människor vill ha trygghet. Snabba skattesänkningar är inte det viktigaste för många människor, utan de vill ha den här tryggheten.

Många fackförbund har försökt lösa det genom att själva teckna privata försäkringar för sina medlemmars räkning. Det syns kanske inte mer än i form av avgiften för medlemmarna, men det är likväl privata försäkringar för att kompensera för försämringsarna i de offentliga försäkringarna.

Det finns också arbetsgivare som försäkrar sina anställda, till exempel med sjukförsäkringar eftersom de är oroliga för att vården inte fungerar. Det finns enskilda som försäkrar sig själva med privata försäkringar. Då får man ju ändå en kostnad. Kostnaden försvinner alltså inte, utan den hamnar i förlängningen på den enskilde.

Jag vill avsluta med det Dagens Industri skrev: att det är lika vansinnigt att försäkra a-kassan på det här sättet som att kalla att ta ut föräldraförsäkring för utanförskap.

Anf. 51 CARL B HAMILTON (FP):

Fru talman! Det sades här att alla ser hur ojämlikheten breder ut sig. Problemet för den som sade det är att de som arbetar som statistiker på Statistiska centralbyrån eller Europeiska statistiska centralbyrån inte ser detta. Av alla mått som vi har, de tre viktiga måtten, registrerar inget någon ökad ojämlikhet för Sverige.

Sedan var det detta med teoretiska kamrar som jag skulle sitta i tillsammans med Anders Borg. Låt mig då upplysa om följande:

Sverige har i dag fler läkare, fler sjuksköterskor, fler vårdcentraler, fler apotek – 600 stycken – och kortare vårdköer än 2006. Resurserna till vården har ökat sedan 2006. Resurserna till äldreomsorgen har ökat. Resurserna till personer med funktionsnedsättning har ökat. Tillgängligheten i primärvården har förbättrats. Mer än 20 000 fler arbetar i den offentliga välfärden. Resurserna till den offentliga välfärden har ökat med mer än 70 miljarder. Resurserna till välfärden som andel av bruttonationalprodukten, de totala inkomsterna i Sverige, har ökat. Bostadsbidraget för barnfamiljer har ökat jämfört med 2006.

Andelen biståndsmottagare i befolkningen har minskat, Pia Nilsson. Flerbarnstillägget är högre. Barnfattigdomen, sådan den mäts, har minskat. Bostadstillägget för pensionärer är högre. Högkostnadsskyddet för tandvård är högre. Grundavdraget för pensionärer är högre. Grundnivån i föräldrapenningen är högre än den var 2006.

Sverige har högre personaltäthet när det gäller skolsköterskor, kuratorer och skolpsykologer. Sverige har 40 000 fler studenter vid våra universitet. Sverige har fler barn i förskolan utan att barngruppernas genomsnittliga storlek har ökat och med samma förskollärartäthet som tidigare.

Fru talman! Nu har min talartid gått ut. Jag hade några saker till att nämna. Sverige är ett bra land att leva i.

Anf. 52 Finansminister ANDERS BORG (M):

Fru talman! Den här debatten gäller hur det har gått med sammanhållningen i Sverige. Det är viktigt att vi för den debatten på ett sakligt sätt utifrån de fakta som föreligger.

Det vanligaste måttet för inkomstspridning är Gini-koefficienten. 1996 låg den på 0,23. 2007 hade den ökat till 0,3, och nu har den minskat till 0,29. Den ökade alltså under 1990-talet under de socialdemokratiska åren, och den har legat stilla eller minskat under de år som den här rege-

ringen har styrt. Det är, precis som Finanspolitiska rådet understryker, förvånande att vi har gått igenom en djup ekonomisk kris och ändå lyckats undvika en ökad inkomstspridning.

När den här regeringen tillträdde var den andel av hushållen som mottog försörjningsstöd 5,8 procent. I den senaste statistiken är det 5,7 procent. Trots den värsta ekonomiska krisen sedan depressionen är det alltså en minskad andel hushåll som är beroende av försörjningsstöd.

Det är likadant när vi ser på grupper med låg materiell standard. När vi tillträdde var det 2,1 procent av hushållen som bedömdes ha låg materiell standard. I dag är det 1,3 procent. Trots den djupaste ekonomiska kris Europa har upplevt i modern tid har vi i Sverige alltså kunnat se att andelen hushåll med låg materiell standard har minskat.

Vad beror det då på att vi har lyckats mycket bättre under den här svåra perioden än Socialdemokraterna gjorde under de goda åren innan? Det beror på att vi har fört en politik som förbättrar förutsättningarna för sysselsättning. Det gör man när man förbättrar arbetsmarknadens funktionssätt och skapar förutsättningar för fler företag att vilja anställa och när man utbildar människor för att ha den kompetens som krävs. Det är därför det socialdemokratiska alternativet leder till ökade ekonomiska skillnader.

Eftersom jag förstår att ledamöterna från Socialdemokraterna har svårt att ta till sig detta ska jag försöka förklara det väldigt noggrant. Om man höjer skatterna och höjer bidragen blir det mindre lönsamt att arbeta och mer kostsamt att anställa. Då får vi en politik där kostnaderna för företagen ökar när de ska anställa unga människor och i servicesektorn samtidigt som ersättningsnivån i våra bidragssystem stiger.

Det finns en bred genomgång av forskningen från Konjunkturinstitutet, Finanspolitiska rådet, Finansdepartementet och Riksbanken som visar att om man höjer skatterna och bygger ut bidragssystemen får man färre människor i arbete och en högre arbetslöshet. Skulle man därtill lägga en kraftig arbetstidsförkortning finns det mycket stor risk för att vi får en utveckling som påminner om det som skedde i Frankrike när man genomförde detta. Då steg kostnaderna med mellan 10 och 15 procent, och därefter har den franska ekonomin stått och stampat. Man har haft svag tillväxt, dålig utveckling på arbetsmarknaden och väsentligt högre arbetslöshet. Det beror på att en arbetstidsförkortning är mycket kostsam. Den kan kosta mellan 120 och 240 miljarder kronor enligt de beräkningar som har gjorts utifrån de förslag som har funnits.

Till detta kommer att om man samtidigt höjer kostnaderna för energin, vilket de andra rödgröna partierna är så angelägna om att göra, flyttar ytterligare produktion ut från Sverige.

Denna typ av politik leder alltså till att färre människor är i arbete, för man belastar företagen med kostnader, man bygger ut bidragssystemen och man försämrar förutsättningarna för svensk ekonomi. Då ökar de ekonomiska skillnaderna, för man misslyckas med den grundläggande uppgiften att bygga en väg till full sysselsättning. Det är där vi ser skillje-
linjen.

Anf. 53 EVA-LENA JANSSON (S):

Fru talman! Det är svårt att få svar av finansministern. Nu har jag ställt frågan två gånger, och jag ställer den igen: Vet finansministern hur

mycket man kan få ut från a-kassan som arbetslös oavsett vilken inkomst man har haft? Vet han vad högstnivån på vad man kan få ut är efter skatt? Om han vill ha tips kan han läsa min interpellation. Han har vägrat svara, men jag tänkte att det vore bra om det kom ut från hans mun.

Det vi nu ser, när finansministern talar om våra trygghetssystem, våra inkomstförsäkringar och våra socialförsäkringar som bidrag, är att de är i nivå. A-kassan är alltså i nivå med försörjningsstöd, det yttersta skydd vi har i samhället.

Rapporten visar att 115 000 personer får försörjningsstöd och är arbetslösa. Därutöver tillkommer 15 000 personer med arbete som är beroende av försörjningsstöd, då lönen inte räcker till. Utöver dessa finns det 35 000 sjukskrivna med läkarintyg som inte får sjukersättning, som inte får tillräckligt eller som får vänta på sjukpenning. Detta är Anders Borg nöjd med!

Ojämligheten ökar mest i Spanien, Slovenien, Frankrike och därefter Sverige. Det finns det statistik på. Klyftan mellan rika och fattiga har ökat lika mycket i Sverige som i OECD i genomsnitt. Det är inte min statistik, utan det är de organisationer som Anders Borg hänvisar till.

Jag tycker att det är bekymmersamt att vi får ökade klyftor. Jag har förstått att den här regeringen har använt pengarna från trygghetssystemen till att sänka skatten för sig själva. Jag tycker att det är problematiskt att vi får ökad ojämlikhet.

Jag kan inte förstå hur Anders Borg kan stå här och vara så himla nöjd när vi får en minskad sammanhållning och när våra trygghetssystem i stället för att vara riskutjämnande och skapa social sammanhållning är sådana att människor får skaffa sig extraförsäkring. Ta gärna en titt ut i landet! Prata med de fattiga pensionärerna i Sverige och försök övertyga dem om att ojämlikheten har minskat. Du har fel, Anders Borg!

Anf. 54 Finansminister ANDERS BORG (M):

Fru talman! Vi har i Sverige bra offentlig statistik. Den redovisas också i många fall av Eurostat på samma sätt.

Här har vi alltså tre grundläggande mått på sammanhållning, inkomstskillnader och inkomstspridning. De steg kraftigt under de socialdemokratiska åren fram till 2006. Därefter har de legat stilla eller kanske till och med minskat. Det är inte bara min slutsats utan också Finanspolitiska rådets slutsats i två olika rapporter.

När det gäller socialbidragen är andelen hushåll som får del av dem färre än det var när vi tillträdde 2007. Då är vi alltså i satsen att vi har gått igenom den värsta ekonomiska krisen, och andelen som är beroende av försörjningsstöd har minskat. Andelen hushåll med låg materiell standard, vilket kanske är ett bättre mått på hur människor lever i sin vardag, har minskat från 2 till 1 procent. Detta beror på att regeringens jobbpolitik har höjt sysselsättningsgraden. Vi har i dag den högsta sysselsättningsgraden i Europa. För människor över 55 år har den ökat från 69 till 73 procent. Det är en mycket kraftig ökning från en redan mycket hög nivå.

Inkomsterna i Sverige har, justerat för priser och hur transfereringar och skatter har utvecklats, ökat med nära nog 20 procent. Det är inget land i Europa som har haft en bättre inkomstutveckling för vanliga människor. Detta har gjort att vi har klarat sammanhållningen bättre.

Hotet mot sammanhållningen är att man åter höjer skatterna, bygger ut bidragssystemen, avvecklar vår energiförsörjning, genomför arbetstidsförkortningar och stoppar byggandet så att vi inte längre har en sysselsättning som växer, utan vi får stagnation, och människor låses ut från arbetsmarknaden. Det är ju Socialdemokraternas signum: att trycka bort människor från arbetsmarknaden.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på interpellation 2013/14:518 om pensionärsskatten

Anf. 55 Finansminister ANDERS BORG (M):

Fru talman! Hillevi Larsson har frågat mig dels vad jag avser att göra med skillnaden i beskattning mellan löntagare och pensionärer, dels om skillnaden i beskattning bör slopas.

Regeringens övergripande mål är att varaktigt öka sysselsättningen och minska utanförskapet. Den enskilt viktigaste åtgärden för att nå detta mål är jobbskatteavdraget. Jobbskatteavdraget gör det mer lönsamt att arbeta, vilket ökar drivkrafterna att gå från utanförskap till arbete och från deltid till heltid. Det råder en bred enighet om att jobbskatteavdraget på sikt leder till ökad sysselsättning. Bland andra gör Konjunkturinstitutet, Finanspolitiska rådet och Finansdepartementet likvärdiga bedömningar av effekterna. Det finns någon form av jobbskatteavdrag i 18 länder, däribland Danmark, Finland och USA. En starkare ekonomi och fler i arbete skapar förutsättningar för en positiv utveckling för pensionärerna under de kommande åren.

För att minska utsattheten och värna sammanhållningen avser regeringen att fortsätta genomföra åtgärder riktade till grupper med svag ekonomi och större försörjningsbörda. Regeringen har sänkt skatten för äldre vid fem tillfällen, senast från och med den 1 januari 2014. Totalt har skatten för äldre sänkts med 16,45 miljarder kronor per år, räknat från varje stegs ikraftträdande. För en genomsnittlig pensionär över 65 år har skatten därmed sänkts med ca 850 kronor per månad sedan 2006. Regeringen har även höjt bostadstilläggen till pensionärer med totalt sett 340 kronor per månad och hushåll. Vilka reformer som kan bli aktuella framöver är dock något som regeringen prövar inom ramen för budgetarbetet, där en samlad bedömning och avvägning görs.

Anf. 56 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Den här frågan handlar om klyftan i beskattning mellan lön och pension. Det handlar inte om skattesänkningar i sig själva, utan det handlar om: Ska vi ha beskattningen på samma nivå, eller ska vi ha den på olika nivåer?

Tyvärr är svaret från regeringen att man sänker skatten lite grann för pensionärer. Det är lite grann jämfört med hur man har sänkt skatten för löntagarna. Då är det okej. Och det är okej att klyftan växer. Samtidigt som man har sänkt skatten lite grann för pensionärerna har man sänkt den mycket för löntagarna. Klyftan växer alltså.

Det är det min fråga handlar om. Är det verkligen rätt att det ska finnas någon klyfta över huvud taget? Pension är ju uppskjuten lön. Då borde den rimligtvis beskattas som lön.

Vi har kunnat se att skatteklyftan har vuxit, och för varje skattesänkning för löntagarna växer klyftan ytterligare. Frågan är: Borde vi inte i stället sluta klyftan och stegvis ta bort pensionärsskatten?

Ytterligare en dimension av det här är att lönerna har ökat medan pensionerna står och stampar. På senare tid har det till och med varit försämringar av pensionerna, när bromsen har slagit till. Det sägs att jobbskatteavdraget finns till för att arbetslösheten ska minska och att pensionerna därmed, i förlängningen, ska öka. Men verkligheten visar någonting annat.

Vi kan se att anledningen till att bromsen har slagit till och att pensionerna minskar är att arbetslösheten ökar. Jobbskatteavdraget har alltså inte fått effekten att arbetslösheten har minskat. Det har bara gjort det mer orättvist för dem som står utanför. Det är sjuka, arbetslösa och föräldralediga men även pensionärer som betalar en högre skattesats.

Skillnaden växer i fråga om vad pensionärerna har råd med jämfört med vad löntagarna har råd med, när pensionerna står stilla eller till och med försämras och löntagarna får löneökningar och skatteklyftan växer. Med tanke på det borde man åtminstone kunna ta tag i skatteklyftan. Och har man råd att sänka skatten så mycket för löntagarna borde man ha råd med det även för pensionärerna.

Vi kan titta på verkligheten. Varannan kvinna som blir pensionär i dag blir fattigpensionär. Hon får garantipension, under EU:s fattigdomsstreck. Det här är en väldigt allvarlig utveckling. Man räknar med att 80-talisterna kommer att vara i ett ännu sämre läge i framtiden, inte minst de kvinnliga 80-talisterna. Det är också många män som drabbas. Ungefär var tredje man som går i pension i dag blir fattigpensionär, men det är varannan kvinna. Det här har alltså även ett jämställdhetsperspektiv.

Men vi socialdemokrater har nu kommit med ett förslag på hur vi ska sluta gapet i beskattningen. Det första steget tar vi direkt efter valet, om vi vinner valet. Det handlar om garantipensionärerna – de är i praktiken fattigpensionärer, eftersom de har väldigt svårt att få ekonomin att gå ihop. Där tar vi bort klyftan helt och hållet när det gäller beskattning.

Nästa steg är att vi ska ta bort klyftan helt och hållet för dem som har 12 000 i pension – det är vad en genomsnittlig kvinnlig pensionär har i dag. Det ska vi göra senast 2016, alltså under nästa mandatperiod.

Och senast 2020 – det är då vi har vårt mål att halvera arbetslösheten eller se till att den blir den lägsta i Europa, vilket i praktiken innebär en halvering – ska skatteklyftan tas bort helt och hållet.

Anf. 57 CARL B HAMILTON (FP):

Fru talman! Det är uppenbart att för Socialdemokraterna är frågan om att det är skillnader i beskattning viktigare än nivån. Även om människor, pensionärer och andra, får det bättre och får en högre disponibel inkomst är det viktigaste att man har samma skatt.

Som finansministern var inne på har den här regeringen sänkt skatten med 16 miljarder. Nu föreslår Socialdemokraterna 1,8 miljarder nästa år och 2,2 miljarder 2016. Det är belopp som är väsentligt mycket mindre än 16 miljarder kronor per år. Jag vill understryka det.

Men det som är grundläggande här är en fråga som Hillevi Larsson undviker. Om det nu är så eländigt, så syndigt och så fel att ha de här skillnaderna undrar jag: Varför har Socialdemokraterna inte en gång, inte två gånger, inte tre gånger, inte fyra gånger utan fem gånger accepterat jobbskatteavdragen? Varför har ni gjort det om ni är så starkt emot det? Det är hyckleri i kubik, fru talman.

När jobbmålet är uppnått, säger Hillevi Larsson, ska, så att säga, den totala lyckan bryta ut. För då har alla samma skatt, även om de har olika inkomst.

Jag tror att det är en ren bluff. Socialdemokraterna kommer nämligen aldrig att uppnå ett mål om att ha lägst arbetslöshet i EU. Vi kan ta Österrike, som ni nu har som ert föredöme. Österrike tillämpar metoder för att få ned arbetslösheten som Socialdemokraterna i Sverige inte accepterar.

Man har ungdomslöner. Man har lärlingslöner. Man har ingångslöner. 40 procent av ungdomarna i gymnasieåldern är i lärlingsutbildning. Det är detta som gör att de har låg arbetslöshet. Men Socialdemokraterna är nämligen ointresserade av lärlingsutbildningar, och ni kan absolut inte tänka er ingångslöner för unga eller lägre löner för dem som har lägre kompetens. Det är den linje som ni hela tiden driver. Och ni angriper Folkpartiet och andra partier för att vi tycker att det är bra. Vi tycker att det är bättre att människor har ett jobb, även om det är till en något lägre lön, än att de går arbetslösa och inte har denna något lägre lön.

Det mål som ni har, att få lägst arbetslöshet i EU, kommer ni aldrig att uppnå. Därmed kommer ni heller aldrig att komma till situationen att klyftan, som Hillevi Larsson säger, sluts. Det kommer aldrig att inträffa. Det är en bluff.

Dessutom, fru talman, blir det väldigt konstigt om man säger: Vårt mål beträffande pensioner och pensionärer beror på beslut som tas i andra länder, i Österrike och andra länder. Det är den politik som förs i Österrike som ska bestämma tidpunkten för när pensionärer i Sverige ska få den skatteförändring som Socialdemokraterna eftersträvar. Det är jättekonstigt. Varför ska inte den politik som rör Sverige bestämmas i Sverige?

Anf. 58 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Fru talman! I sin interpellation tar Hillevi Larsson upp det som benämns som en skillnad i beskattning mellan pensionärer och vanliga löntagare.

Det finns en rad saker man kan ta upp i den här frågeställningen som är intressanta att beröra. Jag tänkte börja med att gå på själva kärnfrågan: huruvida det finns en skillnad i beskattning eller ej. Det förutsätts nämligen i diskussionen att det skulle vara på det viset, men om man ska vara helt ärlig förutsätter den slutsatsen att man bara tittar på den del av beskattningen som är själva inkomstskatten, alltså den kommunala och den statliga inkomstskatten.

Men om vi ska vara noggranna här är det egentligen så att beskattningen sker även via arbetsgivaravgifterna. De består nämligen både av en avgiftsdelen och av en skattedel. Enligt Skatteverkets bedömning är det ungefär 60 procent av arbetsgivaravgifterna som är att betrakta som skatt. Detta betalas av löntagarna.

I praktiken innebär det här att innan jobbskatteavdragen infördes betalade löntagarna betydligt högre skatt än vad pensionärerna gjorde, men i och med jobbskatteavdragen har skillnaden minskat. I dag betalar löntagarna bara något mer i skatt än pensionärerna.

Jag menar att det blir ett felslut att bara titta på själva inkomstkatten. Man måste se hela bilden, och då blir det annorlunda. Då är inte skillnaden den som interpellanten försöker ge sken av.

Även om man bara tittar på inkomstkattedelen framförs det emellanåt i debatten att det skulle vara något unikt för Sverige. Men det stämmer inte heller. Enligt OECD betalar pensionärerna en högre inkomstskatt, om man tar bort arbetsgivaravgiftsdelen, i en majoritet av de länder som man har tittat på. Detta är alltså ingen unik ordning för Sverige. Jobbskatteavdrag finns i många andra länder, vilket har nämnts här tidigare.

När det gäller frågan om huruvida pension är uppskjuten lön kan det vara intressant att se vad Pensionsmyndigheten säger. De konstaterar att inbetalda avgifter används till samma års pensionsutbetalningar, det vill säga att det är människor som arbetar nu som betalar pensionerna för dem som nu är pensionärer. Därmed är det inte fråga om uppskjuten lön även om jag också är medveten om att många människor nog tror det och uppfattar det så. Det handlar om att man får en pensionsrätt, men det är faktiskt inte samma sak.

Interpellanten har dock en poäng. Hillevi Larsson tar upp att lönerna ökar och att pensionerna står och stampar. Det ligger mycket i det. Här är det viktigt att understryka att för att komma till rätta med detta är det allra viktigaste vi kan göra från denna kammare att se till att vi säkerställer goda förutsättningar för jobb och tillväxt. Där har regeringen gjort en lång rad insatser som har lett till att 250 000 fler är i arbete nu än när alliansregeringen tog över.

Alliansregeringen har också sänkt skatten fem gånger för pensionärerna, vilket har gett bättre förutsättningar för pensionärerna generellt. Men visst är det ett problem när ekonomin inte har gått tillräckligt bra och vi har haft lågkonjunktur och finanskris. Det är klart att det drabbar oss alla i någon mening. Det slår också mot pensionerna. Det viktigaste vi kan göra är att säkerställa jobb och tillväxt.

Anf. 59 PETER PERSSON (S):

Fru talman! När jag hörde Carl B Hamilton såg jag framför mig den tidigare riksdagsledamoten Lars Tobisson från Moderaterna. Han stod här i kammaren och sade: Om Socialdemokraterna lyckas halvera arbetslösheten kommer hela världen att älska böckling. Vi klarade det, Hamilton, och vi kommer att klara det igen.

Däremot tror jag att Moderaternas tal om att bekämpa arbetslösheten är just tal. Man har nog egentligen inte så mycket emot att administrera en massarbetslöshet, för det uppfyller en del andra krav och inriktningar man har på politiken.

Arbetslöshet disciplinerar löntagare och deras fackliga organisationer. Det är till och med så att i regeringen ingående partier har diskuterat strejkrättens rätt att vara i en tidigare arbetsmarknadskonflikt där man tog fajt för rimliga arbetsvillkor och för att inte få heltider omvandlade till timanställningar. Jag tror att detta är en väldigt viktig frågeställning när

man diskuterar jobbskatteavdraget och de effekter som Hillevi Larsson interpellerar om.

Motorn och drivkraften bakom jobbskatteavdraget har märkts i flera av Anders Borgs tal och i Moderaternas skrifter; det är att minska och växla ned lönekraven och öka överskotten för företagen. Det är ett tydligt instrument som kom till sin rätt då man gick in och förändrade lagen om anställningsskydd. Det gav möjlighet att stapla visstid på visstid, vilket ökar otryggheten på arbetsplatserna och möjligheterna att ställa krav.

Osäkerhet och otrygghet som breder ut sig på arbetsplatserna leder tillsammans med skattesänkningar för dem som har jobb till lägre lönekrav. Jag minns när Anders Borg traskade bort till en konferenslokal för några år sedan och läxade upp de moderata kommunalråden för att de hade gått med på löneökningar för undersköterskor. Det är lätt att kalla sig feminist i festtal, men i praktiken bedriver ni en lönesänkings- och disciplineringspolitik, Anders Borg. Därför leder den också till vidgade ekonomiska klyftor.

Jag hade en interpellation anmäld till finansministern i morgon som han har dragit undan. Den handlade om fortsättningen i skattesänkningarna. Jag ser tydligt att Peter Norman uttalar att skillnaden mellan dem som arbetar och dem som inte arbetar ska öka och att vi ska fortsätta med skattesänkningarna när det är lämpligt nästa mandatperiod.

Nu får du chansen att svara på denna frågeställning, Anders Borg, som hänger väl ihop med Hillevi Larssons: När ska skattesänkningarna fortsätta?

Anf. 60 EVA-LENA JANSSON (S):

Fru talman! I finansministerns svar till Hillevi Larsson står det att jobbskatteavdraget gör det mer lönsamt att arbeta, vilket ökar drivkrafterna att gå från utanförskap till arbete och från deltid till heltid.

Min fråga till finansministern är: Anser finansministern att pensionärer befinner sig i utanförskap? Jag tycker att det är en relevant fråga, för han beskriver att jobbskatteavdraget har tillkommit för att minska utanförskapet. Det måste betyda att de som inte får ta del av jobbskatteavdraget, det vill säga pensionärerna, är i utanförskap.

Jonas Jacobsson Gjörtler försöker beskriva det som att pension inte är uppskjuten lön, men vad vill han då beskriva det som? Är det ytterligare ett bidrag? Det är ju så ni benämner olika typer av ersättningar. Min uppfattning är att pension är uppskjuten lön och därför ska beskattas likadant.

Vi går till val på att höja skatten för dem som tjänar över 60 000 kronor, Carl B Hamilton. Jag vet inte hur många år ni har gått till val på att ta bort värnskatten. Jag har inte sett att ni har gjort det än, men ni kanske tänker göra det nästa mandatperiod.

Jag har däremot sett att ni gemensamt i den borgerliga gruppen har föreslagit massor av skattesänkningar. Frågan är vem som vinner skattesänkarligan. Det blir i alla fall inte vi.

Däremot är vi mycket tydliga med att vi vill ta bort skatteflyktan mellan löntagare och pensionärer. Det är ett av våra vallöften, eftersom vi tror på jämlikhet i ett samhälle. Vi tror också på att även pensionärer behöver ha inkomster för att kunna handla, leva bra, betala sin hyra, köpa sin mat och göra saker utöver det basala.

Frågan till finansministern, som han måste svara på, är: Anser han att pensionärer är i utanförskap? Är det därför de inte ska kunna ta del av skattesänkningen? Varför tycker han att det är så viktigt att det ska vara skillnad mellan skatt för pensionärer och för dem som jobbar? Pensionärer har uppenbarligen redan jobbat klart. De har jobbat färdigt. Många av dem har slitit i många fler år än både Anders Borg och jag kommer att kunna göra under vår livstid. Varför tycker han att det är så viktigt att de ska betala högre skatt än löntagare?

Anf. 61 STAFFAN ANGER (M):

Fru talman! Regeringens ekonomiska politik har de senaste åtta åren varit extremt lyckosam. Det är bara att titta ut över Europa och se hur det har varit med stor massarbetslöshet. Skulderna har ökat, och de disponibla inkomsterna har minskat.

En viktig del i den ekonomiska politiken har naturligtvis varit jobbskatteavdragen. De fem jobbskatteavdragen, som säkerligen – det har de flesta utredningsinstitut, med Finanspolitiska rådet, konstaterat – gett mer än 100 000 jobb. Det är klart att det har varit viktigt att under de här lågkonjunkturerna stimulera ekonomin och den privata konsumtionen. Framför allt det senaste jobbskatteavdraget var mycket väsentligt, när det fortfarande var lågkonjunktur, för att få upp bnp-tillväxten ett par procent. När den privata konsumtionen är så viktig var det riktigt.

Då säger Socialdemokraterna: Ni har förstört välfärden. Nej, det har vi inte gjort. Jag tycker att Carl B Hamilton talade väl om hur mycket som har förbättrats under den här tiden. Vad jag förstår på de uträkningar som finns har 40–50 miljarder kronor i nuvarande penningvärde satsats, och det är väl bland de största satsningar som har gjorts.

Jämlikheten i samhället har också varit bra. Vi har inte fått de stora skillnader som man annars har fått och som man hade under den socialdemokratiska tiden. Men jag kan förstå att det under 90-talet kan ha varit vissa problem med den politiken.

Vi måste också titta på att den disponibla inkomsten har ökat med 20 procent. Det är helt unikt i Europa. Det kan svenskarna konsumera för, och därför kan vi öka tillväxten. Vi ligger nu på 2–3 procent och får mer resurser för att försöka klara detta.

Vi har, som ni alla vet, försökt kompensera pensionärerna, och det har vi gjort väl. Vi har gjort fem avdrag på 16,45 miljarder kronor. Vi har också sett till att de som har lägst inkomster har fått ökade bostadstillägg, de som bara har garantipension.

Jag tycker att vi i det här sammanhanget har skött oss mycket väl från regeringens sida. Jag är övertygad om att man måste föra en politik som skapar tillväxt, för att få resurser till välfärden. Jag är mycket orolig för detta med Miljöpartiet, som kommer att bli en koalitionspartner och som pratar om nolltillväxt. Och så pratar de om skatteökningar, som finansministern pratar väl om här också. Hur ska detta gå? Man måste ju få resurser till staten för att kunna föra en offensiv politik.

Anf. 62 JASENKO OMANOVIC (S):

Fru talman! Jag satt på mitt arbetsrum och såg debatten och tänkte: Jag måste komma hit till kammaren, för det kom fram en del saker som jag tycker var intressanta.

Jag vill börja med att berätta hur Anders Borg och övriga i den nyliberala Alliansen ser på medborgare i samhället, på de produktiva och på de icke-produktiva. Pensionärerna är en icke-produktiv grupp. Därför ska de betala mer skatt. Arbetslösa är också, fru talman, en icke-produktiv grupp, och därför ska de betala mer skatt. Samma sak gäller sjukskrivna. De är inte heller en produktiv grupp, och därför ska de betala mer i skatt, och samma sak gäller även föräldralediga.

Det är alla de som är produktiva, som har ett jobb att gå till, som enligt Alliansen ska betala lite mindre i skatt, en del mycket mindre i skatt, beroende på hur mycket man tjänar. Det är, fru talman, väldigt intressant. 140 miljarder har man sänkt skatten med.

Här hör vi föregående talare, Staffan Anger, säga: Det finns tecken på att vi har skapat över 100 000 jobb. Men det är mer än 1 miljon investerat per jobb. Då undrar jag: Är skatten en sådan belastning för ett samhälle? Är skatten också en möjlighet för oss att investera i samhället, investera i kunskap hos de barn som går i skolan? Är det så att en lärare till som vi betalar genom skattemedel blir en investering i vår framtid, eller är det inte så? Är det en belastning för vårt samhälle? Är en investering i en sjuksköterska eller en undersköterska en belastning eller en investering?

Såvitt jag vet – kanske har jag inte full kunskap i frågan – finns det inga lärare som tjänar 1 miljon kronor om året. Jag har ännu inte mött någon lärare som tjänar så mycket, fast det kanske finns. Jag har inte mött någon undersköterska eller sjuksköterska som tjänar 1 miljon om året. Det är de investeringar som vi gör i vårt samhälle.

Då är det förklarligt, fru talman, att en moderat kommer upp i talarstolen och – i stället för att visa sin politiska vilja – läser upp vad som står på Pensionsmyndighetens webbsida. Det är en myndighet! Det borde, fru talman, vara skillnad på oss här i kammaren som är valda att företräda en politisk vilja och en myndighet som ska se till att förvalta. Det borde vara någorlunda skillnad om man har gett sig in i politiken. Då borde man ha haft någon vilja att åstadkomma något.

Den vilja som Anders Borg har är självklart att förlama den politiska kraften genom att sänka skatter och minska möjligheter till gemensamma investeringar. Vi ska finansiera allt privat. Det är den drivkraft som vår finansminister har. Därför blir det skillnad på skatt för pensionärer och för övriga.

Anf. 63 LEIF JAKOBSSON (S):

Fru talman! Jag hade inte tänkt ge mig in i den här debatten. Men det kom en hel del påståenden, inte från finansministern men från hejarklacken, som gör att jag ändå måste rätta till en del saker till kammarens protokoll och för framtiden.

Först och främst har Socialdemokraterna accepterat varken jobbskatteavdrag 1, jobbskatteavdrag 2, jobbskatteavdrag 3, jobbskatteavdrag 4 eller jobbskatteavdrag 5 till sin konstruktion. Det är precis därför vi i går presenterade hur vi sätter i gång att ta bort den del av skatteflyktan som handlar om pensionärerna. Vi har också sagt mycket tydligt i kammardebatt efter kammardebatt att det inte heller är rimligt att sjuka, arbetslösa och föräldralediga ska betala högre skatt på samma inkomst som de som är förvärvsarbetande. Det ska bort. Vi ska betala en och samma skatt.

Då finns det inget jobbskatteavdrag längre – det är den praktiska innebörden. Själva jobbskatteavdragets konstruktion handlar om att missgynna dem som inte är i arbete. Det tänker vi ta bort, alltså tar vi bort jobbskatteavdraget. Vi har inte accepterat vare sig 1, 2, 3, 4 eller 5.

Den andra frågan gäller pensionärsskatten i sig. För mig är det en djupt moralisk fråga. Det rör mig långt in i själen att se att den nu aktiva generationen bestämmer sig för att man kan sätta sprätt på det stora överskott på 65 miljarder som Göran Persson har lämnat ifrån sig. Men om det ska delas upp på alla blir det inte så mycket till var och en. Därför säger man: Låt oss i den aktiva generationen ta det, och låt våra föräldrar vara utan. För att vi ska kunna leva ännu bättre sparar vi lite grann på barnens utbildning och på våra föräldrars vård.

Det är egentligen det som har hänt under den här mandatperioden. Det gör mig så fruktansvärt upprörd.

Man kan hänga upp sig på den teoretiska argumentationen i fråga om jobbskatteavdraget och att jobbskatteavdraget i sig på något sätt skulle skapa jobb. Då skulle överflödet och mannan rinna över pensionärsgenerationen också. Men vi vet att det inte blev så. Utvärdering efter utvärdering har visat att jobbskatteavdraget inte har fungerat på det sättet och inte fått dessa effekter.

Vad gör ni då? Då börjar ni argumentera om att det nu inte handlar om att skapa jobb längre. Nu är jobbskatteavdragen konsumtionsstimulanser. Då avslöjar ni er riktigt. Vad ni egentligen säger är nämligen att när ni ska stimulera den privata konsumtionen för att få fart på ekonomin utesluter ni era föräldrar. Då säger ni: Mamma och pappa ska inte vara med i denna konsumtionsstimulans, därför att om vi kan hålla dem utanför kan vi i den aktiva generationen få ännu mer att handla för och åka på ännu fler semesterresor.

Ni ska veta att landets pensionärer känner denna moraliska dimension. Det är därför som ilskan är så fruktansvärt stor mot denna orättfärdiga pensionärsskatt. Det är därför som vi har lagt fram förslag om att den ska tas bort och hur den ska tas bort. Och vi har en tidtabell för det. Jag kan lova er att vi kommer att få en valrörelse där denna fråga kommer att leva hela tiden, och ni ska få svara på varför era föräldrar inte ska ha samma förutsättningar som ni som nu är i den aktiva generationen.
(Applåder)

Anf. 64 Finansminister ANDERS BORG (M):

Fru talman! Denna regering har gjort mycket för att förbättra pensionärernas levnadsstandard. Vi har sänkt skatten med över 16 miljarder kronor för pensionärerna. Vi har förbättrat bostadstillägg, vi har tillfört resurser till äldreomsorgen, vi har satsat på ökat trygghetsboende och därigenom gett de äldre människorna i Sverige större ekonomiska ramar och en bättre tillgång till välfärd.

Låt mig vara tydlig med att denna regering inte ser det som ett självändamål att ha en skillnad i beskattning mellan pensionärer och löntagare. Däremot anser denna regering att vi har begränsade ekonomiska resurser när vi ska blicka framåt. Vi måste tillämpa en princip om krona för krona så att vi kan säkra att vi kommer tillbaka till relativt stora överskott i de offentliga finanserna. Man kan inte leva över sina tillgångar, och man kan inte gå in i nästa lågkonjunktur utan att ha buffertar därför

att vi då drabbas på samma sätt som de länder som skadats under krisåren. Det är därför som det är centralt att vi kommer tillbaka till att ha stora överskott i offentliga finanser före nästa lågkonjunktur.

Nu säger de socialdemokratiska ledamöterna att Socialdemokraterna är beredda att sänka skatten mycket kraftigt för landets pensionärer. Jag tror att det handlar om 75 kronor i månaden. Socialdemokraterna har en lång historia av att leverera besvikelser till Sveriges pensionärer. Vi vet alla som följde 90-talets saneringspolitik att frysta pensioner, som ingen nämnt i valrörelsen, helt plötsligt blev en kärna i den socialdemokratiska politiken.

Jag tror att det finns flera skäl som talar för att Socialdemokraterna inte kommer att leverera mer än besvikelser om olyckan skulle vara framme i september. Det första är naturligtvis att det löfte som man nu ger till pensionärerna om 75 kronor i månaden villkoras av att Socialdemokraterna ska nå sitt arbetslöshetsmål. Bekymret där är att den politik som Socialdemokraterna talar om leder till att man får högre långsiktig arbetslöshet och att det blir dyrare att anställa. Kombinerar man det sedan med stängda kärnkraftverk, höjda energiskatter och arbetstidsförkortning, som Socialdemokraternas samarbetspartier har föreslagit, är det en stor risk att vi får en sämre ekonomisk utveckling.

Till detta kommer att Socialdemokraternas samarbetspartner Miljöpartiet vill driva en politik som leder till nolltillväxt. Med de indexeringar som vi har i vårt pensionssystem betyder det att vi också kommer att få en väsentligt sämre utveckling av pensionerna om Miljöpartiet lyckas få en nolltillväxt på plats. Då kommer vi alltså att få uppleva att indexeringen i pensionssystemet gör att vi sänker pensionerna varje år.

Till detta kommer också att i det socialdemokratiska, miljöpartistiska, vänsterpartistiska och feministpartistiska samarbetet ligger en lång rad höjningar av kostnaderna. Det handlar om elskatter, koldioxidskatter, lastbilsskatter och flygskatter. Detta kommer att vältra över kostnader som också kommer att drabba pensionärerna. Det är inte alls svårt att tänka sig pensionärshushåll, även om de får en del skattesänkningar, som faktiskt skulle drabbas så mycket av dessa kostnadshöjningar att det blir minus.

Det finns alltså en mycket stor risk att när Socialdemokraterna nu ställer ut löften blir det precis som tidigare, nämligen att det skapar besvikelser. När man misslyckas med den ekonomiska politiken, när man driver fram en nolltillväxt och när man vältrar över kostnaderna för sin bidragspolitik på vanliga hushåll kommer också pensionärerna att drabbas av sämre ekonomisk standard. Det, fru talman, är naturligtvis mycket olyckligt.

Anf. 65 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Denna debatt handlar om klyftan när det gäller beskattning mellan lön och pension. Egentligen handlar den inte om någonting annat. Det är egentligen det som är grunden till denna interpellation, alltså: Är det verkligen rätt att det ska finnas en klyfta, och finns det inga ambitioner från regeringen att minska klyftan och som slutmål ta bort den helt och hållet? Trots att det var det som debatten skulle handla om har den handlat om allt annat än just detta, vilket är märkligt.

Jag uppfattar det ändå som att det har kommit ett tydligt svar både från Anders Borg och från övriga meddebattörer på den borgerliga sidan: Nej, klyftan ska inte minska, och den ska inte försvinna helt och hållet.

Risken är att den kommer att öka. Nu menar nämligen regeringen att man ska göra en liten skattepaus på kanske två år. Sedan vet vi inte vad som händer. Det kan fortsätta, vilket jag tror att det kommer att göra med tanke på de kongressbeslut som finns bland annat från Moderaternas stämma och som handlar om att man ska fortsätta med jobbskatteavdraget.

Det som vi kan se av skattesänkningar hittills är att för varje sänkning av jobbskatteavdraget har klyftan när det gäller beskattning mellan lön och pension ökat. Därmed är risken överhängande, inte bara för att det inte kommer att bli en minskning av denna klyfta utan för att det kommer att bli en ökning. Det är därför som jag blir lite oroad över svaren.

Ett argument som används är att vi socialdemokrater kommer att misslyckas. Detta kommer från partier som själva inte har någon som helst ambition att minska skatteklyftan utan som har gått med på att klyftan har ökat steg för steg och som inte kommer med några löften om att minska klyftan. Risken är att den kommer att öka.

Därför kan jag ställa en följdfråga. Kan ni tänka er att dessutom öka klyftan ytterligare, utöver vad vi redan kan se i dag?

Denna debatt handlar om rättvisa. Är det verkligen rättvist att pensionärerna ska betala högre skatt än löntagarna, trots att de ha en sämre inkomst och trots att pensionerna står och stampar och till och med har backat när löntagarna har fått mer? Detta är inte rättvist. Var fjärde väljare är pensionär i dag, och pensionärerna är en mycket stor grupp. Och även om de inte var det är det principfrågan som är den viktiga. Det är denna grundprincip som jag gärna skulle vilja ha en diskussion om. Är det rätt eller fel? Finns det några ambitioner att göra någonting åt det?

Vi socialdemokrater är mycket tydliga med att vi går till val på att stegvis ta bort denna klyfta, och vi har en tydlig tidsplan för det. Chansen för att detta ska lyckas är trots allt större än att partier som till och med kan tänka sig att öka klyftan skulle lyckas med att ta bort denna orättvisa skatteklyfta.

Sedan handlar det inte bara om skattesänkningar i sig, utan det handlar om rättvis skatt. Det vi har kunnat se när det gäller skattesänkningar för löntagare är att välfärden har försämrats. Det finns ett samband däremellan. Vi kan se att personaltätheten inom skola, vård och omsorg i kommuner och landsting har minskat med drygt 4 procent under den här tiden, och det är rätt mycket med tanke på att situationen inte var perfekt tidigare. Det blir ett tuffare arbetsklimate för de anställda, som nu blir sjukskrivna. Många äldre får ta smällen i hemtjänst, äldreomsorg och sjukvård.

Vi kan se att hundra tusen personer, varav många kvinnor, har gått ned i arbetstid eller tvingats sluta arbeta helt och hållet för att ta hand om anhöriga. Det gäller inte minst att ta hand om äldre släktingar som föräldrar och så vidare.

Det här är alltså frågor som hänger ihop, och det som krävs är rättvisa.

Anf. 66 CARL B HAMILTON (FP):

Fru talman! Frågan är vad man ska ta upp här, men det jag först och främst vill säga är att jag inte ser pensionärer som en icke-produktiv grupp. Staffan Anger är pensionär, och jag är pensionär. Jag tror att det är få av dem som har tittat på den här debatten som uppfattar att vi är icke-produktiva. Det är en oförsämndhet.

Sedan kan man fråga pensionärer vad de är mest bekymrade för, fru talman. Är det att skatten de betalar är 100 eller 200 kronor högre än vad de som är yngre och arbetsföra och åker till jobbet varje dag betalar? Nej, det visar sig att de är mer bekymrade över att inte få den vård och omsorg de behöver när de blir skröpliga och äldre. Det är en mycket större orosfaktor hos landets pensionärer än det Socialdemokraterna tänker gå till val på. Det man fokuserar hela sin pensionärspolitik på är skatteskillnaden – klyftan. Hillevi Larsson och andra lyfter fram detta som den stora orättvisan i det svenska samhället.

Jag tror faktiskt att vi ska backa och acceptera pensionärernas egen syn. När det gäller pensionärsorganisationerna är det precis som Hillevi Larsson säger: De är bara intresserade av de friska pensionärerna mellan 65 och 75. Om vi frågar pensionärerna är det dock de sista tio eller fem – kanske de sista tre – åren i livet man är verkligen bekymrad över. Man är bekymrad över att det inte ska finnas resurser, personal etcetera för den tiden. Det är det jag tycker att vi ska fokusera på. Vi ska inte låtsas att den stora rättvisefrågan i svensk politik är skillnaden i beskattning av dem som har pension och dem som är förvärvsarbetande.

Anf. 67 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Fru talman! Hillevi Larsson säger att debatten handlar om klyftan i beskattningen av löntagare och pensionärer och att det handlar om rättvisa och principer. Då är det väl rimligt att ställa sig frågan om det är rättvist och en bra princip att i en sådan debatt bara välja att titta på en del av skatten. Det ger nämligen inte hela bilden av och inte hela sanningen om huruvida det alls finns en klyfta – och hur stor den klyftan i så fall är.

Sanningen är nämligen att beskattning inte sker enbart genom inkomstskatterna, utan vi har också en beskattning via arbetsgivaravgifterna. Som jag nämnde tidigare bedömer Skatteverket att ungefär 60 procent av arbetsgivaravgifterna är att betrakta som skatter. Man måste ta in hela bilden för att få en korrekt illustration av hur det egentligen ser ut med den här klyftan. Gör man det ser man att klyftan i princip inte finns och att den lilla klyfta som finns är till löntagarnas nackdel.

Sedan ångar Leif Jakobsson i gång och vevar upp sig i något slags frustande crescendo där han blir upprörd över att vi från Alliansens sida påstår att jobbskatteavdraget är en konsumtionsstimulans, för vi har ju tidigare sagt att det ska vara jobbskapande. Men den stora poängen med jobbskatteavdraget, Leif Jakobsson, är ju just att det klarar av att vara båda dessa saker samtidigt. Det är både viktigt ur ett konjunkturperspektiv, för att stimulera ekonomin och konsumtionen, och ur ett strukturellt perspektiv, för att skapa jobb på längre sikt. Det är det som är hela poängen med jobbskatteavdraget, alltså att vi har en dubbel effekt där.

Inkomstskattesänkningarna har bara den ena av funktionerna, men de har ändå varit viktiga. Fem gånger har vi sänkt skatten för pensionärer och på så sätt stimulerat konsumtionen – även för våra äldsta i samhället.

Prot. 2013/14:131
25 juni

Svar på
interpellationer

Anf. 68 PETER PERSSON (S):

Fru talman! Den här debatten, som är en följd av Hillevi Larssons interpellation om det orättvisa i att pensionärerna likt arbetslösa, sjuka och föräldralediga betalar en relativt sett högre skatt, är en bieffekt av en strategi som regeringen har. Man tror nämligen att man skapar mer sysselsättning genom att sänka lönerna. Instrumenten för det är dels att försämra arbetslöshetsförsäkringen, vilket driver ned löneökningstakten, dels stora och generella satsningar på branscher för att förbilliga kostnaderna.

Jag ska vara generös mot finansministern – jag tror nämligen att det är den sista debatten vi har, då han inte kandiderar till riksdagen – och ge honom lite litteratur inför sommaren. Det är en antologi som heter *Den sänkta löneandelen*, framtagen av en doktorand i ekonomisk historia vid namn Erik Bengtsson. På baksidan finns ett citat av Paul Krugman, som i koncentrat säger så här:

”Ekonomi växer inte som den ska. Kapitalet klarar sig bra genom att ta en allt större del av kakan. ... Det är en debatt vi måste ta. Innan rövarbaronerna och industrirobotarna har förvandlat vårt samhälle till något som vi inte känner igen och inte vill ha.”

Jag vill ge denna bok till finansministern, tillsammans med programmet *Dokument inifrån: Lönesänkarna*. Jag önskar honom en trevlig sommar och tackar för debatterna.

Anf. 69 EVA-LENA JANSSON (S):

Fru talman! Jag ställde en fråga till Anders Borg. Jag förstår att Anders Borg inte kan svara på alla frågor, men om han i sitt svar till Hillevi Larsson säger att anledningen till att man har ett jobbskatteavdrag är att minska utanförskapet måste han också svara på om han upplever att pensionärer befinner sig i ett utanförskap. Tycker han det kan han väl säga det här och nu – om han lyssnar, förmår, orkar och kan. Han kanske inte vill svara; det vet jag inte.

Jonas Jacobsson Gjörtler pekar på det faktum att det betalas arbetsgivaravgifter för dem som är löntagare. Ja, det stämmer. Jag vet dock inte om Jonas Jacobsson Gjörtler har konstaterat att pensionärer har en lägre inkomst än löntagare. Inkomsten är alltså redan lägre. Att då betala högre skatt än löntagare är orättvist, och det är det vi pekar på. Det är orättvist och orättfärdigt. Man gör inte så i ett samhälle att man belönar dem som har jobbat i ett helt liv med att de ska betala högre skatt än de som är löntagare.

Det är det vi försöker diskutera nu, fru talman: hur vi ser på människor. Ser vi på några som närande och andra som tärande? Jag kan väl i sammanhanget också konstatera att det den borgerliga regeringen, som har borgerlig majoritet i riksdagen tillsammans med Sverigedemokraterna, har lyckats åstadkomma är att sänka skatten med lika mycket som äldreomsorgen kostar per år – om man nu betänker att många äldre är bekymrade över äldreomsorgen, vilket vi också är. Vi ser ju att pengarna kan användas på olika sätt.

Med det, fru talman, hoppas jag kunna få svar från finansministern på frågan om han på riktigt anser att pensionärer befinner sig i utanförskap. Vad tänker han i så fall göra – tvinga dem att arbeta, eller?

Anf. 70 STAFFAN ANGER (M):

Fru talman! Vad Socialdemokraterna tydligen inte förstår är att hur höga pensionerna blir är beroende av hur mycket vi producerar och hur många som är i gång och arbetar i Sverige. Det är i ren relation till detta.

Man blir ganska beklämd när man hör om den politik som ska föras under en nolltillväxt. Det blir inte bara en inbromsning; det blir en tvärnit. Vi måste se till att vi får fler människor i arbete.

Regeringen med finansminister Borg har gjort ett fantastiskt jobb. Vi har fått 250 000 fler i arbete i den värsta konjunkturedgången sedan 30-talet, och det har skett genom de olika åtgärderna. Vi har också den högsta sysselsättningsgraden bland kvinnor – vi har fått in kvinnorna i arbete – som också har ökat med en procent den senaste perioden.

Det är bara att konstatera att när vi nu får fortsätta att regera – jag är övertygad om att vi kommer att vinna valet – kommer vi att fortsätta den här politiken. Vi ska se till att vi klarar sysselsättningen och ta ansvar för de invandrare vi har som så väl bidrar till olika funktioner i samhället. Det är 50 000 som kommer, kanske upp till 70 000–80 000, som vi ska se till att vi kommer att lyckas med att ta ansvar för och se till att de kommer i arbete.

Vi har alltså dragit ned kostnaderna för pensionärerna med 16 miljarder, plus pensionstillägget som är 340 kronor i månaden.

Vad kommer att ske i framtiden? Det beror på hur vi kan få tillväxt och hur vi kan få ekonomin gående. Om vi får fortsätta nästa år kanske vi kan få en tillväxt på 3–4 procent, och då blir det ju mer pengar till pensionärerna.

Jag vill gärna avsluta med att läsa upp vad finansministern säger i svaret: Vilka reformer som kan bli aktuella framöver är dock något som regeringen prövar inom ramen för budgetarbetet där en samlad bedömning och avvägning görs.

Det är svaret, varken ja eller nej, beroende på ekonomin.

Anf. 71 JASENKO OMANOVIC (S):

Fru talman! Skillnaden i beskattningen beror på att man ser på pensionärer som en icke-produktiv grupp. Vi hör här ett ovanifrånperspektiv från den nyliberala Alliansen i riksdagen när de säger: Det finns ju två herrar här som är invalda i riksdagen.

Jag tycker att det är oförskämt att komma med det som ursäkt. Det är oförskämt mot alla undersköterskor, sjuksköterskor, lärare och poliser som har slitit under hela sitt arbetsliv – många av dem orkar inte jobba ens till 65 – att komma med en sådan ursäkt för en politik som utgår från att pensionärer är icke-produktiva och därför ska beskattas högre. Det är oförskämt mot alla dessa människor som byggt det här landet och slitit att säga: Vi är några här som är valda riksdagsledamöter och faktiskt är pensionärer.

Fru talman! Den nyliberala Alliansen påbörjade skattesänkningarna förra mandatperioden. Nu fortsätter de fem samlade högerpartierna med skattesänkningarna som innebär en skillnad mellan pensionärer och arbe-

tande. Nu gör man ett uppehåll i skattesänkningarna under två år. Om de samlade fem högerpartierna mot all förmodan skulle behålla makten är frågan om de skulle prioritera den icke-produktiva gruppen.

Prot. 2013/14:131
25 juni

*Svar på
interpellationer*

Anf. 72 LEIF JAKOBSSON (S):

Fru talman! Om finansministern tänker fortsätta att referera det socialdemokratiska förslag som presenterades i går är jag glad om han sprider det så mycket som möjligt.

Sedan måste jag göra en korrigerig. Finansministern sade att de 75 kronorna för garantipensionärerna hängs upp på jobbmålet. Det är inte sant, utan det kommer att genomföras först i januari.

Det som kommer att genomföras i januari 2016 är en kompensation eller ett borttagande av klyftan för pensionärer med pensioner upp till 12 000, vilket är den genomsnittliga pensionen för kvinnor. Inte heller det är avhängigt av hur vi klarar jobbmålet. Jobbmålet talar vi om i samband med att vi ska ta bort klyftan även för de pensionärer som har mer än 12 000 i pension. Jag skulle uppskatta om det blir rätt i den fortsatta beskrivningen av den socialdemokratiska politiken.

Jag har en sekulär uppfostran, men jag har lärt mig att hedra min fader och min moder. Och det är precis det som väldigt många äldre i vårt land som har varit med och byggt upp landet känner. Man känner en utsatthet. Inkomsten och hur mycket man ska betala i skatt bestäms av andra, egentligen av deras barn. Det rimliga är att upprätthålla en hedrande hållning till den generation som har byggt upp landet, men det är precis det ni inte har gjort.

När det gäller konsumtionsstimulansen, återigen, har jag tidigare haft diskussioner med Carl B Hamilton, som nu har lämnat kammaren. Han har många gånger argumenterat för det femte jobbskatteavdraget som det som gjorde att Volvo kunde sälja nya bilar. Jag har gång på gång sagt: Varför ska då inte våra föräldrar kunna köpa en ny bil om det är det som är syftet med skattesänkningen?

Anf. 73 Finansminister ANDERS BORG (M):

Fru talman! Den här regeringen har sänkt skatterna för pensionärer mer än vad någon regering har gjort i modern tid före oss. Vi har sänkt skatterna med 16 miljarder kronor. Det innebär en betydande förbättring av pensionärernas situation.

Vi har tillfört betydande resurser till äldreomsorgen. OECD:s utvärdering visar att Sverige har den högsta personaltätheten i äldreomsorgen av alla industriländer. Vi har också den bästa kvaliteten, därför att vår personal är bland de duktigaste.

Nu tror jag att många pensionärer har anledning att vara djupt oroad för att vi i valet skulle få en olycka och Vänsterpartiet, Feministiskt initiativ, Miljöpartiet och Socialdemokraterna tar över regeringsmakten. Då finns det nämligen en betydande risk för att pensionärerna får en försämrad ekonomi.

Det handlar, till att börja med, om ambitionen om nolltillväxt. Det inkomstindexeringssystem vi har i dag fungerar så att man tar inkomstökningen minus 1,6 procent som sedan blir indexeringen av pensionssystemet. Men inkomstindex kan naturligtvis inte i reala termer öka om vi har nolltillväxt. Då måste inkomstindex stå still. Annars stiger kostnaderna

snabbare än produktiviteten, och stiger kostnaderna snabbare än produktiviteten kommer ekonomin att stanna av och vi får sysselsättningsminskningar. Det innebär att under en tioårsperiod kommer en miljöpartistisk nolltillväxtpolitik att sänka pensionerna med i runda slängar 15 procent.

Till detta kommer att bidragspolitiken, som är Socialdemokraternas kärnidé, ska betalas med breda höjningar av skatterna som också kommer att drabba pensionärer. När man höjer avgifterna för att anställa unga och när Miljöpartiet höjer bensinskatterna, lastbilskatterna, elskatterna och flygskatterna urholkas pensionärernas köpkraft och de får höjda kostnader för det som de behöver konsumera.

Ska vi sedan lägga till den samlade ambitionen från Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Feministiskt initiativ om att också förkorta arbetstiden, ja, då handlar det om 120–240 miljarder i minskade offentliga intäkter. Det är alldeles uppenbart att den typen av ekonomisk förlust för kommuner, landsting och stat kommer att drabba pensionärerna. Vi kommer att få en minskad personaltäthet i äldreomsorgen, vi kommer att få en minskad tillgänglighet i sjukvården, och staten kommer att få en försämrad ekonomi.

Det finns en väldigt stor risk att en regering med Vänsterpartiet, Miljöpartiet, Feministiskt initiativ och Socialdemokraterna skulle föra en politik som urholkar pensionärernas levnadsstandard och leder till sämre pensioner. Och när man misslyckas med jobbpolitiken kommer man naturligtvis att backa från de ofinansierade löfterna, ska påpekas, om skattesänkningar, vilka är de enda ofinansierade löften om skattesänkningar som förekommer i den här valrörelsen. Då tror jag att vi riskerar att hamna i en situation där Sveriges pensionärer helt enkelt drabbas väldigt hårt av den ansvarslöshet som Socialdemokraterna uppvisar.

Anf. 74 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Jag kan börja med att konstatera att jag inte har fått svar på min fråga: Kommer klyftan att växa ytterligare? Möjligtvis kan jag ana svaret: Det fortsätter som förut.

Så som det har varit hittills har det varit nya skattesänkningar hela tiden där klyftan mellan pension och lön har ökat.

Det varnas för vad som ska hända efter valet. Med en annan politik kommer det att bli massarbetslöshet, och välfärden kommer att försämrast.

Men regeringen har haft makten i åtta år, och resultatet är inte speciellt imponerande. Arbetslösheten har ökat under denna tid. Det är orsaken till att bromsen slagit till, vilket slår hårt mot pensionärerna och leder till att pensionerna står och stampar eller till och med backar.

Den förda politiken har alltså inte fungerat. Ska vi fortsätta som förut, vilket är budskapet, blir jag orolig för hur det kommer att sluta.

När det gäller välfärden blir människor sjukskrivna i en ökande takt inom vård, skola och omsorg på grund av att personaltätheten har minskat. Det är de sjuka och de gamla som är förlorarna i detta. De blir beroende av anhöriga som i sin tur försvinner från arbetsmarknaden, vilket förvärrar problemet med arbetslöshet och arbetskraftsbrist.

Den nuvarande politiken har nåtts vägs ände. Den är ett misslyckande.

Politiskt kan vi inte lova hur mycket som helst. Det är jag villig att erkänna. Men när det gäller fördelningspolitiken kan vi redan nu säga vem som ska ha de pengar vi förfogar över. Vårt budskap är tydligt: Det ska vara rättvis skatt. Pensionärer ska inte beskattas högre än löntagare.

Detta lovar vi att genomföra. Det kan man inte säga om regeringen.

Prot. 2013/14:131

25 juni

*Svar på
interpellationer*

Anf. 75 Finansminister ANDERS BORG (M):

Fru talman! Debatten har tydligt visat att regeringen har förbättrat pensionärernas situation. Vi har sänkt skatten med 16 miljarder, 850 kronor i månaden, och höjt bostadstilläggen med 350 kronor i månaden. Vi har även kunnat säkra ökade resurser för äldreomsorgen. Sverige har i dag den bästa äldreomsorgen av alla industriländer, om vi får tro OECD.

Det som bekymrar och oroar mig är att Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Feministiskt initiativ riskerar att föra en politik som undergräver tryggheten för våra äldre.

Det är uppenbart att en nolltillväxt skulle leda till att man långsiktigt sänker pensionerna år efter år. För en genomsnittlig pensionär handlar det om en sänkning på uppemot 15 procent över en tioårsperiod.

Därtill kommer arbetstidsförkortning. Det är en viktig målsättning för vänsterpartierna samlat i Sverige med stora, förödande effekter på offentliga finanser. De beräkningar som tagits fram av Konjunkturinstitutet och riksdagens utredningstjänst antyder mellan 120 miljarder och 240 miljarder i minskade skatteintäkter. Arbetar färre och arbetar vi mindre faller skatteintäkterna, vilket drabbar landets pensionärer.

Till detta kommer alla kostnadshöjningar som Socialdemokraterna kommer att använda för att urholka pensionärernas vardagsekonomi. Höjda bensinskatter, höjda lastbilsskatter och höjda flygskatter kommer att slå hårt mot människor.

Detta är givetvis djupt oroande. Men som tur är finns det en enkel lösning för att säkra att vi slipper dessa risker. Det är att rösta för en fortsatt alliansregering i höst. Då kan pensionärerna känna sig trygga med att vi kommer att vårda ekonomin och ta ansvar för de offentliga finanserna, fru talman.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på interpellation 2013/14:523 om omförhandling av skatteavtalet med Danmark

Anf. 76 Finansminister ANDERS BORG (M):

Fru talman! Leif Jakobsson har frågat mig på vilket sätt jag och regeringen har fullföljt riksdagens beslut angående omförhandling av skatteavtalet med Danmark och kompensation till kommuner med hög andel gränsgångare, och vilket resultatet är.

Sedan den nuvarande regeringen tillträdde har antalet sysselsatta i Skåne län ökat med drygt 51 000 personer. Regeringen arbetade hårt för att få ESS till Lund och satsar närmare 6 miljarder kronor under konstruktionsåren. Skåne är även tillsammans med Sveriges övriga storstadsregioner gynnade i regeringens nationella transportplan för 2014–2025.

Detta är exempel på satsningar som kommer att ge jobb och ökad tillväxt för Skåne och Öresundsregionen.

I den integrerade Öresundsregionen har den starka arbetsmarknaden i Köpenhamnsregionen under lång tid varit viktig för Skåne. Sedan Öresundsbron invigdes 2000 har pendlarströmmen över bron mångdubb-lats. Pendlarströmmen består i huvudsak av personer som bor i Skåne och arbetar i Danmark.

Genom det kommunala utjämningsystemet sker en kompensation för det skattebortfall som arbetspendlingen medför. Under perioden 2008–2012 har Danmark överfört motsvarande 800 miljoner svenska kronor netto per år att fördela inom ramen för den kommunala utjämnningen.

Mot bakgrund av betydelsen av integration i Öresundsregionen finns det skäl att framöver överväga insatser för regionen, vilket bör prövas mot möjligheten att hitta lämplig finansiering. Regeringen avser också att kontinuerligt föra en dialog med den danska regeringen om villkoren för regionen.

Utjämningskommittén pekade på vissa brister i beräkningen av kostnadsutjämnningen i det kommunala utjämningsystemet. Detta har rege-
ringen åtgärdat, och från och med 2014 påverkar arbetspendling över nationsgränserna inte längre kostnadsutjämnningen i det systemet.

Anf. 77 LEIF JAKOBSSON (S):

Fru talman! Först var jag övertygad om att jag hade fått fel svar. Visserligen finns det något slags koppling till Öresundsregionen och Dan-
mark, men det finns inget svar på min fråga.

Min fråga till finansministern var: På vilket sätt har ministern och re-
geringen fullföljt riksdagens beslut, och vilket är resultatet? Detta har jag verkligen inte hört något svar på, utan svaret är ungefär att allt är bra som det är.

Jag tolkar det som att regeringen inte har följt riksdagens beslut och inte tagit initiativ till en omförhandling av skatteavtalet med Danmark.

Vi har diskuterat denna fråga ganska många gånger. Precis som Reg-
ion Skåne och dina moderata partikamrater har jag byggt min argumen-
tation på Statskontorets utredning, på Öresundsinstitutets utredning och på allt annat som visar att vi av en pendlare från den svenska sidan får tillbaka 8 kronor per hundralapp och för en dansk som pendlar till den svenska sidan betalar vi tillbaka ca 20–24 kronor. Det är alltså stor oba-
lans.

Många har uppmärksammat detta, inte minst Riksrevisionen som kri-
tiserar regeringen eftersom finansministern gav felaktiga svar i kamma-
ren.

I den utjämningskommitté som finansministern hänvisade till och som jag var ledamot av penetrerade vi frågan. Vi kom fram till att föru-
tom att vi får för lite pengar till Sverige och den svenska välfärden för-
delas de på ett konstigt sätt så som utjämningsystemet fungerade, och vi föreslog förändringar.

För den konstitutionella ordningens skull borde det kanske sägas att det var riksdagen som beslutade om ett nytt utjämningsystem, inte rege-
ringen, vilket innebär att den skevheten i alla fall är tillrättad. Men den grundläggande är inte det.

Finansministern hänvisar till att det kommer in 800 miljoner om året från Danmark. Det måste ställas i relation till något, och det saknas fullständigt en redogörelse för vad detta betyder. Motsvarar dessa 800 miljoner 8 kronor borde de 800 miljonerna vara 2,4–3 miljarder för att de ska täcka de kostnader som de skånska kommunerna har.

Denna summa går in i det stora skatteutjämningssystemet. Det innebär att alla landets kommuner är med och tar förlusten för detta dåliga skatteavtal. Men det gör inte saken bättre. Landets kommuner skulle kunna göra ganska mycket bra för 2–3 miljarder till om året om detta hade fungerat.

För Öresundsintegrationen är det stora problemet att de som är pendlare känner att de inte gör rätt för sig. Det känns inte bra att bo i en kommun där man tar del av välfärden och huvudsakligen betala skatt i ett annat land.

Det skulle betyda mycket för många skånska kommuner och många arbetspendlare om frågan kunde lösas. Finansministern har på dessa två år uppenbarligen inte följt riksdagens beslut. På vilka grunder har ministern fattat beslutet att inte följa riksdagens beslut?

Anf. 78 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Det grundläggande problemet är att människor inte betalar skatt där de bor utan i stället där de arbetar. Det är den princip vi har.

Man kan till exempel se att Malmö är en kommun som många pendlar till från övriga Skåne. Det är till exempel många från Vellinge som pendlar till Malmö för att arbeta. Men då betalar de skatt där de bor och där de utnyttjar välfärden och inte där de arbetar.

Det är detta som blir ett problem. De som bor i skånska kommuner utnyttjar välfärden där i form av skola, vård, omsorg, kulturutbud, infrastruktur och så vidare. Men de betalar skatt i det land de arbetar i, och det har i många fall varit Danmark. Det har blivit en obalans mellan Sverige och Danmark.

Det handlar också om den skilda beräkningsgrunden där man räknar på ett annat sätt i Danmark jämfört med i Sverige. Vi kompenserar danskarna mer än vad de kompenserar oss. Det har funnits inbyggda saker som leder till en stor förlust. Offentliganställda har undantagits helt och hållet, och man har gjort ett grundavdrag på 80 000 kronor i det danska beräkningssättet. Det är först därefter man börjar beräkna för kompensation, och man har inte kompenserat för utebliven landstingsskatt.

Det måste ändras. Det är rimligt att man räknar på samma sätt i det danska och i det svenska systemet så att det blir rätt kompensation. Grundproblemet är att människor skattar där de arbetar och inte där de bor. Hela skatteavtalet borde omförhandlas i grunden.

Ett annat problem i sammanhanget är rösträtten. Människor har inte rösträtt över de skatteregler som de lever under. Det hade man kunnat lösa genom att se till att människor beskattades i det land där de bor och även har rösträtten där. Man skulle kunna lösa många problem genom att komma åt grundproblemet i skatteavtalet.

Sedan handlar det om hur den kompensation som ändå utgår från Danmark till Sverige fördelar sig på de skånska kommunerna. Där kan vi se att det är väldigt lite av det bortfall som finns som landar på kommu-

nens bord med pengar som kommunen kan använda till välfärd som pendlarna utnyttjar i kommunen.

Det är ett problem. Man är på kommunal nivå glad över Öresundsintegrationen. Det leder till tillväxt, jobb och positiv utveckling. Har man arbetslöshet i den egna kommunen ser det i bästa fall bättre ut på andra sidan, till exempel på den danska sidan. Då får kommuninvånarna jobb.

Människor upplever att de är en belastning när de inte kan betala skatt där de utnyttjar välfärden. Grundläggande är att Skåne tycker att det är positivt med pendlingen. Vi har upplevt många positiva effekter. Men det är ändå tråkigt att det blir ett skattebortfall i den egna kommunen när människor får jobb på andra sidan. Det är tråkigt att det ska behöva vara så.

Det krävs en rejäl omförhandling av hela avtalet. Vi ska så klart komma så långt det går. Men det krävs också att staten kompenserar kommuner och Skåne-regionen för det bortfall som sker. Det är på två nivåer som man behöver rätta till problemet.

Grundläggande är att vi måste jobba mycket mer med Öresundsintegrationen. En tredjedel av den samlade bnp-utvecklingen för både Danmark och Sverige sker i Öresundsregionen. Det är viktigt att vi jobbar med de frågorna.

Anf. 79 Finansminister ANDERS BORG (M):

Herr talman! Låt oss tydligt konstatera att Skåne som region har gynnats av den politik som regeringen har fört. Det är mycket positivt att vi kan se en ökning av sysselsättningen med 250 000. ESS är den största pågående forskningsinvesteringen som nu görs i Europa. Det sker inte något projekt av motsvarande storlek med långsiktig inriktning över huvud taget i någon annan del av Europa. Det är klart att regeringens politik för tillväxt och ansvar har spelat en väldigt stor roll.

Nu kan man diskutera hur vi ska kunna samtala med den danska regeringen om att förbättra förutsättningarna för Öresundsintegration. Det tror jag att man måste göra utifrån ett bredare perspektiv. Det måste inkludera de överväganden som kan göras kring ett skatteavtal. Men det måste också handla om vad vi kan göra för att förbättra infrastrukturen och förutsättningarna för en ökad Öresundsintegration. Det måste handla om vad vi kan göra för att bättre, tydligare och starkare gemensamt utnyttja de utbildningsresurser vi har.

Det är klart att det är regeringens ambition att fortsatt föra en bra, fördjupande och nära dialog med den danska regeringen för att säkra att vi kan förbättra förutsättningarna för en fortsatt bra Öresundsregion. Inom ramen för det nordiska samarbete vi har är det också rimligt att det förs en dialog om skatteutjämningsavtalet.

Anf. 80 LEIF JAKOBSSON (S):

Herr talman! Om jag ska åka hem och underhålla skånska politiker med uttalanden är det detta jag kommer att använda: Skåne är även tillsammans med övriga storstadsregioner gynnat i regeringens nationella transportplan.

Jag ska tala med dina moderata kolleger i Region Skåne om deras uppfattning om detta. Det är ett uttryck för en väldigt Mälardalsfixering,

och det är egentligen en trafikplan för i huvudsak Stockholm som lades fram. Men det är inte vad vi talar om här.

Det finns enormt mycket att göra med Öresundsintegrationen. Det jobbar jag med på många olika plan. Det vi talar om här är skatteavtalet med Danmark. Jag menar att det är en byggsten för att få det hela att fungera så att både kommuner och enskilda ska känna att det sker på rimligt och rätt sätt.

Min fråga var om hur det har gått med riksdagens beslut för över två år sedan att finansministern skulle uppta förhandlingar med Danmark och vilket resultatet blivit. Jag får inget svar.

Vi har diskuterat den här frågan förut med finansministern i kammaren. Vi har drivit frågan och fick för två år sedan ett riksdagsbeslut. Jag har försökt erinra mig de svar jag har fått när jag har tagit upp frågan.

I de första debatterna fick jag ungefär till svar: Det finns inga problem med skatteavtalet med Danmark. Det finns ingen obalans, svarade finansministern. Efter det ingrep Riksrevisionen och påpekade att riksdagen fick felaktiga svar om detta.

I en senare debatt vi hade om detta fick jag svaret: Regeringen har inte kunnat göra omförhandlingen av skatteavtalet därför att Socialdemokraterna har minskat på resurserna i Regeringskansliet. Det var att vi inte riktigt tyckte att det skulle expandera i den takt som regeringen ville. Det kunde tyvärr inte göras, för just de tjänsterna för dem som skulle jobba med att omförhandla skatteavtalet med Danmark hade vi socialdemokrater sett till att de inte fanns. Därför hade det inte gjorts.

Nästa gång vi debatterade det i kammaren svarade finansministern ungefär så här: Vi har satt i gång en utvärdering av avtalet. Vi måste först ha riktigt på fötterna innan vi startar själva omförhandlingen med Danmark, och det arbetet pågår.

Nu säger finansministern i dag som svar på frågan om vad resultatet är egentligen absolut ingenting.

Jag måste fråga mig: På vilka grunder har man bestämt sig från finansministerns och Finansdepartementets sida för att fullständigt strunta i det beslut som riksdagen fattade för över två år sedan? Det kan ju finnas goda skäl, men då måste man redovisa dem. Då måste man berätta att man har kommit fram till någonting annat än vad alla andra har gjort. Nu har i och för sig jag och de flesta andra grundat min argumentation på statliga myndigheters utvärdering av avtalet, så jag är ganska säker på att det tyvärr är så ofördelaktigt för Sverige som det påstås.

Jag tycker att det krävs ordning och reda även i ett parlament och i ett lands styrande. Om parlamentet har sagt att något ska omförhandlas och man sedan inte har gjort det ska man i så fall berätta varför.

Anf. 81 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Tyvärr känns det inte som någon slump att det är så lite som händer med tanke på att Öresundsregionen ligger där den ligger. Om Öresundsregionen hade funnits i Stockholm skulle det ha varit en helt annan aktivitet. Det upplevs som att det är en rätt stor Stockholmsfixering. Om något har hänt i Stockholm är det en riksfråga. Om det inte har hänt i Stockholm är det en regional eller lokal fråga.

Prot. 2013/14:131

25 juni

Svar på
interpellationer

Denna fråga är alldeles för viktig för att reduceras till en lokal fråga. Detta är ett riksintresse. När vi kan se att en tredjedel av Sveriges och Danmarks samlade bnp-tillväxt sker i Öresundsregionen förstår man själv hur viktig frågan är. Vi skulle kunna förbättra utvecklingen. Vi kan redan se en bra integration, men vi skulle kunna riva gränshindren i Öresundsregionen och få arbetstillfällen, tillväxt och en positiv utveckling som skulle komma hela Sverige till del.

I detta ligger också skatteavtalet. Det får ses som ett gränshinder, och ett gränshinder som till största delen är till Sveriges nackdel. Därmed är viljan att omförhandla inte så stor från den danska sidan, men då borde aktiviteten från den svenska sidan för att försöka göra något åt det här vara större. Precis som Leif Jakobsson säger har vi ett riksdagsbeslut på att vi ska agera. Om man inte tycker att frågan är viktig i sig borde man tycka att det är viktigt att följa riksdagens beslut eftersom riksdagen är högsta beslutande organ.

Faktum kvarstår: Detta är ett ekonomiskt bortfall, framför allt för de drabbade kommunerna som får stå för välfärden och som får se intäkterna minska när arbetspendlingen ökar. Jag hoppas verkligen att regeringen tar tag i frågan, för det behövs.

Anf. 82 Finansminister ANDERS BORG (M):

Herr talman! Jag tycker att det är centralt att för kammaren och i denna debatt redovisa de framsteg vi har gjort i Öresundsintegrationen och för Region Skåne. Då är det relevant att sysselsättningen har ökat kraftigt. Då är det relevant att vi nu genomför den största forskningssatsningen i Europa i just Region Skåne. Det visar vilken vikt regeringen fäster vid den här regionen.

När det gäller skatteavtalet kan vi till att börja med konstatera att det är en socialdemokratisk regering som har framförhandlat detta skatteavtal. Det är alltså inte ett avtal som alliansregeringen har framförhandlat, utan det är Socialdemokraterna under dåvarande finansminister Bosse Ringholm som har förhandlat fram det avtal vi har.

Jag har redovisat att man naturligtvis ska försöka hitta en bred form för dialog för att förbättra hela Öresundsregionen. Jag tror nämligen att det i grund och botten är den enda vägen framåt också när det gäller skatteavtalet.

Det handlar framför allt om att förbättra utbildningssystemet och att få det att fungera bättre för hela regionen. Det handlar om infrastrukturen och att få den att underlätta och bättre möta de utmaningar som framtiden ställer oss inför. Det gäller att få ett avtal som fungerar.

Då är det naturligtvis regeringens inriktning att i en bred dialog med våra danska motparter diskutera vad vi kan göra för att förbättra förutsättningarna för Öresundsregionen. Det är också den enda vägen framåt för att hantera frågan, herr talman.

Anf. 83 LEIF JAKOBSSON (S):

Herr talman! Det är som sagt synd att riksdagsåret går mot sitt slut, för detta är första gången Anders Borg har gått in i en diskussion om Öresundsregionens andra förutsättningar. Det har jag försökt med både finansministern och några andra ministrar många gånger. När man försö-

ker skyla över att man inte har gjort någonting åt själva skatteavtalet börjar man tydligen tala om andra frågor.

Men låt oss hålla oss till skatteavtalet som ingicks 2003, för det innehåller klausuler. Det finns en klausul om att det efter två år skulle utvärderas och sedan omförhandlas och utvärderas vart femte år. Under regeringens mandatperiod har det funnits enligt avtalet stipulerade tider för att sköta detta och få det gjort.

En av de saker som skulle utvärderas och som i högsta grad var öppen för förhandling är att avtalet inte kompenserar för landstingsskatt, vilket hade varit fullständigt rimligt. Vi har än så länge bara talat om kommunala utgifter och den kommunala skatten, men det rimliga vore naturligtvis att uppmot 30 kronor per hundralapp landade där man har skola, utbildning och äldreomsorg men också där man har sjukvård.

I dag är sjukvården över huvud taget inte kompenserad från Danmark. Däremot kompenseras den via det svenska systemet när det hela delas ut, men det innebär att alla kommuner och landsting får mindre pengar eftersom vi får för lite in i systemet från Danmark.

Jag konstaterar att finansministern har varit minister i åtta år. Han har tydligen inte använt sig av de omförhandlingsklausuler som finns tecknade i avtalet, och han har inte gjort det som skulle ha gjorts. Trots det tänker jag tacka för alla de debatter vi har haft genom åren, inte minst i denna fråga. Jag lär väl få fortsätta min kamp för ett rättvist skatteavtal.

Anf. 84 Finansminister ANDERS BORG (M):

Herr talman! Vi kan alltså åter konstatera att det är en offensiv tillväxtpolitik som den här regeringen för som lyfter Öresundsregionen. Det är just tyngdpunkten på det som spelar störst roll för långsiktig tillväxt som har legat i fokus. Det handlar om att förbättra infrastrukturen och att förbättra forskningens förutsättningar, inte bara genom ökade anslag utan också genom breda investeringar i europeiska gemensamma forskningsinstitutioner. Vi ser resultaten. Sysselsättningen är högre, och tillväxten är bättre. Det har att göra med vad regeringen har åstadkommit.

När det gäller Öresundsregionen och skatteavtalet – det skatteavtal som den socialdemokratiska regeringen valde att ingå med den danska regeringen och som ligger till grund för relationen – måste det, som jag nu upprepade gånger har redovisat, ses i ett bredare sammanhang. Det är bara genom en bred nordisk dialog om utbildning, infrastruktur och skatteavtalet som vi kan förväntas göra framsteg med den danska regeringen. Det har regeringen en kraftfull ambition att uppnå resultat med, herr talman.

Jag vill också passa på att tacka för denna debatt och tidigare debatter.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2013/14:131
25 juni

Svar på
interpellationer

18 § Svar på interpellation 2013/14:488 om biosimilarer

Anf. 85 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Ann Arleklo har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa patientsäkerheten vad gäller biosimilarer i Sverige.

Som jag skrev i mitt tidigare frågesvar till Ann Arleklo i detta ämne är det återigen på sin plats att inledningsvis säga att landstingen enligt hälso- och sjukvårdslagen är skyldiga att erbjuda god hälso- och sjukvård. Det är också landstingens ansvar att bedriva patientsäker vård.

I takt med att patenten på de biologiska läkemedlen har börjat löpa ut har så kallade biosimilarer kommit ut på marknaden. En biosimilar är ett läkemedel som liknar ett redan godkänt biologiskt läkemedel men som inte är identiskt. En fortsatt introduktion av biosimilarer är en möjlighet till priskonkurrens och minskade kostnader inom vissa terapiområden som i dag står för en mycket stor andel av läkemedelskostnaderna.

Det är naturligtvis av största vikt att ökad användning av biosimilarer sker på ett patientsäkert sätt. Jag vill därför återigen nämna att företaget som marknadsför en biosimilar måste visa att biosimilaren och det biologiska referensläkemedlet inte skiljer sig åt i fråga om säkerhet och effekt vid behandling av patienter. Biosimilarer tillverkas också enligt samma kvalitetskrav som alla andra läkemedel.

I den rapport från Läkemedelsverket som Ann Arleklo hänvisar till diskuterar Läkemedelsverket bara utbyte av läkemedel på apotek och inget annat. Som jag också skrev i mitt tidigare frågesvar har myndigheten inte heller fattat något generellt beslut om att dessa produkter inte kan vara utbytbara, utan myndigheten gör alltid en enskild utbytbarhetsbedömning för varje produkt.

Hittills har ingen biosimilar blivit bedömd som utbytbar på apotek. Läkemedelsverket bedömer det dock som problematiskt om byte till biosimilar sker på apotek, och patienten riskerar att få olika produkter vid varje expedition utan att förskrivaren först kontaktas. Däremot ser Läkemedelsverket inga ökade risker med att förskrivare på eget initiativ tar ställning till ett byte för en patient eller att denne i samband med nysättning förskriver en biosimilar, då det sker under förskrivarens kontroll.

Läkemedelsverket skriver vidare i rapporten att tydligare information om vad biosimilarer är och vilka läkemedel som godkänts enligt den principen skulle vara ett sätt att förbättra systemet så att vårdgivarna på lokal nivå kan uppmuntra och uppmana förskrivarna att ordinera biosimilarer i stället för originalläkemedel.

Således har jag inte någon annan uppfattning än Läkemedelsverket, och som jag skrev i mitt tidigare frågesvar ser jag positivt på att en ökad användning av biosimilarer sker på ett ordnat, kontrollerat och patientsäkert sätt i vården genom att patientens läkare är involverad.

Anf. 86 ANN ARLEKLO (S):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka ministern för svaret. Men jag är inte helt nöjd med det.

Enligt Läkemedelsverket är definitionen av en biosimilar följande: ”En biosimilar ... är ett läkemedel som liknar ett redan godkänt biologiskt läkemedel ... men som inte är identiskt.” Introduktionen av bio-

similarer kommer att kunna minska läkemedelskostnader för vården på samma sätt som generika har drivit ned priserna på läkemedel vars patent har gått ut, men inte i samma utsträckning.

EMA, EU:s läkemedelsmyndighet, har skrivit riktlinjer för godkännandeförfarandet av biosimilarer. Medlemsländerna ska förhålla sig till dem, förutom vad gäller den punkt där EMA lämnar beslutet till varje enskilt land – beslutet kring utbytbarhet.

Regeringen gav 2010 Läkemedelsverket och TLV, Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, i uppdrag att utvärdera möjligheten att utvidga utbytbarhet, delvis avseende biologiska läkemedel och kommande biosimilarer. Läkemedelsverket lämnade en rapport 2011 avseende utökad utbytbarhet där man sammanfattar att biologiska läkemedel och biosimilarer inte är utbytbara.

I socialministerns svar på min skriftliga fråga den 17 mars i år skriver socialministern: ”Läkemedelsverket har inte fattat något generellt beslut om att biosimilarer inte kan vara utbytbara.”

Herr talman! I Läkemedelsverkets *Utredning av förutsättningar för utvidgat utbyte respektive utbyte vid nyinsättning* framgår det på s. 17 punkt 5 och även på s. 20 uttryckligen att Läkemedelsverket anser att biosimilarer ”inte kan anses vara medicinskt likvärdiga med original/patenterade läkemedel och därmed inte utbytbara”.

Anser socialministern att Läkemedelsverket har uttryckt sig otydligt?

Herr talman! Utredningen är nu närmare tre år gammal. Dessutom, vilket är av stor vikt, godkändes den första biosimilaren av en antikropp av EMA i september för knappt ett år sedan. Denna form av biosimilarer är mer komplexa än de tidigare.

Vården har väldigt begränsad erfarenhet av antikroppsbaseade biosimilarer. Min andra fråga lyder därför: Avser ministern att ge Läkemedelsverket i uppdrag att än en gång sammanställa en utredning för att klargöra och förtydliga samt ange riktlinjer som gör det möjligt för vården att bygga strukturer och samla information om denna nya form av biosimilarer?

Anf. 87 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Jag vill tacka för att frågan har kommit upp till diskussion. Jag tror att det här är ett område som är helt obekant för många människor i vårt land och även för många inom professionen. Men det är ett område som kommer att spela en otroligt stor roll för framtagandet av nya effektiva läkemedel. Just similarerna kommer att ersätta väldigt dyra läkemedel som finns på marknaden och som spelar stor roll för att kunna bota eller lindra symtom på sjukdomar som många människor drabbas av.

Till att börja med har jag ingen annan uppfattning än den som Läkemedelsverket som myndighet har. Det är deras kunnande jag lutar mig mot. Men det som är viktigt att peka på och som jag tror kanske leder till att diskussionen blir så här är att man ska skilja på utbytbarhet på apotek och utbyte som sker genom att läkaren i kontakt med patienten sätter in ett nytt läkemedel när man inleder en läkemedelsbehandling eller ersätter ett befintligt läkemedel med en biosimilar i direkt kontakt med patienten.

Det som skiljer sig åt är alltså att Läkemedelsverket när det gäller utbytbarhet på apotek säger att det är problematiskt medan man säger att

Prot. 2013/14:131
25 juni

Svar på
interpellationer

det inte finns några ökade risker när en förskrivare på eget initiativ tar ställning till ett byte för en patient eller i samband med nyinsättning förskriver en biosimilar. Därmed har förskrivaren kontroll över effekter.

Det här är inte särskilt mycket konstigare än när det handlar om utbytbarhet av läkemedel i stort. Men det gäller att komma ihåg att biosimilarerna inte är identiska med originalet, utan de är lika – väldigt lika till och med. Men de är inte produktionsmässigt framställda på samma sätt. Och det leder till att de kan få en del andra egenskaper. Därför måste man följa upp det hela mycket noggrant. Precis som Ann Arleklo tar upp i sin interpellation finns det risker om man gör fel. Patientsäkerheten kräver att man har en noggrann uppföljning. Därav har vi skillnaden mellan utbyte på apotek respektive utbyte i direktkontakt mellan förskrivande läkare och patient.

Anf. 88 ANN ARLEKLO (S):

Herr talman! Utvecklingen av biosimilarer går i en rasande fart. Då gäller det att vi inte blir fartblinda utan hela tiden har patientsäkerheten för ögonen.

I dag kan man tillverka biosimilarer som är väldigt lika originalet. De första godkändes 2007, och nu är ett tjugotal godkända för användning inom EU.

Introduktion av biosimilarer kommer att kunna minska kostnaderna för regioner och landsting. Generika har drivit ned priserna dramatiskt på många läkemedel så snart ett patent har gått ut. Men biosimilarer är inte kemiska generika och kan inte behandlas som sådana.

Det är ännu inte möjligt att tillverka identiska kopior av biologiska läkemedel. Det beror på att biologiska läkemedel tillverkas av levande organismer, inte genom en syntes, och de är större med mer komplexa molekyler.

Det är i dag omöjligt för ett konkurrerande bolag att ta fram en exakt kopia, men i framtiden kommer det säkert att ändras. Skulle biosimilarer vara utbytbara i dag, skulle det kunna medföra en risk för patienten. Dessutom vill man säkerställa uppföljningen på ett strukturerat sätt och genom noggrann uppföljning kunna fånga upp eventuella biverkningar.

Herr talman! Att följa upp biosimilarer under en lång tid och på ett strukturerat sätt är en del av godkännandeprocessen. Man måste också kunna följa förskrivningen av biosimilarer på ett korrekt sätt för att undvika sammanblandningar. Batchnummer – det vill säga kodnummer – bör registreras på apoteken och i patientens journal. Jag är medveten om att detta är en stor utmaning, men den är viktig för att man ska kunna följa upp behandlingen med biosimilarer på ett patientsäkert sätt.

I Norge avsätter staten en budget på 20 miljoner norska kronor för att man ska kunna genomföra en klinisk studie för att ta reda på om utbytena är säkra. Är det inte bäst att invänta resultatet från denna studie? Och varför skulle vi i Sverige vara mindre försiktiga än i Norge? Sverige ser väl patientsäkerhetsfrågan som lika viktig som våra norska kolleger.

Så i ljuset av den osäkerhet som råder kring biosimilarer undrar jag: Avser ministern att dra upp riktlinjer, eller ge i uppdrag till Läkemedelsverket att dra upp riktlinjer, som garanterar att introduktion av biosimilarer sker på ett patientsäkert sätt avseende information och långsiktig uppföljning?

Anf. 89 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Ann Arleklo ställde några frågor. Den första var om jag har en annan uppfattning än Läkemedelsverket. Svaret är alltså att jag inte har någon annan uppfattning.

Vill jag ytterligare utreda detta? Nej, jag ser inte några behov av att ta politiska initiativ på det här området. Däremot har ju Läkemedelsverket ett ständigt uppdrag att följa utvecklingen på området och ge ut de rekommendationer, synpunkter och tankar som kan uppkomma till följd av användning och utveckling av läkemedel.

Ska vi vara försiktiga? Ja, vi ska vara försiktiga. Därför finns det en noggrann kontroll vid introduktionen av läkemedel. Det finns ett ansvar som åvilar de företag som tillverkar dessa produkter. Det finns myndigheter som följer upp användningen. Och, som sagt, i grunden ligger det väldigt mycket forskning bakom detta. Men för närvarande ser jag inte någon anledning till att ta några nya politiska initiativ på det här området.

Återigen vill jag peka på att det som Läkemedelsverket tar upp och behandlar är att generellt vill man vara försiktig med utbytbarhet när det gäller apotek. Däremot när det handlar om förskrivares möjlighet att byta ut läkemedel för den patient som han eller hon har direkt kontakt med och har ett ansvar för att följa upp ser man mycket goda möjligheter att fortsätta utvecklingen.

Vi ska inte bli farfblinda, tvärtom. Men vi har väldigt noggranna procedurer när det gäller introduktion av nya läkemedel på marknaden. Om man sätter stopp finns det också en baksida med detta. Försiktighet är i många sammanhang en dygd, men har man nya verk samma läkemedel inom räckhåll uppstår det en kostnad, och då menar jag inte en ekonomisk kostnad. Men det finns en baksida med att man inte använder verk samma och forskningsframtagna läkemedel som har en mycket god effekt i form av förbättrad livskvalitet för människor. I yttersta fall kanske människor avlider om de inte får tillgång till nya läkemedel som kan ha en stor verkan för de enskilda personer som har drabbats av vissa sjukdomar.

Anf. 90 ANN ARLEKLO (S):

Herr talman! Det var ju tydliga besked. Nej, ministern ser inget behov av att ytterligare utreda frågan och kommer inte att ta några nya initiativ.

Godkännandeprocessen för framtagande av biosimilarer är av hög kvalitet, liksom produkterna kommer att vara. Men det saknas mycket kunskap om biosimilarer och biosimilära antikroppar inom vården och det behövs en sammanställning av vad som är viktigt att förhålla sig till då biosimilära antikroppar ska introduceras. Det är någonting som är helt nytt. Läkemedelsverkets rapport är inte ett kunskapsdokument och kan inte ses som riktlinjer.

Därför är det viktigt att det skrivs en oberoende sammanställning av information om vad biosimilära antikroppar är riktad till upphandlingsenheter, läkemedelskommittéer, läkare och patienter.

Det är viktigt att det införs riktlinjer som säger att en patient som redan står på en fungerande behandling inte ska sättas över på en ny behandling på grund av den ökanda risken för immunogenicitet.

Det är också viktigt att det införs riktlinjer som fastställer en nationell standard för hur biosimilarer ska följas upp i likhet med andra nya läke-

medel, det vill säga riskhanteringsplaner där produktnamn och batch-nummer registreras för att säkerställa spårbarhet.

Herr talman! Slutligen är det viktigt säkerställa ansvarsfördelningen till de relevanta myndigheterna Läkemedelsverket, SBU Socialstyrelsen eller var ansvaret nu kommer att ligga.

Anf. 91 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Jag skulle vilja tona ned den – kanske jag tar till ett för hårt ord – alarmistiska tonen. Det som händer nu är att det kommer fram fler produkter av någonting som har funnits på läkemedelsmarknaden sedan början av 90-talet. Men antalet godkända biologiska substanser har ökat kraftigt sedan mitten av 90-talet. Det har alltså inte inträffat någonting akut nu. Det är heller inte så att läkemedel av den här karaktären innebär att de ska behandlas på ett annat än sätt än andra läkemedel. Det är en annan typ av framställning och en annan typ av grundmaterial bakom. Men det är inte väsensskilt från andra läkemedel.

Detta behöver fungera precis som det gör när det gäller andra läkemedel där Läkemedelsverket har sin tunga och viktiga roll i sammanhanget. Det gäller forskning och godkännandeprocesser, där myndigheter på EU-nivå och svensk nivå säkerställer att introduktionen, uppföljningar och kontroller sker på ett bra sätt, att de företag som producerar och marknadsför produkterna tar sitt ansvar.

Det här har vi en tydlig ansvarsfördelning för. Vi behöver inte ha en ny ansvarsfördelning bara för att det är biosimilarer. Det är ändå någonting som har varit känt under ganska många år och som är en del av sjukvården i vårt land och i många andra länder. Biosimilarer innebär en möjlighet för fler människor att bli friska eller att lindra de symtom som de lever med.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på interpellation 2013/14:514 om oberoende organ för bedömning av personskador

Anf. 92 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Hillevi Larsson har frågat mig om jag tänker verka för ett oberoende organ för bedömning av personskador och vad jag avser att göra för att öka rättssäkerheten för skadade – i första hand när det gäller försäkringsmedicinska bedömningar.

Inledningsvis vill jag säga att ansvaret för de frågor som Hillevi Larsson lyfter fram i sin interpellation spänner över flera departementet och ministrars ansvarsområden. Frågan om rättssäkerheten i samband med försäkringsmedicinska bedömningar vid försäkringsbolagen bör i första hand riktas till Peter Norman. När det gäller försäkringsmedicinska bedömningar vid Försäkringskassan bör dessa frågor riktas till Ulf Kristersson.

Patientsäkerhet och möjligheten att komma till rätta med vårdskador är en central fråga för mig som socialminister. Inriktningen på regeringens politik är att stärka patienternas ställning i hälso- och sjukvården och

att långsiktigt förebygga och förhindra att vårdskador uppstår. Den 1 januari 2011 trädde patientsäkerhetslagen i kraft. Syftet med lagen var att stärka patientsäkerheten och därigenom minska antalet vårdskador. I lagen har vårdgivarnas ansvar för det systematiska patientsäkerhetsarbetet och patienternas möjligheter att delta i detta arbete stärkts.

För att stödja vårdgivarna i patientsäkerhetsarbete har regeringen ingått en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting om förbättrad patientsäkerhet. Regeringen har satsat totalt 2,5 miljarder kronor under åren 2011–2014 på arbetet med patientsäkerhetsreformen. Av Socialstyrelsens lägesrapport inom patientsäkerhetsområdet 2014 framgår att det har skett en påtaglig utveckling när det gäller spridning och användning av flera befintliga och nya metoder för patientsäkerhetsarbetet och att utvecklingen till stor del beror på den överenskommelse som regeringen har ingått med Sveriges Kommuner och Landsting.

Tillsyn av hälso- och sjukvårdens verksamheter ska se till att vårdgivarna bedriver ett systematiskt patientsäkerhetsarbete. För att stärka tillsynen har regeringen den 1 juni 2013 inrättat en ny myndighet, Inspektionen för vård och omsorg. Under 2014 har regeringen också skjutit till 175 miljoner kronor med syfte att tillsynen ska bli mer effektiv och strategisk.

Regeringen har vidare genomfört flera insatser för att stärka patienternas ställning i vården. Den 12 juni i år beslutade riksdagen om regeringens proposition med förslag till en ny patientlag med bestämmelser som bland annat stärker patientens rätt till adekvat information och till en andra medicinsk bedömning samt rätt att välja vård inom det egna landstinget eller inom annat landsting.

Den 12 juni beslutade regeringen också om ett direktiv om en mer ändamålsenlig hantering av klagomål mot hälso- och sjukvården. Syftet är att skapa ett system för klagomålshantering som i högre grad ger patienter och deras närstående svar på frågor om varför en vårdskada har inträffat och vilka åtgärder vårdgivaren avser att vidta för att förhindra liknande händelser. Det ska också i högre grad ta till vara synpunkter från patienter i utvecklingen av hälso- och sjukvården.

I patientskadelagen finns det tydliga regler för patienters rätt till ersättning i samband med vårdskador. Lagen infördes för att underlätta för patienter att få ersättning i samband med en vårdskada. Det är även möjligt att kräva skadestånd enligt skadeståndslagen.

Enligt den ordning som gäller i dag för försäkringsärenden har försäkringstagaren möjlighet att få sitt ärende omprövat. Försäkringstagaren kan hos försäkringsbolaget begära en andra medicinsk bedömning, en så kallad second opinion, och därmed få en försäkringsmedicinsk bedömning omprövad. Den enskilde har också rätt att väcka talan mot försäkringsbolag i allmän domstol.

Jag bedömer att det långsiktiga arbetet med att förebygga och förhindra vårdskador är mycket viktigt. Patienternas roll i detta arbete är central. Regeringen har därför genomfört flera insatser i denna riktning.

Anf. 93 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Problemet är att det i dag finns medicinska rådgivare som inte är objektiva som bedömer människors personskador. Det är ingen oberoende bedömning av skadorna. Det värsta området där vi ser

Prot. 2013/14:131
25 juni

Svar på
interpellationer

det gäller trafikskador. Det är näst intill omöjligt att få en trafikskada godkänd. Ju mer invalidiserande trafikskadan är desto svårare är det att få den godkänd, eftersom det då handlar om stora summor för att kompensera för inkomstbortfall, kanske resten av den skadades liv.

Därför tar försäkringsbolagen till den bästa expertis de har. Det är läkare som blir betalda av försäkringsbolagen. Om patienten protesterar mot att han eller hon inte får någonting eller bara får en symbolisk summa går det till Patientskadenämnden och sedan vidare till domstol. Konsekvensen brukar vara att patienten blir utan ekonomisk ersättning trots trafikskadan som lett till invaliditet.

Dessutom blir patienten ruinerad eftersom rättsprocessen är dyr för den enskilde. När man förlorar får man betala både sina egna och motpartens rättegångskostnader. Rättsskyddet ligger på 200 000, vilket brukar vara en bråkdel av vad kostnaden blir efter långa förhandlingar i domstol. Det handlar ofta om miljonbelopp.

För att komma till rätta med problemet föreslår jag att det inrättas ett oberoende organ för bedömning av personskador. Där ska finnas läkare, men de ska inte vara direkt knutna till ett försäkringsbolag. Läkarna är oberoende, och försäkringsbolagen kan inte själva välja vilken av läkarna i det oberoende organet som ska bedöma personskadan.

Jag vill utvidga det till att även gälla andra typer av personskador, alltså inte bara trafikskador. Det kan handla om arbetsskador där samma typ av resonemang ofta förs när man nekar någon ersättning för arbets-skada eller att över huvud taget få arbetsskadan godkänd. Till exempel talar man om degenerativa förändringar hos 30-åringar. Man säger alltså att de blivit så gamla att kroppen förändrats och att de därför ändå skulle ha fått skadan, trots det som hände på arbetet. Det handlar framför allt om förslitningsskador där ju sambandet mellan skadan och arbetet är tydligt.

Det här gäller även Försäkringskassans bedömning av skador. Det finns medicinska rådgivare knutna även till Försäkringskassan. Det innebär att när regelverket för Försäkringskassan blir hårdare – vilket skett under åren med nuvarande regering – måste läkarna följa det. Ofta träffar de inte ens patienten. Det är samma problem som när det gäller försäkringsbolagens läkare. De träffar inte patienten men kan ändå överpröva behandlande läkares bedömning beträffande skador, vilket ofta är till nackdel för patienten.

Det gäller också vårdskador där betydligt färre än hälften av dem som ansöker om ersättning för vårdskada får det. Då är det patientförsäkringen som går in, och de läkare som finns där gör sin bedömning. Dessutom är mörkertalet stort, vilket innebär att många skador aldrig blir anmälda.

Det jag vill komma till är att det behövs ett oberoende organ där oberoende läkare gör bedömningen. Det ska vara läkare som varken är knutna till försäkringsbolag eller till några andra som utifrån sin medicinska kunskap gör en bedömning på samma sätt som behandlande läkare. Inom ramen för det systemet skulle man också kunna ha en second opinion där ytterligare en oberoende läkare gör en bedömning. Dessutom ska man ha möjlighet att träffa läkarna. Det är mitt förslag.

Anf. 94 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Det har med all önskvärd tydlighet framgått av de diskussioner vi haft i samband med flera interpellationsdebatter att Hillevi Larsson inte är nöjd med sakernas tillstånd och att hon vill ha en annan ordning. Jag vet inte om Hillevi Larsson har sitt parti med sig i de förslag hon har. Det tycks som att Hillevi Larsson, enligt mycket av argumentationen, är nöjd först när hundra procent av dem som av någon anledning har en skada får den godkänd som skada som inträffat till exempel på grund av vårdens försumlighet och att skadestånd därmed ska utgå.

Det ligger i sakens natur att det sker en prövning, och prövning sker inte bara på en nivå utan på åtminstone två nivåer. Om man ändå inte skulle vara nöjd finns sedan möjlighet att gå den civilrättsliga vägen.

När det gäller patientförsäkringen kan man när man lyssnar på Hillevi Larsson få intrycket att ingen någonsin får rätt. År 2012 inkom till Landstingens Ömsesidiga Försäkringsbolag ungefär 12 000 anmälningar. Omkring 40 procent av patienternas ersättningskrav beviljas. Under 2012 betalades det ut 476 miljoner kronor till patienter och efterlevande.

Jag är den förste att säga att vi med alla tänkbara metoder ska undvika att det blir fel. Är det så att det blir fel ska vi i efterhand kunna se vad det var som hände, och om vården har gjort fel ska den drabbade ha rätt till ersättning och upprättelse så långt det över huvud taget är möjligt att kompensera för det som redan har hänt.

Misstag kommer att förekomma. Det gäller att ha en så bra ordning som möjligt, men det innebär förstås inte att alla som av något skäl är missnöjda med någonting i vården har rätt till ersättning. Man kan alltså inte ta andelen som ett bevis för att det är fel när man har försökt göra den objektiva bedömning som måste till i varje enskilt fall.

I samband med Patientsäkerhetsutredningen gjordes en noggrann prövning av hur patientförsäkringen fungerade. Man kom fram till att det är svårt att tänka sig någon annan och bättre ordning. Man gjorde noggranna överväganden och kom fram till att den ordning vi har, med sakkunniga läkare och tandläkare, är den bästa vi kan tänka ut. Det är en rättssäker ordning för den som har drabbats eller som upplever sig drabbad.

Det är de svar jag har att lämna på de frågor som Hillevi Larsson ställt.

Anf. 95 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Grundproblemet kvarstår: Det finns medicinska rådgivare som inte är oberoende. Det är det som är dilemmat.

Självklart kan man som skadad inte räkna med att man automatiskt ska få sin skada godkänd och få ersättning. Det blir en prövning från fall till fall. Däremot borde man som patient kunna räkna med att man får en oberoende bedömning, så att inte försäkringsbolag kan köpa läkare som gör en bedömning utifrån vad som gynnar bolaget, vilket är det värsta exemplet. Det är den situationen som råder i dag. Även i den rättsliga prövningen när man går vidare i processen väger deras ord tyngre än behandlande läkares. De kan alltså överpröva behandlande läkares utlåtande.

Ministern nämnde i sitt svar tidigare att man kan få second opinion till exempel inom ett försäkringsbolag. Men då är det en medicinsk rådgivare betald av försäkringsbolaget som gör second opinion. Det är det som är grundproblemet.

Det är framför allt trafikskadorna jag hänger upp mig på. Stora försäkringsbolag med stora ekonomiska resurser kan överpröva behandlande läkare. Människors liv slås fullständigt i spillror. När en människa efter en trafikolycka knappt kan röra sig och är så stel i nacken att personen i fråga inte ens kan vrida på huvudet, när det är uppenbart att skadan uppkom i samband med trafikolyckan och när flera behandlande läkare kan intyga detta, då kan försäkringsbolagets läkare ändå säga att det inte finns något samband mellan trafikolyckan och den skada som uppstått.

Det blir som en färs. Jag har träffat många av de här människorna. Du är inte nackskadad, du har inte blivit skadad i någon trafikolycka, har de fått höra. Men man kan till och med se på dem att de knappt kan gå och knappt kan röra sig. Det är framför allt detta jag vill komma åt med ett oberoende organ.

Men jag tycker också att det finns anledning att lägga in andra personskador i detta. När det gäller till exempel arbetsskador och vårdskador och över huvud taget när det gäller Försäkringskassans bedömning av sjukskrivningar kan man överpröva behandlande läkare utan att träffa patienten. Även om det inte är de här områdena som är allra värst – trafikförsäkringen anser jag är det värsta – tycker jag att man kan lägga in de här personskadorna.

De här faktorerna påverkar dessutom varandra. När någon inte får bli sjukskriven trots invaliditet efter trafikolycka kan försäkringsbolaget använda detta som ett argument för att skadan inte har med trafikolyckan att göra eller för att det är en så lindrig skada att man inte kan bli sjukskriven. Hårda bedömningar i andra system påverkar också möjligheten att få ersättning för trafikskada.

Ett problem i sammanhanget är att fallen går vidare till domstol. Försäkringsbolaget säger som regel nej till ersättning, och då måste man gå vidare till domstol. I det läget är det många som blir bortskrämda. Man har inte de ekonomiska resurserna att fullfölja en rättsprocess. Man blir skrämmd till tystnad. Om man fullföljer är risken att man blir ruinerad på kuppen. Det kan sluta med att man inte får sin skada godkänd och inte får någon ekonomisk ersättning. Att dessutom behöva betala motpartens rättegångskostnader leder till ekonomisk ruin.

Det är det här som är grundproblemet. Man skulle kunna komma åt det genom ett oberoende organ med oberoende läkare som inte lyder under försäkringsbolagen eller någon annan.

(forts. 22 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.54 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

20 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 24 juni

KrU8 Folkbildningsfrågor

Punkt 2 (Syftena med statsbidraget till folkbildningen)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V)

3. res. 2 (MP)

4. res. 3 (SD)

Förberedande votering 1:

22 för res. 2

18 för res. 3

279 avstod

30 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

120 för res. 1

22 för res. 2

177 avstod

30 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

159 för utskottet

119 för res. 1

40 avstod

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 99 M, 24 FP, 20 C, 15 KD

För res. 1: 102 S, 17 V

Avstod: 22 MP, 18 SD

Frånvarande: 9 S, 8 M, 3 MP, 3 C, 2 SD, 2 V, 4 KD

Punkt 5 (Mångfaldsarbete inom folkbildningen)

1. utskottet

2. res. 6 (SD)

Votering:

301 för utskottet

18 för res. 6

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 103 S, 100 M, 22 MP, 24 FP, 20 C, 17 V, 15 KD

För res. 6: 18 SD

Frånvarande: 9 S, 7 M, 3 MP, 3 C, 2 SD, 2 V, 4 KD

Punkt 6 (Folkbildningens ansvar för jämställdhet)

1. utskottet

2. res. 7 (SD)

Votering:

301 för utskottet

18 för res. 7

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 103 S, 100 M, 22 MP, 24 FP, 20 C, 17 V, 15 KD

För res. 7: 18 SD

Frånvarande: 9 S, 7 M, 3 MP, 3 C, 2 SD, 2 V, 4 KD

Punkt 8 (Utvidgad översyn av kontakttolkutbildningen)

1. utskottet

2. res. 10 (SD)

Votering:

261 för utskottet

19 för res. 10

39 avstod

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 100 M, 1 MP, 24 FP, 20 C, 15 KD

För res. 10: 1 S, 18 SD

Avstod: 1 S, 21 MP, 17 V

Frånvarande: 9 S, 7 M, 3 MP, 3 C, 2 SD, 2 V, 4 KD

Veronica Palm (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Gunnar Sandberg (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU27 Nya regler för erkännande och verkställighet av utländska domar på civilrättens område

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU33 Samordnad prövning av buller enligt miljöbalken och plan- och bygglagen

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Föreskrifter om riktvärden för buller)

1. utskottet

2. res. 2 (MP, V)

3. res. 3 (SD)

Förberedande votering:

40 för res. 2

17 för res. 3

262 avstod

30 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

262 för utskottet

39 för res. 2

18 avstod

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 103 S, 100 M, 24 FP, 20 C, 15 KD

För res. 2: 22 MP, 17 V

Avstod: 18 SD

Frånvarande: 9 S, 7 M, 3 MP, 3 C, 2 SD, 2 V, 4 KD

CU34 Bättre förutsättningar för gode män och förvaltare

Punkt 2 (Översyn av lagstiftningen)

1. utskottet

2. res. 1 (S, MP)

Votering:

177 för utskottet

125 för res. 1

17 avstod

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 24 FP, 20 C, 18 SD, 15 KD

För res. 1: 103 S, 22 MP

Avstod: 17 V

Frånvarande: 9 S, 7 M, 3 MP, 3 C, 2 SD, 2 V, 4 KD

Punkt 3 (Val av god man och förvaltare)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

3. res. 3 (V)

Förberedande votering:

18 för res. 2

20 för res. 3

281 avstod

30 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:
284 för utskottet
17 för res. 3
18 avstod
30 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 103 S, 100 M, 22 MP, 24 FP, 20 C, 15 KD
För res. 3: 17 V
Avstod: 18 SD
Frånvarande: 9 S, 7 M, 3 MP, 3 C, 2 SD, 2 V, 4 KD

Punkt 4 (Utbildning för gode män och förvaltare)

1. utskottet
2. res. 4 (SD, V)
Votering:
283 för utskottet
35 för res. 4
31 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 102 S, 100 M, 22 MP, 24 FP, 20 C, 15 KD
För res. 4: 18 SD, 17 V
Frånvarande: 10 S, 7 M, 3 MP, 3 C, 2 SD, 2 V, 4 KD

Punkt 7 (Ersättning till gode män och förvaltare)

1. utskottet
2. res. 7 (SD)
Votering:
301 för utskottet
18 för res. 7
30 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 103 S, 100 M, 22 MP, 24 FP, 20 C, 17 V, 15 KD
För res. 7: 18 SD
Frånvarande: 9 S, 7 M, 3 MP, 3 C, 2 SD, 2 V, 4 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU37 Riksrevisionens rapport om statens hantering av riksintressen

Kammaren biföll utskottets förslag.

21 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU12 Ogiltigförklarande av vissa sedlar och mynt

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU32 Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning 2009–2013

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU33 Årsredovisning för staten 2013

1. utskottet

2. res. (S, MP, V)

Votering:

177 för utskottet

142 för res.

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 24 FP, 20 C, 18 SD, 15 KD

För res.: 103 S, 22 MP, 17 V

Frånvarande: 9 S, 7 M, 3 MP, 3 C, 2 SD, 2 V, 4 KD

FiU19 Förstärkta kapitaltäckningsregler

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

302 för utskottet

17 för res.

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 103 S, 100 M, 22 MP, 24 FP, 20 C, 18 SD, 15 KD

För res.: 17 V

Frånvarande: 9 S, 7 M, 3 MP, 3 C, 2 SD, 2 V, 4 KD

SkU32 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU32 Nämndemannauppdraget – stärkt förtroende och högre krav

Punkt 3 (Nämndemännens ersättning)

1. utskottet

2. res. 2 (S, MP, V)

Votering:

177 för utskottet

142 för res. 2

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 24 FP, 20 C, 18 SD, 15 KD

För res. 2: 103 S, 22 MP, 17 V

Frånvarande: 9 S, 7 M, 3 MP, 3 C, 2 SD, 2 V, 4 KD

JuU33 Förlängd övergångstid för tillämpning av vissa bestämmelser i polisdatalagen

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU36 Skärpningar i vapenlagstiftningen

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Hemlig avlyssning vid grovt vapenbrott)

1. utskottet

2. res. 1 (S, SD)

Votering:

198 för utskottet

121 för res. 1

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 22 MP, 24 FP, 20 C, 17 V, 15 KD

För res. 1: 103 S, 18 SD

Frånvarande: 9 S, 7 M, 3 MP, 3 C, 2 SD, 2 V, 4 KD

Punkt 3 (Auktorisation och tillstånd att inneha skjutvapen)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

301 för utskottet

18 för res. 2

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 103 S, 100 M, 22 MP, 24 FP, 20 C, 17 V, 15 KD

För res. 2: 18 SD

Frånvarande: 9 S, 7 M, 3 MP, 3 C, 2 SD, 2 V, 4 KD

Punkt 4 (Bättre förutsättningar att stoppa införseln av illegala vapen)

1. utskottet

2. res. 3 (S, SD)

Votering:

198 för utskottet

121 för res. 3

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 M, 22 MP, 24 FP, 20 C, 17 V, 15 KD

För res. 3: 103 S, 18 SD

Frånvarande: 9 S, 7 M, 3 MP, 3 C, 2 SD, 2 V, 4 KD

JuU40 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Kammaren biföll utskottets förslag.

22 § (forts. från 19 §) Svar på interpellation 2013/14:514 om oberoende organ för bedömning av personskador

Svar på

interpellationer

Anf. 96 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Hillevi Larsson är inte nöjd med tingens ordning. Min uppfattning är att den ordning som vi har är den bästa som vi för närvarande kan åstadkomma. Det är en ordning där man har en möjlighet till överprövning om man inte är nöjd med beslut i tidigare instans.

Grunden för Hillevi Larssons synpunkter är i stor utsträckning ett ifrågasättande av försäkringsläkarnas kompetens i sammanhanget, eller kanske snarare deras förmåga att behålla läkaretiken i den roll som de har när de avgör dessa fall eller gör sina diagnoser: Har man rollen som anställd för att pröva medicinen och är betald av försäkringsbolag slänger man läkaretiken över bord.

Jag vill inte tro att så är fallet. Vi ser också genom utslagen i prövningarna att man gör en noggrann granskning. Jag utesluter inte att det från tid till annan kan begås misstag i den verksamheten, precis som i all annan verksamhet. Men jag tycker att vi har en ordning som fungerar väl och uppfyller alla de krav vi har på en rättssäker ordning, herr talman.

Anf. 97 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Jag ifrågasätter inte försäkringsbolagens läkares kompetens. Ofta har de hög kompetens och jobbar även inom den offentliga vården.

Det jag ifrågasätter är deras lojalitet eftersom de är betalda av försäkringsbolagen. Och det är inga små summor de får, utan det handlar om miljonbelopp. Det är någonting grundläggande fel i systemet när läkare som är köpta av försäkringsbolagen har så stort inflytande över om den skadade får sin skada erkänd som trafikskada och framför allt över om man får ekonomisk ersättning för sin skada.

Därför föreslår jag ett oberoende organ, och det jag undrar är: Vad är det som är så farligt med att skadade människor skulle ha rätt till en oberoende bedömning av sina skador?

Det innebär inte en automatisk rättighet till ersättning. Det kommer att ske en prövning i varje enskilt fall, och det finns beviskrav som i dag är väldigt högt ställda – till och med för högt ställda, tycker jag. Att man med utgångspunkt i det regelverk som finns skulle få rätt till en oberoende bedömning tycker inte jag är speciellt långtgående.

I dag är det ju så att de som vill ha en egen bedömning får betala för den själva, och det kostar flera tusen. Dessutom finns det risk att den bedömningen blir överkörd i rättsprocessen, där försäkringslärarna har ett orimligt stort inflytande över utgången. Därför tycker jag att det är en rimlig idé att man skulle ha rätt till en oberoende bedömning. Det borde gälla alla personskador.

Eftersom det här är Jan Ertsborns kanske sista pass som talman i en debatt vill jag tacka honom för ett fantastiskt arbete. Jag känner honom väl från civilutskottet. Han har varit mycket bra som talman. Han har stått bakom en mycket bra utredning när det gäller de överskuldssattas situation. Om jag blir omvald kommer jag att fortsätta driva de frågorna och kämpa för att utredningen förverkligas. Tack så mycket!

Anf. 98 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Hillevi Larsson använder starka ord som att läkarna är ”köpta”, att det handlar om ”miljonbelopp” och så vidare.

Jag tror – jag vill tro; jag är övertygad om – att läkarna gör sitt bästa utifrån den medicinska kompetens de har och att de diagnoser de ställer och de slutsatser de drar när det gäller undersökningar och underlag de tar del av görs efter bästa kunskande. Så tycker inte Hillevi Larsson, och det leder henne fram till slutsatsen att det behövs en annan tingens ordning i sammanhanget.

Jag antar att frågan inte är död utan att Hillevi Larsson kommer att komma tillbaka med den, både i sitt eget parti för att övertyga där och i andra sammanhang när det handlar om vilken ordning vi ska ha. Den ordning vi har nu har gällt under lång tid i Sverige och ger en väl fungerande ordning.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på interpellation 2013/14:536 om Astra Zeneca, akademien och förutsättningarna för enkla forskningssamarbeten inom hälso- och sjukvården

Anf. 99 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Cecilia Dalman Eek har frågat mig hur jag ser på uppgiften att förenkla för hälso- och sjukvården att samarbeta med forskare från akademi och företag inom life science samt vilka åtgärder jag avser att vidta för att underlätta och stärka förutsättningarna för forskningsnärvaro inom hälso- och sjukvården.

Forskning och företag inom life science-området har självklart stor betydelse för svensk sjukvård och för människors hälsa. Den snabba kunskapstillväxten inom läkemedel, medicinteknik och bioteknik ger oss förståelse för hur vi kan förebygga sjukdomar och utveckla nya och bättre

behandlingsmetoder. En kunskapsbaserad verksamhet är en viktig förklaring till att Sverige har mycket goda resultat vad gäller överlevnaden i de stora folksjukdomarna.

Staten och landstingen har ett gemensamt intresse av att ge goda förutsättningar för forskning och innovation i hälso- och sjukvården. Landsting och kommuner ska enligt hälso- och sjukvårdslagen medverka till klinisk forskning och till folkhälsovetenskapligt forskningsarbete. De ska samverka med berörda universitet och högskolor. Det finns skillnader i vilken prioritet denna samverkan har.

Regeringen har därför vidtagit åtgärder på många områden för att främja huvudmännens arbete och förbättra samverkan mellan hälso- och sjukvård, universitet och högskolor, forskningsfinansiärer och näringsliv.

Ett av regeringens mål för hälso- och sjukvårdsområdet är att säkerställa att hälso- och sjukvården är kunskapsbaserad. Regeringen stöder en mer kunskapsbaserad hälso- och sjukvård, bland annat genom en överenskommelse med SKL.

Huvudmännen och vårdgivarna ansvarar för att ny kunskap tillämpas och ineffektiva metoder mönstras ut. Socialstyrelsen har i uppdrag att utveckla en samordnad och behovsanpassad statlig kunskapsstyrning tillsammans med berörda myndigheter.

Statens beredning för medicinsk utvärdering, SBU, arbetar med att identifiera kunskapsluckor i hälso- och sjukvården. Inom Regeringskansliet förbereds förslag till hur kunskapsstödet kan bli mer effektivt, samordnat och anpassat till verksamheternas och medborgarnas behov.

Myndigheterna Läkemedelsverket, Socialstyrelsen och Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd har uppdrag på innovationsområdet.

I regeringens strategi för att förbättra vården för personer med kroniska sjukdomar lyfts området kunskapsbaserad vård. En viktig del i den nationella cancerstrategin är de cancercentrum som byggts upp i varje sjukvårdsregion. De ska bland annat stärka den kliniska cancerforskningen och utveckla strukturer för forskningssamarbete med bland annat universitet och högskolor och den forskande industrin.

Fokus på kvalitet och resultat samt möjligheter att jämföra sig med andra främjar kunskapsbaserad verksamhet och innovation. Kvalitetsregistren är en viktig kunskapskälla för att bedöma i vilken grad vården är kunskapsbaserad och bedrivs enligt riktlinjer och rekommendationer. Allt fler kvalitetsregister används för forskning, och den vetenskapliga produktionen i form av artiklar och publikationer ökar.

Regeringen har satsat på forskning och utveckling inom life science-området och på att underlätta viktig samverkan mellan hälso- och sjukvård, näringsliv och forskning.

Vetenskapsrådet genomför i samråd med Verket för innovationssystem, Vinnova, en satsning på klinisk behandlingsforskning. Den har stor betydelse för utveckling av diagnostik och behandlingsmetoder i hälso- och sjukvården. Satsningen kräver samverkan mellan olika aktörer, och den finansieras gemensamt av staten och landstingen.

Förslag till ett system för nationell samordning, rådgivning och stöd till den kliniska forskningens aktörer bereds inom Regeringskansliet, och medel har avsatts för genomförandet. Staten förhandlar med SKL om det så kallade ALF-avtalet. Förhandlingarna utgår från att staten och lands-

Prot. 2013/14:131
25 juni

*Svar på
interpellationer*

tingen har ett gemensamt intresse av och ansvar för att erbjuda bästa möjliga miljö för klinisk forskning, utbildning och utveckling.

Anf. 100 CECILIA DALMAN EEK (S):

Herr talman! Jag får tacka socialministern för svaret. Det är ett noggrant och genomarbetat svar, men det besvarar och behandlar i väldigt liten utsträckning den fråga jag ställde.

Jag ställde inte en fråga om kunskapsinnehållet i den svenska sjukvården, även om det är en viktig fråga, eller en fråga om landstingen prioriterar forskningen.

Frågan jag ställde handlade om hur ministern vill underlätta för forskare och forskande företag att snabbt skapa fungerande samarbeten med den svenska sjukvården. Det är kärnan i den situation som svensk life science-verksamhet befinner sig i i dag, och det är många inom branschen och inom akademien som varnar för att Sverige halkar efter på det området. Det är skälet till min fråga.

Under ett antal år har utvecklingen inom läkemedelsindustrin och andra delar av life science varit mycket oroande. I dag finns bara Astra Zeneca kvar av de stora läkemedelsföretagen. Universitet och högskolor arbetar med att stimulera nyskapande på olika sätt, men många av de nya företag som bildas har svårt att hitta riskvilligt kapital som krävs för att klara den långa tid som går åt för att få till stånd fungerande forsknings-samarbeten. Tillväxten inom sektorn har i stället till stora delar skett genom uppköp och sammanslagningar.

Det som kan se bra ut på papperet är i själva verket ett mycket allvarligt läge. De kliniska prövningarna har minskat alarmerande snabbt. När de nu ökar något är det från en internationellt sett låg nivå och i en takt som konkurrerande länder snabbt har dragit ifrån. Sverige halkar efter.

Herr talman! Socialdemokraterna har länge ställt krav på en nationell strategi för life science. Den globala konkurrensen ställer nya krav som måste mötas med konstruktiv politik. Detta har regeringens egen utredare Ingrid Pettersson påpekat i sin utredning, som också ministern hänvisar till: *Nationell samordning av kliniska studier – Starka tillsammans*.

Det är nu nästan åtta år sedan regeringen tog över. Precis fem i tolv gav man uppdraget att göra den här utredningen. Vad som har hänt är inte mycket. Utredaren presenterade sina förslag vid årsskiftet. Det är konkreta, skarpa förslag. Men vi har inte hört något från regeringen sedan dess.

Det krävs en ändamålsenlig organisation. Det krävs stödstrukturer som snabbt skulle kunna ge förutsättningar för att starta kliniska prövningar eller andra forskningssamarbeten. Utredaren pekar på att den svenska regionorganisationen är förlegad och undermålig, något som regeringen underlåtit att åtgärda. Ingrid Pettersson föreslår inrättandet av sex kunskapsnoder, baserat på sex geografiska regioner, och en gemensam myndighet som snabbt ska kunna få i gång processen när någon vill starta forskningssamarbeten.

Vi har inte hört någonting. Jag skulle vilja höra mer om detta. Jag förstår att socialministern i sitt borgerliga hjärta värjer sig mot insikten att marknaden inte själv kan klara allt. Men i Sverige har vi tidigare visat att politiska beslut behövs för att skapa förutsättningar för en gynnsam näringslivsutveckling genom samverkan mellan akademien, näringslivet

och samhället. Detta skulle också kunna ske genom en utveckling av sjukvården.

Här har forskande företag grundats, vuxit och utvecklats i samklang med sjukvården. Det betyder utveckling för alla.

Min fråga till socialministern var alltså hur han vill arbeta för att snabba upp kliniska prövningar och andra forskningssamarbeten inom sjukvården. I hans svar i dag har vi inte hört något nytt. Jag ställer därför frågan igen.

Anf. 101 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman! Tack, Cecilia Dalman Eek, för en väldigt viktig interpellation, även om jag delar uppfattningen att ministrarnas svar kanske inte riktigt hänger ihop med frågan i interpellationen.

För mig är detta en intressant debatt eftersom jag vid upprepade tillfällen under den här mandatperioden har debatterat just behovet av en nationell strategi för life science med näringsministern, som vid lika många upprepade tillfällen i den här kammaren har sagt att det inte finns något behov av en sådan nationell strategi. Först den 19 juni i år, plötsligt, i de skälvande minuterna av det här regeringsinnehavet, efter att branschen i åtta år har krävt en nationell strategi för life science, ryster regeringen på sig och inser att man visst är illa ute och att det är bäst att man säger något. Så kallar man en särskild utredare från Patent- och registreringsverket som ska förbereda ett arbete inför i höst, då regeringen avser att återkomma med en nationell strategi för life science.

Varför är detta då viktigt i samband med den här interpellationen? Jo, sjukvården utgör, precis som Cecilia säger i sin interpellation, själva basen för de forskande läkemedelsföretagen i Sverige. Den är nödvändig för att de ska kunna hänga med i konkurrensen och upprätthålla fortsatta framgångar för Sverige inom life science, inte bara för våra exportintäkters skull utan framför allt för att vården i Sverige får möjligheter att utvecklas kvalitativt i och med att vi har forskande läkemedelsföretag i Sverige som har tillgång till och möjlighet att verka i den svenska sjukvården genom kliniska prövningar.

Varningsklockorna för tillståndet i den svenska life science-industrin har klingat högt och länge. Regeringen har inte gjort något åt detta förrän precis nu på slutet, då man fick skrämselficka – en mycket rättmätig sådan – när Pfizer lade bud på Astra Zeneca.

På vilket sätt arbetar nu Regeringskansliet med direktiv till den person vid Patent- och registreringsverket som har fått uppdraget att förbereda arbetet med en nationell strategi för life science, så att samtliga delar av Regeringskansliet blir involverade? I de tidigare debatter jag har haft med näringsministern har jag försökt framhålla vad vi socialdemokrater hela tiden har sagt, nämligen att om man inte ser arbetet med att utveckla life science i kontexten av att också sjukvårdens förutsättningar måste vara centrala i diskussionen tappar man hela poängen.

Därför skulle jag vilja fråga: Har socialministern nu beredskap och intresse av att se till att hela den politiska sfären, som behöver vara involverad i ett arbete med att utveckla en nationell strategi för life science, faktiskt blir involverad? Vad kommer socialministrarnas bidrag att bli för att Sverige även i fortsättningen ska kunna bidra med en god miljö för

Prot. 2013/14:131
25 juni

Svar på
interpellationer

kliniska provningar? Vad ska socialministern bidra med för att de kliniska provningarna inte helt ska lämna Sverige?

Anf. 102 BÖRJE VESTLUND (S):

Herr talman! Det är en intressant fråga som Cecilia Dalman Eek tar upp i sin interpellation. Den belyser egentligen två problemområden.

Det ena är problemen med den kliniska forskningen. Under flera år har både forskare och inte minst läkemedelsbranschen återkommande framhållit att det finns problem. Man kan inte få till någon klinisk forskning i Sverige. Ett av skälen är att man har lagt ut en del på entreprenad och att en del nästan har blivit privatiserad. Oftast när man lägger ut något på entreprenad glömmer man den lilla paragrafen om att delta i klinisk forskning. Det finns det exempel på inte minst i det här länet. Därtill finns ett allt större inslag av privata vårdgivare.

Det som Cecilia Dalman Eek sade är typiskt: Marknaden klarar inte allt. Vi har haft en period om snart åtta år där branschen hela tiden har efterfrågat en större samverkan mellan staten, akademien och företagen, och regeringen har sagt att det ska vi inte ha, för det är bara sossetrams. Detta har förföljt regeringen. En stor del av näringslivet har efterlyst något, och regeringen har inte levererat. Då handlar det inte om att man skulle ha gått in och lagt sig i, utan det har handlat om att man på lämpligt sätt ska stödja olika typer av branscher och företag.

Jag kan hålla med om att de samverkansavtal som vi slöt när vi satt i regeringsställning inte bara kan dammas av och sättas in igen, men det handlar om idén om hur man ska göra. Det kanske ska vara mer tvärsektoriellt, som man ibland säger. Det är mycket möjligt.

I min egenskap av ordförande för ett handikappförbund och också förbundsordförande i handikapporganisationerna träffar jag läkemedelsföretagen några gånger om året. Även de efterlyser detta. De tycker att ett problem är att man har för få svenska patienter att bedriva klinisk forskning på. Detta återkommer man till gång på gång. Det kan inte vara främmande för regeringen att detta har varit ett problem.

Det andra jag skulle vilja ta upp är en fråga som faktiskt måste ställas på sin spets: Vill regeringen över huvud taget ha en life science-sektor eller inte?

Hela den här kammaren har på olika sätt uttalat att man vill ha en stark life science-industri. Vi vill ha en stark life science-industri. Det säger vi socialdemokrater. Det säger regeringen. Alla säger det. Men då måste man göra något. I det här fallet har marknaden inte klarat av detta. Medan regeringen har suttit och funderat har stora delar av den life science-industri som vi hade när regeringen tillträdde försvunnit från Sverige. Man bedriver klinisk forskning på andra håll i världen. Det beklagar vi. Vi tycker att man skulle ha haft en bättre klinisk forskning i Sverige.

Anf. 103 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Vi diskuterar ett område som är utomordentligt betydelsefullt ur flera olika perspektiv. Det är viktigt för patienter, framför allt i morgon, kanske inte med omedelbar verkan. Det är viktigt för utvecklingen av vården i stort att den fylls med den kunskap som över huvud taget kan finnas inom räckhåll. Det är viktigt för jobb och sysselsättning i Sverige och för innovationer som kan ge möjligheter på andra områden.

Om vi ska kunna nå varandra i den här diskussionen tror jag att det skulle underlätta om mina socialdemokratiska vänner valde uttryck som är lite annorlunda än dem som man använder.

Är det så att man på fullt allvar tror att alliansregeringen inte skulle vilja ha samverkan mellan akademi och industri i Sverige? Jag tror inte det. Man försöker bara skapa en annan bild. Då når vi inte varandra. Vi når inte varandra i samtalet om ni ställer frågan: Vill regeringen ha life science-industri i Sverige eller inte?

Regeringen har gjort mycket omfattande investeringar i de två senaste forsknings- och innovationspropositionerna med en nivåhöjning på sammanlagt 9 miljarder kronor. För life science-området betyder det ökade statliga satsningar med 50 procent.

Vi lever i en värld som är mer komplicerad än vad den var för bara 20 år sedan. Det är en tävlan mellan olika länder om att vara platser för etableringar. Det handlar om att skapa ett klimat i många olika avseenden som gör att företag väljer att ha sin verksamhet där.

Precis som beskrevs inledningsvis har vi sett en situation där de mindre sajterna har försvunnit, och det blir några få större. Företagen är i dag så stora att de i det närmaste kan utöva utpressning på länderna när det handlar om att åstadkomma de här villkoren.

Vi har en mycket god infrastruktur i Sverige när det handlar om till exempel kvalitetsregister, som är väldigt attraktiva för industrin. Vi har väldigt mycket kunnande och innovativt tänkande som är attraktivt i Sverige, och vi har områden där vi måste fortsätta arbeta för att vi ska kunna vara så attraktiva som möjligt när man funderar på var verksamheter ska bedrivas.

Det finns ett problem, som jag ser det, om jag tillåts gå in lite mer i sak på det här. Inriktningen för landstingens verksamhet är att man ska bedriva en god hälso- och sjukvård och skapa utrymme för den forskning som behöver bedrivas för att vi ska kunna bedriva en ännu bättre hälso- och sjukvård i morgon. Jag har under mina år som socialminister fört en dialog med landstingen om detta, för att få ett större intresse och större insatser på det här området.

Precis som sades i debatten har regeringen tillsatt en samordnare på det här området för att stärka life science-sektorn i Sverige. Jag ska återkomma i ett senare anförande med en del av de arbetsuppgifter som vilar mycket tungt på den personen och som vi är många som behöver samarbeta omkring för att vi ska kunna åstadkomma bästa möjliga resultat.

Anf. 104 CECILIA DALMAN EEK (S):

Herr talman! Jag uppskattar den utsträckt hand som socialministern gärna ger, för jag tror att det är av yttersta vikt att vi kan ha ett brett politiskt samarbete runt denna fråga.

Jag måste säga att det som Ingela Nylund Watz talar om är försök till att sträcka ut händerna för flera år sedan. Men det behöver ju inte innebära att vi inte för en konstruktiv diskussion nu.

Okej, regeringen vill verkligen. Men det gör sig inte självt. Då behöver vi faktiskt höra: Vad är det som ska göras nu? Vad ska den strategi som det efter åtta år har kommit förslag om innehålla? Hur arbetar man med att få fram innehållet i den, och vad kommer den att betyda?

Utredaren beskrev konkreta förslag för ett halvår sedan. Dem kunde vi faktiskt ha hört för några år sedan. Jag tycker att det är rimligt och relevant att resonera om dem i lugn och ro. Det är rimligt med sansade överenskommelser, eftersom långsiktiga spelregler gynnar den här verksamheten. Det är också vad branschen själv har efterfrågat.

Herr talman! Nyligen gjorde brittiska Pfizer ett försök att köpa upp Astra Zeneca, som har läkemedelstillverkning i Södertälje och en stor forskningssajt i Mölndal. Det ligger lite grann i bakgrunden till den här interpellationsdebatten men också andra debatter som har förts här i kammaren. Tillsammans skulle 6 000 anställda och hälften av all läkemedelsforskning i Sverige beröras.

Försäljningen avväjdes. Det var ett bra jobb från regeringen som säkerligen på något sätt bidrog till det. Men frågan är långt ifrån avförd. Med Astra Zeneca skulle det sista stora läkemedelsföretaget försvinna.

Låt mig koppla detta till ministrarnas svar i dag och till resonemanget om sjukvårdens innehåll och kunskapsutveckling.

Det finns de som säger att Pfizers skäl att vilja köpa Astra Zeneca inte i första hand var skattemässigt, även om tajmningen nog handlade ganska mycket om det. Mycket viktigare, säger man, var att Astra Zeneca har ett långt kommet arbete som handlar om cancerterapi, vilket Pfizer saknar.

Hur skulle det, tror ministrarna, påverka svensk sjukvård om det forskningsfältet försvann utomlands?

I Göteborg, där jag bor, finns ett av Europas största sammanhållna sjukhus, Sahlgrenska Universitetssjukhuset. Det är ett helt oprivatiserat sjukhus med en och samma huvudman: Västra Götalandsregionen. Det underlättar för forskare som behöver en enkel tillgång till information och samverkan med sjukvården. Här finns all universitetssjukvård men också länssjukvård och många specialistmottagningar.

Möjligheterna är ypperliga för en translationell forskning, som man säger när man undersöker effekter av insatser i flera nivåer av vård. Här finns också en stark medicinsk forskning vid Sahlgrenska akademien. Sammanlagt 4 000 sysslar med detta.

Närheten till de här två verksamheterna men också till ett starkt life science-kluster i övrigt i Västsverige var ett bärande skäl när Astra Zeneca bestämde sig för att flytta sin forskningssajt och etablera sig i Mölndal. Men poängen med en sammanhållen opratifierad sjukvård har inte socialministern och regeringen begripit. I stället har man utsatt välfärden för ideologiska experiment och privatiserat för att ge vårdföretagen bättre förutsättningar än patienterna och forskningsföretagen.

Riskkapitalet är bortskämt med snabba riskfria inkomster. Samtidigt har forskande företag stora problem med att hitta riskvilligt kapital.

Herr talman! Göran Hägglund och den borgerliga regeringen har varit fullt upptagna med att privatisera sjukvården och hålla sig undan från näringslivet. Ja, det låter lite raljant, men efter åtta år har också regeringen insett att det inte var så bra. Man behöver göra någonting mer. Och det är inte mer än rimligt att vi får höra lite mer om vad den strategi som nu har aviserats kommer att innehålla. Detta är nämligen viktigt, och det är bråttom nu.

Anf. 105 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman! Tack, statsrådet, för åtminstone ett försök till svar om vad socialministerns bidrag ska bli inför det arbete som den särskilda samordnaren för life science-sektorn ska förbereda inför regeringens arbete i höst med att ta fram en life science-strategi!

Det blir då fortsatt prat med landstingen. Sådant har socialministern uppenbarligen ägnat sig en del åt. Något vidare resultat har det dess värre inte blivit.

För vår del har vi under lång tid föreslagit att vi skulle försöka sätta oss ned och hitta en blocköverskridande överenskommelse för denna industri, som är enormt viktig för Sverige. Det har åtminstone näringsministern under de fyra år jag har suttit i riksdagen kategoriskt avvisat med hänvisning till att det inte behövs någon nationell strategi för life science, för vi klarar detta inom ramen för vår nationella innovationsstrategi.

Så var det ända till den 19 juni. Då vaknade regeringen plötsligt till och insåg att man var illa ute efter Pfizers försök att köpa upp Astra och att man måste försöka lugna branschen, som har krävt en nationell strategi för life science under lång tid.

Att vi har krävt detta från socialdemokratiskt håll förstår jag att regeringen inte vill ta till sig. Men när branschen blev så oroad som den blev var man tvungen att vakna den 19 juni 2014, efter åtta år.

Jag tycker att det är rätt fantastiskt. Socialministern måste bidra till detta arbete på något sätt. Ta chansen, socialministern! Jag tycker att det är lite pinsamt – det står faktiskt i regeringens eget pressmeddelande: ”I Sivborgs uppdrag ingår både att samordna insatser och identifiera utvecklingspotentialen för Life Science.”

Anf. 106 BÖRJE VESTLUND (S):

Fru talman! Jag skulle hålla med socialministern om allt han sade om hur vi ska närma oss varandra om jag inte tyckte att vi har försökt göra detta. Vi har försökt sträcka ut handen i alla sammanhang: Kan vi inte titta på detta tillsammans? Kan vi inte göra någonting? Nej, marknaden klarar det.

När man hade den stora fordonskrisen i Västsverige sade vi: Kan vi inte försöka ta fram någonting som långsiktigt kan gynna den här branschen? Nej, det klarar marknaden. Det är svaret vi har fått.

När det var fråga om forskningspropositionen försökte vi på samma sätt: Kan vi inte försöka göra någonting bra av detta så att vi alla blir överens? Forskningspolitiken är ingenting man ändrar över en natt eller över ett val. Den ska gälla under en längre period. Därför är det kanske viktigare med en gemensam politik inom detta område än inom andra.

När Astra Zeneca flyttade ut sin forskningsverksamhet från Södertälje var man på god väg att få fram ett bra läkemedel mot alzheimer. Dessutom hade man en lång rad neuromediciner inom olika områden som man hade kommit ganska långt med. Ett sådant exempel är ett läkemedel som skulle kunna förbättra kognitionen hos de allra flesta som har tappat lite av sitt minne. Detta har vi nu mist i Sverige. Man får naturligtvis ett uppehåll på grund av att folk måste komma in i sina nya arbetsuppgifter och så vidare.

Här har man inte gett något svar. Anklaga inte oss socialdemokrater för att inte ha försökt samarbeta med regeringen i dessa frågor!

Anf. 107 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! Inom parentes kan jag säga att det jag ville ha sagt tidigare är att det är intressant att man väcker en interpellation om ett angeläget område – jag vill gärna föra ett resonemang om dessa frågor – och att talare efter talare sedan börjar beskriva det som att regeringen inte vill att vi ska ha någon life science-industri i Sverige eller att det ska finnas någon samverkan mellan akademi och industri. Då är det väldigt svårt att komma till ett läge där vi faktiskt diskuterar.

Jag vill ändå försöka bjuda till, för jag tycker att detta är ett angeläget område och vill gärna diskutera en del av de frågor som har tagits upp här.

Låt oss först säga att Astra Zeneca är en otroligt betydelsefull resurs för Sverige. I de samtal jag hade med de fackliga organisationerna kunde vi belysa väldigt många viktiga effekter som följer av en sådan industri i Sverige. Jag behöver inte gå in på det här i kammaren – alla ledamöter vet att detta har väldigt stor betydelse.

Astra Zeneca är en förhållandevis stor industri, men det finns mängder av små intressanta, spännande och utvecklingsbara företag som har utomordentliga idéer. I en tillvaro där vi tävlar med många andra möjliga platser för lokalisering är det viktigt att vi själva noggrant tänker igenom vad vi kan göra på område efter område för att förbättra. Därför har regeringen utsett en samordnare för detta område för att se vad vi kan göra för att stärka life science-sektorn i Sverige.

I uppdraget ingår att föra en dialog med näringslivet. Vad finns det för ytterligare synpunkter, tankar och önskemål som är möjliga att realisera? Vad kan universitet och högskolor ytterligare göra för att främja den här sektorn, som vi tror är av utomordentligt stor betydelse när det gäller att få fram nya läkemedel men också ur en näringspolitisk synvinkel?

Vad bör hälso- och sjukvården ytterligare göra för att möjliggöra forskning? Vad kan vi göra för att dra nytta av den stora infrastruktur som vi har bland annat i form av kvalitetsregister? En del frågor ligger lite utanför dessa områden men kan vara viktiga ändå. Det kan handla om skattefrågor för enskilda medarbetare och mycket annat som är värt att titta på. Det första skedet ska bidra till att vi får ett underlag för en strategi. Arbetet med den kommer att påbörjas under hösten.

Detta är inget nyvaknat intresse, utan det har funnits under lång tid. Regeringen har gjort väldigt mycket. Jag nämnde tidigare att de statliga satsningarna har ökat med 50 procent genom de två senaste forsknings- och innovationspropositionerna. Detta är ett angeläget område som vi alla har ett ansvar för att värna och få att växa ytterligare.

Vi behöver samspela med landstingspolitiker i det här sammanhanget. Hur landstingen väljer att agera spelar en roll för möjligheten att få bästa möjliga utväxling på de insatser vi vill göra på den statliga nivån.

Anf. 108 CECILIA DALMAN EEK (S):

Fru talman! Jag uppskattar socialministerns välvilja i detta. Det är en väldigt viktig grund för denna bransch, som är oerhört viktig för landet. Att vi delar detta engagemang är jag alldeles övertygad om.

Men jag ser socialministerns inlägg som ett bevis för att den svenska regeringen inte har en samlad bild av vad som behöver göras för att stärka life science i Sverige. Det är en mycket allvarlig insikt, inte minst för att regeringens egen utredare väldigt snabbt pekade på åtgärder. För ett halvår sedan presenterade hon tydliga åtgärder som lätt skulle kunna vidtas.

Det handlar återigen om att vi under flera år har haft en icke åtgärdad och omodern regionorganisation. Vi behöver förenkla registerforskningen, vi behöver snabba upp gången inför en prövning och vi behöver se till att vi får en enklare huvudmannorganisation så att det blir lättare att komma i kontakt med sjukvården. Vi behöver få en samlad bild från regeringen: Det är det här vi vill, detta vill vi åstadkomma, hit vill vi gå.

Det är dystert. För inte ens en månad sedan frågade jag i en interpellationsdebatt här tillsammans med Ingela Nylund Watz hur man vill arbeta för att stärka de forskande företagens möjlighet till utveckling. Man vägrade blankt att se någon vits i att samarbeta och samordna insatser från regeringen, och hänvisade till ansvarig minister som sade: Nu kanske vi kan börja. Vi måste prata med landstingen.

Det är dystert att bilden från regeringen i dag är så splittrad att det inte finns någon samlad uppfattning om hur man ska stärka life science, som är av avgörande vikt för svensk sjukvårds kvalitet, för svenskt näringsliv och för jobben. Detta är inte okej. Sverige kan mycket bättre än så här.

Anf. 109 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Fru talman! När jag säger att vi vill göra mer, vill ta ytterligare steg för att göra Sverige till ett ännu mer attraktivt land att bedriva verksamhet i, säger Cecilia Dalman Eek ”Aha, ni vill göra mer”, och så blir hennes slutsats att vi menar att det vi gör är dåligt. Nej, jag säger att vi måste bli ännu bättre. Vi tävlar med länder och städer som ständigt utvecklas och erbjuder väldigt mycket som är bra. Vi behöver ständigt förbättra oss på det här området. Den regering som inte skulle säga det finns knappast. Vi vill förbättra och ta det steg för steg.

Vi har deklarerat att vi tillsätter en särskild samordnare med uppgift att försöka knyta ihop olika sektorer. Det finns ett intresse från alla ministrar i regeringen – det försäkrar jag – om att var och en ska kunna bidra med ytterligare strån till den stack som är svensk life science-industri. Det arbetet behöver vi göra ännu mer intensivt.

Vi behöver i en strategi dra upp riktlinjer som gör att vi satsar våra krafter på de områden där vi har svagheter eller där vi har styrkor som är relativt stora i förhållande till andra länder. Det är så vi går vidare. Sverige är ett ganska litet land, men vi har utomordentliga resurser. Vi måste använda dem på bästa möjliga sätt, och det gör vi genom en tydlig strategi som innebär att vi kan göra det som är bra ännu bättre. I en tillvaro där andra springer måste vi i Sverige upprätthålla åtminstone samma hastighet.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på interpellation 2013/14:517 om höjda fartböter vid vägarbeten

Anf. 110 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Krister Örnfjäder har frågat justitieministern vilka åtgärder hon tänker vidta för att komma åt problemet med för höga hastigheter i samband med vägarbeten i Sverige.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

När det gäller bötesbeloppens storlek och återkallelse av körkort för trafikanter som inte följer hastighetsbestämmelserna görs redan i dag en bedömning av hur allvarlig överträdelsen är. Bötesbeloppen för hastighetsöverträdelser bestäms på ett mer schabloniserat sätt utifrån hur allvarlig överträdelsen är. Bötesbeloppen höjdes också kraftigt 2006. Utifrån överträdelsens art gör Transportstyrelsen en bedömning av om körkortet ska återkallas och för hur lång tid. Ju allvarligare en överträdelse är, desto längre blir spärrtiden under vilken personen i fråga inte kan få tillbaka sitt körkort.

Hastighetsbestämmelserna i sig spelar givetvis en stor roll för vägarbetarnas arbetsmiljö och säkerhet. Jag kommer att jämföra lite med Danmark, eftersom interpellanten har jämfört själv i sin interpellation. Jag kan konstatera att vid vägarbeten på motorvägar tillåts som högsta hastighet 80 kilometer i timmen i Danmark, medan Sverige tillåter högst 70 kilometer i timmen. Vidare har Danmark bara två steg, 80 och 50 kilometer i timmen, vid vägarbeten på statliga vägar. I Sverige gäller 70, 50 och ända ned till 30 kilometer i timmen, beroende på hur nära trafiken eller hur skyddat vägarbetaren utför sitt arbete.

Enligt nollvisionen ska vägtransportsystemet successivt utvecklas vad gäller dess utformning, funktion och användning, så att ingen ska dödas eller skadas allvarligt i trafiken. Säkerheten på vägarbetsplatserna är självklart en viktig del av detta.

Många parter är inblandade i ett aktivt säkerhetsarbete. Ett gott arbetsmiljöarbete hos arbetsgivarna, bra utmärkning och skyddsanordningar vid arbeten samt uppföljning av regelefterlevnaden – hos både entreprenörer och trafikanter – är några av komponenterna i arbetet. Ett exempel är den överenskommelse som Trafikverket, Sveriges Byggindustrier och Svenska Teknik & Designföretagen undertecknade i mars i år. Den innebär en vision om noll allvarliga arbetsolyckor inom anläggningsbranschen efter år 2016. Till överenskommelsen hör en konkret handlingsplan med åtgärder.

De bestämmelser som finns om åtgärder för att märka ut och sänka farten vid vägarbetsplatser måste tillämpas och följas. För att stärka säkerheten tog Trafikverket under 2012 fram nya säkerhetsregler för vägarbeten. Reglerna är bättre anpassade för upphandlingar än tidigare. Syftet är att alla krav på trafik- och skyddsanordningar ska kunna prissättas och ingå i anbud vid en upphandling. Det möjliggör en bättre kontroll och uppföljning av hur entreprenören uppfyller kraven. Effekterna av detta nya regelverk ska följas upp och analyseras av Statens väg- och transportforskningsinstitut, VTI.

Anf. 111 KRISTER ÖRNFJÄDER (S):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka för svaret.

I min interpellation skrev jag:

”I Danmark höjde man i april hastighetsböterna med det dubbla för dem som körde för fort förbi skyltade vägarbeten. Samtidigt så sänktes fartgränsen för återkallande av körkort vid dessa vägsträckor.

Skälet var att dessa åtgärder behövdes för att komma till rätta med de arbetsproblem som finns för de människor som arbetar på vägen.

Situationen är densamma i Sverige, att hög fart är orsaken till många allvarliga trafikolyckor i samband med vägarbeten.”

Därför ställde jag frågan felaktigt till justitieministern. Jag är glad att infrastrukturministern i stället har möjlighet att svara.

Jag gör tolkningen att infrastrukturministern nu inte avser att göra något mer. Det tycker jag är synd, inte minst med anledning av att man har satt upp ett mål till 2016, där man, som ministern själv påpekar, anger att man ska uppnå ett visst resultat, och det resultatet är ”en vision om noll allvarliga arbetsolyckor inom anläggningsbranschen”.

Det är ett stort åtagande, och det är naturligtvis helt rätt. Då tror jag att man, eftersom problemet med de höga hastigheterna inte har minskat, måste göra något åt det för att komma åt situationen.

Jag vill hålla med om det ministern sade om att det man gör inom branschen är bra. Men jag tror mig veta att det behöver kompletteras med åtgärder som branschen inte kan komma åt genom överenskommelser, nämligen att folk som åker på våra vägar i samband med vägarbeten struntar i hastighetsgränserna.

Det kan man naturligtvis bygga bort genom att göra det svårt eller mer eller mindre omöjligt att köra fort. Men det handlar också om framkomlighet. Den framkomligheten måste man också ta hänsyn till. Många av dessa vägarbeten sker ju inom områden där det krävs att man har ett bra trafikflöde, och då måste man kunna använda hastigheten som den begränsande faktorn och inte sätta ut farthinder som sedan kanske bara åstadkommer mer problem.

Vad är det då som händer?

Ministern säger i svaret: ”De bestämmelser som finns om åtgärder för att märka ut och sänka farten vid vägarbetsplatser måste tillämpas och följas.”

Men om det inte sker måste vi öka antalet åtgärder. Då menar jag att man till att börja med måste kontrollera att dessa hastighetsgränser följs.

Enligt den information som jag har fått är det mycket sällan som sådana kontroller utförs. När branschen själv säger att de skulle vilja ha mobila fartkameror blir det inte tillgodosett.

Anf. 112 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Den frågeställning som Krister Örnfjäder tar upp är viktig på många sätt därför att alla trafikanter alltid ska iaktta aktsamhet och varsamhet utifrån vad omständigheterna kräver. Detta är kanske särskilt viktigt vid vägarbeten eftersom trafiken ofta ska kunna löpa samtidigt som någon förväntas arbeta tryggt och säkert.

De som skadas eller dör i samband med vägarbeten är oftast trafikanterna själva, även om det ibland är de som jobbar vid vägarbeten. Detta gör att hastigheten är en viktig faktor. Men det är också andra faktorer

Prot. 2013/14:131

25 juni

Svar på

interpellationer

som spelar in. Krister Örnfjäder nämnde själv att man kan använda mer av tillsyn och kontroll, använda mobila säkerhetskameror som finns och att polisen kan vara mer behjälplig.

Jag kommer ihåg ett vägarbete som pågick en tid mellan Södertälje och Hallunda då man gjorde tre filer i vardera riktningen. Men det var inte många som följde de hastighetsregler som faktiskt gällde där. Men där ställdes polisbilar ut, och man fick ned farten som var syftet.

Frågan är om Danmark eller Sverige gör det mest rätta. Jag vet att flera nordiska länder gärna tittar på Sveriges arbete när det gäller trafik-säkerhet och inte minst när det gäller vägarbeten. Det är lite svårt att jämföra med Danmark därför att de har en stor skala med olika parametrar och procentsatser för att man ska komma upp i olika bötesbelopp, även om de har höjt beloppet som sådant.

Vi har instrumentet att använda flera olika hastigheter och kan sänka hastigheten ända ned till 30 kilometer i timmen. Men det spelar ingen roll om människor inte följer de hastighetsregler som gäller.

Hastighetsöverträdelser i sig kan ge någon form av böter – upp till 4 000 kronor. Men omständigheten som sådan, om det är att betrakta som vårdslöshet, kan dessutom ge mycket större påföljd än bara ett bötesbelopp.

Jag tror ändå att det arbete som nu pågår gemensamt i branschen och som handlar om hur man kan märka upp, hur man kan ändra designen och hur man kan spärra av i god tid före ett vägarbete för att uppmärksamma att det pågår är viktigt för att få ned hastigheten.

När vi var på resa i Norge för ett antal år sedan såg jag några skyltar som används på olika ställen för att medvetandegöra personer som sitter och kör bil om att det pågår vägarbete. Före ett vägarbete såg man en stor och tydlig affisch, ofta med en pappa och ett litet barn, som talade om att man nu kommer in i ett område där denna pappa eller mamma jobbar. När man hade passerat igenom vägarbetet fick man ett tack för att barnet skulle få se sin mamma eller pappa på kvällen.

Det finns olika sätt att uppmärksamma den som kör på att man ska iaktta varsamhet och inte bara rulla på som vanligt.

Man ska se på omfattningen, och det är fortfarande så att om man kör för fort finns det böter.

Vi har en ordning som kanske påminner lite grann om den som man har i Danmark, nämligen att man på vägar med hastigheter under 50 kilometer i timmen får högre böter när man kör snabbare än på vägar med hastigheter över 50 kilometer i timmen. Vi har hastighetsgränser på 50 och 30 kilometer i timmen förutom 70.

Anf. 113 KRISTER ÖRNFJÄDER (S):

Fru talman! Vi är alltså överens om hur situationen ser ut och vad det är som åstadkommer problem, problem som kan få stora konsekvenser.

Men jag vill trots det återkomma till att det inte hjälper om vi har denna typ av system om man inte följer upp det. Någon måste vara på plats och hjälpa dessa personer och se till att hastigheten hålls. Som ministern själv sade kvittar det om vi har en hastighetsgräns på 30 kilometer i timmen om folk fortfarande kör i 50, 60 eller vad det kan vara. Då måste vi komma åt det.

Man höjde bötesbeloppen 2006, alltså för åtta år sedan, men vi kan utifrån de vittnesuppgifter som jag har fått konstatera att den höjningen inte har räckt till för att få det förväntade resultatet. De som jobbar ute på vägarna tycker inte att problemet har minskat. Då menar jag att man kan höja dessa belopp så att de blir ännu mer avskräckande. Man kan öka konsekvenserna av handlandet från dem som kör för fort på ett sådant sätt att det ger avtryck i folks beteende.

Men jag vill att detta kompletteras med en närvaro som gör det möjligt att utkräva dessa böter eller vilken påföljd det nu blir. Då borde det vara rimligt att polisen är närvarande i större utsträckning än i dag. Trafikverket och andra borde få möjlighet att ha tillgång till mobila fartkameror så att man kan utdöma de straff som finns för de brott som begås.

Detta var lite grann bakgrunden till att jag ställde frågan till justitieministern. Då kommer fler ministrar in i denna hantering. Men jag förutsätter att infrastrukturministern har en så bra relation till justitieministern att ni ska kunna resonera ihop er om detta för att få detta att fungera.

Min åsikt är att vi behöver ta ett par steg till för att få till det som vi vill ha, nämligen en nollvision för dem som arbetar på vägarna. Jag har inte lyckats ta fram siffror på hur många som blir skadade. För ett par år sedan var det en man som tyvärr avled när han jobbade på vägen. Men är det en nollvision så är det en nollvision, oavsett hur många det handlar om. Då ska vi se till att de instrument som behövs ska finnas för att vi ska kunna få detta att fungera.

Anf. 114 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Det är naturligtvis riktigt. Det handlar om ungefär 200 personer per år, och de flesta är trots allt trafikanter. Det är ofta så kallade upphinnandeolyckor, att de som kommer bakifrån kanske håller hastigheten men inte avståndet. Det finns alltså många faktorer i detta.

Det är möjligt att man upplever att antalet arbetsplatsolyckor vid vägarbeten inte har minskat. Däremot har vi mer trafik på våra vägar och ett konstant antal olyckor. Rent faktiskt har antalet olyckor inte ökat. Men jag tror ändå att detta har blivit påtagligt.

För några år sedan hade vi den så kallade Kimstadsolyckan i Östergötland. Den var egentligen kopplad till järnväg, och det var en grävmaskin inblandad. Det satte fokus på att vi bör kunna dra mer lärdom av hur vi jobbar förebyggande med trafiksäkerhet, framför allt i fråga om arbetsmiljö vid arbeten på väg och järnväg. Detta är ett arbete som har inletts med branschen och där också VTI, Väg- och transportforskningsinstitutet har fått titta på hur man kan jobba med säkerhet och arbetsmiljö vid både väg- och spårarbeten. Detta är oerhört viktigt.

Vi har sedan 2006 höjda bötesbelopp. Det är riktigt. Vi har i dag också fler poliser än vad vi hade 2006, och det ingår i deras uppdrag att sköta översynen av trafiksäkerhet och göra dessa kontroller. Det är oerhört viktigt att det sker så att människor kan se att polisen gör denna översyn. Då skärper man till sig lite grann.

Ja, det är alldeles riktigt som Krister Örnfjäder säger: Vi är flera ministrar inblandade i det här. När det gäller trafiksäkerhet har jag i min dialog med justitieministern varit inne på om det skulle vara rimligt, möjligt eller ens önskvärt att öka bötesbeloppet när det är kopplat till

vägarbeten. Det är en sak om du kör på en väg, men här är det synnerliga omständigheter. Frågan är dock hur det blir med proportionalitet och olika saker. Det är mer än det jag brukar syssla med, men jag kan tycka att det finns en rimlighet i det.

Däremot har vi det begrepp som det också tas hänsyn till, och det är ”vårdslöshet”. Kommer man farande alldeles för fort vid en vägarbetsplats och inte iakttar varsamhet eller aktsamhet, vilket egentligen är portalparagrafen i hela körkortslagen, är man nämligen vårdslös. Det kan till och med inbringa ett högre straff i form av dagsböter eller annat än vad en bötesförseelse gör. Det är därför jag menar att det gäller att se till den samlade helheten.

Jag tycker ändå inte att den här diskussionen behöver vara förgäves. Det som är viktigt och som jag nu också följer är det branschgemensamma arbete man egentligen tog i hand på och skrev under i våras. Det ska följas upp – man gör en utvärdering senast 2016 – och är kopplat till flera saker. Det gäller både hur man förmår trafikanter på våra vägar att ha ett bättre beteende och hur man kan förebygga för dem som ska ha arbetena – jobba med dem på ett bra sätt och få in det här redan i upphandlingen.

Det handlar också om hur man kan jobba med kommunikation och information, för att se om det kanske är en bättre och mer hållbar väg. Det är nämligen inte meningen att vi ska straffa bort folk från ett beteende, utan det bästa vore ju om de faktiskt tänkte efter före.

Anf. 115 KRISTER ÖRNFJÄDER (S):

Fru talman! När man kommer in på diskussionen om proportionalitet tycker jag att vi många gånger går fel i det politiska livet, för hur stora böter är proportionellt riktigt när det gäller att undvika att en person blir skadad eller till och med avlider? Det går ju inte att bedöma i kronor, utan det är helt andra värden man då pratar om. Man skulle alltså kunna säga att det ska kosta flera miljoner och ändå ha en proportionalitet i det, i relation till konsekvenserna. Egentligen finns det inget högsta belopp för det, tycker jag rent känslomässigt.

Då handlar det alltså mer om att man måste lösa de här sakerna rent praktiskt, och jag förutsätter att ministern nu tar med sig det här resonemanget till justitieministern och att man utvecklar en modell som förhoppningsvis ska kunna bli bättre än den vi har i dag.

Ministern var inne på att vi har fler poliser än någonsin. Ja, det stämmer ju, men den uppgift jag har fått mig till del från mitt hemlän – jag vet inte om den gäller för hela landet – är att vi aldrig har haft så få trafikpoliser som nu. Det är klart att det får återverkningar på våra vägar om de inte finns tillgängliga där. De trafikpoliser som finns nyttjas i stället för andra saker, och det är väldigt dålig återväxt inom den här kåren bland de nyutbildade. Det är dock justitieministerns problem; jag ville bara berätta vad jag har hört.

Jag förutsätter och tror att ministern kommer att ta med sig det här och att det kommer att bli en bättre situation. Med det, fru talman, vill jag passa på tillfället – det är nämligen sista gången under mandatperioden som åtminstone jag står i den här stolen och talar, tror jag – att önska ministern och talman med personal en trevlig sommar.

Anf. 116 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Ja, jag tycker att säkerhet för vägarbetare – och för trafikanter vid vägarbeten – är oerhört viktigt. Vi håller fanan högt när det gäller trafiksäkerhetsarbete i Sverige i stort, och här gäller det att titta på varje område för att se vad mer vi kan göra bättre. Jag kommer naturligtvis att ta med mig det här i det arbete som sker.

Jag hoppas att Krister Örnfjäder under sommaren kan se hur arbetet fortskrider. Följ gärna det gemensamma arbetet inom branschen! Det tror jag nämligen är oerhört viktigt. Om fler är inblandade i arbetet och är med och tar ansvar var och en för sin del kan det bidra till att vi får ett mycket bättre resultat. Med det får jag önska Krister Örnfjäder en god sommar. Jag hoppas på återseende här i kammaren.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2013/14:131

25 juni

Svar på
interpellationer

25 § Svar på interpellation 2013/14:521 om E4-omdragning i Skellefteå

Anf. 117 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Katarina Köhler har frågat mig om jag avser att tidigare-lägga en omdragning av E4 genom Skellefteå.

Alliansregeringen genomför nu en historisk satsning på infrastrukturen i Sverige. Av en total planeringsram på 522 miljarder kronor för planperioden 2014–2025 går 281 miljarder kronor till att utveckla transportsystemet. Stora investeringar görs i väginfrastrukturen för att tillgodose medborgarnas behov av arbetspendling och näringslivets behov av transporter.

I dagsläget finns det inget investeringsobjekt i den nationella planen som rör E4 förbi Skellefteå. Trafikverket bedömer i förslag till nationell plan 2014–2025 att det finns brister kopplade till bland annat överskridande av miljökvalitetsnormer i Skellefteå tätort som kvarstår efter 2025. Det finns en vägutredning från 2012 för E4 förbi Skellefteå som bygger på att en ny centrumbro anläggs över Skellefteälven. Konsekvenserna av att en centrumbro inte byggs är inte analyserad av Trafikverket. Nu har kommuninvånarna i Skellefteå sagt sitt och röstat nej till att bygga en centrumbro.

Jag har full förståelse för att en omdragning av E4:an är ett prioriterat projekt för kommunen och regionen. Men mot bakgrund av den rådande situationen och planeringsläget är det för tidigt att säga något mer konkret om det eventuella behovet av efterfrågade åtgärder.

Regeringen har genomfört viktiga förändringar för att knyta ihop budgetprocessen med den fysiska planeringen. Genom propositionen *Planeringssystem för transportinfrastruktur* skapar regeringen förutsättningar för ett mer flexibelt och transparent planeringssystem. Numera fattar regeringen, förutom beslut om den tolvåriga transportplanen, även årliga beslut för byggstarter och förberedelse för byggstarter av investeringsobjekt för de kommande sex åren.

På så sätt kan regeringen även i fortsättningen hålla ordning och reda i de statliga finanserna samt hantera nya förutsättningar. Det medför också klara förbättringar i underlagen inför regeringsbesluten. Men för

att systemet ska fungera bra ställs vissa krav på när ett investeringsobjekt är klart för byggstart.

Anf. 118 KATARINA KÖHLER (S):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret. Det var ett tydligt svar, och naturligtvis var det väntat. Jag vet nämligen vad som står i planen. Jag ska villigt erkänna att jag skrev interpellationen i besvikelse över resultatet i den lokala folkomröstningen, där det alltså blev ett rungande nej till en ny centrumbro. Jag ville dock få det bekräftat av ministern själv.

Skellefteå är en vacker stad. Vi har två barriärer. Den ena går i öst–västlig riktning, och det är Skellefteälven. Det är en vacker och på många sätt mycket värdefull älv, men den försvårar stadsplaneringen. Sedan har vi den andra barriären, som går i nord–sydlig riktning. Det är E4:an, som skär igenom centrala delar av Skellefteå. Det E4:an gör för Skellefteås centrum är att ge oss en mycket sämre miljö. Det är mycket avgaser på grund av långa bilköer vid tre fyra trafikljusstopp i staden. Det gör att vi inte kan bygga bostäder vid dessa punkter, som ligger mitt i centrala stan.

E4:an försvårar också tillgängligheten för gångtrafikanter och cykeltrafikanter som ska tvärs igenom staden, alltså i öst–västlig riktning.

Det här gör att det är besvärligt att utveckla centrum. Vi trodde att vi skulle klara att göra det enklare om vi fick centrumbro. Nu blir det inte så, utan nu får vi gilla det läge som är.

Jag tror att det är nästan bara Skellefteå och Örnsköldsvik i dag som fortfarande har en Europaväg som går genom staden. Vi har försökt i 20–25 år, med flera regeringar, att få en omdragning utanför stan, men vi har inte lyckats.

E4:an genom Västerbotten och Norrbotten – men nu talar vi om Västerbotten – har mycket tung trafik, godstrafik med malmråvaror och skogsråvaror av olika slag och naturligtvis även annat gods till våra tunga industrier.

Min fråga till ministern blir: Vad är det för kriterier som prioriteras och för faktorer som ni tar utgångspunkt i när ni lägger fast planerna? Är det miljöfrågor, tillgänglighet, utvecklingsmöjligheter eller vad det nu kan vara? Jag skulle önska att ministern svarade mig på den frågan.

Anf. 119 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Vi gav direktiv till Trafikverket när de skulle arbeta fram förslaget och underlaget till transportplanen och utvecklingen av hela transportsystemet som nu har nu antagits av riksdagen. När transportplanen togs fram var vi noga med att infrastruktur måste vara gränsöverskridande, gå över en kommungräns, över en länsgräns och också över en landgräns och att den ska se till alla trafikslag och hur de kompletterar varandra. När man bygger samhällen är det viktigt att infrastruktur och kollektivtrafik hänger ihop med bostadsbyggande. För att hela Sverige ska leva, för en ökad konkurrenskraft och särskilt för jobben är det viktigt att ha fokus på våra större stråk, godsstråk, nationella vägar och stambanor men också att se till arbetspendlingen. Ungefär så skulle man kunna sammanfatta det.

Vi gör nu en otroligt stor investering, inte minst för att vårda den infrastruktur vi har men också för att utveckla transportsystemet. Den här regeringen tycker att det är viktigt att satsa både på väg och på järnväg.

Nu förstod jag av Katarina Köhler att hon visste vad som skulle stå i den nationella planen och att hon tolkat den som att dragningen av E4:an i Skellefteå inte skulle finnas med. Det är alldeles riktigt, eftersom förutsättningarna har ändrats ganska sent. Men som jag försökte beskriva blir det med den nya planeringsprocessen, som nu är beslutad av riksdagen, förutsättningar för flexibilitet på ett sätt som inte varit möjligt tidigare när omständigheter förändras.

Jag kan konstatera att den prioritering som regeringen har gjort med tydligt stöd av Socialdemokraterna i trafikutskottet har bifallits. Man uttrycker till och med i sin motion att man stöder de prioriteringar som har gjorts vad gäller objekten, och det är i grunden bra.

Jag har också förstått att lokalt i Skellefteå har Socialdemokraterna under lång tid, kanske så lång tid som 30 år, varit motståndare till en omdragning av E4:an. Nu har folkomröstningen sagt sitt, och kommunstyrelsen ska fatta beslut om detta. Vad jag förstår har man inte ens haft ett samtal med Trafikverket om vad som händer nu efter den folkomröstning som har varit. Men vad jag har förstått av det moderata oppositionsrådet där uppe har socialdemokrater och moderater kommit överens om att samarbeta på ett konstruktivt sätt för att bidra till att E4:an dras utanför centrala Skellefteå.

När jag träffar kommuner och regioner, framför allt när det gäller planering, och Trafikverket när de ska fästa fokus på rätt saker framhåller jag vikten av att börja med en bred överenskommelse lokalt, eller ännu hellre regionalt, för att komma fram till vad man ska prioritera. Det kommer också in som en viktig faktor när vi sedan fastställer nationella planer.

Anf. 120 KATARINA KÖHLER (S):

Fru talman! I 25–30 år har vi försökt få E4:an omdragen utanför Skellefteå. Vi har inte avvisat en omdragning. Det måste vara ett missförstånd. Vi kanske kan reda ut det.

När folkomröstningsresultatet kom sade vi: Nu har medborgarna sagt så här. Nu får vi gilla läget. Det innebär att vi har stoppat centrumplanerna som var i gång, för vi ska naturligtvis respektera folkomröstningsresultatet.

Jag blir ändå lite fundersam. Nu är jag ju part i målet, men när jag åker omkring i bil på vägarna – vi har inte så mycket kollektivtrafik uppe hos oss – i både Norr- och Västerbotten och i andra delar av Norrland funderar jag över vad det är som gör att Trafikverket prioriterar vissa sträckor men inte andra. Jag tycker att det år 2014 borde vara självklart och prioriterat att få undan en Europaväg som går igenom ett samhälle. För Skellefteås del skulle det inte räcka. Vi behöver ändå göra något åt älvbarriären. Men Europavägen är ju en stor väg med väldigt mycket trafik, och det är klart att det skulle underlätta för oss om den leddes om men också för Örnsköldsvik och andra samhällen som en Europaväg skär rakt igenom. Det *är* en mycket viktig fråga.

Jag förstår alla skäl som ministern räknade upp som finns i transportplanen, som ökad konkurrenskraft och allt vad det är. Men jag menar att miljöfrågorna och det faktum att vi har en Europaväg som skär genom ett samhälle borde vara en viktig prioritering. Det här gör också att miljöarbetet försvåras för Skellefteå kommun. Man får svårt att bygga gång- och cykelvägar som blir funktionella. Människor har svårt att få tillgänglighet till alla delar av staden. På många olika sätt försvåras det här.

Det kanske återigen är ett missförstånd. När jag sade att svaret var väntat var det för att jag har läst det som faktiskt är beslutat. Jag ville ändå lyfta fram frågan, för jag tycker att den är viktig.

Av alla 500 miljarder som är satsade och som regeringen säger är den största satsningen någonsin, med 280 miljarder till vägar, kan jag bara konstatera att Norr- och Västerbotten, med behovet av Norrbottenabanan och många vägar, har fått knappt 2 procent. Av skälet att hela Sverige ska leva kan jag inte låta bli att fundera – jag är inte bitter – över vad det är som gör att vissa saker prioriteras och andra inte.

Anf. 121 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Man kan naturligtvis ha många synpunkter på de analyser som görs när det ska göras stora reinvesteringar, investeringar, samhälls-ekonomiska kalkyler och nettonuvärdeskvoter. Men de finns trots allt, och de utvecklas alltmer. Det är ett underlag när man bestämmer vilken typ av infrastruktur som ska göras. Sedan kan det finnas andra skäl som vägs in och bedöms.

Jag förstår verkligen att Katarina Köhler tycker att det är viktigt att få ordning på en Europaväg som går igenom en stad. Jag kan också förstå den oro som många skelleftebor har: När ska vi få ordning på det här?

Katarina Köhler säger: Visst borde det komma till mer infrastruktur, visst borde vi ha en Norrbottenabana, och vi har fått alldeles för lite pengar.

Jag vill bara rikta uppmärksamheten hos den lyssnar på den här debatten på att Socialdemokraterna inte har mer pengar i sin budget till några vägar än vad regeringen har anslagit.

Socialdemokraterna kommer att få en ganska tuff utmaning om det skulle vara så att Socialdemokraterna blir tvungna att bilda regering med Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Då borde skellefteborna bli oroliga eftersom det är partier som vill dra ned väganlagen drastiskt. Vi talar inte om 1 eller 2 miljarder, utan för hela planeringsperioden handlar det om i storleksordningen 30 miljarder.

Det finns också partier som har uttryckt att man inte alls ska satsa på motorvägar. Många av våra Europavägar är motorvägar. E4:an i synnerhet är i långa sträckor motorväg.

Alliansregeringen fortsätter att satsa på både väg och järnväg. Vi vill hitta stråken i den takt och tid som finns den närmaste tolvårsperioden för att underlätta för gods som går på järnväg. Det gäller inte minst sådana råvaror och andra produkter som kommer norrifrån och bidrar stort till vår bruttonationalprodukt. Vi vill också satsa på våra vägar. Det handlar också om de stora stråken för både gods och arbetspendling.

Nu är det ett nytt läge i Skellefteå efter folkomröstningen där majoritet och opposition i kommunen är villig att arbeta gemensamt och konstruktivt för att få till en ny diskussion och analysera vad konsekvenserna blir om man inte har den centrumbro man först skulle ha. Hur kan regionen vara med och bidra med påfarter och avfarter för att få till en annan sträckning? Det är viktigt inte minst för luftkvaliteten och annat. Det finns egentligen ingen motsättning i det arbetet, utan det känns konstruktivt.

Innan en regering, vilken som helst, kan fatta ett beslut i en nationell plan i den nya planeringsprocessen måste förutsättningarna först tas fram. Först efter det kan man veta när man kan ge klartecken för byggstart. Det är sådan processen är nu. De första tre åren är det objekt som är helt klara, även med finansiering. År tre till sex är det förberedelser för byggstart.

Här har man inte ens börjat, utan det vill till att man gör en ny åtgärdsvalsanalys eller studie för detta. Jag har förstått det som att detta arbete tar man nu gemensamt initiativ till i Skellefteå tillsammans med Trafikverket. Det är precis denna ordning det ska vara.

Anf. 122 KATARINA KÖHLER (S):

Fru talman! Ministern behöver inte oroa sig för diskussionerna med mitt parti. Dem kan jag ta där. Det är ni som sitter i regeringen.

I Skellefteå har vi lyckats samarbeta över partigränserna i de flesta frågor. Nu har vi egen majoritet. Vi gick till val på bron, och vi vann. Det är historia.

Det är klart att vi ska arbeta tillsammans, och jag tror att vi kommer att lösa det. Skellefteå kommer inte att gå under.

Jag ville få höra av ministern hur man prioriterar när man planerar och anlägger sådana här stora objekt som Europavägar.

Vi är så desperata att vi till och med har erbjudit oss att vara med och finansiera med så mycket som 300 miljoner. Det tycker jag i princip är fel, men så är det. Det har dock inte hjälpt, för vi har ändå inte fått igenom det.

De faktorer som påverkar människors liv och vardag borde sättas högre upp på listan tillsammans med de viktiga miljöaspekterna.

Det handlar om utvecklingsmöjligheter för Skellefteå kommun. Vi ska göra vad vi kan, men regeringen och Trafikverket har givetvis också ett ansvar. Vi har fått åtgärdat åtta kilometer av en farlig E4-sträckning mellan Skellefteå och Umeå, vilket är bra. Vi har dock inte fått något genom staden, och det måste åtgärdas.

Anf. 123 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Om förutsättningarna har varit att det ska byggas en centrumbro men så sker det en folkomröstning som tydligt säger att man inte vill ha en centrumbro så ändras ju förutsättningarna. Då är det rimligt att det ges tid och möjlighet att analysera vad de nya förutsättningarna innebär.

Folkomröstningen hölls ju ganska nyligen, och kommunen har ännu inte hunnit ta en kontakt med Trafikverket utifrån de nya förutsättningarna.

Av de kontakter som jag har med Skellefteå har jag förstått att man är överens om att lägga brodiskussionerna bakom sig och fokusera på ett konstruktivt samarbete för att komma fram till hur E4:an ska kunna dras utanför centrala Skellefteå.

Med den nya planeringsprocessen finns det bättre förutsättningar än tidigare för rimliga objekt som kommer in och är klara för byggstart att bedömas och prioriteras. Detta planeringssystem finns det en bred politisk enighet om, vilket jag tror är bra för Skellefteå.

Det som också vore bra för Skellefteå är en fortsatt alliansregering, för till skillnad från alternativet vill vi satsa också på väg.

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på interpellation 2013/14:524 om felaktiga underlag som grund för regeringens transportplan

Anf. 124 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Stina Bergström har frågat mig

- varför jag har byggt min åtgärdsplanering på missvisande trafikprognoser
- hur stort räknefelet är vad gäller järnvägsunderhållet i Trafikverkets underlag
- när jag fick information om att Trafikverket räknat fel
- hur jag avser att agera för att åtgärda konsekvenserna av att regeringen använt ett felaktigt underlag när man har fattat beslut om hur mycket pengar som ska avsättas för banunderhåll under kommande planeringsperiod.

Jag vill inleda med att säga att regeringen fäster stor vikt vid kvalitetssäkring av underlag och har därför genomfört förändringar avseende framför allt systematiken kring prognosarbetet. Det är dock viktigt att komma ihåg att prognoser på intet sätt är en absolut sanning utan en indikator på vilken utveckling som kan komma att ske.

Jag är dessutom övertygad om att Stockholms invånare, oavsett vad prognoserna säger, skulle vilja slippa sitta i bilköer på vägarna runt Stockholm, som på Essingeleden, att de förväntar sig säkra trafikmiljöer för dem som bor och färdas längs E22 och att samhällsviktiga transporter på E10 Norrbotten ska komma fram säkert och i tid.

Jag vill med det säga att trafikprognoser är ett viktigt verktyg i prioriteringarna men inte det enda verktyget.

Som ett led i regeringens arbete för att förbättra prognosarbetet har Trafikverket fått i uppdrag att redovisa hur de arbetar med utveckling och förvaltning av metoder och modeller för samhällsekonomiska analyser inom transportområdet.

I samband med detta gavs Trafikanalys i uppdrag att kontinuerligt följa Trafikverkets arbete med att utveckla modeller för samhällsekonomiska analyser och följa den internationella modellutvecklingen på området.

Den nya planeringsprocessen med en separat granskning av underlag skapar förutsättningar för en bättre kvalitetskontroll och kvalitetsstyrning. Jämfört med tidigare prognosuppdateringar en gång per mandatperiod görs detta numera varje år i och med den nya planeringsprocessen.

Prognosuppdateringar utgör en viktig grund för regeringen när regeringen ska fatta årliga beslut om vilka väg- eller järnvägsobjekt som ska få byggstartas den närmaste treårsperioden, vilket är en av anledningarna till att den nya planeringsprocessen är så viktig.

Regeringen satsar stora resurser på järnvägens underhåll och har fördubblat anslagen jämfört med när Miljöpartiet fick vara med och påverka.

Jag ser allvarligt på de uppgifter som funnits i medierna. Trafikverkets generaldirektör har dock klargjort att det inte fanns några räknefel i de underlag som låg till grund för den nationella planen och att det inte saknas några pengar.

I Kapacitetsutredningen fanns dock ett fel gällande mängden kontaktledningar. Detta fel upptäcktes, och i de underlag som ligger till grund för den nationella planen redovisas också det korrekta antalet kontaktledningar.

Regeringen har precis lagt fram en plan där vi rekordsatsar på järnvägen, både på underhåll och nya investeringar. Vi stoppar förstås inte där utan kommer även fortsättningsvis arbeta med att förnya, förbättra och rusta hela vår infrastruktur.

Till skillnad från Miljöpartiet är regeringen övertygad om att Sverige är i behov av investeringar inte bara på järnväg utan även på väg.

Då Stina Bergström, som framställt interpellationen, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav förste vice talmanen att Annika Lillemets i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 125 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Fru talman! Först vill jag tacka infrastrukturministern för svaret på de frågor Stina Bergström ställt. Tyvärr återstår många frågetecken efter svaret. Efter gårdagens debatt om järnvägsfrågor och regeringens transportplan då statsrådet inte var med hoppas jag att vi kan reda ut en del nu.

Det handlar om oerhört viktiga investeringar för framtiden – 522 miljarder till infrastruktur. Hur dessa pengar används är avgörande för framtiden för hur människor kan resa, gods transporterats och vilken klimatpåverkan transporterna ska ha.

Självklart måste beslutsunderlaget för en så viktig plan vara så gediget som möjligt, men de trafikprognoser som används har visat sig vara rejält missvisande. De överskattar kraftigt vägtrafiken och underskattar järnvägstrafiken. Så har det varit sedan 1990-talet, vilket har lett till att det har byggts för mycket vägar och för lite järnväg.

Så fortsätter det om regeringens transportplan blir verklighet. Redan här är det problematiskt. Värre blir det efter SVT:s avslöjande att det finns allvarliga felräkningar på järnvägsunderhållet i Trafikverkets underlag till regeringen. Myndigheten har bland annat räknat med bara halva längden av kontaktledningsnätet när man har räknat ut kostnaden för att byta ut kontaktledningarna. Ett lika grovt fel har gjorts när det

gäller spår och spårväxlar, enligt interna dokument som SVT har fått kännedom om. Vi i trafikutskottet fick reda på detta via tv-nyheterna. Dessa dokument diariefördes på Trafikverket innan det felaktiga underlaget lämnades över till regeringen i juni förra året.

Jag upprepar vår fråga som statsrådet inte har svarat på. När fick hon veta att Trafikverket räknat fel? Om hon visste något utan att säga något är det illa. Om hon inte visste är det också illa.

Regeringen beslutade i oktober 2012 att avsätta 86 miljarder kronor till järnvägsunderhåll under planperioden för att komma upp i en lägsta godtagbar nivå utifrån Trafikverkets underlag, som alltså sedan visat sig vara felräknat. I maj året efter visade det sig saknas 6 eller kanske 10 miljarder. Ändå är summan 86 miljarder oförändrad den 15 maj i år, trots att Trafikverket självt har sagt att det med hänsyn till att bara hälften av kontaktledningarna har räknats med saknas 6 miljarder. Det finns inget hål i underhållsbudgeten, upprepar allianspartiernas företrädare. Men 6 miljarder mindre får naturligtvis konsekvenser.

Trafikverkets generaldirektör sade på ett möte med trafikutskottet att det inte är något problem eftersom Trafikverket har en prioriteringsordning så att man prioriterar underhåll på de mest trafikerade banorna. Det innebär rimligen att man prioriterar ned de banor som trafikeras mindre och också rimligen att den lägsta godtagbara nivån som definierades 2012 inte nås.

Något måste bort! Vilka banor är det som prioriteras ned, och vilka konsekvenser får det? Vad tänker Catharina Elmsäter-Svärd göra för att åtgärda konsekvenserna? Det har hon inte heller svarat på.

Jag upprepar också vår fråga om varför statsrådet har byggt åtgärdsplaneringen på dessa missvisande prognoser. Statsrådet sade i sitt svar att trafikprognoser är ett verktyg för att prioritera, men inte det enda. Det skulle också vara intressant att få veta: Vilka fler verktyg? Det framgick inte riktigt. Jag ser fram emot svaren.

Anf. 126 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Själva diskussionen om felräkning eller inte uppmärksammades jag på via medierna. Däremot är det intressant att veta vilka fakta som framkommer och vilken diskussion som äger rum när en sådan uppgift kommer fram.

Prognoser är just prognoser. Om det är något som har varit ett problem under lång tid är det att hitta bra modeller för prognoser. Just därför har Trafikverket fått ett extra uppdrag att jobba med att utveckla prognosmodellerna. Till skillnad mot tidigare när prognoser redovisades vart fjärde år görs de nu varje år. Sedan förra året läggs de upp transparent och öppet på verkets hemsida, vilket är bra eftersom många kan reagera.

Det är lätt för Miljöpartiet att säga att det har byggts för mycket väg. Antingen säger man så rent sakligt eller så är det rent känslomässigt. Jag är inte så säker på att människorna som köar i timmar på Essingeleden upplever att det har byggts för mycket väg i Stockholmsområdet. Jag är inte heller säker på att skåningarna eller Blekingeborna tycker att det har byggts och gjorts för mycket på E22:an. Det gäller säkert inte de som är på väg till Kalmar och Öland och sitter vid Söderköping och undrar när förbifarten ska byggas. Det är skillnaden mellan det upplevda och det faktamässiga.

Tänk om det hade byggts mer järnväg betydligt tidigare. Det har också visat sig att allt fler vill åka järnväg i mycket högre utsträckning än vad det har byggts under många år. Det är till och med så att järnvägsunderhållet har varit alldeles för eftersatt.

Regeringen har sett till att fördubbla underhållet och anslaget till just järnväg för att vårda den järnväg vi har. Det är också den regering som har tagit initiativ och sett till att ordna finansiering så att en ny järnväg kan påbörjas.

När det gäller underhållet på järnvägen måste man förstå att behovet inom järnvägen verkligen är en ögonblicksbild. Behovet i dag behöver inte alls se likadant ut i morgon eller i övermorgon, men järnvägen behöver ha långsiktighet. Därför är det nu inplanerat i tolvårsperioden 86 miljarder kronor i anslag. Dessutom tillkommer egentligen mer pengar i takt med att banavgifter tas ut och att Trafikverket jobbar med egna effektiviseringar. Egentligen är vi uppe i betydligt mycket högre belopp som kan användas till järnvägens drift och underhåll, framför allt för att fokusera mer på det förebyggande underhållet.

Det är klart att man måste prioritera. Det går faktiskt inte att göra allt överallt och samtidigt. Hur gärna man än skulle vilja går det inte. Trafikverket har därför fått ett mycket tydligt uppdrag att framför allt fokusera på de stora godsstråken. Det är viktigt för Sveriges konkurrenskraft. Det handlar om jobben. Trafikverket ska också titta på arbetspendlingen och var flest människor arbetspendlar.

Det kan knappast vara rätt prioritering att jobba med underhåll på banor där inga tåg kör. Däremot ska områden där riktigt många åker prioriteras. Se exempelvis på ett stopp vid Stockholms central. Det är inte bara stockholmarna som blir lidande utan hela järnvägssystemet för i stort sett hela Sverige. Därför är det A och O att förebygga så att det inte sker incidenter vid Stockholms central, och om något sker ska man se till att få tillbaka tågen i normaltillstånd så snart som möjligt.

Anf. 127 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Fru talman! Det är utmärkt att metoderna förbättras och att det blir årliga uppdateringar av prognoser framöver. Men det hjälper knappast för att få ordning på den transportplan som nu är aktuell och som tyvärr baserar sig på felaktiga prognoser och räknefel.

Vi menar att det är ansvarslöst att lägga 522 miljarder kronor på en plan som inte bidrar till att uppfylla klimatmålen utan tvärtom leder till ökade utsläpp av växthusgaser. Naturvårdsverket, Energimyndigheten, Boverket, Transportstyrelsen och regeringens egen utredning om en fossiloberoende fordonsflotta, FFF-utredningen, har uppmärksammat detta och gett regeringen bakläxa. Naturvårdsverket kallar till och med planen för olaglig. Vi gröna kan bara instämma i kritiken. Transportplanen måste revideras så att den bidrar till att uppfylla klimatmålen i stället för tvärtom.

Trafikverket har också som en del av sin kapacitetsutredning inför den nationella planen konstaterat att biltrafiken behöver minska med minst en femtedel jämfört med i dag för att klimatmål och mål om fossiloberoende fordonsflotta ska nås.

I stället för att utgå från klimatmålen och föreslå åtgärder som bidrar till att uppnå dessa var regeringens direktiv till Trafikverket inför transportplanen att man skulle utgå från prognoserna för trafikutvecklingen, vilka i sin tur ska utgå från redan beslutade förutsättningar, styrmedel och planer för transportinfrastrukturen.

Därför har Trafikverket i sitt förslag antagit att personbilstrafiken kommer att öka med 34 procent och lastbilstrafiken med 37 procent mellan 2010 och 2030. Men prognoserna stämmer inte. De senaste åren har bilåkandet inte ökat alls. Däremot har tågtrafiken ökat mycket mer än vad som spåddes i prognoserna.

När nu prognoserna inte stämmer och biltrafiken ligger på samma nivå eller minskar blir det inga bilköer, och då räcker vägarna exempelvis runt Stockholm. Det är inte samhällsekonomiskt motiverat att bygga många av de här projekterade motorvägarna, däremot på sina håll 1+2-vägar för att öka trafiksäkerheten.

Många vägprojekt i regeringens plan är samhällsekonomiskt lönsamma bara om vägtrafiken ökar kraftigt. Som om inte detta var nog kom nästa avslöjande i SVT. Underlaget för vägtrafiken var ännu mer fel än vad vi visste tidigare. Inte nog med att prognoserna visade på en alldeles för stor ökning av trafiken, för när Trafikverket kontrollräknade hur många bilar som faktiskt åker på vägarna visade det sig att man på vissa vägar hade överskattat biltrafiken med 50–100 procent. Känslomässiga argument – nej, jag tycker att det här är ganska hårda fakta.

Självklart kan man diskutera att vi ska fokusera på de stora godsstråken och arbetspendling. Jag kommer att återkomma till det i nästa debatt som vi ska ha.

I sitt svar på Riksrevisionens granskning av infrastrukturplaneringen hävdar regeringen att infrastrukturplanering inte är så betydelsefull för att kunna nå klimatmålen. Det här tycker vi i Miljöpartiet är väldigt oroväckande. Man förringar den strategiska betydelsen av infrastrukturinvesteringar. De järnvägar och vägar som vi i dag bestämmer oss för att bygga, eller inte bygga, blir strukturerande för bebyggelse och transporter i årtionden, till och med århundraden, framåt. Bryr sig regeringen inte om sina egna klimatmål och sina egna mål för en fossilfri fordonsflotta?

Nej, vi tycker att det enda rimliga och ansvarsfulla är att göra om hela åtgärdsplanen, dels med tanke på klimatet, dels därför att underlaget visar sig vara osäkert vad gäller både vägar och järnvägsunderhåll.

Jag upprepar frågan i interpellationen: Hur avser statsrådet att agera för att åtgärda konsekvenserna av att regeringen använt ett felaktigt underlag när den fattat beslut om hur mycket pengar som ska avsättas för banunderhåll under kommande planeringsperiod? Det fick jag inget svar på i det förra inlägget.

Anf. 128 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! I den nationella planen finns det inga räknepel kvar. De är åtgärdade, till skillnad från dem som upptäcktes när det gäller Kapacitetsutredningen.

När det gäller prognoserna har vi ett mycket mer effektivt sätt att titta på prognoser och uppdatera modeller. De prognosmodeller som har använts har inte funnits med som underlag för investeringar i olika objekt.

Sedan kan man vara för väg eller mot väg. Regeringen är för väg.

Vad gäller klimat och miljöutmaningar är det viktigt att konstatera att vi har haft minskande utsläpp, fast trafiken har ökat. Men det betyder inte att vi kan slå oss till ro och tro att vi inte behöver göra någonting mer.

Den nya transportplanen för de kommande tolv åren innebär stora investeringar i infrastrukturen. Det behöver bli en enklare vardag för arbetspendlare och för näringslivets transporter. Det är oerhört viktigt för konkurrenskraft och jobb och för det som den här regeringen tycket är viktigt, nämligen tillväxt. Med ekonomisk tillväxt har vi råd att investera i bra infrastruktur.

Det gynnar dessutom effektiva och miljövänliga transportsätt. Vi utvecklar järnvägen och bygger nytt. Vi satsar på kollektivtrafik med satsningarna i till exempel Stockholm, där vi kopplar ihop bostäder med tunnelbanebyggnation, förtätar staden och gynnar cykel.

Att satsa på befintlig infrastruktur med drift och underhåll är ett sätt att göra någonting bra för klimatet. Varje ny väg eller ny järnväg i sig ger utsläpp. Därför har vi tyckt att underhåll har varit viktigt. Det innebär i den plan som Annika Lillemets kritiserar ett antal offensiva satsningar på innovativa lösningar som också kan bidra till att nå uppsatta klimatmål, till exempel demonstrationsanläggningar för elvägar, stombusslinjer med separata körfält med stor turtäthet, BRT, bus rapid transit, introduktion av lastbilar med större kapacitet, alltså högre, längre och tyngre lastbilar. Det är någonting som ger mer hållbara transportlösningar när lastbilen behöver gå på väg, men det är färre lastbilar. Det finns fler saker.

Andemeningen är att infrastrukturen ensam i sig inte löser problemen med klimat- och miljömålen. Det måste ses som en del av flera olika saker.

Regeringen och Miljöpartiet har väldigt olika syn, och det kommer väljarna att få ta ställning till senare i höst. Den här regeringen tycker att det är viktigt att satsa både på järnväg och på väg. Jag har läst om Miljöpartiets satsningar där många av Miljöpartiets investeringar på järnväg finansieras via att man inte vill ha Förbifart Stockholm. Vi vet att åtta av tio stockholmare vill ha förbifarten. Det vore ett dråpslag inte bara mot regionen utan mot hela landet att inte investera i den. Det handlar också om att få bättre säkerhet och framkomlighet på andra vägar i landet. Det tycker jag att man ska ha med.

Därför skulle jag vilja, apropå att prognoserna ska bli bättre, avrunda med att säga att jag hör att Miljöpartiet tycker att det troligtvis har byggts för mycket väg. Jag delar inte den uppfattningen.

Anf. 129 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Fru talman! Jag vet inte om vi kommer så mycket längre. Jag konstaterar att vi inte fått några tillfredsställande svar på frågorna i interpellationen. Statsrådet förlitar sig på prognoser som hon beskriver som en indikator på vilken utveckling som *kan* komma att ske. Men det har visat sig att de är mycket dåliga indikatorer.

Åtgärdsplanen bygger på ett underlag som på flera viktiga punkter är missvisande eller direkt felaktigt. Den siktar inte på att transportsystemet ska bidra till att uppfylla klimatmålen eller målet om en fossilfri fordonsflotta. Om åtgärdsplanen inte bygger på prognoserna, vad bygger den då på?

Ansvarig minister är nöjd med denna tingens ordning, eller rättare sagt oordning. Ska man bygga framtidens transportsystem på så lös grund? Ska man hantera våra gemensamma pengar så lättsinnigt? Nej, jag tycker inte att det duger.

Enligt Kapacitetsutredningen och FFF-utredningen blir hälften av de väginvesteringar som man vill göra olönsamma om vi prioriterar att uppfylla våra klimatmål och biltrafiken minskar med 20 procent. Det finns många fler siffror. Man räknar med att vägarna blir lönsamma, men det bygger på att biltrafiken ska öka väldigt kraftigt. Det är inte så man går framåt, det är att backa in i framtiden.

Regeringen visar tyvärr en total brist på ansvar när den faktiskt aktivt agerar för ökad klimatpåverkan från transportsektorn i strid med vad de egna myndigheterna klart och tydligt säger och inte heller tar konsekvenserna av att underlaget visar sig vara felaktigt, inte minst när det gäller det ekonomiska. Det är skattepengarnas pengar det handlar om. När något gått fel är väl det rimliga att göra om och göra rätt? Men det behövs nog en ny regering för det.

Anf. 130 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Alla har en rätt att ställa en fråga. Men när man ställer en fråga måste man vara beredd att lyssna på svaret. Det har ställts frågor till generaldirektören om det räknepel som har uppmärksamats från Kapacitetsutredningen finns kvar i den nationella planen. Det svar som har givits i bland annat i trafikutskottet men också från Trafikverkets generaldirektör är: Nej, det felet finns inte kvar längre. Då blir det märkligt att man fortsätter att hänvisa till att det skulle vara missvisande och felräknat i underlaget.

När det gäller den transportplan som har antagits och den skrivelse som har varit uppe för behandling i riksdagen kan jag konstatera att det finns ganska stora skillnader. Det är helt riktigt. Jag delar den uppfattningen med Annika Lillemets.

De 522 miljarderna – det är oerhört mycket pengar – handlar om att hålla ihop hela landet, se till att förbättra arbetspendlingen, se till att få gods att gå på de stora stråken in i och ut ur landet, hålla i gång konkurrenskraften och få tillväxt i Sverige. Jag vet att Miljöpartiet inte delar regeringens uppfattning.

Det innebär att vi behöver ha flyg, en bra sjöfart, bra järnväg och bra vägar.

Den som säger att det har byggts för mycket väg i Sverige har inte suttit på Essingeleden på dagarna, har inte varit i Söderköping och undrat var förbifarten är och har uppenbarligen inte åkt på E20 i Skaraborg, där varken framkomlighet eller säkerhet är ett faktum. Jag kan räkna upp väg efter väg som är en förutsättning för att detta land ska fortsätta att växa.

Med mer pengar och mer tillväxt har vi råd att investera i viktig infrastruktur och till och med göra någonting bra för klimatet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 131 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Tack, Annika Lillemets, för att du tar det här svaret också!

Stina Bergström har frågat mig hur jag avser att agera för att

- öka det förebyggande järnvägsunderhållet och därmed punktligheten för godstågen
- skapa sundare konkurrensvillkor mellan godstransporter på väg och järnväg
- respektera riksdagens beslut om ett stopp för höjning av banavgifterna
- det ska bli möjligt att köra längre och tyngre tåg i Sverige.

Det gläder mig att Stina Bergström, och förhoppningsvis också Annika Lillemets, delar min syn på att järnvägen är ett mycket viktigt trafikslag för Sveriges godstransporter. Jag har dock en ljusare bild av hur godstrafiken med tåg har utvecklat sig och dess potential för framtiden. Jämfört med i de flesta andra länder transporteras en stor andel av Sveriges gods med tåg. Visserligen skedde en kraftig nedgång i samband med den finansiella krisen 2009, men den efterföljande återhämtningen har även den varit kraftig. Marknadsandelen för tåg har varit relativt stabil på senare år.

Jag kan med glädje meddela att det förebyggande underhållet av statens spåranläggning kommer att öka kraftigt. Som jag är säker på att Stina Bergström, och Annika Lillemets, redan känner till genomför alliansregeringen nu den största satsningen någonsin på järnvägsunderhåll i Sverige för att återta robustheten i och förtroendet för järnvägen. För att upprätthålla god kapacitet och hög tillförlitlighet i transportsystemet måste drift och underhåll av befintlig transportinfrastruktur ges hög prioritet. Det är ett stort och tidskrävande arbete.

Med en budgetram på 86 miljarder kronor fram till 2025 innebär det en fördubbling jämfört med den tidigare socialdemokratiska regeringens satsning. Till det kommer intäkter från avgifter från dem som använder spåren. I närtid betyder det att regeringen under åren 2014–2016 möjliggör en ökning av underhållet av det statliga järnvägsnätet. Detta ger goda förutsättningar för välplanerade underhålls- och reinvesteringsinsatser där en allt större andel kommer att vara förebyggande.

Bland annat för att öka förutsättningarna för att köra längre och tyngre tåg anser regeringen att strategiska stråk och noder för godstrafiken bör prioriteras. Godstransporter på järnväg kommer att gynnas av regeringens satsningar på bland annat godsstråken genom Skåne och Bergslagen, men även av utbyggnad av nya banor som kommer att frigöra kapacitet i det nuvarande järnvägssystemet. På vissa prioriterade delar av järnvägsnätet ska banan byggas ut för att klara 750 meter långa tåg.

Jag ställer mig frågande till att Stina Bergström vill minska intäkterna till drift och underhåll på järnväg genom att frysa nivåerna för banavgif-

*Svar på
interpellationer*

ter. Detta innebär enligt Trafikverkets egna beräkningar ett intäktsbortfall på ca 8 miljarder kronor mellan åren 2014 och 2025. För mig förefaller det märkligt att Stina Bergström önskar ta ifrån Trafikverket så stora intäkter och därmed försämra möjligheten för underhåll och reinvesteringar. Efter årtal av eftersatt skötsel av spåren är det något som järnvägen skulle skadas av.

Avslutningsvis vill jag poängtera att det är viktigt att skapa förutsättningar för ett väl fungerande transportsystem där människor och företag kan använda alla trafikslag, inklusive järnvägen, på ett effektivt sätt. Regeringen har tillsatt flera utredningar som har till uppgift att komma med ytterligare förbättringsförslag. Det gäller främst Utredningen om järnvägens organisation och regeringsuppdraget till Statens väg- och transportforskningsinstitut att analysera trafikens samhällsekonomiska kostnader. Mycket tack vare alla de satsningar regeringen initierat är jag övertygad om att tågtrafiken även fortsatt kommer att vara viktig för alla som vill transportera gods på ett bra och hållbart sätt.

Då Stina Bergström, som framställt interpellationen, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav förste vice talmanen att Annika Lillemets i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 132 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Fru talman! Först vill jag tacka infrastrukturministern för svaret på Stina Bergströms frågor.

Det är naturligtvis mycket viktiga frågor. De handlar om hur vi ska kunna förbättra möjligheterna att köra gods på järnväg framöver. Men utvecklingen går tyvärr åt fel håll. Enligt statliga Trafikanalys är godstrafiken på järnväg i Sverige, mätt i tonkilometer och malmtrafiken i Norrbotten borträknad, mindre i dag än den var när den borgerliga regeringen tillträdde 2006. I andra länder är trenden den motsatta, och där ökar mängden gods som transporteras på järnväg.

Samtidigt körs alltmer gods på väg i Sverige, vilket ger ökade utsläpp av koldioxid. På 20 år har utsläppen från tunga lastbilar ökat med 35 procent. För att klara klimatmålen måste denna trend vändas. Mer, inte mindre, gods måste gå på järnväg och på sjön.

Nu är det så olyckligt att de svenska järnvägarnas godsoperatörer har svårt att konkurrera med lastbilsåkerierna, och de beställer därför inga nya godsvagnar. I stället tvingas vissa skära ned på verksamhet och anställda. Tyvärr är en dåligt underhållen järnväg och brist på punktlighet två orsaker till att godstrafiken stagnerat. Lägg därtill att operatörerna inte får köra med lika långa tåg i Sverige som nere i Europa och kraftigt höjda banavgifter. Det är inte konstigt att många godstransportörer i stället väljer lastbil. Vem vill betala mer för sämre kvalitet?

Nu till ministerns svar. Låt mig börja med det roliga: Äntligen! Det var ett välkommet besked att banor ska byggas ut för att klara 750 meter långa tåg på vissa prioriterade delar av järnvägsnätet. Det behövs på många sträckor. Låt mig nämna några.

I kombitrafik har tågoperatörer redan sökt tåglägen för längre tåg mellan Mälardalen och Malmö, men de har fått avslag på grund av att många mötes- och förbigångsspår för närvarande är begränsade till 630 meter. Göteborgs hamn behöver öka tåglängderna snarast på tre sträckor

för sina hamnpendlar, kombitåg som nu går fem dagar i veckan. För papper, det näst största godsslaget efter kombi mellan Sverige och Tyskland, behövs också längre och tyngre tåg, i första hand mellan Hallsberg och Malmö. Det finns kapacitet, till exempel på Öresundsbron, för minst 1 000 meter långa tåg. Danmark bygger också ut för 1 000 meter långa tåg sydväst om Köpenhamn.

Det här är väldigt bra. Jag är övertygad om att vi är många som är nyfikna och gärna vill veta var banorna ska byggas ut, så jag skulle vilja be infrastrukturministern att om möjligt precisera var det blir.

Sedan vill jag upprepa frågan hur statsrådet avser att agera för att skapa sundare konkurrensvillkor mellan godstransporter på väg och järnväg som statsrådet inte besvarat.

Det är i sammanhanget häpnadsväckande att både regeringen och Trafikverket struntar i att riksdagen redan i december 2012 i ett tillkännagivande uppmanade regeringen att inte höja banavgifterna förrän järnvägen fungerar och åtgärder för rättvisare konkurrensvillkor gentemot lastbilstrafiken har vidtagits. Trots att inget av dessa två krav är uppfyllt planerar nu Trafikverket för en femdubbling av banavgifterna.

Varför respekterar ni inte riksdagens beslut att inte höja banavgifterna?

Det är en rolig och en tråkig fråga, kanske man kan säga.

Anf. 133 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! När det gäller den nationella plan som har antagits och frågan var vi ska använda pengarna någonstans har jag tidigare nämnt de viktiga godsstråken.

Framför allt gäller det Malmbanan. Den är viktig inte minst för järnmalm. Där sker betydande kapacitetsförstärkningar med bland annat förlängning av mötesstationer som innebär en klar förbättring för de godstransporterna.

När det gäller Västkustbanan har vi nu gått igenom den kända tunneln genom Hallandsåsen, som beräknas vara färdigställd 2015. Det gör att en ny stadstunnel med dubbelspår ska anläggas i Varberg, vilket kan möjliggöra för trafik med både längre och tyngre godståg.

Godsstråket genom Bergslagen och Bergslagsbanan är oerhört viktiga. Där blir det bland annat ett dubbelspår mellan Hallsberg och Degerön. Det har varit mycket efterlängtat, för då kan man börja styra om trafik väster om Väneren. Det gör att man får bättre kapacitet på andra stambanor eller annan trafikering, framför allt persontrafik.

Godsstråket i Skåne nämnde också Annika Lillemets. Där blir det fler mötesstationer som ska underlätta för 750-meterståg.

Även på Ostkustbanan från Stockholm och upp mot Gävle och Sundsvall kommer fler mötesstationer att göras. Vissa dubbelspår är på gång även där, vilket underlättar för både tyngre och längre tåg.

En hel del som man har identifierat finns alltså med i de här delarna.

Det är oerhört viktigt och jag envisas med att tjata om att det gäller att få mer gods på järnvägen. Jag tycker naturligtvis att det är viktigt, även om man inte ska glömma vägen och lastbilen, som också har sin funktion.

Det är riktigt att gods på järnväg har minskat, men det har också kommit tillbaka. Det låter ungefär som att Sverige är väldigt dåligt, men

senast jag tittade såg jag att Sverige ligger trea i Europa när det gäller andelen gods som faktiskt går på järnväg. Det är oerhört bra med tanke på att vi är ett väldigt långt och avlångt land.

För att få bra konkurrenskraft för tågen är utgångspunkten att man måste kunna förlita sig på att de kommer och går i tid. Punktligheten är A och O. Det gäller inte minst godstransporterna, för hela värdekedjan måste hänga ihop.

Här sker just nu ett bra samarbete i branschen. Var och en jobbar också utifrån sina aspekter när det gäller till exempel att ha ordning på de olika fordonen med sjysta lok och sjysta hjul, att ha ordning på personalen på plats, att alla sådana saker fungerar. Trafikverket ska se till att infrastrukturen håller som den ska och att man vågar prioritera de viktiga stråken.

Vi har tittat på uppdrag och haft kontakter med tillsynsmyndigheten Transportstyrelsen för att se om man kan gå ännu hårdare fram med att ha någon form av fordonsbesiktning så att vi verkligen vet och ser att vi inte har tåg som stör eller förstör, vilket påverkar alla andra.

Vi har också, som jag har nämnt tidigare, arbetat med att införa kvalitetsavgifter – jag kallar dem störningsavgifter – så att den som stör och förstör ska få betala.

Det här blir ekonomiska styrmedel för att var och en ska se till att ha ordning och reda på spåren, rälsen och underhållet av både infrastrukturen och fordonen. Det är oerhört viktigt.

Men det som också kommer är de satsningar som regeringen gör inte bara på underhållet utan också på att börja bygga upp nya stambanor så att vi kan börja separera trafik – persontrafik för sig och godstrafik för sig. Regionaltrafiken ökar mycket, glädjande nog, men det gör det svårare för långa transporter.

Anf. 134 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Fru talman! Jag vill passa på att påminna om debatten som infrastrukturministern och jag hade alldeles nyss om felaktiga underlag som grund för regeringens transportplan.

Ett minskat underhåll av lågtrafikerade banor blir rimligen följderna av att det nu finns 6 miljarder mindre till järnvägsunderhåll än när infrastrukturpropositionen lades fram 2012 efter den felräkning som gjordes – detta i enlighet med vad Trafikverkets generaldirektör har sagt om att det hanteras genom prioritering av de mest trafikerade banorna.

Det blir faktiskt ett bekymmer för godstransporterna. Många godstransporter börjar nämligen på lågtrafikerade banor. Om underhållet av dem prioriteras ned, vad händer då? Många av de här banorna är till exempel viktiga för skogsindustrin.

Om det är någon trafik alls på en bana måste den självklart underhållas så att den är säker att trafikera. Jag skulle därför vilja att statsrådet utvecklar denna nedprioritering av lågtrafikerade banor som följer av felräkningen på underhållet. Jag kan inte se annat än att det måste bli så, även om jag inte har fått ett rakt svar. Hur går det ihop med de höga ambitioner som statsrådet uttalar?

Som sagt, hela systemet måste fungera. Det låter väldigt bra att satsa på de mest trafikerade sträckorna, och det är klart att det är viktigt. Men en rejäl satsning på att få över godstransporter till järnväg kräver också

att mindre trafikerade banor finns kvar och underhålls så att de är i gott skick och kan användas av näringslivet. Hela systemet måste fungera.

Jag skulle också vilja återvända till frågan om banavgifterna och hur statsrådet ser på dem. Utöver den obligatoriska banslitageavgiften – det är bara den som krävs enligt EU:s direktiv och svensk järnvägslag – tar ju Trafikverket också ut driftsavgift, grundavgift, passageavgift, olycksavgift och emissionsavgift. Flera av de avgifterna saknas för lastbilstrafiken, så det blir en obalans mellan de båda trafikslagen.

Jag skulle alltså vilja upprepa den frågan: Varför respekterar inte regeringen och Trafikverket riksdagens tillkännagivande om att inte höja banavgifterna förrän järnvägen är i gott skick?

Slutligen skulle jag vilja ta upp frågan om goda förutsättningar för väl planerade underhålls- och reinvesteringsinsatser. En allt större del kommer att vara förebyggande, som statsrådet nämner. Det är alldeles utmärkt; det vill vi alla se. Betyder det att regeringen tänker ge Trafikverket direktiv att prioritera och planera in tillräckligt med tid i tidtabellerna för förebyggande underhåll? Det är ju någonting som nu får stå tillbaka för att få in så mycket trafik som möjligt.

Vi har debatterat det här i kammaren förut, för några månader sedan. För att man ska hinna göra större arbeten som till exempel att byta spårväxlar krävs det nämligen att spåren hålls fria från trafik tillräckligt länge. Riksrevisionen har framfört att Trafikverket inte har utvecklat någon metod för kapacitetstilldelning som garanterar det mest samhälls-ekonomiskt effektiva resultatet. De skriver bland annat att operatörernas önskemål fått styra i alltför hög grad. Kort och gott: Man hinner inte göra de större men väldigt viktiga underhållsarbetena i den takt som de måste göras i. Kommer det att hända något nytt på den fronten?

Anf. 135 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! När det gäller att få tillräckligt med tid för det förebyggande arbetet eller att över huvud taget få tid vid och på spåren för att jobba med underhåll handlar det mycket om kapacitetstilldelningen.

Det är någonting som bland annat ligger i uppdraget till Gunnar Alexandersson, av flera skäl: den regionala trafiken, fjärrtågstrafiken, persontrafiken som vill ha allt längre tid och kanske inte för ett år i taget och godstrafiken som egentligen vill gå åt andra hållet och ha kortare tider, kanske ett par månader i taget. I detta kommer också arbetet om tidstilldelning för underhåll in.

Det finns nu ett fokus på att tillsammans med entreprenörerna jobba mer områdesfokuserat för att se förebyggande men också se hur man mycket mer effektivt kan arbeta med underhållet så att man inte behöver återkomma till samma ställe flera gånger för att först fixa med rälen, sedan kanske med underlaget och efter det med någon kontaktledning. I stället ser man om man kan göra allt på en gång. Det arbetet pågår, och det tycker jag är bra.

När det gäller räknefelet som Annika Lillemets ville påminna mig om får jag å min sida påminna Annika Lillemets om att just det räknefelet inte finns kvar längre i den nationella planen. Det har vi redan pratat om.

När det gäller prioriteringar tror jag att det är viktigt att man bestämmer sig. Antingen vill man prioritera, eller också prioriterar man inte.

Prot. 2013/14:131
25 juni

Svar på
interpellationer

Om man inte prioriterar, då säger man sig satsa på allt. Det är ganska orimligt och ganska orealistiskt.

Den prioritering som vi har sagt att vi gör är arbetspendling och godsstråk. Det är viktigt för konkurrenskraft och viktigt för jobb. Vi vill fokusera och prioritera där flest berörs om någonting inträffar eller där det ställer till mest problem för till exempel godsstråken om någonting inträffar. Det är självklart att man då måste titta på hela resan, både för människor och för våra godstransporter.

När det gäller banavgifter har jag också ganska mycket diskussioner, inte minst med branschen. Många tycker att det vore rimligare att först få ordning på järnvägen, och sedan vill man gärna vara med och betala. I dialogen med Trafikverket, som är de som sätter banavgifterna, har regeringen sagt att vi verkligen behöver få ordning på järnvägen och att vi måste samla så mycket resurser som möjligt så att vi snabbare får ordning på den. Därför har vi varit tydliga med att de banavgifter som kommer in får användas direkt för att höja kvaliteten på just järnvägen. De får gå direkt till drift och underhåll.

Man kan undra om Miljöpartiet tycker att ekonomiska styrmedel är bra. När det gäller banavgifter finns det fastslaget i lag vad vi bör ta ut, men banavgifter kan också användas på olika sätt.

Är Miljöpartiet för eller emot differentierade banavgifter? Vi tycker att det vore bra, för det är också ett sätt att styra trafiken. Man kan ha av- och påbokningsavgifter för dem som okynnesbokar kapacitet som de sedan inte använder. Vi vet att det skulle frigöra kapacitet på 5 eller kanske 10 procent om man får bort dem som okynnesbokar genom att man använder banavgifter på det sättet.

Störningsavgifter har jag också tagit upp, det vill säga att den som stör eller förstör får betala en avgift, som helst ska vara så styrande att man hellre åtgärdar problem som man har på fordon eller i infrastrukturen så att det inte ska uppstå störningar.

Banavgifter kan alltså användas på många olika sätt. Jag kan dock konstatera att om vi inte skulle ta ut banavgifter på det sätt som Trafikverket har föreslagit saknas det 8 miljarder.

Anf. 136 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Fru talman! För sista gången får jag återvända till frågan om de 6 miljarderna som saknades. De fanns 2012 i de 86 miljarder som man då ville anslå till det underhåll som man ansåg behövdes för att få en godtagbar standard på underhållet och på järnvägen i Sverige. Sedan fanns de inte längre, men uppenbarligen anser man att det fortfarande går att få god standard på järnvägen. Det är alltså detta jag undrar över: Vad är det man prioriterar bort?

Gunnar Malm, Trafikverkets generaldirektör, har varit tydlig och sagt att det är de mindre trafikerade banorna som man prioriterar ned. Jag kan inte tolka det på annat sätt än som att det kommer att bli sämre underhåll på ett antal banor ute i landet, men vilka de blir har jag inte fått något svar på, tyvärr. Det blir ett problem för godstransporterna eftersom många av dem börjar på lågtrafikerade banor och sedan går in på de större godsstråken. Det är viktigt att ha detta med sig, och nu är det sagt igen.

Banavgifterna har ökat mellan 2010 och 2014 från 6 procent till 10 procent av transportkostnaderna för godstågen samtidigt som kvaliteten har blivit sämre. Vi tycker inte att det är rimligt. Vi hoppas att ministern också är öppen för att vägtrafiken ska betala för den skada som den orsakar. Det har ju inte varit regeringens politik hittills, men vi får se fram emot en kilometerskatt på lastbilar med en ny regering, så att det blir lite bättre balans mellan de olika transportslagen.

Jag vill tacka för den här debatten, som blir den sista med infrastrukturministern den här mandatperioden. Mandatperioden är ju slut.

Anf. 137 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M):

Fru talman! Jag tror att vi har oerhört viktiga tolv år framför oss. Regeringen satsar 522 miljarder. Vi tänker inte pungslå åkerinäringen med en extra kilometerskatt som gör att vi tappar i konkurrenskraft och förmåga till tillväxt – sådant som behövs för att man ska kunna satsa på mer infrastruktur.

Vi kommer inte heller att se så snävt på vad som är järnvägens behov de kommande tolv åren. Att man fortsätter att hävda att räknefelet finns kvar i den nationella planen får stå för Miljöpartiet. Trafikverket har sagt att det inte finns något räknefel.

Jag blir mer orolig när man tror att 6 miljarder, oaktat allt annat, skulle vara det som gör den stora skillnaden för järnvägen, med tanke på de belopp som nu satsas. Då har Miljöpartiet inte insett att det handlar om att jobba mer med produktivitet, effektivitet och innovativa lösningar. Det är också sådant som gör skillnad. Trafikverket visar att man på de stora projekten redan har sparat in kostnader på nästan 4 miljarder kronor. Det går inte att titta så statiskt. Järnvägens behov när det gäller underhållet är en ögonblicksbild, och det gäller att se den, ta vara på den och göra något åt den.

Den här regeringen har nu fördubblat anslaget till drift och underhåll i förhållande till 2006. Det är den första och viktigaste åtgärden. Den här regeringen är den som satsar på att bygga om, bygga till, bygga ut och bygga ny järnväg. Det är också en viktig förutsättning för att hålla ihop landet, stärka konkurrenskraften och se till att fler vågar förlita sig på järnvägen när de ska åka eller transportera gods, så att vi fortsatt kan vara i topp i Europa.

Överläggningen var härmed avslutad.

28 § Svar på interpellation 2013/14:493 om skydd av Vättern

Anf. 138 Miljöminister LENA EK (C):

Fru talman! Ärade ledamöter! Ärade åhörare! Annika Lillemets har frågat mig vad jag avser att göra för att på kort och lång sikt ge Vätterns vatten och naturvärden ett långsiktigt och fullgott skydd.

Vidare har Annika Lillemets frågat vad jag avser att göra för att Natura 2000 och EU:s vattendirektiv ska respekteras fullt ut i Sverige.

Jag vill börja med att säga att Vättern är unik och en mycket värdefull vattentäkt. Den har stora kulturvärden. Jag instämmer till fullo i att det är

viktigt att vattenkvaliteten i Vättern och den värdefulla miljö som finns i och omkring sjön skyddas på ett säkert sätt. Vättern är i sin helhet, tillsammans med stränder och öar, utpekad av regeringen som Natura 2000-område.

När det gäller skydd och skötsel av skyddade områden, däribland Natura 2000-områden, ligger ansvaret på länsstyrelserna att efter beslut utvärdera behovet av och genomföra de skötselåtgärder som behöver göras för att bevarandevärdena ska säkras och fortsätta ha en gynnsam bevarandestatus. I Sverige fastställs bevarandeplaner av länsstyrelserna, som har mycket god kunskap om Natura 2000-områdena. Bevarandeplaner innehåller bland annat bevarandesyften, bevarandemål och bevarandeåtgärder samt en tidsplan för genomförandet. I bevarandeplanerna beskrivs därför vad som behöver göras för att bibehålla och återställa en gynnsam bevarandestatus. Genom planerna säkerställs att berörda naturtyper och arter får ett fullgott skydd. I januari 2014 gav regeringen i uppdrag till länsstyrelserna att bland annat uppdatera samtliga bevarandeplaner. Uppdraget ska vara klart i december 2016.

Gällande gruvdrift vill jag påpeka ett viktigt faktum som jag tror att interpellanten inte är tillräckligt tydlig med och som ibland missuppfattas: Miljöbalken är inte underordnad minerallagstiftningen. Prospektering för utvinning av gas eller brytning av malm och mineral kräver tillstånd enligt minerallagen och är anmälningsskyldig eller tillståndsskyldig enligt miljöbalken eller förordningar meddelade med stöd av balken. Miljöbalken ställer även grundläggande krav på att den som påverkar miljön har en skyldighet att vidta de åtgärder som behövs för att skydda miljön. Det kan exempelvis innebära att gruvbolag måste följa ett stort antal villkor och att det också sätts regler för hur efterbehandling ska ske efter att gruvbrytningen har upphört.

Vid en provning ska miljöbalkens bestämmelser tillämpas. Gången i miljöprovningen är noggrant reglerad i miljöbalken. Miljöbalkens krav innebär att en samlad bedömning ska göras av alla de olika miljöeffekter som en verksamhet riskerar att medföra.

Det gäller natur- och miljöfrågor, buller- och annan omgivningspåverkan på människor och natur, frågor om utsläpp av farliga ämnen, mark-, vatten- och luftpåverkan, skydd av djur och natur, såsom sällsynta arter, skydd av friluftsliv etcetera. I miljöprovningen, där man ska ta hänsyn till alla dessa faktorer, får alla berörda möjlighet att framföra sina synpunkter. Provningsmyndigheten gör sedan en sammanvägning av omständigheterna i ärendet och fattar sitt beslut. Jag kan inte kommentera och därigenom föregripa den provning som pågår i det enskilda ärende som rör Forsvarsmaktens aktiviteter gällande tillståndsskyldiga skjutfält. Det tror jag att alla som har suttit i riksdagen under snart en hel mandatperiod förstår.

Jag anser att både Natura 2000 och EU:s ramdirektiv för vatten genomförs fullt ut i Sverige. Båda direktiven har införts i svensk lagstiftning, vilket bidrar till det långsiktiga skyddet. Art- och habitatdirektivets regler om skydd av Natura 2000-områden genomförs i svensk rätt framför allt genom miljöbalken. I enlighet med direktivet krävs enligt miljöbalken tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som kan skada de utpekade värdena i ett sådant område. Länsstyrelserna är till-

synsmyndigheter och ansvarar därigenom för tillsyn av bestämmelsernas efterlevnad.

Vattendirektivet, slutligen, genomförs i Sverige genom vattenförvaltningsförordningen (2004:660), 5 kap. miljöbalken samt länsstyrelsernas instruktion. Vattenmyndigheterna tar fram förvaltningsplaner och åtgärdsprogram. Dessa beslutas sedan av vattendelegationerna, vars representanter är utsedda av regeringen. Just nu jobbar vattenmyndigheterna för fullt med att sammanställa nya åtgärdsprogram för den kommande sexårsperioden. De kommer ut på samråd i sex månader från november. Då får också i det här fallet alla intressenter möjlighet att ge sina synpunkter på de åtgärder som föreslås, även för Vättern.

Sammantaget, fru talman, är Vättern en oerhört värdefull miljö ur väldigt många aspekter. Men jag anser att det med det sammantagna skyddet – det handlar om Natura 2000-områden, miljöbalkens regler och EU:s ramdirektiv för vatten och hur det har genomförts i Sverige – finns möjlighet att skydda Vättern på det sätt som jag tror att vi alla vill.

Anf. 139 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Fru talman! Först vill jag tacka miljöministern för svaret på mina frågor. Vättern är en livsviktig tillgång som inte får äventyras. Den är en av Sveriges största vattentäkter, som redan försörjer sisådär 265 000 människor med dricksvatten. Sjön kommer att bli ännu viktigare i framtiden, när långt fler människor i Örebro och i Mälardalen och, på sikt, även i andra delar av Europa kommer att behöva dess vatten.

Vättern är alltså bokstavligen livsviktig, och att skydda den är mycket mer än ett lokalt intresse. Det är ett nationellt och internationellt ansvar.

Jag har ställt mina frågor till miljöministern för att jag, liksom många andra, är djupt oroad över att Vättern och dess vatten hotas. Det handlar om försvarets skjutövningar i sjön, som man nu vill utöka kraftigt, gasborrning i ett naturskyddsområde i sjön och planer på en gruva intill sjön. Alla dessa verksamheter hotar sjöns vatten och natur- och kulturvärden.

På papperet kan skyddet av sjön se betryggande ut. Bland annat har regeringen utsett den till ett Natura 2000-område. Den är ett riksintresse på flera områden. EU:s vattendirektiv kräver att medlemsländerna upprättar åtgärdsplaner för att uppnå god vattenkvalitet. Och länsstyrelserna skriver bevarandeplaner.

Det är gott så, men papper hjälper inte. Detta skydd visar sig gång på gång faktiskt inte vara värt papperet det är skrivet på, när rent vatten och naturvärden ställs mot andra intressen.

Fru talman! Lena Ek säger – jag citerar ur interpellationssvaret: ”Jag instämmer till fullo i att det är viktigt att vattenkvaliteten i Vättern och den värdefulla miljö som finns i och omkring sjön skyddas på ett säkert sätt.” Om hon verkligen gör det krävs mer än vackra ord och aldrig så fina papper. Det krävs att hon tar konsekvenserna av detta ställningstagande. Låt mig utveckla det hela!

När det gäller det militära hotet mot sjön ligger två ärenden på ministrers bord – de ligger hos regeringen, på Miljödepartementet. Först är det frågan om den kraftiga ökningen av stridsflyg på Karlsborgs flygplats. Miljökonsekvensbeskrivningen är undermålig, enligt länsstyrelsen, och försvarets ansökan har avvisats. Mark- och miljödomstolen har skickat Försvarsmaktens överklagan till regeringen, där den har legat i

Prot. 2013/14:131
25 juni

Svar på
interpellationer

snart två år. Sedan är det länsstyrelsens fråga om tillåtelse att skada Natura 2000-området, som sedan i våras också ligger hos Miljödepartementet.

Underliggande instanser, länsstyrelsen, har alltså skjutit avgörandet till regeringen. Ska då regeringens företrädare bara hänvisa tillbaka till samma underliggande instanser?

Samma sak gäller även gruvbrytning och fossilgasutvinning. Det krävs helt enkelt ett politiskt ansvarstagande från regeringen och en deklaration om att lagstiftningen snarast måste förändras om inte nuvarande lagstiftning förhindrar långsiktiga irreparabla skador på Vättern.

Nu är det dags att ministern tar sitt politiska ansvar.

Jag återkommer till minerallagstiftningen, miljöbalken och vattendirektivet – allt det juridiska – i mina kommande inlägg.

Anf. 140 STAFFAN DANIELSSON (C):

Fru talman! Dricksvatten är en väldigt viktig resurs. Vi ska värna Sveriges vatten, och vi ska självfallet värna Vätterns vatten. Det är därför som vi har en sträng miljölagstiftning i Sverige.

Vi har en sträng miljöbalk, som till exempel Centerpartiet har varit med om att driva fram och som miljöminister Lena Ek följer tillämpningen av väldigt noga – det vet jag.

Olika miljöprovningar pågår nu runt Vättern, som Annika Lillemets säger. Det är viktiga miljöprovningar. Jag kan ta ett exempel. Försvarsmakten bedriver i dag verksamhet utanför Karlsborg, vid Vättern, på ett övningsfält, ett skjutfält. Man har miljötillstånd. Man har lämnat in, helt i enlighet med lagen, en ansökan om att få utöka verksamheten, vilket man anser sig behöva göra. Våra miljödomstolar, som har stor sakkunskap om detta och som lutar sig på våra stränga miljölagar, ska pröva om det finns möjlighet till annan lokalisering. Man ska pröva om verksamheten kan fortsätta i nuvarande form, om den kan utökas eller om den måste begränsas eller kanske inte fortsätta.

Dessa provningar pågår nu i en process, och jag har stort förtroende för vår stränga miljölagstiftning och för våra miljödomstolar.

Har riksdagen fastställt en sträng lagstiftning ska den fungera. Tycker vi att resultatet av olika miljöprovningsärenden är otillfredsställande – det vet vi inte än – kan man överväga att strama upp lagen eller ta andra initiativ av olika slag.

Jag har stort förtroende för att miljöministern följer den frågan, men jag är tveksam till att staten ska gå in under pågående processer och ändra spelreglerna. Processerna ska fullföljas. Vi får se var de landar. Jag har förhoppningar om att det ska vara en sträng miljöprovning som verkligen lyfter fram Vätterns vatten som en viktig resurs som inte får förfaras.

Skulle det bli ett för dåligt resultat är jag säker på att Lena Ek, om hon är miljöminister då, vilket jag utgår från, kommer att ta tag i detta på allra bästa sätt.

Anf. 141 MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Tillgången på rent och friskt vatten är viktig för alla människor. Jag väljer att gå in i den här debatten om Vättern och dess dricksvatten av två skäl. Jag gör det naturligtvis för att jag är en miljöen-

gagerad socialdemokrat med ansvar för detta på nationell nivå men också för att jag är socialdemokrat från Örebro län.

Örebro län har tillsammans med flera län runt Vättern och ett antal kommuner inom de länen engagerat sig mycket hårt och länge för att få till stånd ett bättre skydd av Vätterns dricksvatten. Det är inte så konstigt. Det är redan i dag många människor som får sitt dricksvatten från Vättern. Dessutom är det alldeles uppenbart att det är fler som skulle behöva ha Vättern som sin dricksvattentäkt.

Det handlar bland annat om ett antal kommuner i Örebro län som skulle behöva få sitt vatten från Vättern i framtiden: Askersund, Laxå, Lekeberg, Hallsberg, Kumla, Örebro, Nora och Lindesberg. De är alla djupt engagerade i att vi tar ett ansvar för att säkra den goda vattenkvalitet som finns i Vättern i dag.

Vättern är unik när det gäller vattenkvalitet. Det är ett väldigt fint vatten som inte kräver speciellt mycket insatser för att det ska gå att dricka. Man har till och med jämfört Vättern med en fjällsjö, fast den ligger i södra delen av Sverige.

Det är alldeles riktigt att miljöbalken alltid ska vara tillämplig när vi hanterar saker som har att göra med miljöhänsyn. Men det finns också andra sätt att se till att man får ett bättre skydd. Vi har bland annat föreslagit att vi borde pröva möjligheten att riksintresseklassa viktiga ytvattentäkter. Det skulle vara ett sätt att balansera olika intressen när det gäller Vättern, och det skulle förhoppningsvis vara till fördel för det som många runt Vättern har engagerat sig för: ett bättre skydd för Vätterns dricksvatten.

Som jag sade har inte minst socialdemokrater i mitt hemlän Örebro engagerat sig hårt för detta. Vi har till och med fattat ett beslut om att vi inte vill se fler utökade skjutövningar från försvaret över Vätterns vatten, just av den anledningen att vi vet att detta är en vattenkvalitet och en viktig vattentäkt som vi behöver vara rädda om inför framtiden.

Min fråga till miljöministern i denna debatt är: Kan det vara möjligt för miljöministern att åtminstone fundera på att pröva möjligheten att riksintresseklassa Vättern och dess dricksvatten?

Anf. 142 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Allra först vill jag säga att jag tror att vi alla är överens om att Vättern och Vätternområdet är väldigt viktigt av många olika anledningar.

Enligt de preliminära statusklassningarna för 2015 har Vättern i dag fortsatt god ekologisk status. Det innebär att vi förstås kan vara glada över det men att vi samtidigt måste fortsätta att arbeta för att Vättern ska bibehålla en god ekologisk status. Detta bevakas av Havs- och vattenmyndigheten, berörda länsstyrelser och vattenmyndigheterna.

För att bidra till en ännu bättre situation har regeringen anslagit 75 miljoner om året till så kallade LOVA-bidrag – lokala vattenvårdsprojekt. Dessa kommer att göra att man kan åtgärda enskilda källor till föroreningar som kan äventyra delar av Vättern och dess dricksvattenkvalitet och goda ekologiska status.

På det viset har vi en bra situation, och vi har också sett till att det finns budgetmedel för att förbättra det som behövs vad gäller lokala mindre källor.

Dessutom vill jag åter påpeka det jag sade i mitt första anförande, nämligen att hela Vättern tillsammans med stränder och öar är ett Natura 2000-område. Där finns redan en skötselplan, som följs, men det finns också ett uppdrag till länsstyrelserna att uppdatera samtliga bevarandeplaner. Det ska vara klart i december 2016.

Uppdragen innebär att länsstyrelserna ska redovisa hur de följt upp sina skyldigheter att uppdatera Natura 2000-områdenas bevarandeplaner så att de överensstämmer med gällande regeringsbeslut. Man ska presentera en tidsplan för när eventuella brister ska vara åtgärdade. Alltihop ska vara slutredovisat senast den 30 december 2016 – brister, vad man har gjort och vad man tänker göra åt dem. Detta innebär att vi tar nästa steg med bevarandeplaner i Natura 2000-systemet.

När det gäller dricksvatten är det som sagt en god ekologisk status i Vättern i dagens läge, men vi har tillsatt en dricksvattenutredning just för att vi ska kunna möta de framtida frågorna och saker som kan inträffa framöver när det gäller dricksvattentäkter.

Utredningen heter *En trygg dricksvattenförsörjning*. En del i utredningen handlar om vattentäckernas skydd. Där ska utredaren enligt kommittédirektivet analysera om behov av skydd av vattenförekomster beaktas i tillräcklig omfattning, kartlägga processen och tillämpningen av regelverket när det handlar om vattenskyddsområden och bedöma om det behövs ytterligare förstärkningar utöver vad vi redan har.

Vad gäller frågan om riksintressen har vi också där sett behovet av att titta igenom vad som räknas som riksintressen och hur dessa viktas mot varandra. Det behöver man göra med jämna mellanrum, och regeringen har bedömt att det är dags att göra det. Därför har en utredning tillsatts som ska titta på riksintressefrågan och om det behöver viktas om eller om något behöver minska eller öka i betydelse med anledning av hur det ser ut nu och, framför allt, med anledning av till exempel klimateffekter.

Den ekologiska statusen är god, vi har länsstyrelser och vattenmyndigheter som har i uppdrag att uppdatera inför nästa omgång av bevarandeplaner och vi har två sittande utredningar som har betydelse för detta. Sammantaget anser jag därför att regeringen bevakar och följer denna fråga mycket noggrant och att resultatet är rätt så bra.

Anf. 143 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Herr talman! Det blir lite juridik igen. Miljöministern hävdar i sitt svar att minerallagen inte står över miljölagen i tillämpning. Men i praktiken är det så. Det syns tydligt i samband med borrhning efter gas. Trots att det är ett Natura 2000-område har Bergsstaten enligt minerallagen lämnat tillstånd för provborrning i Vättern vid Sandö naturreservat, efter gas i alunskiffer.

Denna praxis förklaras i läroboken *Den svenska miljörätten* av Michanek och Zetterberg. På sidan 489 står det: ”Anta t.ex. att Naturvårdsverket efter ingående utredningar har beslutat att ett område bör ses som riksintresse för naturvård enligt 3 kap. 6 § andra stycket miljöbalken. Området får i så fall inte ’påtagligt skadas’ (vilket normalt blir konsekvensen av en mineralbrytning). Om dock bergmästaren i en prövning av bearbetningskoncession anser att området inte bör ses som riksintresse för naturvård, faller detta krav. Även om mark- och miljödomstolen i en efterföljande prövning av mineralutvinningen enligt miljöbalken skulle

anse att Naturvårdsverkets bedömning av området enligt 3 kap. 6 § miljöbalken är uppenbart riktig, kan domstolen inte hindra projektet med stöd av hushållningsbestämmelserna.”

Bergmästaren får alltså stor makt. I detta fall är det tydligt att naturvårdsintressen har ett svagare skydd än mineralintresse som regleras av minerallagen. Det behövs en skärpning.

Det uppstår en moment 22-situation mellan Bergsstaten och länsstyrelsen. Bergsstaten, som är kontrollmyndighet, lämnar över till länsstyrelsen, som inte har resurser att kontrollera och bara hänvisar till den ålagda självkontrollen. Så kan det inte fortsätta.

Försvarsmaktens kortsiktiga intressen tillåts gå före skyddet av dricksvattnet och Natura 2000, fast det finns andra platser att öva på. I Älvdalen finns ett övnings- och skjutfält som Försvarsmakten år 2008 själv beskrev som Europas största militära övningsområde. Det är miljöprövat och väl lämpat även för internationella övningar. Det har också acceptans i bygden.

Vilka andra länder tillåter militära övningar som innebär att man skjuter i sitt eget i dricksvatten? Hur skulle det kunna vara okej att skjuta 79 000 skott i dricksvatten utan krav på rensning, vilket man har om man skjuter i sandvall, därför att metallerna där kan hamna i grundvattnet. Men fiskare får inte använda blysänken i fiskenät.

Alla dessa specialbestämmelser för Försvarsmakten och gruvdrift måste ses över. I allmänhetens ögon ser det med rätta märkligt ut att förbjuda privatpersoners och jordbrukares miljöfarliga verksamhet, till exempel biltvätt och virkesupplag, men tillåta gigantiska miljöfarliga verksamheter som övningssskjutning, gruvor och gasborrning.

Länsstyrelserna följer de regler som lagarna ger och tillåter flygövningar och gruvor i eller nära dricksvattnet. Med långa förklaringar säger man att eftersom Vätterns vatten är så rent är det okej att smutsa ned det, för halten blir ändå låg. Men vattendirektivet säger: nollutsläpp.

På det här viset minskar faktiskt förtroendet för länsstyrelsen som myndighet. Mot bakgrund av allt detta undrar jag hur Lena Ek kan anse att Natura 2000 och vattendirektivet respekteras fullt ut i Sverige.

Jag upprepar min fråga: Kommer Lena Ek att ta sitt ansvar och ta initiativ till en förändring av den lagstiftning som behöver förändras för att undvika och förhindra långsiktiga, irreparabla skador på Vättern innan det är för sent?

Anf. 144 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Sverige är ett samhälle, det är 2014, och det är mycket miljöstörande verksamheter som pågår. Vi kör bilar, och vi har industrier. Vi flyger i luften med stora mängder flygplan som släpper ut utsläpp som kommer ned i hela Sverige, kommer ned i Östergötland, kommer ned i vatten. Vi har stora bilvägar, E4:an. Visst är det störningar i hela vårt samhälle – så är verkligheten.

Men det gäller att på alla sätt skydda miljön. Vi har en sträng miljöbalk.

Vätternområdet är ett unikt vattenområde i Sverige, skulle jag vilja säga. Det är Natura 2000-klassat, som miljöministern sade. Naturligtvis ska Vätterns vatten skyddas på ett bra sätt mot alla de störningar som finns.

Prot. 2013/14:131
25 juni

*Svar på
interpellationer*

Miljöprovningar pågår enligt vår stränga miljöbalk. Annika Lillemets säger nu vad gäller Försvarsmaktens skjutfält i Vättern att det finns andra, bättre alternativ, som Älvdalen. Det är möjligt, och det ska provas nu. Jag är trygg i att det kommer att ske på ett bra sätt. Finns det andra alternativ och kan man minska på detta utgår jag från att miljömyndigheterna, domstolarna, kommer att ta fasta på det. Men det får vi se. Vi kan liksom inte här i riksdagen i dag ta de besluten, för den informationen har vi inte här.

Som miljöministern sade är det utredningar som pågår om trygg dricksvattenförsörjning och om riksintressen. Jag vet att regeringen bevakar och följer de här frågorna mycket noga. Det är bra att det kommer upp till debatt. Vi ska följa noga vad processerna landar i. Det Matilda Ernkran tar upp om riksintressen är mycket viktigt. Det pågår som sagt en utredning.

Det finns ett stort engagemang från olika partier för vår miljö och för Vätterns vatten, inte minst hos vår miljöminister.

Anf. 145 MATILDA ERNKRANS (S):

Herr talman! Redan i dag tas det varje år 28 miljoner kubikmeter dricksvatten ur Vättern. Jag nämnde ett antal kommuner från Örebro län som har tittat på möjligheten att ha Vättern som en gemensam råvatten-täkt för framtiden. Det är Askersund, Laxå, Lekeberg, Hallsberg, Kumla, Örebro, Nora och Lindesberg. Det är en mycket stor del av Örebro län, och då pratar vi bara om Örebro län – det finns ju flera län runt Vättern som också ställer sitt hopp om framtida gott dricksvatten till just Vättern.

Jag är överens med miljöministern om att vi generellt behöver se över riksintressena – det är mycket bra – och titta på vilka som fortfarande är aktuella i dag och vilka som kanske inte är riktigt lika aktuella.

Men när man utreder saker är det viktigt att visa en politisk vilja om vad man har tänkt sig, vilken inriktning man har tänkt sig för det samhälle som man är satt att ansvara för. Den regering som nu ansvarar för Sveriges väl och ve och vatten har gjort det under åtta år. Nu har man tillsatt en utredning om detta med riksintressen.

Jag skulle vilja att miljöministern och Alliansen uttalade ett stöd för att Vättern på grund av dess vikt för dricksvattenförsörjningen ska riksintresseklassas.

Anf. 146 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att påpeka att vi ska vara rädda om den svenska miljöbalken och den unika samlade miljöprovning som finns i miljöbalken. Det är något som gör det möjligt – vilket sker varje dag – att göra provningar där vi avväger olika samhällsintressen på ett vettigt och balanserat sätt. Andra länder har vattenlagstiftning för sig, luftlagstiftning för sig och markprovning för sig och har ett stort antal processer. Det gör att det är väldigt svårt att få en översikt och att få transparens och en möjlighet för civilsamhället att delta och förstå de olika miljöprovningarna.

Då finns det också ett ansvar för oss som är intresserade av miljöfrågor att stå upp för miljöbalken och tala om hur viktig den är och vilken roll den spelar.

Jag blir lite konfunderad över Annika Lillemets resonemang och hur hon bygger upp sin diskussion och sin interpellation. Det är precis som om miljöbalken inte är något värd. Jag har haft den diskussionen med flera företrädare för Miljöpartiet i flera olika frågor.

Låt mig säga det igen: Jag tror att det möjligen beror på en sammanblandning mellan beslut om prospektering och beslut om drift och bearbetning. Det är möjligen där som missuppfattningen ligger. När det handlar om prospektering är det Bergsstaten som tar beslut. Men innan man får sätta i gång en verksamhet träder miljöbalkens regler in, och det ska vara en samlad miljöprövning där det ställs grundläggande krav på att den som påverkar miljön har en skyldighet att vidta de åtgärder som behövs för att skydda miljön.

Man får antingen tillstånd eller inte tillstånd. Får man ett tillstånd testas och provas det utifrån ett stort antal utgångspunkter hur verksamheten i så fall får ske och vilka villkor som ska gälla. Det är noggrant reglerat i miljöbalken.

Det gäller natur- och miljöfrågor, det gäller buller och annan omgivningspåverkan på människor och natur, det gäller frågor om utsläpp av farliga ämnen, det gäller mark-, vatten- och luftpåverkan, det gäller skydd av djur och natur, som sällsynta arter, det gäller skydd av friluftslivet etcetera.

Jag tycker att vi har ett ansvar som lagstiftare och politiker att inte föra folk bakom ljuset utan just tala om att den samlade miljöprövningen enligt miljöbalken är viktig och att vi står för den. Det finns tillräckligt många angrepp på den samlade miljöprövningen i miljöbalken utan att vi som företrädare partier som är intresserade av miljön ska bidra till att skjuta på de här reglerna från alla möjliga håll.

Vi har en samlad och stark miljölagstiftning i Sverige, vilket verkligen inte många andra länder har. Det innebär när det gäller den här frågan att vi ska tala om vilken funktion den har.

Ibland kan man tycka att utgången inte stämmer, eller också har man andra åsikter. Det har jag full respekt för. Då får man föreslå ändringar av miljöbalken. Men i det här fallet är miljöbalkens regler *inte* underordnade, utan det krävs ett självständigt beslut där för att få bearbeta eller utvinna metaller i det här landet.

Anf. 147 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Herr talman! Jag konstaterar att Lena Ek och Staffan Danielsson verkar nöjda med regeringens insatser för vatten och miljö. Det borde de inte vara. EU-kommissionen delar inte deras uppfattning.

Så sent som i maj fick Miljödepartementet svara på ett antal kritiska frågor från kommissionen. Den har kritiserat Sverige för bland annat låg ambitionsnivå, otillräckliga och ofullständiga övervakningsprogram samt vaga och svaga åtgärdsprogram vad gäller miljöförvaltning, rovdjur, luft och nu också vatten.

Det finns flera anledningar till oro, till exempel att landsbygdsprogrammet, som ska vara en viktig finansieringskälla för åtgärder för att klara vattendirektivets krav, prioriterar helt andra frågor.

I Lena Eks svar beskrivs hur det formellt sett ska gå till. Att det i praktiken inte går till på det sättet låtsas hon inte om. Det tyder på att hon

inte ser, inte vill se eller möjligtvis inte vill kännas vid att hon ser problemen. Då kommer frågan osökt: Hur ska det kunna bli förbättringar?

Det finns alternativ för flygets skjutövningar, och de metaller man vill utvinna ur en eventuell gruva vid Vättern kan till stor del fås från återvinning. Det borde vara ett förstahandsval reglerat i lag och mineralstrategi.

EU:s direktiv skulle räcka för myndigheter att skydda Vätterns vatten. Men länsstyrelsen följer svenska regler som tillåter militärens förorening. Egentligen borde all verksamhet kring Vättern krävas på garantier enligt försiktighetsprincipen. Då skulle till exempel gruvverksamheten inte bli av. Vd:n för Tasman Metals AB som vill öppna gruva i Norra Kärr säger att företaget inte kan lämna garantier för att Vättern inte förorenas och så vidare.

Utan rent dricksvatten finns inte livets viktigaste förutsättningar kvar. Vätterns vatten är en naturresurs som på lång sikt är oerhört mycket mer värd än metaller och gas på kort sikt.

Nu ligger flera frågor som berör Vättern på regeringens bord. Jag hoppas att miljöministern tar sitt ansvar och ser till att Vättern får skydd på riktigt och inte bara på papperet.

Anf. 148 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Jag konstaterar att vi alla är mycket noggranna med och anser att Vättern ska ha en god ekologisk status. Det har den enligt preliminär statusklassning för 2015. Det gäller att se till att den fortsätter att ha det. Därmed inte sagt att det inte finns saker som behöver förbättras eller saker som vi behöver ha en bred samhällsdiskussion om. Det gäller till exempel riksintressen. Den här diskussionen behövs.

Jag tycker inte att det är snyggt att lägga ord i munnen på någon i en riksdagsdebatt. Jag har inte sagt att jag är nöjd, utan jag har tillsatt ett antal utredningar för att vi ska förbättra situationen. Jag konstaterar att det är en god ekologisk status och att det krävs en hel del jobb för att behålla den med de utmaningar som finns i framtiden.

Vi har tillsatt en utredning om riksintressen där alla politiska partier har möjlighet att väga dem mot varandra. Det handlar om en god miljö och dricksvatten i Vättern. Ska vi försvara oss mot Ryssland när de har flygningar över Östersjökusten och alldeles över oss också? Hur ska vi väga av detta? Det kräver en stor samhällsdebatt, och det kräver att vi ser till att vi har en fortsatt god ekologisk status i Vättern. Men det kräver diskussion och funderingar.

Jag vill inte avskaffa försvaret. Försvaret måste kunna finnas och måste kunna öva. Det gäller fortfarande att väga detta mot att se till att Vättern har en god ekologisk status även i fortsättningen.

Vi behöver sällsynta jordartsmetaller för att kunna klara den nya gröna tekniken.

Det är riktigt att vi behöver resurseffektivitet och återvinning. Det är därför vi jobbar intensivt med detta i Regeringskansliet. Men det är också så att vi någonstans i Sverige kommer att behöva gruvdrift, och det gäller att se till att vi värnar och inte skjuter sönder den sammanhållna miljöprövningen i miljöbalken. Vi som är intresserade av miljö står upp för miljöbalken. Sedan kan vi i utredningar diskutera hur vi ska förbättra

vattenkvalitet och förändra riksintressen. Där hoppas jag att också Annika Lillemets är med i en konstruktiv diskussion.

Herr talman! Jag tackar för en väldigt bra debatt och intressanta frågor.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2013/14:131
25 juni

Svar på
interpellationer

29 § Svar på interpellation 2013/14:498 om minskad användning av kemikalier i textilier

Anf. 149 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Jag tackar Jens Holm för en mycket intressant interpellation. Han har frågat mig om jag avser att lägga fram ett konkret förslag för att minska användningen av farliga kemikalier i textilier samt om jag avser att verka för att medlemsländerna i EU ska kunna ha ambitiösare nivåer än de som eventuellt föreskrivs i ett framtida förslag om reglering av textilier.

Regeringen har i kemikaliepropositionen *På väg mot en giftfri vardag*, 2013/14:39, lagt fast inriktningen för den nya svenska kemikaliepolitiken. Bland de många insatser som regeringen lagt fram finns insatser för farliga ämnen i textilier. Kläder och andra textilier är några av de varor som prioriteras i regeringens arbete för en giftfri vardag som har särskilt fokus på barn.

Jag anser att EU ska ha en ambitiös lagstiftning för att få bort farliga ämnen från kläder och andra textilier. En harmoniserad EU-reglering gör mer nytta för svenskar och övriga européer än om vi agerar endast på nationell nivå. Men lagstiftningen inom EU är otillräcklig och behöver utvecklas. Därför påbörjade jag och konsumentministern detta arbete genom att i brev till Europeiska kommissionen uppmana den att ta initiativ till EU-gemensamma regler rörande farliga ämnen i textilier. Regeringen har även givit Kemikalieinspektionen ett uppdrag som ska användas i det fortsatta arbetet med att få till stånd kemikalier regler för textilier på EU-nivå. Uppdraget ska redovisas senast den 1 oktober i år. Sverige är det första land som börjat driva frågan om en EU-reglering när det gäller kemikalier i textilier. Det kommer därför att krävas mycket arbete för att få en EU-reglering på plats, och det kommer att ta tid. En EU-lagstiftning bör bland annat ta hänsyn till barns användningsmönster och deras särskilda känslighet, vilket innebär att även ämnen som är farliga vid intag via munnen kan behöva begränsas. En reglering av farliga ämnen i textilier kan således behöva omfatta inte bara ämnen som är allergiframkallande vid hudkontakt utan även ämnen som är hormonstörande, cancerframkallande, reproduktionsstörande, skadliga för arvsmassan eller skadliga vid inandning. Regeringen undersöker även möjligheterna att införa obligatorisk märkning av farliga ämnen i textilier på EU-nivå.

I dag importeras varor i stor utsträckning från länder utanför EU. I och med att produkt- och leveranskedjorna blir alltmer globala är det också nödvändigt att vidta åtgärder, såsom utveckling av regelverk och informationssystem, på global nivå. Sverige verkar för att globala principer för information om farliga ämnen i varor, till exempel textilier, utvecklas inom den internationella kemikaliestrategin SAICM. Vi driver

även på för att flera farliga ämnen regleras eller förbjuds och att internationella konventioner upprättar fullt fungerande efterlevnadsmekanismer.

Som en del i arbetet med en giftfri miljö arbetar Kemikalieinspektionen på regeringens uppdrag med en handlingsplan för en giftfri vardag. Bland de nationella åtgärderna ingår branschdialoger, bland annat med textilbranschen, för att främja företagens arbete att undvika farliga ämnen i bland annat textilier.

Ett annat väl etablerat frivilligt verktyg är miljömärkning.

Regeringen genomför även andra åtgärder som komplement till lagstiftning och frivilliga initiativ. Detta är särskilt viktigt eftersom regleringen inom kemikalieområdet i hög grad är harmoniserad inom Europeiska unionen men lämnar ett begränsat utrymme för nationella åtgärder. Regeringen beslutade därför i december att utreda behovet av ekonomiska styrmedel på kemikalieområdet för att minska förekomsten eller exponering och spridning av miljö- och hälsofarliga ämnen från olika varugrupper, till exempel kläder. Uppdraget ska redovisas den 31 januari 2015.

Herr talman! På det sätt som har redovisats här har Sverige tagit initiativ till åtgärder när det gäller farliga ämnen i textilier, nationellt i Sverige, på EU-nivå och på FN-nivå.

Anf. 150 JENS HOLM (V):

Herr talman! Fotbolls-VM är i full gång. Det är himla roligt. Vi har sett hat trick, vi har sett hur de sydamerikanska lagen slår de europeiska, vi har sett hur världsmästarlaget Spanien är utslaget och vi har till och med sett riktiga draculabett som när Uruguays spelare Luis Suárez bet den italienska backen i går kväll.

Vi vet att fotboll och andra idrotter engagerar miljontals människor och inte minst våra barn.

I min hand här har jag den officiella VM-fotbollen, Brazuca. Det är mindre roligt att hålla i den efter att jag har läst en ny rapport från Greenpeace som konstaterar att den här fotbollen innehåller det farliga ämnet nonylfenoletoxilat. Nonylfenoletoxilat är inte ett ämne som man direkt skulle vilja lägga på mackan och kaka till frukost. Nej, det är ett väldigt giftigt ämne. Det är förbjudet i Sverige, och det är sedan en tid tillbaka förbjudet i EU. Det bryts långsamt ned och orsakar stor skada i miljön, inte minst i vårt vatten. Nonylfenol har troligen också hormonstörande egenskaper.

Det är inte acceptabelt att det finns farliga ämnen i den officiella VM-fotbollen, som våra barn spelar med. I samma rapport från Greenpeace konstaterar man också att till exempel 17 av 21 undersökta fotbollsskor innehåller olika perfluorerade kemikalier. Andra ämnen som finns med i undersökningen, utöver nonylfenol som jag nämnde, är ftalater och DMF.

Jag tycker att vi måste göra mer för att få bort de här kemikalierna från textilier och vardagsprodukter som inte minst våra barn leker med. Nu råkar det vara så att halterna av nonylfenoletoxilat i den här fotbollen inte är så där jättehöga, men det är ändå allvarligt. Det är nämligen främst barn som leker med fotbollarna, och de kanske slickar på dem, stoppar dem i munnen eller till och med sover med dem i sängen. Mer måste alltså göras för att komma till rätta med kemikalierna.

Jag välkomnar att regeringen har vidtagit åtgärder och gett Kemikalieinspektionen ett uppdrag att, som jag tolkar det, ta fram konkreta förslag på hur vi på EU-nivå ska kunna reglera förekomsten av farliga ämnen i textilier. Jag skulle dock vilja fråga miljöministern om det inom ramen för uppdraget ingår att medlemsländer alltid ska kunna gå före och ha en mer progressiv lagstiftning.

Är det någonting som är vanligt förekommande i regeringens kemikaliestrategi är det nämligen att vi inte ska gå före på Sverigenivå, utan vi ska invänta EU. Vi ska föreslå harmoniserad lagstiftning, det vill säga att den ska vara likadan över hela unionen. Jag har ingenting emot harmoniserad lagstiftning om den tillåter att medlemsländer går före, det vill säga att man lägger ett golv och att ambitiösa länder alltid ska kunna gå före. Är det vad som avses, Lena Ek?

Sedan skulle jag också vilja ställa en fråga i ljuset av att vi varje år slänger ungefär åtta kilo textilier per person i Sverige. Jag skulle vilja fråga miljöministern om hon avser att verka för ett producentansvar för textilier, på samma sätt som för tidningar och förpackningar. Med ett producentansvar får ju industrin ansvaret för att samla in textilier så att de inte ligger och skräpar i naturen. Det skapar överlag incitament för ökad insamling, försäljning av second hand och så vidare. Det vore väldigt välkommet, tycker jag.

Anf. 151 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman, ärade ledamöter och åhörare! Jag börjar med frågan om producentansvar för textilier.

Jag tycker att var och en bör fundera över att varje svensk i genomsnitt konsumerar 15 kilo textilier per år, varav 8 kilo så småningom hamnar i soppsåsen och går direkt till förbränning. Bara 3 av dessa 15 kilo lämnas till återanvändning, och resterande 4 kilo lagras i hemmet, skänks bort eller säljs på exempelvis Blocket.

Här finns det möjlighet att bli mycket bättre. Därför har jag sett till att Naturvårdsverket har fått ett uppdrag av regeringen om just producentansvar för textilier. Naturvårdsverket har lämnat sina texter till oss, och förslaget är nu ute på remiss fram till den 30 juni. När svaren kommer in ska vi ta del av dem och se hur vi på bästa sätt kan gå vidare med frågan.

Jag vill dock vara tydlig och säga att det naturligtvis finns en anledning till att jag har sett till att regeringen har gett uppdraget till Naturvårdsverket. Det här är ett område jag tycker att vi i Sverige absolut ska gå vidare på, och vi i Centerpartiet har jobbat mycket med just frågan om textilier. Vi har många engagerade medlemmar som driver på och väldigt tydliga stämmobeslut runt just detta.

När det gäller undersökningen av sportkläder blir man både beklämd och arg när man ser resultatet. De här ämnena ska över huvud taget inte finnas i cirkulation, och de ska definitivt inte finnas i kläder, leksaker eller sportutrustning.

Vi jobbar med ett antal grupper av ämnen, och det är också tydligt i den nya kemikaliepropositionen och den nya svenska kemikaliepolitiken. När det gäller just exemplet nonylfenoletoxilater har den svenska kemikalieinspektionen med dem i sin handlingsplan och arbetar med detta. Man har undersökt olika kroppsnära plagg och hittat förekomst av detta ämne i många av dem. Man har sökarljuset på detta.

Kemikalieinspektionen har också lämnat förslag till den europeiska kemikaliemyndigheten ECHA om att begränsa halterna av nonylfenol och nonylfenoletoxilater i textilier som säljs på den europeiska marknaden. Att anhängiggöra dossierer till den europeiska kemikaliemyndigheten är ett oerhört viktigt sätt att förbättra den europeiska lagstiftningen.

Samtidigt kommer det där att bli svårare framöver. Vi har med Kemikalieinspektionens pågående handlingsplan varit väldigt duktiga – faktiskt näst bäst i Europa, trots att vi är ett litet land – på att anmäla ämnen så att de kommer in i systemet. När det gäller hur vi kommer att kunna gå vidare med detta har kommissionen just nu blockerat ingången till hela dioxinregleringen och därmed också kemikalieregleringen av hormonstörande ämnen, eftersom man inte har lämnat grunden för hur vetenskapliga kriterier ska hanteras när det gäller lagstiftningarna brett.

Det innebär att vi inte kommer vidare. Vi måste ha dem på plats för att kunna lämna in fler dossierer till den europeiska kemikaliemyndigheten. Därför har vi beslutat oss för att i EU-domstolen stämma EU-kommissionen för passivitet. Det har vi rätt att göra. Vi har jobbat med det här under hela vintern och våren, och det här är ett sätt att se till att vi kommer framåt. Just nu är det till mycket stor del EU-kommissionen som hindrar alla länder, också Sverige, från att få in fler ämnen i Reach-systemet.

Anf. 152 JENS HOLM (V):

Herr talman! Vad gäller förekomsten av farliga ämnen som nonyl, perfluorerade ämnen, ftalater, DMF och så vidare i sportkläder, fotbollsskor, t-shirtar och i den här fotbollen – sådant som våra barn använder – är det väldigt märkligt, för det är precis som miljöministern säger: Det här är farliga ämnen som inte ska finnas i våra kläder och i leksaker som barn exponeras för.

Flera av ämnena är också förbjudna i Sverige och i EU. Då tycker man ju att produkterna inte heller ska kunna importeras till EU, för det är ju inte så mycket vunnet om vi förbjuder det här men tillverkningen sedan sker någon annanstans. Jag skulle därför vilja fråga miljöministern om det inte är dags att vi har hårdare kontroll av det vi importerar, och även mer kontroller ute i våra butiker. Alla konsumenter ska veta att fotbollen, fotbollsdojorna och tröjorna som våra barn använder när de idrottar nu i sommar är sjysta grejer och ingenting man kan få hormonrubbingar, utslag eller andra svåra problem av. Vad kan vi göra där, Lena Ek? Det skulle jag vilja veta.

Sedan tycker jag att det är lite talat låter jättebra att ni håller på och förbereder ett producentansvar för textilier. Vi konsumerar i Sverige 50 procent mer kläder och textilier i dag jämfört med 1999. Bara på drygt tio års tid har konsumtionen gått upp med 50 procent; det är helt enormt. Ungefär åtta kilo av det här bara slängs, antingen i naturen eller så att det bränns upp. Det måste tas om hand på ett mycket bättre sätt.

Jag tycker också att det är bra att regeringen har stämt kommissionen för att den blockerar kemikaliarbetet. Jag skulle dock vilja påpeka att det såvitt jag vet faktiskt är första gången under den långa tid som den borgerliga regeringen har styrt – nästan åtta år – som man vidtar rättsliga åtgärder mot kommissionen för att den inte genomför lagstiftning eller

blockerar progressiv lagstiftning. Men sent ska syndaren vakna, och jag tycker att det är jättebra att ni agerar på området.

Sedan till en fråga som jag tog upp tidigare som jag inte riktigt fick svar på: Hur ska en framtida reglering på EU-nivå av textilier se ut? Ska vi reglera inom Reach, eller ska vi ha ett nytt textildirektiv? Jag är nog mer inne på att vi ska ha ett separat textildirektiv, på samma sätt som vi har ett separat direktiv för elektriska och elektroniska produkter. Jag tror att det är bättre att ta ett helt nytt och separat grepp och reglera textilerna. Men då är det otroligt viktigt att vi har en minimilagstiftning, så att de länder som vill gå längre, och som redan vet att det är dåliga ämnen som de över huvud taget inte vill ha i sina kläder, ska kunna gå före och införa nationella förbud. Det är på så sätt som man också kan påverka de andra länderna i Europa, ifall enskilda länder kan gå före.

En konkret fråga till Lena Ek: Kommer medlemsländerna inom din vision för en framtida EU-reglering av textilier att kunna gå före på sin nivå, så att man hela tiden ska kunna ha högre ambitioner än vad EU föreskriver?

Anf. 153 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Vi jobbar nu med textilfrågan och producentansvaret, som jag har redovisat. Jag har också redovisat hur vi jobbar med nonyl-fenoletoxilater.

Den dossier som är inlämnad till den europeiska kemikaliemyndigheten innebär förbud respektive begränsning, inte bara av produkter som säljs eller produceras inom EU utan även textilier som importeras till EU. Det innebär att länder kan ha en gränskontroll.

Det här har alltså vi och Kemikalieinspektionen redan tänkt på. Jens Holm har ju varit med och vet hur processerna ser ut i de här sammanhangen, att det tar lite tid. Men processen är igångsatt i den här frågan.

Det är oerhört svårt att fortsätta gå före med förbud eller begränsningar i Sverige, och detta av några anledningar.

En anledning är att vi bara kan gå fram med nationell lagstiftning på det icke-harmoniserade området, och kemikalieregleringen är ju harmoniserad. Det är naturligtvis bra, för det ger en lägstanivå i hela Europa. För varor som inte produceras i Sverige utan i andra EU-länder ger det en större trygghet. Men ett aktivt land som är bekymrat över olika former av kemikalier, som hormonstörande kemikalier, kemikalier som lagras länge, är giftiga eller cancerogena, och vill att det ska kunna gå snabbare än med den här långsamma processen stöter på problem.

Att det är harmoniserat är bra, men det innebär att det är väldigt svårt att gå vidare. Vi måste ha specialargument och väldigt tung bevisföring. Det vill vi icke desto mindre göra. Vi har också sagt i den nya svenska kemikaliepolitiken att det är viktigt att vi gör det, inte bara för hur det ser ut i Sverige utan också för att förbättra de europeiska reglerna och den europeiska processen. Det finns många anledningar till det. Det gäller oavsett om det är ett minimidirektiv eller inte, så det har ingen betydelse rent rättsligt.

Det som är jobbigt nu och gör det mycket besvärligt för oss i vår gemensamma ambition är två saker.

Prot. 2013/14:131
25 juni

*Svar på
interpellationer*

Det ena är som sagt att kommissionen inte producerar de vetenskapliga kriterier som enligt reglerna behövs för att kunna göra de här dossiererna, komma vidare och fatta nationella beslut.

Det andra är att det finns en ny dom från EU-domstolen mot Finland. Finland har försökt gå före på ett område och fått nej på det. Vi har nu stämt kommissionen för att man inte producerar de vetenskapliga kriterierna, vilket hindrar oss från att gå vidare och förbättra EU:s biocidförordning eller EU:s kemikaliereglering Reach. Skrivningarna i domen mot Finland – Finland hade försökt att just gå före – är väldigt bekymmersamma. Vi tittar nu på hur vi rättsligt kan utmana domslutet, för om det står fast i framtiden kommer det att bli ännu mycket svårare att göra det vi vill göra, nämligen att stärka den europeiska regleringen men också kunna gå före, när det behövs, med svensk reglering.

Anf. 154 JENS HOLM (V):

Herr talman! Det är en väldigt oroväckande information. Det är ett gammalt problem som finns inom EU, nämligen att det är en fri marknad i den ena vågskålen, att företagen ska kunna konkurrera fritt och sälja varor och produkter fritt, och i den andra vågskålen finns det till exempel miljöhänsyn och folkhälsa i enskilda medlemsländer som vill gå före.

Vi i Vänsterpartiet vill ha en miljögaranti på EU-nivå, alltså en verklig miljögaranti som säger att man alltid ska kunna gå före på miljöområdet, även om det ibland kan uppfattas som ett litet konkurrenshinder. Då säger vi att miljön är viktigare. Det vore bra ifall vi kunde driva det gemensamt, Lena Ek, gentemot EU.

Annars tolkar jag den här debatten som att regeringen för det första vill ha en textilreglering på EU-nivå, kanske ett renodlat textildirektiv, och uppmana våra myndigheter att verka för det. Jag tycker att det är jättebra. Ett medskick från Vänsterpartiet är att medlemsländerna alltid ska kunna gå före inom ramen för ett sådant direktiv.

För det andra tolkar jag debatten som att regeringen är helt överens med oss i Vänsterpartiet om att det behövs ett producentansvar för textilier. Där hoppas jag att vi kan skynda på i frågan så att det blir av. Jag hoppas verkligen att Moderaterna inte ställer sig i vägen, som de gör i många miljöfrågor. Och gör de det kan ju vi, Lena Ek, skapa en majoritet, köra över dem och rösta igenom ett producentansvar för textilier.

Jag hoppas verkligen att alla barn som vill spela med den här fotbollen, använda fotbollsskor, tröjor och andra idrottskläder i framtiden ska känna sig helt trygga i att det är sjysta produkter som inte innehåller farliga ämnen. Därför tycker jag att den här debatten är viktig, och därför måste vi fortsätta att driva de här frågorna i Sverige och i EU.

Anf. 155 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Jag skulle vilja tacka Jens Holm för den här interpellationen, för den har gett mig möjlighet att redogöra en del för vad vi håller på med när det gäller textilier och farliga ämnen i textilier.

Jag tror att i alla frågor som Jens Holm har tagit upp har vi redan påbörjat ett arbete. Det gäller till exempel hur vi ska hantera producentansvaret för textilier. Naturvårdsverket har fått ett uppdrag från regeringen som de har lämnat och som nu är ute på remiss. Det ska vi ta vidare på bästa sätt.

Vi har också tagit initiativ gentemot kommissionen för att man ska titta på just frågan om farliga kemikalier i textilier. Det är det sätt på vilket medlemsländerna initierar frågor och får kommissionen att gå vidare. Vi har också stöd av några andra medlemsländer i detta.

Vi har anhängiggjort frågan om nonylfenoletoxilater till den europeiska kemikaliemyndigheten och påpekat att halterna behöver begränsas och förbjudas i textilier, också i importerade textilier.

Vi har också en handlingsplan. Kemikalieinspektionen presenterade häromdagen sin nya handlingsplan. Den fick inte så mycket medieutrymme, men den är väldigt viktig och handlar om de kommande sex åren och hur Kemikalieinspektionen ska arbeta.

Medan vi jobbar med dessa långa lagstiftningsprocesser i Sverige, Europa, Nordiska rådet och på FN-nivå med SAICM har Kemikalieinspektionen branschdialoger när det gäller textilier, barnkläder, leksaker och kosmetika och tar upp barnperspektivet väldigt tydligt.

Medan vi håller på med lagstiftningsarbetet för att begränsa farliga kemikalier och skapa en giftfri miljö, särskilt för våra barn, tycker jag att vi publikt ska hänga ut de företag som producerar kläder och leksaker med farligt innehåll som kan skada barn. Det finns ingen anledning att de ska finnas på marknaden. Där kan vi gemensamt hjälpas åt.

Överläggningen var härmed avslutad.

30 § Svar på interpellation 2013/14:508 om kostnadseffektiv miljö- och klimatpolitik

Anf. 156 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman, ärade ledamöter och åhörare! Matilda Ernkrans har frågat mig varför det är just inom miljö- och klimatområdena som regeringen driver kostnadseffektiviteten så hårt. Matilda Ernkrans tar upp en viktig och grundläggande fråga som rör hur samhällets resurser ska användas, såväl statliga medel som medborgarnas och företagens.

Precis som Matilda Ernkrans konstaterar har regeringen ambitionen att föra en kostnadseffektiv miljö- och klimatpolitik – detta eftersom det är regeringens ambition att vi ska uppnå miljökvalitetsmålen, och det till lägsta möjliga kostnad för samhället.

Rätt utformade skatter och andra ekonomiska styrmedel har en stor potential att på ett kostnadseffektivt sätt bidra till detta och samtidigt skapa arbetstillfällen.

Våra möjligheter att nå målen är beroende av att insatser görs även i andra länder.

Det ska vara lätt och billigt att vara miljövänlig, och det ska kosta att släppa ut. Det är förorenaren som ska betala.

Matilda Ernkrans tar upp flera propositioner som regeringen antagit de senaste åren inom miljöpolitiken och anger hur många gånger ordet ”kostnadseffektivt” används.

Det första exemplet som Matilda Ernkrans tar upp är regeringens klimatproposition från 2009. Här nämns enligt interpellanten ordet 48 gånger. Det tycker jag är bra.

Klimatpolitiken är det tydligaste exemplet på där en kostnadseffektiv politik är helt central om vi ska kunna hejda klimatförändringarna. Varken i Sverige eller i något annat land har vi råd att slösa resurser på onödigt dyra eller ineffektiva klimatåtgärder.

OECD:s genomförda analys av den svenska miljöpolitiken pekar just på detta arbetssätt som framgångsrikt och något som andra länder borde ta efter.

Det andra exemplet är kemikaliepropositionen, som regeringen beslutade i slutet av november förra året. Regeringen lyfter här fram att de åtgärder som föreslås i kemikaliepolitiken ska vara effektiva på att minska gifterna och inte kosta mer än de behöver, det vill säga de ska vara kostnadseffektiva.

Ett exempel är att kontroll av kemikalier i samband med att de sätts på marknaden är mycket kostnadseffektivt i jämförelse med att hantera problem med föroreningar, förgiftningar och saneringar i senare led. Det sparar pengar och är bättre för miljön. För mig är detta bra.

Interpellantens tredje exempel är propositionen om biologisk mångfald och ekosystemtjänster som regeringen presenterade i våras. Propositionen tydliggör att det är en stor utmaning att bevara vår biologiska mångfald och att stärka de oerhört viktiga tjänster som naturen ger oss.

Den stora utmaningen för miljöpolitiken, som Matilda Ernkrans inte lyfter upp, ligger i stället i att miljökostnader nästan aldrig återfinns i marknadspriser. De är så kallade externa kostnader. Här ligger den stora utmaningen: att försöka sätta rätt pris.

Det är till exempel samhällsekonomiskt motiverat att väga in ekosystemtjänster och de kostnader som är förenade med negativ miljöpåverkan.

Det är därför regeringen tydligt driver på för utvecklingen av marknader för utsläppshandel och för att skapa ett pris på koldioxid. Regeringens etappmål om att värdet av ekosystemtjänster ska integreras i beslutsprocesser är också ett viktigt steg i detta.

Självklart är det fler politikområden än miljö och klimat där kostnadseffektivitet är centralt för ett verkningsfullt genomförande av politiken. Jag tror att vi har kommit långt inom klimat- och miljöpolitiken vad gäller att förklara att kostnadseffektivitet är viktigt och att andra politikområden kan vara betydligt bättre och tydligare i denna fråga.

Anf. 157 MATILDA ERNKRANS (S):

Herr talman! Låt mig först poängtera, så att det inte råder något tvivel om det, att jag också tycker att kostnadseffektivitet är viktigt. Det är dock inte riktigt det denna debatt handlar om.

Min fråga till miljöministern var ju: Varför är det just inom miljö- och klimatområdena som regeringen driver kostnadseffektiviteten så hårt?

Vi som arbetar med miljö- och klimatpolitik slås av att ordet ”kostnadseffektivt” används väldigt flitigt i all kommunikation som regeringen producerar om miljö och klimat.

Jag har ju gjort en liten undersökning och kan konstatera att ordet förekommer 48 gånger i klimatpropositionen från 2008/09. Det finns också i de två propositioner som Lena Ek har undertecknat och som har kommit under 2014. I kemikaliepropositionen används ”kostnadseffektivt” 14

gångar, och i propositionen om biologisk mångfald används det 21 gånger.

Man får en känsla av att kostnadseffektivitet är en viktig ingrediens i regeringens politik och bärande för att förklara regeringens politik.

Men när jag granskar andra propositioner blir jag lite fundersam. Om kostnadseffektivitet är så viktigt för regeringen som det verkar i de propositioner och förslag som kommer från regeringen när det gäller miljö och klimat borde "kostnadseffektivt" finnas med i propositioner som kommer från andra departement, till exempel från Finansdepartementet och finansministern eftersom finanspolitiken inte sällan handlar om kostnader.

Men i den omfattande propositionen på 323 sidor om förstärkta kapitaltäckningsregler som kom i våras finns ordet med noll gånger. Också i propositionen om nya mervärdesskatteregler saknas ordet helt. I budgetpropositionen finns "kostnadseffektivitet" med 15 gånger, men 11 av dessa 15 gånger rör det just miljö och klimat.

Det här är bara en liten undersökning som jag har gjort på egen hand. Jag tycker mig ändå kunna konstatera att "kostnadseffektivitet" används flitigt när det handlar om miljö och klimat men att det är ett sällsynt begrepp på andra politikområden.

Jag tycker att miljöministern bör få en chans till att försöka förklara varför det är inom just miljö- och klimatområdena som regeringen driver kostnadseffektivitet så hårt. Eller kan ministern visa att min undersökning inte stämmer?

Anf. 158 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Detta håller på att bli en rolig interpellationsdebatt.

Jag sitter inte och textanalyserar propositioner från andra ministrar; det ska jag ärligt deklarerar för protokollet.

På miljö- och klimatområdet har jag funderat mycket på hur vi ska få andra sektorer att förstå hur viktigt det är att arbeta förebyggande och att använda polluter pays principle, alltså att den som förorenar ska betala. Jag möter fortfarande personer som är ansvariga för olika former av miljöskador som blir helt ställda när jag säger att de och deras företag har ett ansvar och ett kostnadsansvar.

Det är den ena sidan, alltså att vi behöver få människor att förstå att bristande hänsyn till miljö och klimat orsakar kostnader i ett kort och långt perspektiv.

På klimatsidan fick vi en global rapport, Nicholas Stern-rapporten, som pekade på kostnader om vi inte gör något åt klimatet. Rapporten fick många att fundera över förebyggande åtgärder, försäkringskostnader och det som kallas stranded assets. Finansmarknadsminister Peter Norman och jag har haft flera aktiviteter för att få den svenska finansmarknaden att förstå att här finns egendomsslag som tappar i värde medan annat blir mer värdefullt när vi går över till ett fossilfritt samhälle.

Jag har dragit i gång ett stort globalt forskningsprojekt som heter Global Commission on the Economy and Climate för att visa på den andra sidan av myntet, att man kan tjäna pengar, skapa jobb och utveckla den hållbara tillväxten genom att investera på rätt sätt och tänka förebyggande i olika former av infrastrukturinvesteringar, energiinvesteringar eller över huvud taget när man gör något i samhället. Den globala kom-

Prot. 2013/14:131
25 juni

Svar på
interpellationer

missionen sammanträder i Sverige i morgon och på fredag för att sätta ihop en text som ska rapporteras till FN:s högnivåmöte om klimat i New York i september.

Den andra delen handlar om att värdera de ekosystemtjänster som finns. Det är fråga om ren luft, rent vatten, pollinering, ren mark och så vidare. I samhällsplaneringen behöver man fundera över vad ekosystemtjänsterna betyder inte bara ur hälsosynpunkt, för välbefinnande eller biologisk mångfald utan också vilket värde de har. Då blir man mer rädd om dem. Det är min enkla tes. Det är rätt många som diskuterar ekosystemtjänster i världen med den utgångspunkten.

De länder som har upplevt och upplever ekosystemtjänstkollaps in- ser vad det kostar att återställa miljöer. När regeringen har lagt fram de två stora propositionerna om en ny svensk kemikaliepolitik tycker jag att det är korrekt att tala om kostnader för hälsa och miljö. Samtidigt ska vi hitta de mest kostnadseffektiva åtgärderna. Jag är fullt övertygad om att miljö plus jobb är lika med sant! Det skapar tillväxt om man gör rätt.

Anf. 159 MATILDA ERNKRANS (S):

Herr talman! Även om jag kanske inte riktigt tycker att jag får svar på frågan om varför det är så viktigt med kostnadseffektivitet på enbart miljö- och klimatområdet kan jag konstatera att det är viktigt för rege- ringen med kostnadseffektivitet på just miljö- och klimatområdet. Vi som läser allt som kommer från Lena Ek och Regeringskansliet slås ofta av att ordet kostnadseffektivitet finns inpetat på en mängd ställen.

Ibland förstår jag inte riktigt hur ni räknar fram kostnadseffektivite- ten. Sveriges klimatmål ska vara –40 procent till 2020. Det är regering- ens mål. Ni har räknat ut att det är billigare per ton att minska utsläppen i utvecklingsländer än i Sverige. Visst är det så, men för mig går det ändå inte riktigt ihop. Om utsläppen ska minskas i Sverige, varför är det mest kostnadseffektivt att minska på andra ställen? Det är som att säga att vi skulle bygga ett hus i Sverige för att minska bostadsbristen, men det blev billigare att bygga i Kina. Då hjälper vi dem med deras bostadsbrist i stället. Det är solidariskt och bra, och jag har verkligen inget emot det, men vi har fortfarande kvar vår egen bostadsbrist att lösa.

När 2020 kommer och vi enligt regeringens sätt att räkna har nått 40- procentsmålet visar det sig att utsläppen bara har minskat med 27 procent i Sverige. Vad ska vi göra då? Jo, vi måste fortsätta att minska våra ut- släpp. Hur vi än vänder och vrider oss är det 0 som är målet. Det finns inget alternativ. Det har forskarna i FN:s klimatpanel lärt oss. Det finns ingen lagom utsläppsnivå. Efter 2020 måste vi fortsätta att minska utsläp- pen, men vi måste dessutom minska utsläppen med de 13 procenten som Reinfeldt och Lena Ek har lurat i svenskarna att vi kan slippa.

Jag väljer att fatta mina beslut utifrån ett vetenskapligt underlag och utifrån det som forskningen har lärt oss. Nicholas Stern, som Lena Ek nämnde här, har i sin kända Sternrapport också lärt oss att det är billigare att göra något nu. Det vore kul att få lyssna på ett samtal mellan Lena Ek, Anders Borg och Nicholas Stern när de tillsammans diskuterar begreppet kostnadseffektivitet i klimatpolitiken.

Utsläppen finns kvar här hemma. När hade ni tänkt, Lena Ek, att vi skulle ta itu med dem? För mig låter inte det speciellt kostnadseffektivt.

Anf. 160 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Det var väl en lustig slump att Matilda Ernkrans slutar med att nämna ett samtal med Nicholas Stern. Du kan väl följa med i morgon när vi ska ha ett samtal med Nicholas Stern i Stockholm i samband med att vi ska jobba med Global Commission on the Economy and Climate? Vi ska diskutera just tillväxtfrågorna. Nu kommer inte Anders Borg att vara med, men Peter Norman kommer att vara med på näringslivsseminariet kl. 1 på Näringsdepartementet. Det är en bra lokal, och vi sparar pengar genom att vara där.

Då ska vi diskutera frågor om kostnadseffektivitet, tillväxt och hur miljö plus jobb är lika med sant. Frågan är hur vi kommer dithän. Hela forskningsprojektet handlar om hur världens olika regeringar ska förstå att det är lönsamt att minska utsläppen nu, att det går att skapa en situation där både ekonomin växer och utsläppen minskar. Det är precis som det har varit i Sverige sedan 1990. Utsläppen har minskat med 23 procent, och bnp har vuxit med 60 procent.

Skillnaderna i våra åsikter är inte så stora, men det finns på vänstersidan två partier som är tillväxtskeptiska för att inte säga tillväxtfientliga. Miljöpartiet har precis fattat ett stämmobeslut om att ha en ekonomi som inte bygger på tillväxt som grund. Det är konstigt, måste jag säga.

Låt oss diskutera kostnadseffektivitet och klimatfrågor i Europa. Detta är naturligtvis inte allenarådande, men det är en viktig faktor. Det finns forskning och vetenskap på det miljöekonomiska området. Det är också att bygga på forskningen som grund.

Låt oss se hur vi ska fördela vad Europa ska göra i fråga om de globala klimatutsläppen. Jag brukar säga till skolelever – visserligen förenklat, men ändå – att om världens utsläpp motsvarar 1 meter motsvarar Europas utsläpp 1 decimeter och Sveriges utsläpp 1 millimeter. Vi har i Sverige bestämt att vi ska ned till 0 till 2050, och vi ska nå dit på ett bra sätt. Just nu tittar vi på vilka mål vi måste sätta efter 2020 för att klara nästa mål på ett kostnadseffektivt sätt, så att vi inte samtidigt förstör vår ekonomi. Det ska faktiskt ske en tillväxt. Vi tror på att en hållbar tillväxt är bra.

Låt oss se på fördelningen av det europeiska ansvaret. Om det fördelas proportionellt blir det ett helt annat nationellt ansvar för till exempel Sverige, respektive Polen, respektive Estland. Om ansvaret fördelas kostnadseffektivt vet vi att det finns länder som knappt har börjat resan som Sverige har hållit på med ett par decennier under olika regeringar. Det är därför kostnadseffektivt sett med den parametern att fördela ansvaret mellan olika europeiska medlemsländer. Det är kanske lättare för Polen, som precis ska börja sin resa, eftersom där finns fler lägre hängande frukter, att ta de första stegen mot nollutsläpp till 2050.

Jag tycker fortfarande att kostnadseffektivitet i miljö- och klimat-sammanhang är en parameter, inte den enda, absolut inte, men att detta i många sammanhang har diskuterats för lite.

Anf. 161 MATILDA ERNKRANS (S):

Herr talman! Jag önskar naturligtvis miljöministern lycka till i de samtal som hon ska ha med Nicholas Stern i morgon. Jag hoppas att ministern kan locka dit Anders Borg. Det vore lite intressant. Jag har förmånen och förtroendet att vara vald riksdagsledamot och har åtaganden i

riksdagen. Talmannen har bett oss att närvara i kammaren i morgon när han ska tacka av de ledamöter som inte längre kandiderar, så jag har inte möjlighet att vara med, men jag önskar naturligtvis miljöministern lycka till i samtalen. Jag hoppas att ministern lyssnar och på allvar värderar det Nicholas Stern säger, att det är mest kostnadseffektivt att göra mer nu, att inte vänta.

En annan effekt av det som regeringen hävdar är kostnadseffektiva åtgärder är att trycket i omställningen i det svenska samhället och de svenska företagen inte riktigt blir lika stort nu när bensin- och dieselpri- serna rusar i höjden. Om vi de senaste åtta åren hade haft en tuffare kli- matpolitik hade vi kanske inte haft samma beroende av fossila drivmedel som vi har i dag. Företagen hade kanske haft fler biogasbilar, och vi hade kunnat ha en större produktion av biogas i kommunerna om regeringen hade engagerat sig i att investera i en ambitiös klimatpolitik. Kanske är det en massa andra saker som hade gjort att företagen just nu inte drab- bades lika hårt av de ökade kostnaderna som deras konkurrenter världen över. Plötsligt hade svenska produkter blivit billigare. Och vad hade det gjort för jobben och arbetslösheten?

Jag hoppas att Lena Ek lyssnar och tar väl vara på det som Nicholas Stern säger i morgon. För hur kan det vara kostnadseffektivt att vänta med det vi måste göra?

Anf. 162 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Det är roligt att få ha en mer principiell diskussion i en interpellationsdebatt, och därför vill jag tacka Matilda Ernkran för inter- pellationen.

Jag tycker att kostnadseffektivitet är en parameter som man behöver diskutera när det gäller miljö- och klimatfrågor. Man kan fundera över hur vi kan gå över från farliga kemikalier till mindre farliga kemikalier och ekonomiska styrmedel i det. Där funderar vi på hur man ska utforma en kemikalieskatt, ett initiativ som jag har tagit och som jag tycker är väldigt intressant som styrmedel.

CO₂-skatten uppskattas oerhört mycket av OECD. I sin analys av Sveriges miljöpolitik säger man att Sverige på många områden är ett föregångsland. Man ger rekommendationer, och många av de rekomen- dationerna handlar om att ta det här ett steg vidare, till exempel på kemi- kaliesidan.

I kostnadseffektiviteten finns en dimension av hållbar tillväxt. Det som bekymrar mig mycket är att vi har två partier som är starkt tillväxt- kritiska som vill samarbeta med Matilda Ernkran och Socialdemokra- terna. Miljöpartiet sade senast på sin stämma att det vill ha en ekonomi som inte är baserad på tillväxt. Det tror jag blir farligt, för då kan man inte använda den hävstång som nya gröna jobb är för att garantera och förbättra välfärden och se till att vårt samhälle fungerar. Därför tror jag att det i det sammanhanget är bra att diskutera den hållbara tillväxten. Kostnadseffektivitet och ekosystemstjänster ska som bekant vara med i det svenska budgetarbetet 2018.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 163 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Ärade ledamöter, ärade åhörare! Helén Pettersson har frågat mig, mot bakgrund av att Naturvårdsverket föreslagit att det ska finnas 30 vargar inom renskötseområdet, om det är en rimlig inriktning på vargstammens utbredning och om det är förenligt med det beslut som riksdagen nyligen har fattat i enlighet med propositionen 2012/13:191 *En hållbar rovdjurspolitik*.

Helén Pettersson framhåller att det genom åren har uppfattats som att det finns en relativt bred enighet i kammaren om att inte tillåta vargrevir i renskötseområdet och att skrivningarna kring varg i renskötseområdet i den senaste rovdjurspropositionen av många har tolkats som en förstärkning av denna enighet. Helén Pettersson avslutar interpellationen med att redovisa att Naturvårdsverket i en skrivelse till länsstyrelserna föreslår att det ska finnas 30 vargar inom renskötseområdet och framhåller att detta är en helt ny inriktning på vargpolitiken.

Jag vill inledningsvis konstatera att riksdagen har godkänt regeringens förslag i rovdjurspropositionen om mål för vargstammen i Sverige. Detta innebär bland annat att vargens förekomst i renskötseområdet i huvudsak ska begränsas till de områden där den gör minst skada. Regeringen gör i propositionen bedömningen att regelbundna föryngringar av varg i stora delar av renskötseområdet inte är möjliga att förena med modern renskötsel. Men regeringen säger också att i den mån det kan vara möjligt med enstaka föryngringar bör föryngringarna begränsas till områden där de gör minst skada, oavsett om det är i åretruntmarker eller i vinterbetesmarker.

Jag vill påminna om mitt svar på Helén Petterssons interpellation i november 2012 om varg i renskötseområdet. Det var interpellation 2012/13:137 som berörde den så kallade Junselevargen. Jag redovisade då tidigare regerings ställningstagande i propositionen *Sammanhållen rovdjurspolitik*, en proposition som kom år 2000 och som hade nummer 2000/01:57, att regelbundna föryngringar i stora delar av renskötseområdet inte är möjliga att förena med modern renskötsel. För området utanför åretruntmarkerna, det vill säga i vinterbetesmarkerna, bedömde emellertid den dåvarande socialdemokratiska regeringen att det bör vara möjligt med enstaka föryngringar i områden där det sällan finns renar eller där förutsättningarna för att vidta skadeförebyggande åtgärder är gynnsamma. Det ger således vid handen att det varken enligt nuvarande eller enligt tidigare propositioner kan sägas vara otillåtet med vargrevir i renskötseområdet, men det ska ske med omdöme och där det gör minst skada. Förändringarna gjorda mellan 2000 och 2012 är ytterst marginella.

Anf. 164 HELÉN PETTERSSON i Umeå (S):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret på interpellationen! Tyvärr blir jag varken klokare eller lugnare av formuleringarna i svaret. Om jag förstår det rätt gör ministern alltså bedömningen att det går bra att ha minst 30 vargar inom renskötseområdet och får det att låta som att det inte är så märkvärdigt.

Svar på
interpellationer

Jag gör en helt annan bedömning än ministern, av flera skäl, bland annat på grund av det som sägs i den proposition som riksdagen fattade beslut om för inte så länge sedan. Där man kan läsa på s. 39:

”Regeringen anser att genetiskt värdefulla vargar som invandrar från nordost till renskötselområdet i första hand ska flyttas så fort som möjligt. Behovet av att tillåta vargförekomst i renskötselområdet under en längre tid synes inte välmotiverat med hänsyn till kostnaderna och svårigheterna att vidta förebyggande åtgärder. Det är mer angeläget att andra rovdjursarter som har sin förekomst koncentrerad till renskötselområdet, framför allt järv och kungsörn, i första hand får överlevnadsmöjligheter i renskötselområdet.”

Det här har alltså regeringen och Naturvårdsverket lyckats tolka som att vi ska ha återkommande föryngringar i renskötselområdet med absolut minst 30 vargar. För mig blir det helt obegripligt.

Nu står vi ändå, som det verkar, inför detta faktum – om det inte är någon som kliver fram med stort mod, kraft och vilja att förändra det som Naturvårdsverket har sagt. Och när vi gör det är det väl lite rimligt att vi tittar på konsekvenserna av det.

Jag menar verkligen att det här är en helt ny inriktning i svensk rovdjurspolitik som det inte har fattats beslut om i denna kammare.

Så här säger Naturvårdsverket: Så fort vi har återkommande föryngringar i norra och södra förvaltningsområdet kan vi anpassa nivån i det mellersta området. Det kan då ta minst fem år, säger man också, innan man har full koll på att detta har hänt.

Jag säger: fem år i bästa fall. Eller har man kanske tänkt flytta varg till renskötselområdet, i stället för tvärtom, som man tyckte för drygt ett halvår sedan?

Det kan alltså ta fem år innan man kan reglera nivån i det mellersta området, det vill säga det område som i dag bär den huvudsakliga numrären av den svenska vargstammen, som i dag ligger lågt räknat kring 400 vargar – det finns lite olika bud.

Hur många vargar har vi där om fem år ifall vi inte kunnat ha en beståndsreglerande jakt där under tiden? Kanske ingen alls? Menar ministern på riktigt att vi ska ha fri tillväxt av varg i fem år? Vad händer sedan?

I en annan skrivelse från Naturvårdsverket säger man: Det bör inte skjutas av mer än 5 procent av en rovdjursstam i ett län. Vad innebär det? Och vad innebär det för det mellersta området?

Med en vargstam som växer med minst 17 procent per år är 5 procent allt annat än beståndsreglerande. I princip är det fri tillväxt. Ska vi ha 30 eller säg 40 vargar i renskötselområdet? Om det införs jakt på max 5 procent får man skjuta en och en halv varg. Är det beståndsreglerande? Nej, det är det inte.

Jag vill veta: Är det detta som ministern kallar en hållbar rovdjurspolitik? Och menar ministern verkligen att det var det här som det fattades beslut om i denna kammare för ungefär ett halvår sedan?

Anf. 165 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! När det gäller den här frågan är väl inte det största bekymret att vi nu håller på att genomföra den regionala förvaltningen. Jag ska strax komma tillbaka till det och förklara hur läget ser ut.

Det största bekymret är att Helén Pettersson och Socialdemokraterna tänker samregera med två partier som har klart deklarerat att de avser att riva upp den här propositionen och den här regleringen. Då skulle jag gärna vilja höra Helén Petterssons klart uttalade åsikt om var Socialdemokraterna står i den frågan.

Det som händer nu är att vi genomför det som ska bli den regionala rovdjursförvaltningen. Det innebär att Naturvårdsverket har föreslagit tre vargpar. Processen är inte slutförd, utan det diskuteras nu mellan Naturvårdsverket, länsstyrelsen och viltförvaltningsdelegationen. Det är meningen att de ska göra det.

Det som är skillnaden mellan reglerna i Socialdemokraternas proposition från tidigare och det som vi har föreslagit när det gäller renskötselområdena är den regionala förvaltningen och det regionala inflytandet. Det är precis det som påbörjas nu. Det kan väl Helén Pettersson inte vara emot? Eller vill hon återcentralisera hela rovdjurspolitiken?

Jag delar verkligen Heléns uppfattning att regelbundna föryngringar i stora delar av renskötselområdet inte är möjliga att förena med modern renskötsel. Vi vet att renskötseln är hårt ansatt. Vi vet att många har bekymmer, och de förtjänar vårt stöd. Men det bör fortfarande vara möjligt med enstaka föryngringar där de gör minst skada.

Eftersom vi ska ha en gynnsam bevarandestatus på våra stora rovdjur innebär det att vi får hjälpas åt med det ansvaret över delar av landet. Med det i beaktande, vilket är tydligt utsagt och vilket också syns i förslaget om tre vargpar, tar andra delar av landet ett betydligt större ansvar. Men alla är medvetna om att det är svårare i renskötselområdet, och därför är förslagen lagda på detta vis.

Jag tycker att det är bra med den regionala förvaltningen. Varje år tas det bort ett antal vargar genom skydds jakt i renskötselområdet eftersom det blir för stora skador. Det visar att den regionala rovdjursförvaltningen faktiskt fungerar.

Vi måste förbättra genetiken i vargstammen, vilket sker bäst genom invandring över finska gränsen från Ryssland. En sådan varg måste då vandra genom renskötselområdet, och om det fungerar måste vi se till att det blir enstaka föryngringar.

På detta vis har vi försökt balansera rovdjurspolitiken. Det var inte lätt; det var väldigt tufft att plocka fram och lägga fram det här förslaget. Jag hoppas att de partier som röstade för det i riksdagen, vilket faktiskt var nästan alla, nu står för genomförandet och den regionala dimensionen i detta.

Anf. 166 HELEN PETTERSSON i Umeå (S):

Herr talman! Jag konstaterar att den centerpartistiska miljöministern anser att det största problemet i vargfrågan i dag är att det finns två partier utanför regeringsställning, som eventuellt kan bli samarbetspartner med oss, som har en annan politik än S. Det är enligt min åsikt, herr talman, inte det största problemet med dagens vargpolitik i Sverige.

Det största problemet med vargpolitiken i Sverige i dag är att vi har en regering som har suttit i åtta år och bestämt över den här politiken men inte ett enda av de beslut som har fattats här i riksdagens kammare har blivit reell verklighet utanför. Det är fakta när det gäller vargpolitiken.

Jag tycker att det är lite lågt att ifrågasätta S rovdjurspolitik. Jag vet att miljöministern mycket väl känner till hur den ser ut. Hon vet mycket väl att vi är för en regional förvaltning av rovdjur. Det har vi varit hela tiden – det är ingen hemlighet.

Ministern pratar om de enstaka vargföryngringarna inom renskötseområdet, för att återgå till den frågan. Det är inte mer än ett och ett halvt år sedan som vi hade en interpellationsdebatt och pratade om Junselevargen. Då delade ministern min oro. Hon var bekymrad över den skada som Junselevargen hade ställt till med inom renskötseområdet och erkände det som ett problem. Hur tror ministern att det blir om vi ska ha minst 30 vargar i renskötseområdet?

Jag upplyste då, och kan göra det igen, om att samebyarna i Norrland går som smala band från fjäll ned till kust och täcker hela norra Sverige. Det finns inget område där vargen ”gör minst skada” inom renskötseområdet när vi pratar om permanenta vargrevir. Det är ingenting annat än det som Naturvårdsverket går ut och pratar om när man säger att det ska vara återkommande föryngringar innan man över huvud taget börjar prata om förvaltning i något av våra förvaltningsområden. Det är en annan fråga som ministern dök undan väldigt elegant.

Jag har sagt det så många gånger förut i denna kammare, också till Lena Ek, men jag känner att jag måste säga det igen. Jag vägrar tillhöra den politiska generation som tar död på den svenska rennäringen. Jag har aldrig hört någon borgerlig företrädare säga likadant. Nu börjar jag förstå varför. Minst 30 vargar i renskötseområdet är att ta knäcken på den svenska rennäringen.

Jag vet att miljöministern har tyckt att det varit jobbigt att ha EU flåsande i nacken när det gäller hur den svenska vargpolitiken har bedrivits de senaste åren. Jag kan försäkra miljöministern att det inte kommer att vara roligare att ha FN flåsande i nacken om hur vi behandlar vår ursprungsbefolkning.

Anf. 167 ISAK FROM (S):

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt begära ordet i den här debatten. Men när det blir uppenbart att Sveriges miljöminister har tappat kontrollen, när hon hänvisar till att det är två partier i Sveriges riksdag som eventuellt möjligen skulle kunna få någon form av inflytande efter nästa val och att det är den största frågan för Sveriges rovdjursförvaltning, då måste man nog begära ordet. Är det inte så att Sveriges miljöminister har tappat kontrollen över sin myndighet?

Hur kan det vara så här? Sveriges riksdag har antagit en rovdjursproposition som är tydlig och klar, där samtliga partier i stora drag är överens om att det inte ska förekomma vargföryngringar i renbetesområdet. Då föreslår en myndighet att det nog borde och ska tillåtas ett antal föryngringar i renbetesområdet – innan man tillåter någon form av jakt eller beskattning i de andra delarna av landet.

Är det miljöministerns mening att det ska ta fem år innan man kan börja åtgärda den stora överpopulation av varg som finns i Värmland? Den håller på att ta död på älgen och gör att älgbetesskadorna ökar i Värmland i dag. Man får stora koncentrationer på mindre områden när älgarna samlas för att det finns ett ganska stort hot mot dem.

Precis som Helén Pettersson har varit inne på har vi fem stora rovdjur. Inom renbetesområdet är björn och kungsörn dominerande. De är ett dominerande inslag som rennäringen har att förhålla sig till. Det utfärdas skyddsjakt på många björnar. Även i vår har det utfärdats skyddsjakt på många björnar som har varit till skada för rennäringen.

Är det miljöministerns mening att vi ska tillåta en etablering av varg och sedan ha skyddsjakt på varg i renbetesområdet för att vargen tillfogar skada på samebyarnas renar? Kommer det att bli en kostnad för samhället eller enbart för samebyarna?

Om det inte riktigt var miljöministerns mening att det skulle bli på det här sättet, avser då miljöministern att vidta några åtgärder tillsammans med Naturvårdsverket? Naturvårdsverket måste uppenbarligen ha misstolkat riksdagens beslut.

Anf. 168 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Sverige ska ha en livskraftig vargstam; det är vi överens om. Frågan om hur stor den ska vara och vilken utbredning den ska ha är viktig och engagerar många i Sverige – både dem som bor i vargreviren i Norrlands inland där man har renskötsel och dem som bor i stora städer.

Helén Pettersson och miljöminister Lena Ek diskuterar nu kanske 30 vargar på den väldiga landyta som omfattar Norrlands inland. Andra gånger rör diskussionen skogsbygderna i Värmland och Dalarna, där vargantalet – i mycket mer bebodda trakter – är mycket större. Jag hoppas att Helén Pettersson andra gånger återkommer med samma engagemang till situationen i de bygderna.

Jag har mycket stort förtroende för miljöministerns arbete med de här viktiga frågorna, och jag är säker på att ingen annan miljöminister hade kunnat samla en riksdagsmajoritet kring en så pass, tycker jag, restriktiv rovdjurspolitik.

Vi ska ha varg i Sverige, men vi måste också ha livskraftig lands- och skogsbygd som lever och där människor kan bo, där landskapen är öppna, där man kan ha utomhusdjurskötsel och så vidare.

Socialdemokraterna skickar över tid ut lite olika signaler i de här frågorna. Jag är liksom miljöministern mycket orolig över vad som skulle hända med en annan regering, där partier som jobbar för en mycket större vargstam skulle få inflytande. Här får vi tyvärr inga besked före valet, utan här är det gissningsleken som gäller. Men risken är uppenbar att det kan bli en mycket mer expansiv vargpolitik.

Helén Petterssons engagemang i de här frågorna har jag respekt för. Du är kunnig, Helén, och jobbar med de här frågorna. Det kunde finnas mycket sämre talespersoner hos sossarna i de här frågorna än du.

Jag har också stor respekt för Lena Eks engagemang för vargen som ett viktigt rovdjur men också för människorna i skogsbygderna som inte klarar av för mycket varg.

Jag ser alltså fram emot att lyssna på den fortsatta debatten mellan två vargkunniga personer.

Anf. 169 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Jag tänker använda mina fyra minuter i det här inlägget till ett par olika saker.

Allra först tänkte jag läsa upp en mening från s. 38 i Socialdemokraternas proposition som lyder så här: ”Målet för vargstammens utbredning skall vara att stammen på naturlig väg sprider sig över landet, men att dess förekomst i renskötselområdet i huvudsak begränsas till de områden utanför renskötselns åretruntmarker där den gör minst skada.” Detta om detta.

Jag vill, herr talman, säga att jag har den allra största respekt för hur svårt det är att bedriva renskötsel och för hur utsatt den näringen är i Sverige i dag. Jag försöker också skydda och hjälpa de människor som finns i det här området.

Man ska ha respekt för det arbete som Vilhelmina södra sameby gjorde för att försöka hjälpa till att skydda en genetiskt värdefull varg. De låg ute dygn efter dygn och bevakade sina djur. De gjorde en ofantlig insats i biodiversitetens och mångfaldens tjänst som de ska ha all respekt för, dessutom under mycket svåra väderförhållanden.

Det var ett väldigt bra studiebesök som vi gjorde hos dem. De tog mycket vänligt emot mig och representanter för våra myndigheter för att berätta hur det faktiskt ser ut i verkligheten och hur svårt det är.

Det är också därför vi har försökt att se till att i den proposition som vi har lagt fram och som vi också har voterat för med stor majoritet i riksdagen få ett antal saker på plats som ska göra det möjligt att hantera balansen mellan gynnsam bevarandestatus för våra stora rovdjur i Sverige och respekten för människor och näringar i lokala bygder.

Jag tänker till exempel på att vi i framtiden ska arbeta med det totala rovdjurstrycket. Det är ju inte bara varg utan också björn, lodjur och järv som försvårar för dem som har kor och får men naturligtvis även ren.

Vi säger tydligt att det ska vara begränsningar i renskötselområdet och att det är i enstaka undantagsfall som vi behöver få hjälp så att genetiskt värdefulla djur kan ta sig genom området. Vi säger också att det ibland behövs föryngringar.

Jag vill också säga att den regionala förvaltningen innebär just det: att Naturvårdsverket lägger fram förslag men att man sedan diskuterar förslagen med länsstyrelser och med lokala viltförvaltningsdelegationer. Det handlar ju inte bara om de olika områdena, utan det kan lokalt vara väldigt stora variationer i fråga om djur, koncentration och svårigheter att hantera det.

Det är för att göra det mer flexibelt som vi sätter den regionala förvaltningsmodellen på plats. Den ska nu testas. Det första förslaget har kommit. Diskussionerna har börjat, och vi får se var de slutar. Jag hoppas och tror att det kommer att bli som vi har tänkt oss när vi har satt reglerna på plats.

Vad gäller Värmland har vi klart uttalat i propositionen att koncentrationen i vissa områden ska och måste minska. Där är trycket väldigt hårt på dem som har djur, särskilt i kombination med att en del av djuren enligt lagstiftning måste vistas ute delar av året. Där krockar olika principer – principer för djurskydd och principer för biologisk mångfald – på ett sätt som sätter enskilda människor i en klämma som inte är försvarbar. Vi måste försöka lösa de situationerna.

Herr talman! Jag ska börja med något väldigt ovanligt, nämligen att tacka Staffan Danielsson för de fina orden. Något sådant har jag aldrig sagt i talarstolen tidigare.

Staffan Danielsson oroar sig för att det ska komma en ny regering som vill ha fler vargar. Staffan, det är svårt att få en snabbare tillväxt än vi har just nu, för den är fri. Det händer ingenting med den här regeringen när det gäller vargfrågan. Vill du att antalet vargar ska minska får du nog rösta fram en ny regering.

Miljöministern talar om regional förvaltning. Jag håller med. Det är jätteviktigt. Det är viktigt att viltvårdsdelegationerna får möjlighet att vara med och besluta. Men om Naturvårdsverket går ut och säger att man får skjuta av max 5 procent av stammen i varje län, vad har då delegationen för roll? Det spelar ju då ingen roll vad den beslutar, för man kan ändå aldrig ha en beståndsreglerande jakt.

Vad innebär detta för det mellersta förvaltningsområdet? Vissa har tolkat det som att ingen jakt över huvud taget kan ske där förrän man har 30 vargar i norr och 30 i söder. Är signalen från regeringen att vi ska ha fri tillväxt i fem år? Det är inte hållbart. Det är verkligen inte vad regeringen säger när man är ute och diskuterar. Då försöker man framstå som handlingskraftig och säger att man står på landsbygdsbefolkningens sida. Nu vet vi bättre.

Det är fult att säga att någon ljuger. Men i den här frågan skulle jag vilja säga att regeringen använder en mycket kvalificerad form av flexibel sanning när man talar om rovdjursförvaltning. Faktum kvarstår: Ingenting har hänt i vargfrågan under den tid ni har suttit vid makten.

Herr talman! I den här frågan och många andra är det tydligt och klart att blockpolitiken har varit skadlig för Sverige, för landsbygden och för en hållbar rovdjurspolitik.

Känner vargen att det är okej att etablera sig? Vargen kommer ju att etablera sig där det finns mat och den känner sig trygg. Om då Sveriges myndigheter signalerar att vargen borde känna sig trygg i ett visst område innebär det att det finns mat och trygghet där och att vi kommer att få föryngringar. Det kommer att ge konsekvenser.

I det här fallet är frågan om det ska vara föryngringar inom renbetesområdet eller inte. Vi tycker inte det.

Miljöministern borde, i stället för att fundera på två partier som inte är närvarande här och i vilken mån de ska få något inflytande, fundera på vad hon här och nu kan göra. Lena Ek är miljöminister och ansvarig för de här frågorna här och nu, och det är här och nu som man behöver vidta åtgärder. En ny regering kommer säkert också att behöva vidta åtgärder – det är jag helt övertygad om – speciellt om man har låtit det bli en etablerad sanning att det är bra med föryngringar av varg i renbetesområdet.

Centerpartiet kommer att ha en del att svara för när det gäller landsbygdsutvecklingen om man inte vidtar några åtgärder. I Värmland är det, precis som miljöministern själv uttalade, bråttom. Där måste det vidtas åtgärder. Vi vill inte hamna i en situation där vi ska ha omfattande skydds jakt på varg i renbetesområdet för att vi har tillåtit tillväxt av varg där.

Anf. 172 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Riksdagen har lagt fram bestämda mål för rovdjursförvaltningen. Där har Lena Ek lyckats samla en riksdagsmajoritet kring ett väldigt bra beslut.

Sedan finns det för mycket vargar i Sverige nu. Det är vi alla medvetna om. Avskjutningen måste komma i gång. Men det finns hinder i dessa frågor. Det är komplicerade frågor. Det finns naturskyddsföreningar med klagorätt, det finns ett EU med domstolar, och det finns myndigheter som man måste få att jobba som de ska. Detta går inte över en natt.

Detta jobbar miljöministern med, och jag är väldigt trygg i att riksdagens mål ska bli uppfyllda. Det är bra att Socialdemokraterna och Helén Pettersson har den inriktningen också.

Helén Pettersson sade något intressant: En ny regering – det ska du kunna lita på, Staffan Danielsson – kommer att minska vargstammen rejält. Det var ungefär så jag uppfattade det hon sade. Det är mycket stora ord. Det är alldeles utmärkt om Socialdemokraterna står för detta, och det hoppas jag. Men om en eventuell regering kommer till där Socialdemokraterna förlitar sig på stöd från Miljöpartiet och Vänsterpartiet är det ett faktum att de partierna vill ha många fler vargar än i dag. Om Helén Pettersson har rätt och dessa partier kommer att bli helt överkörda är ingen gladare än jag. Jag hoppas det, men jag tror inte att jag kan lita på det.

Anf. 173 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Minnet är kort, särskilt när det närmar sig val. Jag vill påminna om hur skyddsjaksreglerna såg ut under den socialdemokratiska regeringen. Då hade man inte rätt till skyddsjakt efter första anfallet, utan det var strängare regler än för nödvärn i brottsbalken. Man skulle kunna bevisa att ett rovdjur hade anfällt två gånger innan man fick använda skyddsjakt.

I dag har vi skyddsjaksregler på plats. Vi har också ett institut och möjlighet för förebyggande skyddsjakt när man ser ett kritiskt beteende. Det är väldigt viktigt för enskilda människor, och jag tycker att det är en rättssäkerhetsgaranti.

Vi har också en annan hantering när en varg har skjutits än vad som var fallet innan. Det betraktas inte som ett grovt brott utan som ett anmälningsbrott i likhet med skattelagstiftningen, vilket gör att vi har samma slags regler för händelser av samma grad.

Vi har förbättrat genetiken. Vi har satt in en regional förvaltning. Vi har konstaterat att vi har uppfyllt alla de kriterier som EU-kommissionen uppställer för gynnsam bevarandestatus, och därmed ska vi kunna sköta förvaltningen av vår samlade svenska rovdjursstam i Sverige själva. Vi har höjt ersättningen, också för förebyggande åtgärder, och vi har nu satt i gång den regionala förvaltningen.

Den här diskussionen handlar egentligen om något som ännu inte har hänt. I några områden har man ju föreslagit vissa nivåer och ska precis börja den regionala diskussionen, och i några områden har man ännu inte ens fått förslag om hur det ska se ut. Vi har dessutom sett till att SLU har ett uppdrag att titta på den socioekonomiska situationen för företag på landsbygden och samvariationen med rovdjursstammarna.

Allt detta har hänt under de senaste tre åren. Jag tycker att det visar att det finns en ambition att se till att man ska kunna både leva och bo på

landsbygden och samtidigt ha gynnsam bevarandestatus för våra fem stora rovdjur. Det är dit vi har syftat hela tiden. Nu börjar så sakta systemet att rulla ut, och det ska bevisa sig självt under de närmaste två åren.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2013/14:131
25 juni

Svar på
interpellationer

32 § Svar på interpellation 2013/14:532 om bisfenol A

Anf. 174 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Matilda Ernkrans har frågat mig i vilka fall jag kan se att de krav som anges i propositionen i fråga om införandet av nationella förbud på kemikalieområdet kan uppfyllas. Frågan handlar mer specifikt om förutsättningarna för att införa ett nationellt förbud mot bisfenol A.

Frågan om begränsningar av bruket av bisfenol A i Sverige har varit uppe i kammaren flera gånger under riksmötet, bland annat i samband med riksdagens behandling av den nya kemikaliepropositionen den 26 mars i år och i interpellationer och skriftliga frågor.

De förutsättningar som interpellanten själv nämner är alla viktiga faktorer som det måste tas hänsyn till. Kemikaliereglerna är i hög grad harmoniserade inom EU, vilket innebär att utrymmet för nationella särregler är begränsat. Detta betyder att Sverige behöver verka inom EU i första hand för att vidareutveckla lagstiftningen inom området, vilket också är mest effektivt för att åstadkomma en riskminskning. I undantagsfall kan Sverige ha anledning att överväga nationell lagstiftning inom det icke-harmoniserade området för att skydda människors hälsa eller miljön, vilket kan fungera som en hävstång och följas av reglering på EU-nivå eller globalt. Det finns flera exempel där Sverige har infört nationella förbud eller andra regleringar för ämnen och användningsområden som senare har följts av en EU-reglering eller en reglering på global nivå.

Regeringen delar inte alltid kommissionens bedömning av den harmoniserande verkan av vissa regler, och det har vi varit mycket tydliga med mot kommissionen.

Jag vill också klargöra att det under tiden mellan debattartikeln i Svenska Dagbladet och regeringens proposition *På väg mot en giftfri vardag – plattform för kemikaliepolitiken* kom ett förhandsavgörande i EU-domstolen som begränsar EU:s medlemsstaters handlingsutrymme när det gäller att nationellt reglera användningen av farliga ämnen.

När det gäller användning av bisfenol A är vår preliminära bedömning att det på basis av vetenskaplig grund finns ett visst utrymme för nationella begränsningar. En sådan skulle kunna vara ett förbud mot användning av bisfenol A i tvåkomponentsepoxi vid relining av dricks-vattenrör, i enlighet med Kemikalieinspektionens förslag. Först efter att ha inhämtat remissinstansernas synpunkter kan dock regeringen ta slutlig ställning till om det är önskvärt och lämpligt att gå vidare med ett nationellt förbud, på sedvanligt sätt.

Det var också mot bakgrund av de komplexa förutsättningar vi har för nationell reglering som jag tog initiativ till regeringens beslut att tillsätta en särskild utredare med uppdraget att kartlägga förekomsten av bisfenol A i varor och att ge förslag på åtgärder för att minska exponeringen för bisfenol A, särskilt för barn, ungdomar och kvinnor i fertil ålder. Jag

ser fram emot ett gediget underlag från utredaren före årsskiftet, som gör att vi kan gå vidare med denna fråga.

Anf. 175 MATILDA ERNKRANS (S):

Herr talman! I denna ganska sena timma vill jag ta tillfället i akt att här i riksdagens kammare försöka förstå lite mer vad det här kan handla om och gå lite djupare in på vad det är som egentligen händer på Regeringskansliet under den nuvarande regeringen, den regeringskonstellation som vi har haft de senaste åtta åren i Sverige.

Vad är det som gör att det inte blir aktiva åtgärder som på riktigt hade kunnat betyda färre farliga kemikalier i vår vardag? Det handlar om ett förbud mot bisfenol A i livsmedelsförpackningar som kommer i kontakt med mat. Det finns ju en majoritet för det i riksdagens kammare. Vad är det som gör att förslag om en sådan aktiv åtgärd, som på riktigt plockar bort hormonstörande ämnen från vår vardag, inte kommer fram?

Ministern säger att bisfenol A har varit uppe vid flera tillfällen det senaste året. Jag kan berätta för miljöministern att engagemanget när det gäller att förbjuda och plocka bort det hormonstörande ämnet bisfenol A går mycket längre tillbaka i tiden.

Jag själv kan konstatera att en av de första miljödebatter som jag hade i Sveriges riksdag, som ordförande i miljö- och jordbruksutskottet, hade jag i december 2010. Då sade jag: Vi har länge påtalat att det behövs ett förbud mot bisfenol A i nappflaskor och andra livsmedelsförpackningar som har direktkontakt med mat. Då hade jag tagit över stafettpippen från andra socialdemokrater som tidigare hade drivit den här frågan. Det här var i december 2010.

Frågan har alltså inte bara varit uppe ett antal gånger det senaste året, utan den har varit uppe i ganska många år, under nästan alla år som den nuvarande regeringen har haft makten i Sverige.

Och turerna om hur vi ska ha det med det hormonstörande ämnet bisfenol A i Sverige är minst sagt förvirrande. Först meddelade miljöministern i en debattartikel i Svenska Dagbladet att ämnet ska förbjudas i Sverige. Sedan kom regeringens kemikalieproposition, där tankarna om ett nationellt förbud i syfte att driva på i EU hade tonats ned.

Regeringen säger att förbud i EU är nödvändiga, och regeringen ska driva på för tuffare regleringar när det gäller hormonstörande ämnen i EU. Man skriver också att nationella förbud kan leda till åtgärder på EU-nivå. Men man bestämmer sig inte för att till Sveriges riksdag faktiskt lägga fram förslag om en åtgärd: att man ska förbjuda bisfenol A i livsmedelsförpackningar som kommer i kontakt med mat – då inkluderar vi också vattenrör. Man bestämmer sig för att inte lägga fram det förslaget till Sveriges riksdag, trots att vi vet att det finns en majoritet i Sveriges riksdag som är för att man ska förbjuda bisfenol A.

Däremot har man en lång uppräkningslista i fråga om när man ska kunna överväga ett nationellt förbud: i undantagsfall, med hänsyn till effekter för företagets konkurrenskraft, med hänsyn till den inre marknadens funktion, när det är proportionellt, om det endast är på icke-harmoniserade områden och bara om det behövs för att skydda människors hälsa och miljö.

I vilka fall kan miljöministern se att de krav som hon själv har angett i sin egen proposition, och som jag redovisar här, uppfylls?

Prot. 2013/14:131
25 juni

Anf. 176 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Ärade ledamöter! När det gäller kemikalier och farliga ämnen är det nog så att Matilda Ernkrans inte ska lägga den mesta tiden på kremlologi över vad som händer i Regeringskansliet utan på vad som händer i EU-kommissionen.

Jag har som EU-parlamentariker diskuterat frågan om bisfenol i flera år. Jag var med och såg till att vi drev igenom det europeiska förbudet mot bisfenol A i nappflaskor och nappar. Det gynnar inte bara svenska barn, utan barn i hela Europa.

Sverige har också sedan ett par år ett förbud mot bisfenol A i barnmatsburklock, och vi har nu på remiss ett material om bisfenol i relining-produkter för vattenledningsrör – det är alltså när man lägger plast inuti rören i stället för att byta ut dem när man ska renovera.

Problemet är, när det handlar om de här frågorna, att området är harmoniserat och att vi har oerhört svårt att få EU att gå vidare. European Food Safety Authority, Efsa, den europeiska matsäkerhetsmyndigheten, har väldigt mycket industriintressen i sig. I kommissionen är man inte överens. EU-domstolen har i ett uttalande med rättslig kraft påpekat att Finland inte får gå före. Danmark har varit tvunget att dra tillbaka en större reform på det här området, och vi har uppenbara problem med att få svenska beslut notifierade, vilket innebär att vi på flera områden nu går emot kommissionen på ett väldigt tydligt sätt och tar striden just för att kunna göra de här sakerna. Det här är krångligt att förklara, men det måste gå, för det är där vi måste ta den stora striden när det gäller bisfenolerna.

Anf. 177 MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Att den nuvarande regeringen i den konstellation av partier som har varit de senaste åtta åren i Sverige har sett problem och lagt fram otaliga resonemang om krånglet när det gäller att på riktigt plocka bort det hormonstörande ämnet bisfenol A från vår vardag vet vi. Det har vi hört under åtta års tid. Det har varit nya förklaringar och nya bedyranden varje gång vi har debatterat och lyft fram denna fråga.

Som jag sade är bisfenol A ett hormonstörande ämne. Det har visat sig att det i mycket små doser kan ge effekt på hälsan. Det var därför den europeiska myndigheten Efsa sänkte gränsvärdet från 50 mikrogram per kilo kroppsvikt till 5 mikrogram – alltså en mycket kraftig skärpning.

Detta vill jag speciellt rikta till medlemmarna i den regering vi har nu som är moderater och som har varit väldigt glada och tyckt att Efsa har blåst faran över: Det har de verkligen inte gjort. De har skärpt gränsvärdet från 50 till 5.

Bisfenol A påverkar människors hormonproduktion, och det är ganska enkel kemi. Det liknar det kvinnliga könshormonet och kan därför ta dess plats. Speciellt barn och foster är känsliga. Då räcker det inte att förbjuda bisfenol A i nappflaskor eller barnmatslock – det finns ju i tusentals andra matförpackningar och i vatten där vattenledningarna har relinats. Detta är anledningen till att vi länge har drivit att bisfenol A ska förbjudas i alla förpackningar som kommer i kontakt med mat.

*Svar på
interpellationer*

Självklart kan detta vara kontroversiellt i EU eftersom vi har en gemensam politik och gemensamma regler. Men vi menar att det är viktigt att vi ansluter oss till de länder som också vill förbjuda, för att öka trycket på kommissionen att ta fram ett förslag som gäller hela EU.

Det jag gärna skulle vilja ha några ord och kommentarer om är det jag inledde med: Vad är det egentligen som händer på Regeringskansliet? Centerpartisten Lena Ek gick som sagt ut på Svenska Dagbladets debattsida och sade att man vill ha ett förbud, och sedan kom miljöminister Lena Ek med en kemikalieproposition från den nuvarande regeringen där man aktivt väljer att *inte* gå fram med ett förbud mot bisfenol A.

Vad är det egentligen som händer där inne på Regeringskansliet? Vad är det som gör att aktiva åtgärder som på riktigt hade kunnat betyda mindre kemikalier i vår vardag och som vi vet att det finns en majoritet i kammaren för att förbjuda inte kommer fram? Det är ju inte så att minoritetsregeringen behöver vara orolig för att inte få igenom sin politik. Den hade fått igenom sin politik – det finns en majoritet i Sveriges riksdag för att förbjuda bisfenol A.

Vad är anledningen till att dessa förslag inte kommer fram? Jag vill gärna ge Lena Ek möjligheten att svara på den frågan.

Anf. 178 Miljöminister LENA EK (C):

Fru talman! Det blir lite parodiskt att ha en sådan här interpellationsdebatt när man tänker bort hela det europeiska systemet på ett område som är harmoniserat. Det ger oss möjligheter men begränsar också vad vi kan göra. Jag har försökt att förklara detta många gånger – möjligen är pedagogiken inte hundra procentig.

Vi kan konstatera att Frankrikes bisfenolförslag ligger på is och att Danmark fick dra tillbaka sitt förslag för att de insåg att de skulle få backning på det. Vi samarbetar mycket och testar olika arbetsmetoder. Från svensk sida har vi valt att gå fram med olika produktgrupper där just bisfenol A används mest och där det finns störst fara. Vi försöker hitta en vetenskaplig dokumentation i dossiererna som gör att våra förslag håller vid en EU-prövning så att vi inte ska behöva göra som Danmark och Frankrike har tvingats göra.

Förutom bisfenol försöker vi titta lite bredare på hormonstörande ämnen. Där har vi krävt att kommissionen ska gå vidare med en EU-strategi och att det här ska förstärkas och komma in i Reach. Vi ser till att vi lägger in hormonstörande ämnen i dossiererna till Europeiska kemikaliemyndigheten så att vi på det viset minskar antalet sådana ämnen.

Vi har startat en diskussion om att man ska kunna förbjuda dessa ämnen gruppvis eftersom vi ser att när lagstiftarna förbjuder bisfenol A ändrar industrin den kemiska sammansättningen hos en molekyl. Jag brukar säga att det blir ett långt bisfenolalfabete – man är väl framme vid bisfenol S nu. Vi ska alltså kunna hantera denna fråga i Europas harmoniserade lagstiftning genom grupphantering av ämnen.

När det gäller områden som är harmoniserade hjälper det inte att det finns fler partier i Sveriges riksdag. Det som det handlar om är hur vi får igenom dessa förbud på europeisk nivå. De stora övergripande sakerna kommer först. I steg två handlar det om hur vi får enskilda nationella förbud godkända så att vi inte hamnar i samma situation som Danmark

och Frankrike. Det är vad det är frågan om. Det handlar om arbetssättet i Bryssel. Där vågar jag påstå att vi är oerhört aktiva.

Det sista exemplet på att vi verkligen tar detta på allvar är att vi inte kommer vidare förrän vi har vetenskapliga kriterier när det gäller biocidförordningen. Det påverkar hur vi kan arbeta för att förbättra kemikalieregleringen – Reach – inom EU. Om kommissionen inte lägger fram de vetenskapliga kriterier som behövs enligt reglerna kan vi inte gå vidare med vare sig nationella förslag eller EU-förslag. Där är vi stoppade just nu på grund av att kommissionen har satt en propp i dörren.

Det innebär att vi har bestämt oss för att stämma kommissionen för passivitet, just för att komma vidare både med europeiska förbättringar och nationella förslag. Det är vad det handlar om. Det kan jag gärna försöka förklara en gång till om det behövs.

Anf. 179 MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Det är miljöministern, inte jag, som har problem med trovärdigheten när det gäller kemikaliefrågorna. Detta gäller den nuvarande regeringen och miljöministern själv.

För det kan ju inte vara så att det är okej för miljöministern och centerpartisten Lena Ek att hävda att det ska vara ett nationellt förbud mot bisfenol A i den harmoniserade EU-kemikaliepolitiken. Miljöministern och centerpartisten Lena Ek har ju hävdat att det skulle vara ett nationellt förbud mot bisfenol A. Sedan hanterades frågan av den nuvarande regeringen i Regeringskansliet, och ut kom en kemikalieproposition där samma miljöminister säger att det nu inte är aktuellt med ett förbud.

Jag hade hoppats få en liten hint om detta. Vad är det som händer på Regeringskansliet när man som miljöminister, trots att det faktiskt är möjligt att lägga fram en aktiv åtgärd på riksdagens bord som på riktigt plockar bort ett hormonstörande ämnen från vår vardag, väljer att låta bli?

Det är inte jag som har problem med trovärdigheten i den här frågan. Det är miljöministern och den nuvarande regeringen. Om ministern inte vill svara på de frågorna får hon gärna svara på min inledande fråga i interpellationsdebatten: Finns det några fall där miljöministern gör bedömningen att man kan uppfylla alla de om och men som hon redovisar i propositionen och där man skulle kunna gå före med nationella förbud?

Anf. 180 Miljöminister LENA EK (C):

Fru talman! Den kemikalieproposition som alliansregeringen har lagt innebär en helt ny, mycket tuffare kemikaliepolitik där vi anvisar arbetsätt både för att gå vidare med strategin för en giftfri vardag med särskilt fokus på barn, där Kemikalieinspektionen precis häromdagen har lagt fram handlingsplanen för de närmaste sex åren, där vi redovisar hur vi ska hantera och försöka åtgärda bristerna i den europeiska kemikalielagstiftningen och där vi redovisar att vi kan, vill och ska gå före med nationella förbud där det behövs. Det är bara att läsa propositionen, för dem som är intresserade.

Sedan kan man titta på hur man åtgärdar enskilda frågor. Ingen kan resonera bort – och alla partier måste ta hänsyn till – den europeiska regleringen på ett harmoniserat område. Det innebär att man ibland inte kan och inte får godkänt för nationella ambitioner. Det innebär inte att

Prot. 2013/14:131
25 juni

Svar på
interpellationer

man inte testat. Det innebär inte att man inte försöker. Men det innebär att det tar tid. Det är något som vi var medvetna om när vi röstade för den europeiska kemikalieregleringen.

Det finns i dagsläget bara ett land i Europa som lägger in fler dossierer till den europeiska kemikaliemyndigheten. Sverige är det land som har gått före när det gäller att få fram regler för hormonstörande kemikalier och gruppphantering, som stämmer kommissionen och har nationella förbud på plats som vi har lyckats lotsa igenom lagstiftningen. Det är unikt i den europeiska kemikaliepolitiken.

Överläggningen var härmed avslutad.

33 § Svar på interpellationerna 2013/14:505 och 516 om framtiden för försvarsmusiken

Anf. 181 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Tina Ehn har frågat kultur- och idrottsministern om möjligheten till en grundlig utredning av försvarsmusiken, dess roll för kulturarvet och möjligheter för ett nationellt uppdrag, innan beslut med omfattande konsekvenser tas. Tina Ehn har även frågat kultur- och idrottsministern hur hon avser att säkerställa att det kulturarv som Marinens Musikkår utgör ska leva vidare samt hur kultur- och idrottsministern ser på den förlust som blir i både bredd och uppdrag för hela landet utifrån ett eventuellt beslut om nedläggning av Marinens Musikkår.

Gunilla Carlsson har frågat kultur- och idrottsministern hur kultur- och idrottsministern tänker agera för att bevara det viktiga kulturarv som Marinens Musikkår utgör samt om kultur- och idrottsministern ser en lösning i att flytta över ansvaret för Marinens Musikkår till Kulturdepartementet.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationerna.

Den 29 januari i år besvarade jag en fråga om Marinens Musikkår av Tina Ehn, fråga 2013/14:333.

Regeringen styr Försvarsmaktens verksamhet genom myndighetens instruktion och regleringsbrevet samt enskilda regeringsbeslut. Försvarsmakten ska enligt sin instruktion, förordningen (2007:1266) med instruktion för Försvarsmakten, medverka i statsceremonier. Detta innebär bland annat att försvarets Musikkårer ska spela vid högvaktsavlösningen och annan statsceremoniell verksamhet. Ett annat exempel är riksdagens öppnande.

Av Försvarsmaktens instruktion framgår också att Försvarsmaktens grundorganisation består av de organisationsenheter som anges i bil. 1 till förordningen. Vidare framgår att Försvarsmakten bestämmer sin egen grundorganisation i de delar den inte är reglerad i förordningen.

Regeringen har på detta sätt fastställt ramen för försvarsmusikens verksamhet. Inom denna ram är det Försvarsmakten som bestämmer hur verksamheten ska bedrivas.

Anf. 182 TINA EHN (MP):

Fru talman! Jag får tacka för att vi får tillfälle att lyfta fram den här frågan med försvarsministern här och nu, och jag tackar för svaret. Jag har också hört att det har kommit ett besked i dag, men det kanske vi får höra mer om.

Jag ställde de tre frågorna i min interpellation till kultur- och idrottsministern om en grundlig utredning om försvarsmusikens roll för kulturarvet och möjligheter för ett nationellt uppdrag. Jag frågade även kultur- och idrottsministern hur hon avser att säkerställa kulturarvet som Marinens Musikkår utgör. Jag ställde också frågan om den förlust som kan bli i både bredd och uppdrag för hela landet utifrån ett eventuellt beslut om nedläggning av Marinens Musikkår.

Jag fick svar i dag. Jag upplever det som att Försvarsmakten själv bestämmer hur verksamheten ska bedrivas. Men i dag kom det ut i kulturnyheter att man var beredd att tillsätta en utredning. Jag hoppas att få höra mer om det. I så fall är det något positivt. Det svar som jag fått är annars egentligen inget svar på någon av de här frågorna, och det bekymrar mig.

Marinens Musikkår, med sin musik, sina musiker och den tradition som de bär med sig, är en verksamhet som har funnits i flera hundra år. Det är ett blåsmusikaliskt kulturarv. Man är en förebild. Man är professionell och har en roll att fylla. Man brukar säga att försvarsmusiken vilar på två ben: musik i staten och musik till Försvarsmakten. Det är lite olika delar, om jag har förstått det hela rätt.

Den del som handlar om musik i försvaret har ett uppdrag att spela på olika platser i olika sammanhang runt om i landet. Musik till staten är den som spelas vid slottet, alltså spelas i Stockholm. Det vore en brist för framtiden om den professionella musiken försvann. Det är så pass anmärkningsvärt att det pågår en kamp – och har gjort i flera år – för att rädda Marinens Musikkårs verksamhet.

Därför tycker jag att det hade varit intressant att få höra om det är en utredning på gång. Om vi kan få till stånd en sådan vore det intressant att få reda på det. Det är trots allt över 30 000 namnunderskrifter från personer som har varit upprörda över det hot som finns. Det är en stor grupp människor. Det är många som har ställt sig bakom det här kulturarvet och den professionella musik som finns.

Jag som kulturpolitiker lyfter fram den här frågan ur ett kulturpolitiskt perspektiv och känner att det naturligtvis är en liten del i hela försvarets verksamhet, men det är en otroligt viktig del i det som handlar om kulturutbyte. Det var också därför som jag riktade min interpellation till kulturministern.

Jag är mycket intresserad av att höra om det kommer fram något mer i dag. Jag tycker att det civila musiklivet och försvarsmusiken är starkt sammankopplade och en del av det kulturarv som är viktigt att lyfta fram, utveckla och bevara.

Anf. 183 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S):

Fru talman! Tack, försvarsministern, för svaret, men jag är lite besviken över det svar som jag har fått. Det fanns en anledning till att jag valde att ställa frågan just till kulturministern. Det kan man förstå när man hör de frågeställningar som jag tog upp.

Prot. 2013/14:131

25 juni

Svar på
interpellationer

Svaret är tyvärr likalydande med ett svar som hon tidigare har gett till de ledamöter som har ställt frågor om Marinens Musikkår och försvarsmusikens överlevnad. Jag ville få frågan utifrån ett annat perspektiv, det kulturpolitiska perspektivet, och därför valde jag att ställa interpellationen till kulturministern.

Det som jag ville lyfta fram var hur hon ser på fortlevnaden av den musikgenre som försvarsmusiken står för och det levande kulturarv som den också är. Marinens Musikkår är en av landets äldsta orkestrar med anor från 1680-talet. För mig utgör den en viktig del av vårt levande kulturarv.

Tyvärr har kulturministern inte velat svara på denna fråga. Jag kan inte tolka det på något annat sätt än att hon inte verkar vara speciellt intresserad av att bevara försvarsmusiken och inte heller Marinens Musikkår.

Men i dag har vi kunnat ta del av ett besked via *Kulturnytt* där försvarsministern inte har sagt det som hon har sagt till oss i kammaren eller i det svar som har skickat till oss, utan nu säger ministern att hon är beredd att tillsätta en utredning om försvarsmusiken. Jag är lite förvånad att ministern inte ger oss detta besked i kammaren i dag. Det är precis det som våra frågeställningar handlar om. Ministern väljer att framföra samma svar som hon skickade till oss i går och som inte stämmer överens med det som hon säger i dag.

Jag är jätteglad för att försvarsministern i dag har gått ut och sagt att man vill tillsätta en sådan utredning. Det är det som försvarsmusiken själv har lyft fram.

I dag hoppas jag också få höra från ministern hur man ser på denna utredning. Vad kommer utredningen att behandla? Vilka direktiv ska den få? Har det varit någon dialog mellan försvarsministern och kulturministern i denna fråga? Är man beredd att ta ett gemensamt ansvar både från försvar och från kultur? Finns det någon tanke om att Marinens Musikkår ska få ett nationellt uppdrag på något sätt? Har man diskuterat att man kanske ska flytta över försvarsmusiken till Kulturdepartementet?

Det finns jättemånga frågor som jag hoppas att vi ska få svar på i dag från försvarsministern, så att ingen när vi lämnar denna kammare om en stund ska behöva känna en oro över vad som händer utan att det nu kommer att tillsättas en utredning och att man tar denna fråga på största allvar. Jag hoppas alltså att vi om en liten stund ska få klarhet i denna fråga.

Anf. 184 GUSTAV NILSSON (M):

Fru talman! Dessa två interpellationer handlar om Marinens Musikkår och dess framtid. Det är en fråga som engagerar väldigt många människor och väcker starka och berättigade känslor.

I världsarvsstaden Karlskrona, med traditioner från den svenska marinen, är Marinens Musikkår ett omistligt ansikte utåt. År 1680 erhöll Karlskrona sina stadsrättigheter, och 1685 omnämns Marinens Musikkår för första gången i dessa sammanhang. Sedan dess har man verkat obrutet. Om jag minns rätt är det endast Kungliga Hovkapellet som är äldre bland orkestrar.

Marinens Musikkår är en av tre professionella musikkårer med ett trettiofem heltidsanställda yrkesmusiker. Förutom uppdrag inom försvaret bedriver Marinens Musikkår omfattande konsertverksamhet riktad till många olika målgrupper. Deras framträdanden håller mycket hög internationell klass och hög konstnärlig kvalitet. De lovordas av såväl nationella som internationella bedömare och framställs ofta som en av världens bästa militärmusikkårer. De är viktiga för kommande musikgenerationer och inspirerar ungdomar till att bli musiker.

Marinens Musikkår bidrar därför med både musik och lärande och bidrar starkt till den kulturella välfärden i samhället. De sprider glädje och inspiration, marknadsför Sverige och ger pr för försvaret och dess verksamhet.

Marinens Musikkår är en viktig koppling mellan medborgarna och det svenska försvaret. Militärmusik har en förmåga att beröra och samla människor, skapa högtidsstämning i samband med musikframträdanden och länka ihop det civila samhället med det militära.

Utgångspunkten måste vara att Marinens Musikkår utvecklas. Det måste bli slut på diskussionen om en avveckling. Vi har i Sverige en militär yrkesorkester, Marinens Musikkår, som tål en jämförelse med de främsta internationella militärmusikkårerna.

I dag står många upp för Marinens Musikkår – ett stort antal kulturpersonligheter, högskolor, akademier, organisationer med flera. Det handlar om såväl nationellt som internationellt stöd. 36 000 människor har skrivit på ett upprop för att rädda militärmusikkåren med obruten historia sedan 1685.

Denna fråga är för omfattande för att den ska avgöras enbart utifrån Försvarmaktens ekonomiska prioriteringar. Det civila musiklivet och försvarmusiken är starkt sammankopplade. Detta bör inte vara en angelägenhet för Försvarmakten utan i högsta grad en fråga som berör hur vi bevarar och utvecklar ett betydande musikaliskt kulturarv i Sverige.

Det är viktigt att det kommer en utredning till stånd som syftar till att Marinens Musikkårs nationella uppdrag säkerställs, så att det militärmusikaliska kulturarvet får fortsätta att utvecklas. Dessutom borde militärmusikkårens organisatoriska tillhörighet i förhållande till kultur och försvar ses över i likhet med exempelvis lösningen för de maritima museerna.

Jag välkomnar den utredning som försvarsministern har aviserat i dag. Det måste av direktiven framgå att Marinens Musikkår ska bevaras och utvecklas. Det måste vara utgångspunkten.

Anf. 185 KERSTIN HAGLÖ (S):

Fru talman! Under mina tolv år i riksdagen har jag varit med om tre nedläggningsshot för Marinens Musikkår. Försvarsministern och jag träffades här för bara några månader sedan i en interpellationsdebatt där jag tog upp frågan. Jag har under dessa år vid ett flertal tillfällen skrivit interpellationer och skriftliga frågor till kulturministern och till försvarsministern, och jag har motionerat tillsammans med min partivän Lars Wengdal som då – 2009 – satt i kulturutskottet om en oberoende utredning av försvarmusiken. Det är det som är kärnan i allt detta.

Nu vet jag inte hur jag ska tolka svaret från försvarsministern eftersom det redan i dag har kommit ett besked om en utredning. Därför

blev jag något förvånad över försvarsministerns svar här. Det hade nog varit mer klädsamt om försvarsministern hade gått upp i talarstolen och direkt sagt att ni nu har tagit initiativ och att det kommer att tillsättas en utredning. Men är det så säger jag: Äntligen, tack! Det är glädjande om det är så. Jag vill gärna höra mer om detta.

Det är ändå så att svensk militärmusik, militär blåsorkestermusik, inte kan ses som en angelägenhet enbart för Försvarsmakten. Det är en fråga i ett mycket större perspektiv, vilket många har tagit upp här tidigare. Det handlar om ett kulturarv.

Därför måste man också se denna fråga ur ett kulturpolitiskt perspektiv. Om denna utredning ska tillsättas måste det vara en oberoende utredning. Man måste också se över uppdraget. Det går inte att ge ett uppdrag som innebär att man enbart ska se på det statsceremoniella eftersom det är en kulturpolitisk fråga.

Försvarsmusiken i dag, Marinens Musikkår, gör mer än så. Detta är ett kulturarv för hela civilbefolkningen. Det är det som är kärnan i detta.

Jag ser alltså gärna att det blir en oberoende utredning och att man också ser över uppdraget och inte enbart pekar på det statsceremoniella. Tänk så många barn och ungdomar Marinens Musikkår har glatt ute i skolorna! Tänk vilka förebilder de är för våra ungdomar som vill spela blåsinstrument och lära sig! Det är så att vi har ett kulturarv som annars dör ut. Inte är det så att vi politiskt skulle ta 325 år av kulturarv och säga att det inte är värt något för kommande generationer.

Nu vill jag ställa en fråga till försvarsministern. Tycker försvarsministern att det här även är en kulturpolitisk fråga?

Anf. 186 STAFFAN DANIELSSON (C):

Fru talman! Jag är förhoppningsfull inför den viktiga interpellationsdebatt som nu pågår. Jag vet att regeringen har jobbat intensivt med frågan, och en beslutsprocess är avslutad först när den är avslutad. Även jag har fått positiva signaler i den här frågan under min omvärldsspaning, och jag ser fram emot att lyssna på försvarsminister Karin Enströms nästa inlägg.

Försvarsmusiken i Karlskrona har gamla anor, och verksamheten är betydelsefull i olika avseenden. Det är en försvarsmusikorkester, men den har givetvis även kopplingar till kulturen. Jag vill samtidigt säga att jag har respekt för de bedömningar Försvarsmakten gör i ett pressat budgetläge där effektiviseringar och besparingar – ofta smärtsamma sådana – sker på olika områden. Försvarsmaktens besked och analys vet vi ju, och det är en utgångspunkt. Men om frågan kan vidgas så att kulturaspekter, regionala aspekter, sponsoraspekter och så vidare tas in i bilden och så att det här utreds skulle det självfallet vara mycket positivt.

Jag har jobbat för detta och fört fram de tankarna. Centerpartiets kommunalråd i Karlskrona, Mats Lindbom, har jag haft kontakt med; jag har varit nere flera gånger. Han driver också på i de här frågorna, vilket även andra i olika partier gör – säkert har man också inom regeringen och i försvarsministerns parti drivit på för detta. Jag har haft gott förtroende för försvarsministerns behandling av frågan, och jag ser som sagt med intresse fram emot hennes nästa inlägg.

Anf. 187 PETER JEPPSSON (S):

Fru talman! Jag tänker inte vänta på ministrarnas nästa inlägg, utan jag tänker faktiskt börja med att tacka ministern för det svar jag tror att hon kommer att ge i det inlägget. Jag tackar för ett klokt och positivt beslut. Det är inte alltid man som ledamot i oppositionen framför ett tack till regeringen eller en minister, men jag vill göra det nu. Tack!

Det besked jag tror kommer är positivt, för det är en utredning i linje med det vi i Socialdemokraterna har föreslagit och framfört. Marinens Musikkår har varit uppe till debatt i riksdagen vid ett antal tillfällen. Det är nu viktigt med en bredd i utredningen och uppdraget, så att det – som vi har hört av tidigare talare – inte handlar enbart om det statsceremoniella. Det gäller ju stödet till förbanden, musik till förbanden och den kulturella aspekten. Det gäller spelningar inom landets gränser, vilket faktiskt är rekryteringsfrämjande för Försvarsmakten, och spelningar utanför landets gränser, vilket ger ovärderlig pr för landet.

Det är också viktigt, fru talman, med en oberoende utredning som inte har någon förutfattad mening när det gäller försvarsmusiken i allmänhet och Marinens Musikkår i synnerhet.

Dagens besked tycker jag är mycket positivt, men om jag ska lägga lite smolk i glädjebägaren hade det varit ännu bättre om regeringen hade upphävt och skrotat regeringsbeslut 5 – RB5. Det är faktiskt upphovet till turbulensen inom Försvarsmakten och ute på förbanden, och det är sammankopplat med diskussionerna kring Marinens Musikkår och de besparingar man har talat om där.

Att spara in ½ miljard i lönekostnader ställer nämligen till stora problem, även om besparingen nyligen har halverats. Man räknar med vakanser ombord på fartygen. Personal måste bemanna exempelvis Sjöstridsskolan, som får minska sin personal, och det blir ständiga vakanser. Det tycker jag att man måste ta med sig, för det här är egentligen en mycket djupare diskussion än den om Musikens Musikkår. Den är dock en stor del i det hela.

Min vädjan är alltså att regeringen och försvarsministern ser över den ekonomiska del och de beslut som kommer att leda till en ohållbar situation för hela verksamheten framöver. Jag är helt övertygad om att vi tillsammans kan hitta konstruktiva lösningar. Jag kan konstatera att breda politiska överenskommelser gynnar försvars- och säkerhetspolitiken. Vi har sett exempel på detta med JAS Gripen och Kockums, och nu ser vi förhoppningsvis ett exempel på detta i det besked ministern i nästa runda ger om Marinens Musikkår och utredningen.

Det visar att vi kan om vi vill. Det gäller bara att sträcka ut handen och komma överens. Jag är också säker på att medborgarna vill ha det så och respekterar dem som kan agera i samförstånd i dessa frågor, fru talman.

Anf. 188 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Det råder ingen tvekan om det engagemang som finns för försvarsmusiken och Marinens Musikkår, och det ska vi självklart ta på stort allvar.

Fru talman! Högvakten och merparten av försvarsmusiken bemannades fram till år 2009 av värnpliktig personal. Sedan 2010 bemannas Försvarsmakten av stående och kontrakterade förband med kontinuerligt och

tidvis tjänstgörande personal, vilket har medfört förändrade förutsättningar för den statsceremoniella verksamheten.

I budgetpropositionen för 2011 konstaterade regeringen att Försvarsmakten hade föreslagit att ett förband med särskild inriktning på statsceremoniell verksamhet och annan bevakningsverksamhet skulle inrättas – Livbataljonen. Åtgärden syftade till att organisera den statsceremoniella verksamheten på ett mer ändamålsenligt sätt. Inrättandet av förbandet kunde motiveras av behovet av att säkerställa både den statsceremoniella verksamheten och möjligheten att genomföra insatser med övriga förband.

Regeringen tydliggjorde här sin avsikt att på några års sikt, när de stående och kontrakterade förbanden hade blivit uppfyllda av frivilligt rekryterad personal, genomföra en förnyad prövning av frågan om en ändamålsenlig lösning av den statsceremoniella verksamheten. Mot bakgrund av detta har jag – precis som har sagts tidigare här i dag, och precis som vi har kunnat se, höra och läsa i nyheterna – för avsikt att tillsätta en utredning om en översyn av den statsceremoniella verksamheten inom Försvarsmakten, där försvarsmusiken och Marinens Musikkår har en viktig roll.

Utredaren föreslås genomföra en bred översyn av Försvarsmaktens roll och ansvar vid genomförandet av statsceremonier, i syfte att pröva frågan om en ändamålsenlig lösning av den statsceremoniella verksamheten inklusive försvarsmusiken. Utredningen föreslås tillsättas i augusti 2014 och pågå till årsskiftet, det vill säga slutet av året. Detaljdirektiv och utredare kommer jag att få återkomma med.

Den statsceremoniella verksamheten är betydligt bredare än vad man kanske kan tro, för Försvarsmakten genomför statsceremonier – det kan handla om kungliga bröllop, utländska statsbesök och våra nationella högtider – genom att bidra med musiker och paradstyrkor till ceremonierna. Försvarsmaktens uppgifter i den statsceremoniella verksamheten är alltså två huvudsakliga delar; den ena är högvakten, och den andra är försvarsmusiken. Det kan som sagt handla om statsbesök, eller om kungliga bemarkelsedagar och nationaldagen.

Försvarsmusiken omfattar i dag ungefär 113 heltidsanställda musiker och består av tre musikkårer, varav en är Marinens Musikkår. Vi har som sagt haft olika organisationslösningar genom tiderna, och det jag nu har sett är ett behov av att ta ett helhetsgrepp och göra en bred översyn. Det handlar om att få en ändamålsenlig lösning för den statsceremoniella verksamheten, där försvarsmusiken med sina musikkårer – däribland Marinens Musikkår – är viktiga delar.

Anf. 189 TINA EHN (MP):

Fru talman! Jag tackar så väldigt mycket för det hoppfulla svar som vi nu fick och som vi väntade på tidigare. Det är väldigt intressant.

Jag har ändå en fråga. Den handlar om hur hela landet kommer att speglas och om den utredning som vi nu fick höra om också kommer att handla om ett nationellt uppdrag. För mig är det oerhört viktigt att vi har en politik för hela landet. Jag jobbar med både kulturfrågor och landsbygdsfrågor.

Fru talman! Nu kommer jag att breda ut mig lite, men jag ska sedan återgå till ämnet.

Jag har i dag en debatt om nedlägningshot av en verksamhet som har uppdrag runt om i landet. I morgon har jag en interpellationsdebatt om myndighetsnedläggningar runt om i landet. I går debatterade jag frågor om folkbildning. I den debatten tog jag upp frågan om en viss typ av tolkutbildning som hotar att försvinna på flera håll i landet. För en tid sedan debatterade jag frågor om högskolans verksamhet och viss nedläggning på sina håll i landet. Och under våren tog jag upp frågan om utbildningsplatser som flyttats från Västsverige till Uppsala. Jag har även debatterat myndighetsplaceringar, och jag har tagit upp frågor om de lågtrafikerade järnvägarna.

Varför tar jag upp detta? Jo, jag gör det därför att det finns ett genomgående mönster på alla dessa områden och många fler. Det är att det sker en centralisering – en förändring där verksamheter och möjligheter försvinner från mindre orter i hela landet, många gånger till större städer.

Det är så politiken och den här regeringen påverkar utvecklingen. Det är förändringar som pågår och som påverkar jättemycket. Genom att inte vilja göra något eller genom att inte ha politik påverkar man också.

På många av de här områdena får jag ofta svaret att ansvaret ligger någon annanstans, på en skola eller en myndighet, att det är postens beslut eller någon annans beslut. Jag delar inte riktigt den förklaringen alla gånger.

Myndigheter läggs ned, anslag till regionala högskolor minskas, journalistik centraliseras och så vidare. Regeringen olika ministrar borde sätta sig ned och diskutera hur politiken påverkar den förändring som pågår i Sverige. Därför är det kanske bra att vi i dag har ställt en interpellation till kulturministern som försvarsministern får svara på. Det är inte fel att det samarbetas i de här frågorna.

I dag är det Marinens Musikkår som vi tar upp här. I min roll fokuserar jag på både kulturfrågor och landsbygdsfrågor. En fråga som berör båda områdena är den lokala och regionala möjligheten att få ta del av kulturarvet försvarsmusiken och den kulturpolitiska delen i denna.

Innan jag hörde om den positiva nyheten tappade jag nästan andan av det skriftliga svar som jag hade fått. Jag tänkte att det här är ett otroligt gammalt kulturarv, och vi låter det bara hända. Det kan vi inte göra. Vi märker att det finns en stark opinion för att vi tar vara på detta kulturarv.

Jag är jätteglad för svaret i dag och hoppas att jag kan få svar på om det kommer att finnas en utredning med ett nationellt uppdrag.

Anf. 190 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S):

Fru talman! Det var ju glädjande att vi nu fick höra i riksdagens kammare att försvarsministern har för avsikt att tillsätta en utredning, som vi nu har hört via medier men inte fått till svar på interpellationen tidigare.

Vi är många här i dag som är engagerade i frågan. Inte minst talarlistan visar att det finns ett stort engagemang.

Frågan har varit uppe vid flera olika tillfällen. Jag tror att det var Kerstin som sade att hon hade varit uppe vid tre tillfällen då den här orkestern har riskerat nedläggning.

Varje gång Försvarsmakten ska dra ned i sin budget riskerar försvarsmusiken att läggas ned. Det är därför som både jag och Tina Ehn, som är interpellanterna i dag, har ställt interpellationen till just kulturministern. I dag har vi inte fått något svar från försvarsministern på frågan om man har någon dialog mellan de två departementen och de två ansvariga ministrarna. Även det svar vi fått nu är mycket inriktat på försvarsmusiken och dess uppdrag inom Försvarsmakten. Vi vill lyfta fram frågan utifrån ett lite bredare perspektiv och också titta på det levande kulturarvet.

Marinens Musikkår har inte bara ett uppdrag att spela vid statsceremoniella arrangemang och annat. Den har också en jättestor betydelse för ungas möjlighet att ta del av denna genre och bli inspirerade att spela ett instrument och sedan kanske spela vidare i en orkester som Marinens Musikkår. Därför är vi intresserade av att höra om det finns en bredare tanke hos försvarsministern. Är det fortfarande bara utifrån försvarsperspektivet som ni ser Marinens Musikkår? Eller finns det någon diskussion och dialog med kulturministern? Som jag frågade i min inledning: Vad har ni i så fall haft för dialog? Finns det några tankar om ett nationellt uppdrag för Marinens Musikkår?

Jag hoppas att försvarsministern i sitt nästa inlägg berättar lite grann hur ni har resonerat mellan departementen när det gäller det här ansvaret. Jag önskar att man har med detta perspektiv även i den utredning som man vill tillsätta.

Anf. 191 GUSTAV NILSSON (M):

Fru talman! Försvarsministern ger ett mycket efterlängtat och positivt besked om en utredning – ett positivt besked som gläder försvarsvänner, kulturvänner, musikälskare och inte minst anställda musiker i Marinens Musikkår. Vi får en utredning som förhoppningsvis lägger en grund för en trygg och säker framtid för Marinens Musikkår, vars anställda ska kunna känna arbetsro och koncentrera sig på att utveckla sin musikaliska konst och därmed fortsättningsvis ge oss alla många musikaliska högtidsstunder i framtiden.

Än en gång tack, försvarsministern, för beskedet om utredningen!

Anf. 192 KERSTIN HAGLÖ (S):

Fru talman! Även om försvarsministern inte svarade på min fråga om hon ser på detta ur ett kulturpolitiskt perspektiv känner jag mig ändå hoppfull nu. Jag är glad för det svar som försvarsministern gav, att man nu ska ta ett "helhetsgrepp". Det var detta ord jag hörde. Jag hörde också att det blir en oberoende utredning. Jag kanske läste det mellan raderna, men det hoppas jag att det blir, för det är ett måste.

Jag hoppas att jag i framtiden ska få höra Marinens Musikkår och att de ska få leva i 300 år till som det Försvarsmaktens leende som de är. De ger stor pr för Sverige här hemma och även internationellt, där de har ett mycket högt anseende.

Jag ser positivt framåt. Jag kommer att sätta mig på läktaren eftersom jag lämnar riksdagen. Jag kommer inte att sitta still där när denna fråga kommer upp, förhoppningsvis med ett positivt svar när utredningen är klar. Om inte kommer jag att höra av mig på ett eller annat sätt.

Tack, försvarsministern, för svaret! Tack, fru talman, för min tid i riksdagen! Tack till er i kammaren!

Prot. 2013/14:131
25 juni

Anf. 193 STAFFAN DANIELSSON (C):

Fru talman! Centerpartiet och jag välkomnar försvarsministerns tydliga och positiva besked att utreda statsceremonielet och försvarsmusiken som ingår i detta och att Försvarsmakten, utgår ministern från, avvaktar med det beslut som aviserats om att Marinens Musikkår i Karlskrona ska läggas ned.

Regeringens beslut är en framgång för alla oss som sett det som rimligt att bredda beslutsunderlaget med till exempel kulturaspekter och regionala möjligheter innan det radikala nedläggningsbeslutet står inför ett förverkligande, vilket jag hoppas att vi då kan slippa.

Marinens Musikkår har flerhundraåriga traditioner och är mycket aktiv över landet, vilket tydligt har förts fram från musikkåren själv och dess outtröttlige talesperson Peter Stolpestad.

Det ska bli intressant att så småningom se vad utredningen kom fram till om Försvarsmaktens statsceremoniella verksamhet. Jag utgår från att den belyser kulturaspekterna vad gäller musikverksamheten och analyserar de möjligheter detta kan ge centralt och regionalt.

Uppenbart är att musikkåren kan arbeta vidare med sin viktiga verksamhet under 2014 och en bit in på 2015. Sedan får vi se vad utredningen kommer fram till och ta en förnyad diskussion med dem som är kvar och har ansvar då.

Försvarsministern har tagit ett bra initiativ som jag välkomnar.

Anf. 194 PETER JEPPSSON (S):

Fru talman! Statsceremoniell är ett svårt ord. Man får öva sig lite på det.

Det statsceremoniella är viktigt. Jag vill dock trycka lite på de delar som jag tog upp i mitt första inlägg. Det är viktigt med en bredd på utredningen och uppdraget så att det inte bara handlar om det statsceremoniella. Vi får inte glömma stödet till förbanden, musiken till förbanden, den kulturella aspekten som vi har haft uppe och spelningarna inom och utom Sveriges gränser. Det är också som sagt viktigt med en oberoende utredning.

Dagens besked är positivt. Jag vill tacka försvarsministern för det kloka beslutet. Jag vill dock vädja till försvarsministern och regeringen att upphäva och skrota regeringsbeslut 5, för det ställer till så mycket onödigt ute i verksamheten med allt vad det innebär.

Avslutningsvis vill jag tacka dig, Karin Enström, för alla debatter vi haft under åren. Det har varit givande och intressant. Vi har inte varit överens om allt, men det har varit spännigt att debattera med dig som person. Jag önskar dig och din familj en riktigt lång och härlig sommar. Det gäller förstås alla andra i kammaren också.

Anf. 195 ULF NILSSON (FP):

Fru talman! Jag vill också tacka försvarsministern för det besked vi fick i dag om att processen med nedläggningen av Marinens Musikkår inte bara går vidare utan att det i stället blir en bred utredning och översyn av detta.

*Svar på
interpellationer*

Att vi är många här visar att det finns ett stort intresse för kulturarvet i Sverige. Att leva utan historia är som att leva ett liv med permanent minnesförlust. Kulturarv är inte bara saker, utan det är musik, text och minnen.

Militärmusiken är ett kulturarv som fortfarande lever. Samtidigt vet vi att Marinens Musikkår och de övriga två militära musikkårerna ägnar sig åt mycket annat. Inte minst Marinens Musikkår har många konserter och vänder sig till olika typer av publik.

Jag som kulturpolitiker talar ofta om kulturell infrastruktur. Det är viktigt att kompetens förs vidare genom att det finns utrymme för utövare att uppöva och bedriva sin konstnärliga verksamhet.

Många som jobbar med symfonimusik i Sverige har varit oroad för att Marinens Musikkår skulle upphöra eftersom det är en viktig rekryteringsbas för professionella orkestrar. Det är bara ett exempel på hur många beröringspunkter detta har med olika samhällsområden.

Jag hoppas att utredningen förutom att lösa det rent organisatoriska och ekonomiska när det gäller ceremoniell verksamhet kan se brett och öppna sig för vilka olika samarbetsmöjligheter och kontakter i övrigt i samhället som finns som kan stödja att Marinens Musikkår får leva vidare. Det tror jag är viktigt.

Det är alltför sällan som vi, oavsett regering, ser över departementsgränserna, men jag tror att det är viktigt att göra det.

Låt mig än en gång tacka ministern för att hon öppnar för denna utredning och för att det kommer att föras en säkert mycket bred dialog i detta arbete med att se över framtiden för Marinens Musikkår.

Jag hoppas och tror att detta kommer att ge oss betydligt bättre förutsättningar än vad vi trodde att vi hade när det gäller att rädda det kulturarv som Marinens Musikkår utgör. Förhoppningsvis ger det också bättre förutsättningar att skapa en tryggare framtid för musikkåren. Efter dagens besked är jag optimist vad gäller framtiden för Marinens Musikkår i Karlskrona.

Anf. 196 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Låt mig inledningsvis understryka att regeringen fattar kollektiva beslut. Det gäller också utredningar. Det innebär att när en utredning tillsätts är det direktiv och en utredare som bereds i hela Regeringskansliet.

Som försvarsminister är försvarsmusiken mitt ansvar. Den har självklart ett kulturvärde. Det har också övrig statsceremoniell verksamhet. Det är en del av vår gemensamma historia, där musiken ingår som en viktig del.

Låt mig påminna om helheten i försvarsmusiken. Den var tidigare organiserad inom en egen organisationsenhet. Det ändrades sedan, och den statsceremoniella verksamheten samordnades inom Livgardet och är en enhet där.

Försvarsmakten har i dag tre musikkårer. Det är Arméns Musikkår i Stockholm, Marinens Musikkår i Karlskrona, som båda interpellationerna handlar om, och Livgardets Dragonmusikkår i Stockholm. Arméns Musikkår är den största kåren med drygt 50 anställda musiker. Av dem är nästan 20 musiksoldater, det vill säga tidvis tjänstgörande soldater. Livgardets Dragonmusikkår är den beridna musikkåren inom Försvarsmak-

ten och har ungefär 30 anställda musiker. Marinens Musikkår har också ungefär 30 anställda musiker.

Jag vill understryka att alla tre musikkåren är mycket duktiga. Deras musik vid statsceremonier och konserter är mycket uppskattad.

Jag vill passa på att säga att det förutom de tre musikkåren också finns 26 hemvärnsmusikkårer spridda över hela landet från Norrbotten i norr till Skåne i söder. De lyder under hemvärnet och är med och bidrar till att genomföra viss statsceremoniell verksamhet.

I mitt förra inlägg sade jag att jag ser att det finns ett stort engagemang. Det är många som också vill uttrycka det engagemanget. Vi ska också komma ihåg att musikkåren kostar pengar oavsett i vilken form verksamheten genomförs. När det gäller försvarsmusiken handlar det om att hitta pengar inom ramen för försvarets budget. Vill man ha andra lösningar måste man hitta pengar inom till exempel Kulturdepartementets ansvarsområde. När man säger sig värna musiken måste man också vara beredd att betala. Det gäller oavsett vem som har ansvaret.

Eftersom frågan kom upp genom Peter Jeppsson kan jag säga att jag skulle vara orolig för att behöva komma överens med Miljöpartiet, som ju vill skära ned mer än 11 miljarder på det militära försvaret de kommande fyra åren. Att komma överens med Miljöpartiet skulle göra mig orolig för hela Försvarsmaktens verksamhet, inklusive försvarsmusiken.

Jag återgår till huvudfrågan. Jag ser behovet av att göra den breda översynen, och jag avser att tillsätta en utredning så att vi kan få en ändamålsenlig lösning på det statsceremoniella, inklusive försvarsmusiken.

Jag hoppas naturligtvis att även Peter Jeppsson tar en lång sommarledighet. Själv tänker jag passa på att driva valkampanj.

Anf. 197 TINA EHN (MP):

Fru talman! Det har varit positivt att vi har fått höra det vi har fått höra. Jag vill skicka med att det är viktigt att den oberoende utredningen tittar på det nationella uppdraget i hela landet.

I dag genomför Marinens Musikkår ungefär 130 framträdanden. Då marknadsförs Försvarsmakten på ett mycket positivt sätt. Det är viktigt att ha med.

Jag har fått en hel del underlag till debatten – allt hinner jag inte säga. Många har skrivit på listorna, och många har skrivit brev med åsikter och uppmaningar att strida för att bevara Marinens Musikkår. Bland annat har följande uppmärksammat frågan: TCO, Kungliga Hovkapellet, Kungliga Filharmonikerna, Berwaldhallen, Försvarsförbundet, Sveriges Orkesterförbund, olika musiker och sångare, Musikhögskolan i Malmö, Lunds universitet, Musikerförbundet, Svensk blåsmusik, Länsstyrelsen i Blekinge län och Karlskrona kommun. Inte minst finns över 30 000 namnunderskrifter.

Det är bra med en utredning, och jag ser fram emot den. Jag hoppas att försvarsministern och kulturministern tillsammans kan diskutera frågan. Jag tackar så mycket för debatten!

Anf. 198 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S):

Fru talman! Jag vet att man fattar kollektiva beslut i regeringen. Det innebär att alla ministrarna ställer sig bakom de beslut som fattas.

Det jag har velat lyfta fram är att när man bestämmer sig för hur direktiven ska se ut önskar jag att försvarsministern och kulturministern talar sig samman. Hur ska direktiven se ut? Ska man titta utifrån ett bredare perspektiv än bara utifrån försvarets perspektiv? Jag hoppas att försvarsministern tar med sig frågorna. Kulturministern har inte vid något tillfälle velat uttala sig om betydelsen av Marinens Musikkår i ett kultur- arvsperspektiv. Jag hoppas att ministern tar med sig frågorna till kulturministern.

Sedan var det oron över resurser. Vi socialdemokrater lägger mer resurser till försvaret. Vi gör inte de nedskärningar som regeringen gör. Det finns resurser för att behålla försvarsmusiken. Exakt hur det uppdraget ska se ut hoppas jag att utredningen får möjlighet att titta på.

Jag tackar försvarsministern för det mer positiva svar jag fick i kammaren än det jag fick inledningsvis.

Anf. 199 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Jag tackar för debatten!

Jag vill påminna alla här i kammaren och dem som lyssnar på webbtv att försvarsfrågan i sin helhet i dag är än viktigare än vad den har varit med tanke på hur det ser ut i vår omvärld, att närområdet är osäkrare och att det finns en större risk för en väpnad konflikt.

Därför är det nu extra viktigt att Försvarsmakten genomför den omfattande försvarsreform som riksdagen har beslutat om i syfte att stärka vår försvarsförmåga. Det finns också anledning att påminna om varför reformen var nödvändig. Med tanke på det som har hänt i omvärlden innebär det att vi måste ytterligare stärka försvaret. Vi har tillfört pengar, höjt försvarsanslagen två år i rad, och vi vill satsa ytterligare pengar framöver – 5 ½ miljard till 2024. Vi har inte sett i Socialdemokraternas motion de extra pengar man talar om.

I dag handlar det om statsceremoniell verksamhet och Försvarsmusiken. Det finns ett stort engagemang, men jag vill också vädja till att man är beredd att avsätta resurser så att frågan kan lösas på bästa möjliga sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

34 § Svar på interpellation 2013/14:526 om marina skjutövningar

Anf. 200 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Valter Mutt har frågat mig hur jag avser att säkerställa att kärnvapenbestyckad utrustning inte förs in i Göteborgs skärgård under internationella samövningar samt om jag anser att det är rimligt att Försvarsmakten själv – i form av generalläkaren – utgör tillsynsmyndighet. Vidare har Valter Mutt frågat mig hur jag avser att verka så att en allvarlig förtroendeförlust för Försvarsmakten undviks.

Bakgrunden till frågan är den pågående miljöprovningen av Försvarsmaktens ansökta verksamhet inom ett antal öar och områden som innefattas i det som kallas Göteborgs skärgårdsskjutfält.

Försvarsmaktens övnings- och skjutfält är provningspliktiga enligt miljöbalken. Länsstyrelsens miljöprovningsdelegation är första provningsinstans. Miljöprovningsdelegationens beslut kan överklagas till mark- och miljödomstolen, som med ett eget yttrande ska överlämna ärendet till regeringen för prövning.

Miljöbalkens krav innebär att en samlad prövning ska göras av alla olika miljö- och hälsoeffekter som en verksamhet riskerar att medföra. En sådan prövning är nödvändig för att vi ska kunna upprätthålla skyddet för människors hälsa och miljön. I miljöprövningen får alla berörda möjlighet att lämna sina synpunkter. Provningsmyndigheten gör sedan en sammanvägning av omständigheterna i ärendet och fattar sitt beslut.

Sommaren 2008 ansökte Försvarsmakten hos Miljöprovningsdelegationen vid Länsstyrelsen i Västra Götalands län om tillstånd enligt miljöbalken för skjutverksamhet inom Skärgårdsskjutfältet. I december 2010 beslutade Miljöprovningsdelegationen om sådant tillstånd. I beslutet föreskrev Miljöprovningsdelegationen ett antal villkor för verksamheten.

Beslutet överklagades till dåvarande miljödomstolen av bland annat Göteborgs kommun och ett flertal enskilda. Mark- och miljödomstolen överlämnade ärendet med eget yttrande till regeringen i januari 2012. Ärendet bereds för närvarande i Regeringskansliet av Miljödepartementet.

Som statsråd varken kan eller får jag kommentera ett pågående provningsärende. Däremot kan jag mer allmänt kommentera frågor om Försvarsmakten och skjutfälten.

Försvaret ska tillsammans med politiska, diplomatiska och ekonomiska medel skapa en tröskel för den som skulle vilja angripa Sverige. Den pågående försvarsreformen syftar till att stärka Sveriges försvar. Regeringen har två år i rad ökat Försvarsmaktens anslag och har aviserat en gradvis ökning av Försvarsmaktens anslag även framgent. Den stegvisa ökningen innebär att anslagen 2024 kommer att vara drygt 5,5 miljarder större på årsbasis jämfört med tidigare beräknade anslag. En del av anslagsökningarna ska gå till ökad övningsverksamhet.

För att Försvarsmakten ska kunna utbilda och öva sina förband är det nödvändigt att myndigheten har tillgång till ändamålsenliga övningsområden. Eftersom Försvarsmakten ska kunna uppträda inom alla klimat- och terrängtyper i landet måste man kunna utbilda och öva insatsförbanden också i skärgårdsområdena. Av Försvarsmaktens plan för övnings- och skjutfält framgår att Göteborgs skärgårdsskjutfält ska vidmakthållas.

Generalläkarens ansvar för miljötillsyn framgår av 26 kap. 3 § miljöbalken och miljötillsynsförordningen (2011:13). Vid utövandet av sin tillsynsfunktion är generalläkaren enligt förordningen (2007:1266) med instruktion för Försvarsmakten inte underställd överbefälhavaren.

Vad gäller frågan om att kärnvapenbestyckad utrustning inte förs in i Göteborgs skärgård har Sveriges regering med riksdagens stöd ett förhållningssätt som innebär att regeringen förutsätter att gästande stater vid örlogsbesök följer svensk lag. Eftersom Sverige deltar i internationella militära insatser krävs också att Försvarsmaktens förband övar gemensamt med andra staters förband. Samövning med utländska förband är en naturlig del i Försvarsmaktens verksamhet. Den internationella militära övningsverksamhet som bedrivs i Sverige genomförs inom ramen för

svensk lagstiftning och de miljötillstånd som gäller för respektive skjutfält. Det är förbjudet att medföra kärnvapen på svenskt territorium.

Anf. 201 VALTER MUTT (MP):

Fru talman! Tack till försvarsministern för svaret!

Att Sverige behöver ett välfungerande försvar som i görligaste mån förmår att avvärja hot mot vårt land råder det en grundläggande samsyn om över partigränserna i Sveriges riksdag. Jag tror att det också finns en bred samsyn kring att ett starkt försvar förutsätter en bred folklig förankring så att försvaret upplevs som just vårt gemensamma försvar och inte som en överhetlig aktör som okänsligt kör över medborgare och lokala opinioner.

Tyvär är det precis detta som skett i Göteborgs södra skärgård, där försvaret dramatiskt vill utöka övningsverksamheten utan att ha haft en bra och förtroendefull samrådsprocess med boende och andra berörda. Tvärtom känner sig många just överkörda.

I ett inlägg i Göteborgs-Posten den 3 december i fjol ställer Klas Ålander och Christer Carlsson, som bor ute på de berörda öarna, ett antal avgörande frågor. De skriver:

”Därför undrar vi boende i skärgården, utan att få några svar då någon egentlig dialog inte existerar:

Varför måste militären öva när sjöfåglarna häckar?

Varför öva undervattenssprängning i ett känsligt yngelområde?

Varför anlägga en handgranatbana på Käsö, i kulturskyddad miljö?

Varför skjuta tonvis med bly och koppar ut i havet från land utan att samla in skrotet?

Varför måste man öva när bad- och båtturister fyller skärgården?

Varför söker man inte en bättre balanserad samvaro mellan försvar, natur och civila verksamheter?

Varför anser man att en tätbefolkad skärgård är en rimlig plats för internationella försvarsövningar?”

Det är precis den här sortens berättigade oro man möter när man träffar boende och näringsidkare i Göteborgs södra skärgård. Och det här handlar verkligen inte om några yrkesdemonstranter eller försvarsfienter.

Men det är inte bara de direkt berörda som ställer sig avvisande, utan också kommunstyrelsen i Göteborg ställer sig negativ till den dramatiska utökning av marin övningsverksamhet som det här handlar om. Detta gäller även Bohusläns Skärgårdsråd, Skärgårdarnas Riksförbund och också Naturvårdsverket, som i en skrivelse slår fast: ”Vi finner inte att tillräcklig hänsyn tagits till hur många som störs av buller och områdets värde för faunan, friluftsliv och turism.”

Dessa massiva skjutövningar skulle innebära att två ton bly, ett ton koppar och andra miljöpåverkande ämnen som zink och antimon årligen kommer att släppas ut i en känslig marin miljö vilket ger långsiktigt svåröverskådliga konsekvenser för människor, flora och fauna.

Delar du, Karin Enström, synen att ett starkt försvar förutsätter en stark folklig förankring, och delar du i så fall inte också min oro för att Försvarsmakten har hamnat i konflikt med en mycket bred opinion i Sveriges andra stad?

Fru talman! Försvarsmakten har genomgått en stor förändring och har genom försvarsbesluten 1996, 2000 och 2004 avvecklat över 60 övnings- och skjutfält. Det innebär att en hel del mark har frigjorts, men det innebär också att betydelsen av de återstående skjutövningsfält som finns kvar ökar, liksom den möjliga användningen av dem.

Göteborgs skärgårdsskjutfält är ett av endast tre områden i Sverige som är anpassade för övningar med amfibie-, markstrids-, hemvärns- och säkerhetsförband i kombination med flyg- och fartygsförband. Skjutfältets geografiska läge ger Försvarsmakten möjlighet att öva skydd och försvar av en av Sveriges centrala hamnar. Västkustens skärgårds- och havsmiljö ställer krav på särskild kompetens när det gäller väpnad strid i sådan miljö. Skjutfältet är därför mycket viktigt för Försvarsmaktens verksamhet.

Ett skjutfält berör samtidigt många människor. Det kan innebära störningar i form av buller och begränsningar av friluftslivet. Det är bland annat därför vi har en ordning där skjutfälten miljöprövas enligt miljöbalken. Syftet med prövningen är att väga in störningar av olika slag som verksamheten kan orsaka och sedan avväga, i det här fallet, Försvarsmaktens intressen av att få bedriva verksamheten. I en sådan här prövning kan alla parter komma in med sin syn på störningarna och sin syn på hur mycket man skulle vilja använda fältet. Sedan är det prövningsinstansen som ska väga samman de olika intressena och fatta beslut.

Eftersom Försvarsmakten enskilt och tillsammans med andra ska kunna verka i Sverige, i närområdet och utanför närområdet är det viktigt att öva tillsammans med internationella partner. Samövning med utländska förband är en naturlig del i Försvarsmaktens verksamhet. Det kan ske både i Sverige och i andra länder. Det är också genom övningar som vi bygger försvarsförmågan. För mig är det självklart att ska det finnas ett förtroende för det svenska försvaret måste vi ha goda förutsättningar för Försvarsmaktens förband att öva och därmed stärka sin förmåga och därmed också få ett ökat förtroende bland allmänheten.

Fru talman! Det är riksdagen och regeringen som beslutar om insatsorganisationens utformning. Med detta som grund bestämmer Försvarsmakten den närmare utformning av insatsorganisationen som är nödvändig för att uppfylla de krav på operativ militär förmåga som regering och riksdag har beställt. Det är Försvarsmakten som bestämmer var och hur insatsorganisationens förband ska utbildas och övas och vilka övningsanordningar i form av fält och annat som man anser sig behöva. Sedan prövas det utifrån den lagstiftning som vi har.

Fru talman! Tack till statsrådet för svaret!

Kommunstyrelsemajoriteten i Göteborg slår i en skrivelse fast: ”Det saknas en utredning om alternativ lokalisering av skjutverksamheten som lagen föreskriver.” Onekligen är det rätt anmärkningsvärt att Försvarsmakten inte efterlever miljöbalkens krav på att undersöka alternativ lokalisering. Jag har träffat sakkunnigt folk, och då även försvarsanställda, som hävdar att Göteborgs södra skärgård inte är den enda möjliga lokaliseringen av dessa skjutövningar.

Det handlar här om att utöka antalet årliga övningsdagar från 25 till 115 och antalet skott per år från 100 000 till 1,3 miljoner, alltså en tredubbling.

Försvaret vill ha rätt att bedriva skjutövningar nästan var tredje dag inne i ett bostadsområde i Göteborg. Södra skärgården är faktiskt en stadsdel i Göteborg. Jag undrar om försvarsministern kan nämna någon annan halvmiljonstad i världen där något liknande tillåts.

Vi vet alla att säkerhetsföreskrifter, hur rigorösa dessa än är, aldrig kan trola bort den mänskliga faktorn. Att ge klartecken till omfattande militära skjutövningar i en tätbefolkad miljö riskerar därför att programmera in svåra framtida olyckor.

Är du, Karin Enström, verkligen beredd att axla detta ansvar?

Anf. 204 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Som jag sade i mitt förra inlägg måste Försvarsmakten få öva sina förband för att vi ska kunna ha en god försvarsförmåga. Jag beskrev också att det här området, som kallas skärgårdsskjutfältet, är en av endast tre platser där man kan öva den typ av strid som jag beskrev. För mig är det oerhört viktigt att Försvarsmakten ska kunna öva.

Vi vet hur det ser ut i vår omvärld. Vi vet vilka politiska beslut som ligger till grund för den gällande inriktningen för försvarspolitiken via Försvarsmakten: Det är att enskilt och tillsammans med andra försvara Sverige och främja vår säkerhet i Sverige, i närområdet och utanför närområdet. Detta kräver att Försvarsmakten kan öva och utbilda insatsorganisationens förband i olika delar av landet och tillsammans med andra länder.

Göteborgs skärgård är inte på något sätt en oviktig del. Här finns en jättestor hamn och ett område där man just kan öva det som jag sade i mitt tidigare inlägg.

När det gäller framtiden hänvisar jag till Försvarsberedningens senaste rapport från den 15 maj, *Försvaret av Sverige – starkare försvar för en osäker tid*. Där konstaterar Försvarsberedningen att det råder en ökad osäkerhet i Sveriges närområde med anledning av Rysslands agerande i Ukraina.

Försvarsberedningen menar att den enskilt viktigaste delen i den kommande försvarsinriktningsperioden efter 2015 är att öka den operativa förmågan i krigsförbanden. För att åstadkomma detta måste övningsverksamheten öka utifrån hur det ser ut i dag.

Det är Försvarsberedningens rapport som kommer att ligga till grund för den försvarspolitiska inriktningsproposition som regeringen kommer att lämna till riksdagen nästa år.

Jag vill passa på, fru talman, att understryka betydelsen av att Försvarsmakten får genomföra och utöka sin övningsverksamhet. Försvarsmaktens förband består av personal och materiel i en organisation med utvecklad taktik och utvecklade doktriner. Men det är först när förbanden är samövade som de uppnår den effekt och den förmåga som är grunden för den sammanlagda försvarsförmågan.

Som jag sade i mitt tidigare inlägg är det Försvarsmakten som råder över sin insatsorganisation, och här måste man se till att myndigheten har tillgång till övningsfält och skjutfält i olika delar av landet med olika typer av terrängförhållanden och naturtyper.

När det gäller detta ärende måste jag säga, som jag sade i svaret, att jag varken kan eller får uttala mig i ett enskilt ärende. Men för mig är det helt grundläggande att Försvarsmakten ska kunna öva och utöka sin övningsverksamhet.

Anf. 205 VALTER MUTT (MP):

Fru talman! Tack, Karin Enström, för svaret!

Kommunstyrelsemajoriteten i Göteborg har i en skrivelse slagit fast: ”Slutligen så anser vi att försvarsmakten måste förtydliga varför just Göteborgs skärgård är nödvändig för internationella militärövningar. Skärgårdar likt våra egna finns endast på ett fåtal platser i världen.”

Så förhåller det sig ju: Stora skärgårdar är någonting väldigt ovanligt i världen. De finns i Grekland, Chile, Indonesien och ytterligare några regioner men inte i länder där internationella insatser förekommit eller ter sig aktuella inom överskådlig framtid. Afghanistan, Kongo och Mali är knappast kända för sina skärgårdar.

Jag tycker att det är någonting dunkelt och gåtfullt över att en så speciell topografi som Göteborgs södra skärgård beskrivs som avgörande för internationella marinövningar – så avgörande att grundläggande hänsyn till människor och miljöer måste åsidosättas. Det förtjänar att framhållas att försvaret självt på de så kallade skärgårdsråden har informerat om att endast 20–40 av de ansökta 115 årliga övningsdagarna kommer att vikas till övningar för försvaret av Göteborg.

Avslutningsvis undrar jag: Hur långa långbänkar vill ni egentligen ha i Regeringskansliet? Det har ju gått nästan två och ett halvt år sedan mark- och miljödomstolen överlämnade ärendet för beslut till regeringen. I väntan på det beslutet är det många goda företagsidéer, inte minst inom besöksnäringen i den göteborgska skärgården, som pausar. Helt naturligt lägger sig entreprenörer och investerare i vänteläge så länge den underbara naturmiljön hotas av omvandling till ett bullerinferno med påtagligt förhöjda säkerhetsrisker.

Börjar det inte, försvarsministern, bli dags att komma till skott i det här ärendet?

Anf. 206 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Göteborgs skärgårdsskjutfält behövs för att Försvarsmakten ska kunna öva rörlig strid med en kombination av amfibie-, flyg- och fartygsförband. Området är det enda tillgängliga på västkusten för den typen av övningar.

Tittar man på Miljöpartiets budget, Valter Mutt, ser man att ni vill skära ned med över 11 miljarder kronor på fyra år, och då kommer det inte att bli så mycket pengar över till övningsverksamheten. Jag är helt övertygad om att vi måste utöka den för att nå den förbättrade försvarsförmåga som vi kommer att behöva i en osäkrare värld. Jag kan se att det i Miljöpartiets värld inte behövs fullt så många övnings- och skjutfält, eftersom det inte kommer att finnas pengar till den typen av övningar.

Jag vidhåller att Försvarsmakten behöver utveckla sin övningsverksamhet, och det är därför som vi tillför medel de kommande åren. Där är övningsverksamhet en väldigt viktig del. Det är det som skapar försvarsförmåga, och det är det som skapar en bra verksamhet där vi har större

möjlighet att utveckla personalen så att man stannar kvar i Försvarsmakten.

Med mindre pengar blir det färre övningar, och då kanske Miljöpartiet inte ser behovet av övnings- och skjutfält på samma sätt som vi gör. Själva ärendet i sig är under prövning, det bereds i Regeringskansliet och det kommer att komma ett svar.

Överläggningen var härmed avslutad.

35 § Svar på interpellation 2013/14:527 om generalläkarens anhållan om att regeringen klargör tillsynsmyndighetens uppdrag och befogenheter

Anf. 207 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Valter Mutt har frågat miljöministern när miljöministern avser att efterkomma generalläkarens anhållan om att regeringen ska klargöra tillsynsmyndighetens uppdrag och befogenheter.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

I 21 § i Försvarsmaktens instruktion – förordningen (2007:1266) med instruktion för Försvarsmakten – anges att generalläkaren inom Försvarsmakten ansvarar för tillsynen över miljöskyddet, hälso- och sjukvården med mera samt för offentlig kontroll av djurhälsovården, djursjukvården och djurskyddet. Generalläkaren får meddela interna föreskrifter för Försvarsmakten för efterlevnaden av gällande bestämmelser inom området. I sin tillsyns- och kontrollfunktion är generalläkaren inte underställd överbefälhavaren.

Regeringen välkomnar att Försvarsmakten respektive generalläkaren har inkommit med förslag till Regeringskansliet om förtydliganden vad gäller generalläkarens mandat och författningsstöd.

Fru talman! Generalläkarfunktionen inrättades för ungefär 20 år sedan. Därefter har funktionen inte varit föremål för någon samlad översyn eller utvärdering.

Det finns anledning att pröva om de skäl som ledde till att generalläkarfunktionen inrättades fortfarande är bärkraftiga. Likaså bör det prövas vilken verksamhet tillsynsfunktionen bör bedriva och ansvara för och om den nuvarande organisatoriska formen inom Försvarsmakten är ändamålsenlig. Vidare finns det anledning att analysera om författningsstödet är ändamålsenligt.

Jag planerar därför att tillsätta en utredning för att genomföra en översyn av generalläkarfunktionen. Frågan bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Anf. 208 VALTER MUTT (MP):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Redan 2011 uppvaktade generalläkaren regeringen med en skrivelse där man anmodade regeringen att förtydliga myndighetens ställning och befogenheter för att få ett mer rättssäkert mandat.

I skriftlig kommunikation med riksdagens utredningstjänst i föl påpekar generalläkaren att man visserligen i sin tillsynsverksamhet inte är underställd ÖB men att den organisatoriska placeringen som en enhet under ÖB ändå i praktiken inneburit svårigheter att få tillräckliga personella resurser och att det föreligger ett visst spänningsförhållande mellan Försvarsmaktens försök till styrning och generalläkarens värnande om sin självständighet.

Den här sortens diffusa jävsförhållanden – eller bara misstanken om att sådana kan föreligga – undergräver givetvis förtroendet för den svenska rättsstaten.

I en skrivelse från 2009 betitlad *En tydlig, rättssäker och effektiv tillsyn* konstaterar regeringen själv att rollkonflikter uppstår när en verksamhetsutövare har tillsyn över sig själv. Där påpekas vidare att det är grundläggande att tillsynsorganet har författningsreglerade möjligheter till ingripande och att en otydlig tillsyn innebär risk för att demokratiskt fattade beslut inte genomförs.

Det är givetvis bra att försvarsministern planerar att tillsätta en utredning för att genomföra en översyn av generalläkarfunktionen. Men ändå ter det sig aningen gåtfullt att regeringen agerar först nu i mandatperiodens sista skälvanande timme. Varför prioriterar ni ned grundläggande rättssäkerhetsfrågor på det här iögonfallande viset?

Anf. 209 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Generalläkarfunktionen inrättades som sagt för nästan exakt 20 år sedan, den 1 juli 1994, i samband med att Försvarsmakten omstrukturerades till *en* myndighet. När funktionen inrättades avsåg tillsynsansvaret det som jag beskrev i mitt första svar: hälso- och sjukvården, djurhälsovården, djursjukvården och djurskyddet.

När miljöbalken infördes 1999 utökades och befästes ansvaret avseende tillsynen av miljö- och hälsoskyddet rörande försvarets verksamheter. I förarbetena till miljöbalken konstaterade regeringen att generalläkaren redan utövade tillsyn över Försvarsmaktens verksamheter enligt flera av de författningar som man föreslog skulle sammansmältas i miljöbalken.

Regeringen bedömde att försvarets verksamhet är av sådan karaktär och nationell betydelse att det finns skäl att tillsynen utövas på central nivå och ankommer på staten. Regeringen bedömde därmed att tillsynen över försvaret enligt miljöbalken borde ankomma på generalläkaren, som då likställs med en myndighet i tillsynsfrågor. I tillsynsfrågor är generalläkaren alltså inte underställd överbefälhavaren.

I skrivelsen *En tydlig, rättssäker och effektiv tillsyn* redovisade regeringen i december 2009 sin generella syn på tillsyn. Där beskrivs att den offentliga tillsynen är viktig för att säkerställa att de föreskrifter följs som bland annat riksdagen och regeringen har beslutat. Man slår också fast att tillsyn bör utföras av ett organ som är självständigt från den verksamhet som tillsynen riktas mot. Detta garanterar trovärdigheten i tillsynen.

I de fall det finns skäl för att statliga myndigheter eller kommuner ska ansvara för både drift och tillsyn av en verksamhet bör självständigheten garanteras genom en tydlig åtskillnad av ansvaret för drift och tillsyn inom organisationen. När generalläkaren utövar tillsyn och kontroll är

funktionen inte underställd överbefälhavaren, och därmed säkerställs självständigheten för tillsynsfunktionen.

Generalläkaren har också tjänat som modell för regleringen av annan tillsynsverksamhet, ska man komma ihåg, till exempel när det gäller tillsynen av militär luftfart där flygsäkerhetsinspektören vid Försvarsmakten ska utöva tillsynen över militär luftfart.

Men som jag sade inledningsvis: Generalläkarfunktionen inrättades för länge sedan, för 20 år sedan, och har inte varit föremål för en samlad översyn eller utvärdering sedan dess. Vi har fått in underlag från Försvarsmakten och generalläkaren om att man vill ha förtydliganden. Därför finns det anledning att göra en översyn av generalläkarfunktionen och utreda frågor som rör en effektiv, rationell tillsyn när det gäller miljö- och hälsoskydd, hälso- och sjukvård med mera inom försvarets område.

Frågan bereds för närvarande i Regeringskansliet, men jag planerar att tillsätta en utredning i slutet av sommaren.

Anf. 210 VALTER MUTT (MP):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

I svaret på min interpellation sade försvarsministern: ”Det finns anledning att pröva om de skäl som ledde till att generalläkarfunktionen inrättades fortfarande är bärkraftiga. Likaså bör det prövas vilken verksamhet tillsynsfunktionen bör bedriva och ansvara för och om den nuvarande organisatoriska formen inom Försvarsmakten är ändamålsenlig. Vidare finns det anledning att analysera om författningsstödet är ändamålsenligt.”

Det tycker jag är en förutsättningslös och öppen hållning som länder Karin Enström till heder. Onekligen reser försvarsministern ganska stora frågetecken kring hela generalläkarfunktionen som obönhörligen kastar skuggor över det vi nyss debatterade: den planerade utökningen av skjutövningar i Göteborgs södra skärgård. Att länsstyrelsens miljöprövningsdelegation och mark- och miljödomstolen bejakade utökade skjutövningar vilar ju i inte ringa grad på den miljökonsekvensbeskrivning som generalläkaren genomfört. Om man då inte kan utesluta ett jävsförhållande, om än diffust, mellan generalläkaren och Försvarsmakten tycker jag att hela ärendet om utökade skjutövningar i Göteborgs södra skärgård hamnar i en ny dager.

Anf. 211 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Jag har i mina tidigare inlägg beskrivit hur generalläkarfunktionen fungerar i dag och det sätt på vilket regeringen har tryggt att funktionen när generalläkaren utövar tillsyn och kontroll inte är underställd överbefälhavaren. Vi har en självständighet för tillsynsfunktionen.

Det här har som sagt också använts som modell för annan typ av tillsynsverksamhet. Det gör det inte mindre viktigt att nu se över hur funktionen fungerar utifrån att det har gått lång tid sedan man gjorde översynen.

Att som Valter Mutt nu gör likställa den här diskussionen med den som vi hade i den förra interpellationsdebatten ser jag mer som ett debattknep än som verklig omsorg om att generalläkarfunktionen ska fungera som det är tänkt. Men jag planerar som sagt ändå att tillsätta en utredning för att göra översynen. Både riksdagen och Valter Mutt kommer

att få reda på när och hur det kommer att ske. Frågan bereds i Regeringskansliet.

Prot. 2013/14:131
25 juni

Anf. 212 VALTER MUTT (MP):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Det kanske ter sig som ett debattknep, men jag tycker faktiskt att de två interpellationer jag har ställt någonstans hänger ihop logiskt.

Jag tycker som sagt också att det är lovvärt att försvarsministern planerar en översyn av generalläkarfunktionen. Men skulle det inte, Karin Enström, te sig motsägelsefullt att ge Försvarsmakten tillstånd till utökade skjutövningar i Göteborgs södra skärgård så länge den planerade utredningen pågår?

Anf. 213 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Valter Mutt vet att jag inte i detalj vare sig kan eller får kommentera det pågående ärendet, som nu är hos regeringen för beredning. Det kommer att komma ett svar på det.

Vi har en ordning för hur den här typen av verksamheter ska prövas och vad som händer när de överklagas. Nu är frågan under beredning i Regeringskansliet enligt den ordning som vi har bestämt, och det kommer att komma ett besked.

Överläggningen var härmed avslutad.

36 § Svar på interpellation 2013/14:534 om synen på stödet till frivilliga försvarsorganisationer

Anf. 214 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Anna-Lena Sörenson har frågat mig vilka åtgärder jag som försvarsminister är beredd att vidta för att få en överensstämmelse mellan de beslut som är tagna i propositionen *En politik för det civila samhället* (prop. 2009/10:55) och tillämpningen av besluten.

I den proposition som interpellanten tar upp finns ett antal villkor formulerade som bör gälla som grundläggande förutsättningar för statliga organisationsbidrag till organisationer inom det civila samhället och andra statliga bidrag av motsvarande karaktär.

Förutom sådana generella principer för statens stöd till det civila samhället finns en rad bidragssystem inom olika verksamhetsområden. Regeringen framhåller i propositionen att det måste finnas utrymme för flexibilitet med hänsyn till varje bidragssystem och områdes karaktär.

I propositionen *Ett användbart försvar* uttalade regeringen att myndigheters, kommuners och andra organisationers behov bör vara styrande för de uppdrag som lämnas till frivilliga försvarsorganisationer och att det samlade statliga stödet i ökad utsträckning bör utgå till verksamheter.

Med stöd av förordningen (1994:524) om frivillig försvarsverksamhet utbetalar Myndigheten för samhällsskydd och beredskap organisationsstöd och uppdragsersättning till de frivilliga försvarsorganisationerna.

Organisationsstödet riktar sig till organisationerna som sådana och ska bland annat bidra till administrativ basverksamhet och verksamhets-

*Svar på
interpellationer*

utveckling. Uppdragsersättning ges till enskilda projekt som syftar till att främja totalförsvaret. Försvarsmakten fördelar enligt samma förordning medel till organisationerna för utbildningsverksamhet med koppling till det militära försvaret.

Utifrån de utvärderingar som MSB och Försvarsmakten gjort bedömer myndigheterna att fördelningsmodellen i allt väsentligt uppfyller kraven på långsiktighet och förutsebarhet för organisationerna. Bedömningen är också att modellen stöder inriktningen för hur medel ska fördelas enligt de ovannämnda propositionerna.

Regeringen arbetar med att successivt se över gällande statsbidragsförordningar för att skapa mer enhetliga villkor. En översyn om frivillig försvarsverksamhet kan i framtiden komma att bli aktuell.

Slutligen är jag mån om en tydlighet när det gäller villkoren för statsbidrag och även om att ha goda relationer till de frivilliga försvarsorganisationerna. Jag delar Anna-Lena Sörensons uppfattning om vikten av ett brett engagemang i frågor rörande skydd och säkerhet.

Anf. 215 ANNA-LENA SÖRENSON (S):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret! Även om jag inte är helt nöjd är jag ändå glad över att vi delar uppfattning om hur viktigt det är att staten på bästa sätt omhändertar det stora engagemang som finns hos medborgarna när det gäller skydd och säkerhet.

Det som de frivilliga försvarsorganisationerna åstadkommer när det gäller att förebygga olyckor och kriser eller för att minimera skador som uppkommer vid kriser kan inte överskattas. I en tid när kittet i samhället håller på att försvinna och när samhället dras isär och orättvisor och utanförskap blir större, är det av yttersta vikt att tillvarata den vilja till engagemang och omtanke om varandra som finns hos medborgarna. I en kris som drabbar samhällets grundläggande funktioner är det absolut nödvändigt att vi kan förlita oss på att vi kan använda enskilda människors vilja till insats och hjälp men också att det finns organisationer som gör ambitionerna användbara i organiserad form till hjälp och stöd för den enskilde och för samhället.

Det är väsentligt att de frivilliga hjälpinsatserna är organiserade på lokal nivå och att de kan verka snabbt.

I regeringens nyligen avgivna proposition 2013/14:144 betonas vikten av att det skapas förutsättningar för att ta hand om engagemang från frivilligorganisationerna, och propositionen framhåller de frivilliga resursgrupperna som ett gott exempel på hur goda strukturer kan byggas i kommunerna. Med tanke på detta finns det anledning att fundera över att det är just det frivilliga och ideella engagemanget som är viktigt i sammanhanget och varför det inte kan ersättas av den statliga eller kommunala verksamheten eller myndighetsutövningen.

Att fria och frivilliga insatser från medborgarna i organiserad form är viktiga och grundläggande för vårt samhälles skydd och bestånd stadfästes i propositionen från 2010, *En politik för det civila samhället*, och den politiken fick stöd från samtliga partier i riksdagen. De sex centrala principer som uttalas i propositionen ska reglera det förhållningssätt som ska gälla från statens sida i förhållande till det civila samhället. Principerna berör självständighet och oberoende, dialog, kvalitet, långsiktighet, öppenhet och insyn samt mångfald. Alla dessa är viktiga principer för att

garantera att frivilligörelsen levererar utveckling och kreativitet som överensstämmer med det statliga kravet på kvalitet och innehåll och också motsvarar det behov som samhället och enskilda har rörande skydd och säkerhet.

Den första och den viktigaste principen handlar om att frivilligorganisationerna kan utöva sin verksamhet utan obefogad kontroll eller inblandning från myndigheterna. Om organisationerna blir alltför beroende av bidrag för uppdragen riskeras deras roll som självständiga opinionsbildare och kreativa utvecklare av verksamhet. Då har hela idén med frivillig verksamhet byggd på den enskildes engagemang gått förlorad.

Det är därför uppseendeväckande att ministern i sitt svar inte tar ställning för att en fördelningsmodell för organisationsstöd till frivilliga försvarsorganisationer bör överensstämma med politiken för det civila samhället. I stället väljer hon att upphöja undantaget till norm.

Självfallet måste det finnas utrymme för flexibilitet i hur man fördelar bidrag, beroende på vilken typ av verksamhet som frivilligorganisationen i fråga tillhandahåller. Ingen tror att det kan råda samma förutsättningar för en frivillig skytteförening som för en kyrklig hjälporganisation, till exempel. Men jag saknar en motivering från statsrådets sida varför man valde att börja med en avvikelse strax efter att man tagit beslut om något helt annat. Och varför försvarar ministern en modell som är orättvis, och varför reflekterar hon inte över hur styrningen och bidragsmodellen påverkar resultatet av den verksamhet man vill ha ut av frivilligorganisationerna?

Anf. 216 STEFAN CAPLAN (M):

Fru talman! Jag håller med om mycket av det som statsrådet har framfört och också en del av det som Anna-Lena Sörenson tar upp. Vi har diskuterat frivilligorganisationerna ganska ofta, inte bara här i kammarken utan också i utskottet. Jag vågar påstå att det finns en stor samsyn om betydelsen och vikten av frivilligorganisationerna, för de bidrar faktiskt. Särskilt nu när vi har ett nytt personalförsörjningssystem bidrar de till att vi får intresserad och duglig personal. Det är alltså inget nytt i den saken.

När det gäller organisationsstödet och verksamhetsstödet, alltså det som handlar om fördelningen här, har vi tidigare som utskottsledamöter och suppleanter fått en skrivelse från 16 av de 18 frivilligorganisationerna, som har haft en samsyn när det gäller den nuvarande modellen.

Det fanns en anledning till att man bytte fördelningssystem. Den gamla modellen innebar att det var för stor skillnad mellan stödet för organisationen och för den verksamhet man skulle bedriva. Jag har talat med Civilförsvarsförbundet. Det är ju faktiskt den frivilligorganisationen som ligger till grund för interpellationen. Jag kan hålla med om att det var olyckligt att det inte var någon smidig övergång från det gamla systemet till det nya. Det var i princip över en natt som man fick dra åt svängremmen rejält. Jag lägger faktiskt skulden i det här fallet på MSB, för man kunde ha gjort detta på ett mycket smidigare sätt.

Lottakåren blev också för några år sedan, innan det nya systemet infördes, av med mycket av sitt bidrag; det nästan halverades. Det var bara för dem att bita ihop och försöka anpassa sin organisation därefter, vilket man har lyckats ganska bra med. Det handlar inte bara om en klagovisa,

utan man måste också försöka leverera och göra något konstruktivt av detta.

Anf. 217 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! De frivilliga försvarsorganisationerna spelar en viktig roll i det nya försvaret. De har en roll både i rekryteringen till försvaret och för att sprida information om försvaret till en bredare allmänhet. Att många av frivilligorganisationerna finns spridda över hela landet gör också att man når ut till många.

Det finns en stor kompetens och expertis inom specialområden, där frivilligorganisationerna fyller en viktig funktion i att också förse hemvärnsförbanden med personal till olika befattningar. Av totalt ca 22 000 personer i hemvärdet står de frivilliga försvarsorganisationerna för att bemanna 5 100. Till detta kommer naturligtvis att de frivilliga försvarsorganisationerna är en viktig länk i vår samlade krisberedskap.

För att vi ska vara beredda att hantera alla de allvarliga händelser och kriser som kan tänkas drabba oss krävs att hela samhället tar ett ansvar. Genom att frivilligt engagera sig kan man som enskild ta ett ansvar för samhällets krisberedskap och skapa säkerhet för andra.

Anslagen från Försvarsmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap till frivilliga försvarsorganisationer uppgick till sammanlagt nästan 180 miljoner kronor under 2013. De sammanlagda utbetalningarna har varit på ungefär den nivån över tid. Vi kan till och med se en viss höjning, med 2,4 procent, under 2013. Utbetalningarna har alltså inte minskat utan ökat, och vi har också höjt maxbeloppet för Försvarsmaktens uppdragsersättning från 82 till 92 miljoner kronor.

Regeringen bedömer att borttagandet av det särskilda anslaget inte har inneburit någon nämnvärd förändring av nivån på organisationsstödet. Inte heller har Försvarsmaktens och MSB:s nya modell för fördelning av organisationsstöd till de frivilliga försvarsorganisationerna 2011 haft någon inverkan på den totala summan organisationsstöd.

De frivilliga försvarsorganisationerna skiljer sig från det övriga civilsamhället i vissa avseenden. Frivilligförordningens inriktning är att myndigheternas behov ska vara styrande för uppdragen inom totalförsvarsområdet. De har i grunden uppdrag att rekrytera medlemmar som efter viss utbildning ingår avtal för uppgifter inom totalförsvaret, och avtalen ska göra det möjligt att vid höjd beredskap ta dem i anspråk. Själva utbildningen för uppgifter inom Försvarsmakten innebär till exempel vapenutbildning, och uppgifterna enligt avtal innebär ibland säkerhetsklassning.

Statsmakternas behov av att reglera den här verksamheten i en förordning har därför särskilda skäl och svarar oftast mot organisationernas egna önskemål.

De frivilliga försvarsorganisationerna har också utvecklat ett mycket nära samarbete och en samverkan med de myndigheter inom totalförsvaret där deras medlemmar med avtal ska tjänstgöra under höjd beredskap. Det innebär ett samarbete och en samverkan som skiljer sig från många andra ideella organisationer.

I det här sammanhanget vill jag påminna om att Socialdemokraterna vill skära ned anslaget till MSB, vilket riskerar att drabba frivilligorganisationernas ersättning. Uppdragsersättningen ligger under anslag 2.4.

Jag vill också fråga Anna-Lena Sörenson hur Socialdemokraterna ska hantera problemet med att komma överens med Vänstern och Miljöpartiet om en eventuell budget i utgiftsområde 6, där man har betydligt mindre resurser än vad som är fallet i dag.

Det är mina frågor. Jag säger att vi har kvar en högre nivå på det sammanlagda organisationsstödet. Hur blir det då om Socialdemokraternas vilja att skära ned anslaget till MSB går igenom? Hur drabbar det frivilligorganisationerna?

Anf. 218 ANNA-LENA SÖRENSON (S):

Fru talman! Jag måste fråga både Stefan Caplan och försvarsministern: Vad är egentligen eftersträvansvärt i det här sammanhanget? Är det inte bra att frivilligorganisationerna arbetar brett med insatser mot vad som kan hända längs hela skalan av hot och risker? Är det inte önskvärt att arbeta lokalt över hela Sverige?

Den fördelningsmodell som gäller i dag stöder inte en sådan ambition. Försvarsministern och även Stefan pratar om att flera av organisationerna är nöjda, och man pratar om ett sammanlagt höjt organisationsbidrag. Men då måste jag fråga, också med tanke på den flexibilitet som försvarsministern hänvisar till i sitt svar: Är det vettigt att ha samma fördelningsmodell gentemot organisationer som har så olika uppdrag? Man kan tänka sig att de som har uppdrag mot Försvarsmakten är väldigt väldefinierade och väldigt nöjda. De fick mer pengar när man övergick till den här fördelningsmodellen.

Det är en väldigt stor skillnad jämfört med de organisationer som vänder sig mot civilbefolkningen och som behöver vara mer fria i sina uppdrag. De behöver vara kreativa för att kunna göra insatser vid kriser som är oförutsägbara och som kan drabba oss väldigt snabbt.

Den fördelningsmodell som gäller i dag strider mot civilsamhällespropositionens betoning av att organisationsbidraget bör bli en större andel av det totala stödet. Försvarsministerns svar på interpellationen ger exempel på att det motsatta förhållandet råder. I stället tog man fasta på försvarspropositionen och även på den gamla frivilligförordningen.

Det handlar mer om att man ska tillgodose myndigheternas behov och inte organisationernas och därmed i förlängningen också medborgarnas behov, vilket borde vara det som står i centrum för politiken.

Följden blir att organisationerna blir beroende av att producera verksamhet som beställs av myndigheterna och som dessutom, i det här fallet, betalas i efterhand. Stödet utformas alltså inte för vad organisationerna gör eller förväntas göra, och inga utvärderingsbara mål kan sättas.

Risken är uppenbar att organisationernas frihet och självständighet hotas. Organisationernas viktiga roll som opinionsbildare går om intet, och den utvecklingskraft som frivillighet och ideella insatser kan bidra med uteblir.

Att engagera fler och rekrytera medlemmar och frivilliga som kan göra viktiga insatser gynnas inte heller av fördelningsmodellen, då man satt ett godtyckligt tak vid 9 000 medlemmar för organisationsstödet. Civilförsvarsförbundet, fru talman, har 20 000 medlemmar och missgynnas alltså av fördelningsmodellen.

Precis som Stefan Caplan påpekade blev det en väldigt osmidig övergång. Över en natt fick man försämrade förutsättningar för att driva sin

verksamhet. Det strider också mot civilsamhällespropositionens krav på dialog, som ska föras mellan staten och organisationerna.

Återigen: Håller ministern fast vid att försvara en fördelningsmodell som inte stimulerar till att kanalisera människors vilja och förmåga till engagemang? MSB:s undersökning *Opinioner* från i fjol visar att 71 procent av medborgarna vill vara med och ta ansvar för sig själva och för andra. Tycker inte ministern att det är viktigt att ta vara på en sådan potential? Vi socialdemokrater tycker att den är oundgänglig när det gäller att värna våra grundläggande värderingar och samhällets funktioner och inte minst när det gäller att stödja den enskilda människan i utsatta situationer.

Ministern hänvisar i sitt svar till de utvärderingar som MSB och Försvarsmakten gjort av fördelningsmodellen. Återigen är det modellen i sig som står i förgrunden och som är viktig. Myndigheterna har inte redovisat vilka resultat och vilka effekter som modellen gett. Borde inte det vara intressant för regeringen?

Anf. 219 STEFAN CAPLAN (M):

Fru talman! Ibland talar Anna-Lena Sörenson om organisationerna i pluralis, men det gäller Civilförsvarsförbundet, som vi egentligen kan tala om i singularis. Skulle man erbjuda organisationerna mer pengar skulle de förvisso ta emot dem. Det är ingen nyhet för politiker. Det vet man alltid. Men det är väldigt påtagligt att 16 av 18 organisationer jobbar som ett team.

Civilförsvarsförbundet väljer då att lägga fram en utvärdering som man har gjort själv. Jag hade blivit väldigt förvånad om man i utvärderingen hade kommit fram till att man får för mycket pengar. Det var nästan givet vad de skulle svara, att de får för lite pengar.

För mig är det viktigt att verksamheten genererar inkomst. Det handlar alltså inte om det stora stödet för att man är en viss organisation, utan stödet handlar mycket om den verksamhet man har.

Sedan ska man väl säga att det som Civilförsvarsförbundet arbetade med för 30 år sedan är det inte läge för i dag. Det är helt andra normer, exempelvis för bostadsbyggande. För 30–40 år sedan byggde man exempelvis skyddsrum. Man hade en verksamhet då som inte finns i dag. Man måste leva i nuet.

Jag tror fortfarande på den här idén. Det gör jag till dess att man kanske kommer med något enigt och gemensamt förslag från frivilligorganisationerna.

Detta blir mina sista ord här i kammaren, fru talman, för jag slutar i morgon. Det är sommaruppehåll. Sedan är det den 29 september.

Trevlig sommar!

Anf. 220 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! I den här debatten har vi talat en hel del om fördelningsmodellen. Här vill jag understryka att den fördelningsmodell som Försvarsmakten och MSB tillämpar i dag är framtagen tillsammans med Fos, Frivilliga försvarsorganisationernas samarbetskommitté, som representerade de frivilliga försvarsorganisationerna.

Samtliga organisationer fick komma in med yttranden. Efter att man hade lyssnat gjordes några smärre justeringar. Sedan godtogs modellen av alla organisationer utom tre.

Det är en enkätundersökning som har nämnts. Det var Försvarsmakten och MSB som lät göra den under hösten 2013. Den visar att det i dag endast är 2 av 18 organisationer som är missnöjda med modellen. Vi har alltså 16 organisationer som är tillfreds med den modell som tillämpas i dag.

Hur förhåller sig då organisationsstödet till de två propositioner som det handlar om? Ja, för att tillmötesgå inriktningarna i de två propositionerna *Ett användbart försvar* och *En politik för det civila samhället* är organisationsstödet uppdelat i två delar.

Den första är organisationsbidraget, som ska stödja organisationerna i uppgiften att vara röstbärare, opinionsbildare och till stöd för den demokratiska samhällsutvecklingen. De uppgifter som organisationsstödet avser att stödja är av en annan karaktär än de uppgifter som anges i frivilligförordningen. Det här bidraget är i hög grad inriktat på att stödja varje organisation som en resurs för civilsamhället, vilket är i linje med det som anges i propositionen *En politik för det civila samhället*.

Den andra delen av organisationsstödet är verksamhetsbidraget, som handlar om organisationernas förmåga att genomföra uppdrag och leverera efterfrågad resurs. Verksamhetsbidrag är en del i fördelningsmodellen för att möta inriktningen i propositionen *Ett användbart försvar*.

Stödet till och dialogen med civilsamhället kan, som mycket annat, utvecklas och förbättras allteftersom. Fördelningsmodellens projekttid på tre år har löpt ut, och MSB och Försvarsmakten har gjort en egeninitierad utvärdering av modellen. Den presenterades i april i år. Vi i regeringen kommer att ta del av utvärderingarna, analysera och återkomma i ärendet.

Jag vill ändå lyfta fram två saker som pågår nu. Det första är en utredning som påbörjats, och det andra är en åtgärd för att utveckla stödet till aktörerna i det civila samhället.

I mars 2014 beslutade regeringen att en särskild utredare ska undersöka möjligheterna att underlätta för civilsamhällets organisationer att bedriva sin verksamhet, utvecklas och därigenom bidra till demokrati, välfärd, folkhälsa, gemenskap och social sammanhållning.

Syftet med utredningen är bland annat att organisationernas kompetens och kapacitet bättre ska tas till vara i mötet mellan kvinnor och män med olika social, kulturell och ekonomisk bakgrund, inte minst inom vård och omsorg. Utredningen heter *Ett stärkt och självständigt civilsamhälle* och ska vara färdig och redovisas senast den 29 februari 2016.

Jag vill också nämna en förordning om statsbidrag till organisationer som stöder veteransoldater och deras anhöriga. Den har nyligen antagits och är utformad med villkor som överensstämmer med regeringens bedömningar i proposition 2009/10:55 *En politik för det civila samhället*.

Anf. 221 ANNA-LENA SÖRENSON (S):

Fru talman! Både Stefan Caplans och försvarsministerns inlägg handlade mycket om de frivilliga organisationernas stöd till det militära försvaret. Jag hävdar fortfarande att fördelningsmodellen passar bättre för

de 16 organisationer som är positiva till den nya fördelningsmodellen, vilket kanske inte är så konstigt.

De tre organisationer som vänder sig till den civila delen av befolkningen har varit mindre nöjda med fördelningsmodellen. Det gäller inte bara Civilförsvarsförbundet utan också Blå Stjärnan och i viss mån också Röda Korset.

Jag måste fråga både försvarsministern och Stefan Caplan: Anser man inte att det finns ett behov av insatser för framför allt enskilda medborgare? Underskattar eller till och med föraktar man de insatser som Civilförsvarsförbundet, i det här fallet, gör? Tycker man inte att de är konstruktiva i sina arbeten? I så fall motsäger man regeringens skrivningar i propositionen om att de frivilliga organisationernas arbeten i kommunerna är konstruktiva, bra och värda att bygga på.

Jag vill också säga att den utvärdering som myndigheterna har gjort – MSB och försvarsmyndigheterna har alltså utvärderat sig själva när det gäller dessa frågor – egentligen inte är i överensstämmelse med de principer som finns för statlig styrning.

Jag tycker att det är positivt att försvarsministern hänvisar till utredningar som är påbörjade. Vi kanske kan få se en förändring när det gäller de här frågorna, för det är som sagt viktigt att frivillig försvarsverksamhet tas om hand på ett bra sätt och att man kan utveckla sig mot de behov som finns i samhället.

Detta var väl den sista interpellationsdebatt som jag deltar i under denna mandatperiod. Jag vill tacka försvarsministern för de debatter vi har haft här i kammaren och önska en lycklig resa till Paris, en trevlig sommar och en god valrörelse. Jag vill även tacka medarbetarna och fru talmannen.

Anf. 222 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Jag vill i min slutreplik verkligen understryka hur viktiga och värdefulla inte bara de frivilliga försvarsorganisationerna är utan självklart också de människor och det engagemang som läggs ned av medlemmar, aktiva och de som stöder detta viktiga arbete. Deras engagemang är betydelsefullt. Det är betydelsefullt för krisberedskapen och försvarsförmågan i stort men också för organisationernas uppgift att ta till vara just enskilda individers engagemang och att stimulera frivilligarbetet.

Samhällets förmåga att hantera kriser handlar både om hur vi agerar tillsammans och hur vi agerar som enskilda individer.

Jag vill uppmana myndigheter, kommuner och de frivilliga försvarsorganisationerna att utveckla och fördjupa dialogen, samverkan och samarbetet med varandra. Vi behöver fortsatt stärka samhällets robusthet och vår samlade förmåga att hantera kriser.

För att samhället ska kunna tillgodogöra sig engagemanget krävs naturligtvis insatser från det offentliga. Till att börja med måste de aktörer som har ansvar för samhällets krisberedskap kontinuerligt undersöka möjligheterna att använda frivilliga vid allvariga händelser och kriser. Ett frivilligperspektiv måste ständigt vara närvarande.

Det jag tog upp inledningsvis oroar mig. Det är hur framtiden kommer att se ut för de frivilliga försvarsorganisationerna om Socialdemokraterna behöver komma överens med Vänsterpartiet och Miljöpartiet, som har en helt annan syn på försvaret och också vill skära ned anslagen. Det oroar mig.

Men vi har nu utredningar på gång, och som jag också sade i mitt svar kan en översyn av hela den frivilliga försvarsverksamheten komma att bli aktuell i framtiden.

Med det vill jag tacka för debatten och önska alla trevlig sommar.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2013/14:131
25 juni

*Svar på
interpellationer*

37 § Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmälades och bordlades:

Skrivelser

2013/14:244 Riksrevisionens rapport om staten och det civila samhället i integrationsarbetet

2013/14:245 En nationell strategi för en effektiv regim för bekämpning av penningtvätt och av finansiering av terrorism

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående skrivelser skulle förlängas till och med *måndagen den 6 oktober*.

EU-dokument

KOM(2014) 340 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU, Euratom) nr 883/2013 vad gäller inrättandet av en registeransvarig för rättssäkerhetsgarantier

38 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 24 juni

2013/14:699 E18 mellan Köping och Västerås

av *Olle Thorell* (S)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

2013/14:700 Ungdomsarbetslösheten i Sala

av *Pia Nilsson* (S)

till arbetsmarknadsminister Elisabeth Svantesson (M)

2013/14:701 Brister i lagstiftningen om sjukpenning

av *Jörgen Hellman* (S)

till statsrådet Ulf Kristersson (M)

39 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 24 juni

2013/14:683 Klorblekning

av *Jens Holm* (V)

till miljöminister *Lena Ek* (C)

den 25 juni

2013/14:697 JK:s beslut att inte utge kompensation till tvångssteriliserade

av *Jonas Gunnarsson* (S)

till justitieminister *Beatrice Ask* (M)

2013/14:689 Två veckors tågstopp till och från Uppsala

av *Agneta Gille* (S)

till statsrådet *Catharina Elmsäter-Svärd* (M)

2013/14:696 Eftersatt spårunderhåll mellan Uppsala och Stockholm

av *Roger Lamell* (S)

till statsrådet *Catharina Elmsäter-Svärd* (M)

2013/14:692 Utbyggnad av Västkustbanan

av *Lars Gustafsson* (KD)

till statsrådet *Catharina Elmsäter-Svärd* (M)

40 § Kammaren åtskildes kl. 23.06.

Förhandlingarna leddes

av förste vice talmannen från sammanträdets början till och med 13 § anf. 34 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 11.27,

av förste vice talmannen därefter till och med 17 § anf. 78 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med 23 § anf. 105 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med 28 § anf. 141 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med 32 § anf. 176 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL

/Eva-Lena Ekman

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Anmälan om uteblivna svar på interpellationer	1
3 § Anmälan om granskningsrapport	4
4 § Ärenden för förnyad bordläggning	4
5 § Ogiltigförklarande av vissa sedlar och mynt.....	4
Finansutskottets betänkande 2013/14:FiU12.....	4
(Beslut fattades under 21 §.).....	4
6 § Användningen av kreditbetyg i riskhantering	4
Finansutskottets betänkande 2013/14:FiU28.....	4
(Beslut fattades under 21 §.).....	4
7 § Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning	
2009–2013	4
Finansutskottets betänkande 2013/14:FiU32.....	4
(Beslut fattades under 21 §.).....	4
8 § Årsredovisning för staten 2013.....	5
Finansutskottets betänkande 2013/14:FiU33.....	5
Anf. 1 MARIE NORDÉN (S).....	5
Anf. 2 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M).....	6
(Beslut fattades under 21 §.).....	7
9 § Förstärkta kapitaltäckningsregler	7
Finansutskottets betänkande 2013/14:FiU19.....	7
Anf. 3 ULLA ANDERSSON (V).....	7
Anf. 4 JÖRGEN ANDERSSON (M)	10
Anf. 5 ULLA ANDERSSON (V) replik.....	10
Anf. 6 JÖRGEN ANDERSSON (M) replik	11
Anf. 7 ULLA ANDERSSON (V) replik.....	11
Anf. 8 JÖRGEN ANDERSSON (M) replik	12
(Beslut fattades under 21 §.).....	12
10 § Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	12
Skatteutskottets betänkande 2013/14:SkU32	12
(Beslut fattades under 21 §.).....	12
11 § Nämndemannauppdraget – stärkt förtroende och högre	
krav	13
Justitieutskottets betänkande 2013/14:JuU32.....	13
Anf. 9 MATTIAS JONSSON (S).....	13
Anf. 10 AGNETA BÖRJESSON (MP).....	14
Anf. 11 LENA OLSSON (V)	16
Anf. 12 JAN R ANDERSSON (M).....	17
Anf. 13 JOHAN PEHRSON (FP).....	19
Anf. 14 JOHAN LINANDER (C)	20
Anf. 15 CAROLINE SZYBER (KD).....	21
Anf. 16 MARIA ABRAHAMSSON (M).....	23
Anf. 17 MATTIAS JONSSON (S) replik.....	24
Anf. 18 MARIA ABRAHAMSSON (M) replik.....	24
Anf. 19 MATTIAS JONSSON (S) replik.....	25

Anf. 20 MARIA ABRAHAMSSON (M) replik	25
Anf. 21 CAROLINE SZYBER (KD).....	26
Anf. 22 LENA OLSSON (V) replik.....	26
Anf. 23 CAROLINE SZYBER (KD) replik.....	26
Anf. 24 LENA OLSSON (V) replik.....	27
Anf. 25 FÖRSTE VICE TALMANNEN	27
Anf. 26 CAROLINE SZYBER (KD) replik.....	27
Anf. 27 MATTIAS JONSSON (S) replik	28
Anf. 28 CAROLINE SZYBER (KD) replik.....	28
Anf. 29 MATTIAS JONSSON (S) replik	29
Anf. 30 CAROLINE SZYBER (KD) replik.....	29
Anf. 31 JAN R ANDERSSON (M).....	29
(Beslut fattades under 21 §.)	30
12 § Förlängd övergångstid för tillämpning av vissa	
bestämmelser i polisdatalagen	30
Justitieutskottets betänkande 2013/14:JuU33.....	30
(Beslut fattades under 21 §.)	30
13 § Skärpningar i vapenlagstiftningen	31
Justitieutskottets betänkande 2013/14:JuU36.....	31
Anf. 32 ELIN LUNDGREN (S).....	31
Anf. 33 RICHARD JOMSHOF (SD).....	31
Anf. 34 PATRICK RESLOW (M).....	33
Anf. 35 AGNETA BÖRJESSON (MP)	35
Anf. 36 JOHAN PEHRSON (FP)	36
Anf. 37 JOHAN LINANDER (C).....	38
Anf. 38 LENA OLSSON (V).....	39
Anf. 39 CAROLINE SZYBER (KD).....	40
(Beslut fattades under 21 §)	41
14 § Uppskov med behandlingen av vissa ärenden.....	41
Justitieutskottets betänkande 2013/14:JuU40.....	41
(Beslut fattades under 21 §)	41
Ajournering.....	41
Återupptagna förhandlingar	41
15 § Svar på interpellation 2013/14:506 om ekonomisk	
utsatthet och ökad ojämlikhet	41
Anf. 40 Finansminister ANDERS BORG (M).....	41
Anf. 41 EVA-LENA JANSSON (S)	42
Anf. 42 PIA NILSSON (S)	43
Anf. 43 PETER PERSSON (S).....	44
Anf. 44 HILLEVI LARSSON (S).....	45
Anf. 45 CARL B HAMILTON (FP).....	46
Anf. 46 Finansminister ANDERS BORG (M).....	47
Anf. 47 EVA-LENA JANSSON (S)	48
Anf. 48 PIA NILSSON (S)	49
Anf. 49 PETER PERSSON (S).....	50
Anf. 50 HILLEVI LARSSON (S).....	50
Anf. 51 CARL B HAMILTON (FP).....	51
Anf. 52 Finansminister ANDERS BORG (M).....	51

Anf. 53	EVA-LENA JANSSON (S)	52	Prot. 2013/14:131
Anf. 54	Finansminister ANDERS BORG (M)	53	25 juni
16 §	Svar på interpellation 2013/14:518 om pensionärsskatten	54	
Anf. 55	Finansminister ANDERS BORG (M)	54	
Anf. 56	HILLEVI LARSSON (S)	54	
Anf. 57	CARL B HAMILTON (FP)	55	
Anf. 58	JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M)	56	
Anf. 59	PETER PERSSON (S)	57	
Anf. 60	EVA-LENA JANSSON (S)	58	
Anf. 61	STAFFAN ANGER (M)	59	
Anf. 62	JASENKO OMANOVIC (S)	59	
Anf. 63	LEIF JAKOBSSON (S)	60	
Anf. 64	Finansminister ANDERS BORG (M)	61	
Anf. 65	HILLEVI LARSSON (S)	62	
Anf. 66	CARL B HAMILTON (FP)	64	
Anf. 67	JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M)	64	
Anf. 68	PETER PERSSON (S)	65	
Anf. 69	EVA-LENA JANSSON (S)	65	
Anf. 70	STAFFAN ANGER (M)	66	
Anf. 71	JASENKO OMANOVIC (S)	66	
Anf. 72	LEIF JAKOBSSON (S)	67	
Anf. 73	Finansminister ANDERS BORG (M)	67	
Anf. 74	HILLEVI LARSSON (S)	68	
Anf. 75	Finansminister ANDERS BORG (M)	69	
17 §	Svar på interpellation 2013/14:523 om omförhandling av skatteavtalet med Danmark	69	
Anf. 76	Finansminister ANDERS BORG (M)	69	
Anf. 77	LEIF JAKOBSSON (S)	70	
Anf. 78	HILLEVI LARSSON (S)	71	
Anf. 79	Finansminister ANDERS BORG (M)	72	
Anf. 80	LEIF JAKOBSSON (S)	72	
Anf. 81	HILLEVI LARSSON (S)	73	
Anf. 82	Finansminister ANDERS BORG (M)	74	
Anf. 83	LEIF JAKOBSSON (S)	74	
Anf. 84	Finansminister ANDERS BORG (M)	75	
18 §	Svar på interpellation 2013/14:488 om biosimilarer	76	
Anf. 85	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	76	
Anf. 86	ANN ARLEKLO (S)	76	
Anf. 87	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	77	
Anf. 88	ANN ARLEKLO (S)	78	
Anf. 89	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	79	
Anf. 90	ANN ARLEKLO (S)	79	
Anf. 91	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	80	
19 §	Svar på interpellation 2013/14:514 om oberoende organ för bedömning av personskador	80	
Anf. 92	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	80	
Anf. 93	HILLEVI LARSSON (S)	81	
Anf. 94	Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	83	

Anf. 95 HILLEVI LARSSON (S).....	83
(forts. 22 §).....	84
Ajournering.....	84
Återupptagna förhandlingar	85
20 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 24 juni.....	85
KrU8 Folkbildningsfrågor.....	85
CU27 Nya regler för erkännande och verkställighet av utländska domar på civilrättens område	86
CU33 Samordnad prövning av buller enligt miljöbalken och plan- och bygglagen	86
CU34 Bättre förutsättningar för gode män och förvaltare	87
CU37 Riksrevisionens rapport om statens hantering av riksintressen	88
21 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	88
FiU12 Ogiltigförklaring av vissa sedlar och mynt	88
FiU28 Användningen av kreditbetyg i riskhantering	89
FiU32 Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning 2009–2013	89
FiU33 Årsredovisning för staten 2013	89
FiU19 Förstärkta kapitaltäckningsregler	89
SkU32 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden.....	89
JuU32 Nämndemannauppdraget – starkt förtroende och högre krav	89
JuU33 Förlängd övergångstid för tillämpning av vissa bestämmelser i polisdatalagen.....	90
JuU36 Skärpningar i vapenlagstiftningen	90
JuU40 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	91
22 § (forts. från 19 §) Svar på interpellation 2013/14:514 om oberoende organ för bedömning av personsador	91
Anf. 96 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	91
Anf. 97 HILLEVI LARSSON (S).....	91
Anf. 98 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	92
23 § Svar på interpellation 2013/14:536 om Astra Zeneca, akademien och förutsättningarna för enkla forskningssamarbeten inom hälso- och sjukvården	92
Anf. 99 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	92
Anf. 100 CECILIA DALMAN EEK (S).....	94
Anf. 101 INGELA NYLUND WATZ (S).....	95
Anf. 102 BÖRJE VESTLUND (S).....	96
Anf. 103 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	96
Anf. 104 CECILIA DALMAN EEK (S).....	97
Anf. 105 INGELA NYLUND WATZ (S).....	99
Anf. 106 BÖRJE VESTLUND (S).....	99
Anf. 107 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	100
Anf. 108 CECILIA DALMAN EEK (S).....	100
Anf. 109 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	101

24 § Svar på interpellation 2013/14:517 om höjda farthöter	
vid vägarbeten	102
Anf. 110 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	102
Anf. 111 KRISTER ÖRNFJÄDER (S)	103
Anf. 112 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	103
Anf. 113 KRISTER ÖRNFJÄDER (S)	104
Anf. 114 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	105
Anf. 115 KRISTER ÖRNFJÄDER (S)	106
Anf. 116 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	107
25 § Svar på interpellation 2013/14:521 om E4-omdragning i Skellefteå	107
Anf. 117 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	107
Anf. 118 KATARINA KÖHLER (S)	108
Anf. 119 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	108
Anf. 120 KATARINA KÖHLER (S)	109
Anf. 121 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	110
Anf. 122 KATARINA KÖHLER (S)	111
Anf. 123 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	111
26 § Svar på interpellation 2013/14:524 om felaktiga underlag som grund för regeringens transportplan	112
Anf. 124 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	112
Anf. 125 ANNIKA LILLEMETS (MP)	113
Anf. 126 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	114
Anf. 127 ANNIKA LILLEMETS (MP)	115
Anf. 128 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	116
Anf. 129 ANNIKA LILLEMETS (MP)	117
Anf. 130 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	118
27 § Svar på interpellation 2013/14:525 om ansvar för framtida godstrafik på järnväg	119
Anf. 131 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	119
Anf. 132 ANNIKA LILLEMETS (MP)	120
Anf. 133 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M)	121
Anf. 134 ANNIKA LILLEMETS (MP)	122

Anf. 135 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M).....	123
Anf. 136 ANNIKA LILLEMETS (MP).....	124
Anf. 137 Statsrådet CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (M).....	125
28 § Svar på interpellation 2013/14:493 om skydd av Vättern	125
Anf. 138 Miljöminister LENA EK (C)	125
Anf. 139 ANNIKA LILLEMETS (MP).....	127
Anf. 140 STAFFAN DANIELSSON (C).....	128
Anf. 141 MATILDA ERNKRANS (S).....	128
Anf. 142 Miljöminister LENA EK (C)	129
Anf. 143 ANNIKA LILLEMETS (MP).....	130
Anf. 144 STAFFAN DANIELSSON (C).....	131
Anf. 145 MATILDA ERNKRANS (S).....	132
Anf. 146 Miljöminister LENA EK (C)	132
Anf. 147 ANNIKA LILLEMETS (MP).....	133
Anf. 148 Miljöminister LENA EK (C)	134
29 § Svar på interpellation 2013/14:498 om minskad användning av kemikalier i textilier	135
Anf. 149 Miljöminister LENA EK (C)	135
Anf. 150 JENS HOLM (V)	136
Anf. 151 Miljöminister LENA EK (C)	137
Anf. 152 JENS HOLM (V)	138
Anf. 153 Miljöminister LENA EK (C)	139
Anf. 154 JENS HOLM (V)	140
Anf. 155 Miljöminister LENA EK (C)	140
30 § Svar på interpellation 2013/14:508 om kostnadseffektiv miljö- och klimatpolitik	141
Anf. 156 Miljöminister LENA EK (C)	141
Anf. 157 MATILDA ERNKRANS (S).....	142
Anf. 158 Miljöminister LENA EK (C)	143
Anf. 159 MATILDA ERNKRANS (S).....	144
Anf. 160 Miljöminister LENA EK (C)	145
Anf. 161 MATILDA ERNKRANS (S).....	145
Anf. 162 Miljöminister LENA EK (C)	146
31 § Svar på interpellation 2013/14:529 om vargens utbredning	147
Anf. 163 Miljöminister LENA EK (C)	147
Anf. 164 HELÉN PETTERSSON i Umeå (S)	147
Anf. 165 Miljöminister LENA EK (C)	148
Anf. 166 HELÉN PETTERSSON i Umeå (S)	149
Anf. 167 ISAK FROM (S).....	150
Anf. 168 STAFFAN DANIELSSON (C).....	151
Anf. 169 Miljöminister LENA EK (C)	151
Anf. 170 HELÉN PETTERSSON i Umeå (S)	153
Anf. 171 ISAK FROM (S).....	153
Anf. 172 STAFFAN DANIELSSON (C).....	154
Anf. 173 Miljöminister LENA EK (C)	154

32 § Svar på interpellation 2013/14:532 om bisfenol A	155	Prot. 2013/14:131
Anf. 174 Miljöminister LENA EK (C).....	155	25 juni
Anf. 175 MATILDA ERNKRANS (S)	156	
Anf. 176 Miljöminister LENA EK (C).....	157	
Anf. 177 MATILDA ERNKRANS (S)	157	
Anf. 178 Miljöminister LENA EK (C).....	158	
Anf. 179 MATILDA ERNKRANS (S)	159	
Anf. 180 Miljöminister LENA EK (C).....	159	
33 § Svar på interpellationerna 2013/14:505 och 516 om framtiden för försvarsmusiken	160	
Anf. 181 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	160	
Anf. 182 TINA EHN (MP).....	161	
Anf. 183 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S)	161	
Anf. 184 GUSTAV NILSSON (M).....	162	
Anf. 185 KERSTIN HAGLÖ (S)	163	
Anf. 186 STAFFAN DANIELSSON (C).....	164	
Anf. 187 PETER JEPPSSON (S)	165	
Anf. 188 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	165	
Anf. 189 TINA EHN (MP).....	166	
Anf. 190 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S)	167	
Anf. 191 GUSTAV NILSSON (M).....	168	
Anf. 192 KERSTIN HAGLÖ (S)	168	
Anf. 193 STAFFAN DANIELSSON (C).....	169	
Anf. 194 PETER JEPPSSON (S)	169	
Anf. 195 ULF NILSSON (FP)	169	
Anf. 196 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	170	
Anf. 197 TINA EHN (MP).....	171	
Anf. 198 GUNILLA CARLSSON i Hisings Backa (S)	171	
Anf. 199 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	172	
34 § Svar på interpellation 2013/14:526 om marina skjutövningar	172	
Anf. 200 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	172	
Anf. 201 VALTER MUTT (MP)	174	
Anf. 202 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	174	
Anf. 203 VALTER MUTT (MP)	175	
Anf. 204 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	176	
Anf. 205 VALTER MUTT (MP)	177	
Anf. 206 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	177	
35 § Svar på interpellation 2013/14:527 om generalläkarens anhållan om att regeringen klargör tillsynsmyndighetens uppdrag och befogenheter	178	
Anf. 207 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	178	
Anf. 208 VALTER MUTT (MP)	178	
Anf. 209 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	179	
Anf. 210 VALTER MUTT (MP)	180	
Anf. 211 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	180	
Anf. 212 VALTER MUTT (MP)	181	
Anf. 213 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	181	

36 § Svar på interpellation 2013/14:534 om synen på stödet till frivilliga försvarsorganisationer	181
Anf. 214 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	181
Anf. 215 ANNA-LENA SÖRENSON (S)	182
Anf. 216 STEFAN CAPLAN (M)	183
Anf. 217 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	184
Anf. 218 ANNA-LENA SÖRENSON (S)	185
Anf. 219 STEFAN CAPLAN (M)	186
Anf. 220 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	186
Anf. 221 ANNA-LENA SÖRENSON (S)	187
Anf. 222 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	188
37 § Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	189
38 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	189
39 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	190
40 § Kammaren åtskildes kl. 23.06.	190

Tryck: Elanders, Vällingby 2014